

NBP

Narodowy Bank Polski

Maj 2016 r.

Ocena funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w II półroczu 2015 r.

Maj 2016 r.

Ocena funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w II półroczu 2015 r.

Spis treści

Streszczenie	6
Informacje wstępne	10
1. Podmioty funkcjonujące w systemie płatniczym lub mające wpływ na jego funkcjonowanie	11
2. Systemy płatności	14
2.1. Systemy płatności wysokokwotowych	14
2.1.1. System SORBNET2	14
2.1.2. System TARGET2-NBP	19
2.2. Systemy płatności detalicznych	25
2.2.1. System Elixir	25
2.2.2. System Euro Elixir	27
2.2.3. System Express Elixir	31
2.2.4. System BlueCash	35
2.2.5. System BLIK	39
2.3. Porównanie systemów płatności pod kątem średniej dziennej liczby zleceń i średniej wartości jednego zlecenia	47
3. Systemy rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych	50
3.1. Systemy rozrachunku papierów wartościowych	50
3.1.1. Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych	50
3.1.2. System SKARBNET4	52
3.2. Systemy rozliczeń papierów wartościowych	53
3.2.1. Systemy rozliczeń transakcji w KDPW_CCP S.A.	53
4. Pozostałe elementy infrastruktury polskiego systemu płatniczego	56
4.1. Podmioty świadczące usługi płatnicze	56
4.1.1. Liczba podmiotów świadczących usługi płatnicze i ich placówek	57
4.1.2. Pośrednicy finansowi w zakresie wpłat na rachunki bankowe	58
4.1.3. Pośrednicy w zakresie krajowych i zagranicznych przekazów pieniężnych	60
4.2. Bankomaty	63
4.3. Punkty handlowo-usługowe akceptujące karty płatnicze	66
4.4. Punkty <i>cash back</i>	72
5. Rachunki bankowe i bezgotówkowe instrumenty płatnicze	75
5.1. Rachunki bankowe	75
5.2. Bezgotówkowe instrumenty płatnicze	77
5.2.1. Polecenie przelewu	78
5.2.2. Polecenie zapłaty	78
5.2.3. Karty płatnicze	79
5.2.4. Innowacyjne instrumenty płatnicze	85
5.3. Polityka opłat w zakresie rachunków bankowych i bezgotówkowych instrumentów płatniczych	87
5.4. Oszustwa dotyczące instrumentów płatniczych	88

6. Pieniądz bezgotówkowy i gotówkowy	95
7. Działania w zakresie polityki i rozwoju systemu płatniczego	99
7.1. Zagadnienia prawne	99
7.1.1. Nowelizacja ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (Dz. U. z 2014, poz. 873 z późn. zm) - w odniesieniu do systemów trójstronnych	99
7.1.2. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/751 z dnia 29 kwietnia 2015 r. w sprawie opłat interchange w odniesieniu do transakcji płatniczych realizowanych w oparciu o kartę (Dz. Urz. UE L 123 z 19.05.2015, str. 1) – tzw. MIF Regulation	100
7.1.3. Projekt nowelizacji ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych, związanej z zapewnieniem egzekwowalności rozporządzenia 2015/751 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2015 r. w sprawie opłat interchange w odniesieniu do transakcji płatniczych realizowanych w oparciu o kartę	102
7.1.4. Projekt ustawy wdrażającej dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/92/UE z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie przejrzystości i porównywalności opłat związanych z prowadzeniem rachunku płatniczego, przenoszenia rachunku płatniczego oraz dostępu do podstawowego rachunku płatniczego (tzw. PAD)	103
7.1.5. Ustawa o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1311, z późn. zm.)	103
7.1.6. Ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 r. o rozpatrywaniu reklamacji przez podmioty rynku finansowego i o Rzeczniku Finansowym (Dz. U. poz. 1348)	104
7.1.7. Zmiana ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (Dz. U. z 2015 poz. 1864)	106
7.1.8. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego, zmieniająca dyrektywy 2002/65/WE, 2009/110/WE, 2013/36/UE i rozporządzenie (UE) nr 1093/2010 oraz uchylająca dyrektywę 2007/64/WE (Dz. Urz. UE L 337 z 23.12.2015, str. 36) – tzw. PSD2	107
7.1.9. Delegowane akty prawne do Rozporządzenia w sprawie usprawnienia rozrachunku papierów wartościowych w Unii Europejskiej i w sprawie centralnych depozytów papierów wartościowych (CSDR)	110
7.1.10. Prawodawstwo Unii Europejskiej dotyczące rynków instrumentów finansowych (tzw. standardy techniczne do dyrektywy MiFID II i rozporządzenia MiFIR)	112
7.2. Działania w zakresie upowszechniania obrotu bezgotówkowego	113
7.2.1. Aktualizacja Programu Rozwoju Obrotu Bezgotówkowego w Polsce na lata 2014 – 2020	113
7.2.2. Seminarium pt. „Limitowanie kwotowe płatności gotówkowych między przedsiębiorstwami – nadmiernym ograniczeniem wolności gospodarczej czy uzasadnionym narzędziem państwa służącym realizacji ważnego interesu publicznego?”	114
7.2.3. Akademia Dostępne Finanse	115
7.3. Działania na rzecz wprowadzenia standardów SEPA	116
7.3.1. Działania związane z wprowadzaniem panaeuropejskiego polecenia przelewu – SEPA Credit Transfer (SCT)	116
7.4. Działania w zakresie rozwoju rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych	117
8. Działania w zakresie nadzoru nad systemem płatniczym	118
8.1. Przyjęcie „Polityki sprawowania przez NBP nadzoru systemowego w zakresie systemu płatniczego”	118

8.2. Działania w zakresie nadzoru nad systemami płatności	118
8.3. Działania w zakresie wydawania przez Prezesa NBP opinii ws. krajowych instytucji płatniczych	119
8.4. Działania w zakresie nadzoru nad systemami rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych	119
8.4.1. Wydawanie opinii	119
8.4.2. Wniosek KDPW_CCP S.A. o rozszerzenie działalności	120
9. Wyniki wybranych badań i analiz w zakresie systemu płatniczego	122
9.1. Badanie świadomości i wiedzy ekonomicznej Polaków	122
9.2. Cechy idealne modelowych instrumentów płatniczych	125
9.3. Porównanie wybranych elementów polskiego systemu płatniczego z systemami innych krajów Unii Europejskiej za 2014 r.	126
9.4. Projekt badawczy nt. kosztów instrumentów płatniczych na rynku polskim	127
Wykaz stosowanych skrótów	130
Spis schematów	132
Spis wykresów	133
Spis tabel	137

Streszczenie

„Ocena funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w II półroczu 2015 r.”, zwana dalej „Oceną”, jest cyklicznym materiałem, przygotowanym przez Departament Systemu Płatniczego, stanowiącym dla Zarządu NBP podstawę do dokonania okresowej oceny rozliczeń pieniężnych, tj. realizacji zadania określonego w art. 17 ust. 4 pkt 3 ustawy o Narodowym Banku Polskim.

W Ocenie przedstawiono główne fakty i wydarzenia, które miały miejsce w ramach funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w II połowie 2015 r., jak również dane statystyczne odzwierciedlające rozwój systemu płatniczego w Polsce w tym okresie oraz jego poziom na koniec grudnia 2015 r.

Wśród najistotniejszych dla systemu płatniczego w Polsce w II połowie 2015 r. zdarzeń należy wymienić:

1. aktualizację Programu Rozwoju Obrotu Bezgotówkowego w Polsce na lata 2014 – 2020. Główne zmiany dotyczą m.in. podkreślenia istotności objęcia obrotem bezgotówkowym płatności o niskich kwotach. Ponadto, obok kontynuacji działań na rzecz włączenia finansowego najbardziej nieubankowionych grup polskiego społeczeństwa podkreślono potrzebę zwiększenia aktywności przez obecnych posiadaczy bezgotówkowych instrumentów płatniczych w korzystaniu z nich.
2. nowelizację ustawy o usługach płatniczych dokonaną ustawą z dnia 25 września 2015 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych, która weszła w życie w dniu 17 listopada 2015 r. Ustawa wprowadziła, obowiązującą do dnia 9 grudnia 2018 r., wyłączenie z maksymalnych opłat *interchange* transakcji wykonywanych kartami systemów trójstronnych, wydawanych w modelu systemu czterostronnego. Wyłączenie to obowiązuje, pod warunkiem że wartość transakcji wykonywanych w ramach danego systemu trójstronnego nie przekracza rocznie 3% wartości wszystkich krajowych transakcji płatniczych. Z uwagi na bardzo znikomą odsetek transakcji objętych przedmiotową nowelizacją, należy przypuszczać, że zwolnienie to nie będzie miało istotnego wpływu na rynek płatności kartowych, pozwalając jednocześnie systemom trójstronnym na stopniowe zmiany polegające na wycofaniu kart wydawanych w modelach quasi-czterostronnych albo na obniżeniu ewentualnych opłat pełniących w tych modelach funkcję opłaty *interchange*.
3. wejście w życie, z dniem 9 grudnia 2015 r., przepisów rozporządzenia PE i Rady (UE) 2015/751 z dnia 29 kwietnia 2015 r. w sprawie opłat *interchange* w odniesieniu do transakcji płatniczych realizowanych w oparciu o kartę, w zakresie obniżenia odpowiednio do 0,2% i 0,3% poziomu opłat *interchange* od transakcji dokonywanych kartami debetowymi i kredytowymi w ramach UE. W przypadku Polski te stawki opłat *interchange* już były stosowane, począwszy od stycznia 2015 r., zatem wejście w życie ww. przepisów, mając istotne znaczenie dla banków europejskich, nie miało już takiego znaczenia dla banków polskich.
4. wprowadzenie możliwości realizowania płatności mobilnych między osobami fizycznymi, tzw. P2P, na numery telefonów komórkowych w ramach systemu BLIK.

Równocześnie w II połowie 2015 r. powstały w Polsce i Komisji Europejskiej regulacje i decyzje, które będą miały istotny wpływ na funkcjonowanie polskiego systemu płatniczego w najbliższej przyszłości. Należą do nich w szczególności:

1. podjęcie prac nad projektem ustawy o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw. Celem tej ustawy będzie dostosowanie przepisów polskiego prawa do postanowień ww. rozporządzenia PE i Rady (UE) 2015/751. Projekt nowelizacji ustawy przewiduje m.in., że nadzór nad funkcjonowaniem schematów płatniczych w Polsce, w zakresie określonym nie tylko w rozporządzeniu MIF, wobec schematów kartowych, będzie sprawował Prezes NBP. Rozwiązanie takie zapewni spójność i efektywność sprawowania nadzoru systemowego nad schematami płatniczymi w Polsce.
2. kontynuowanie prac nad projektem nowelizacji ustawy o usługach płatniczych implementującej przepisy Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie przejrzystości i porównywalności opłat związanych z prowadzeniem rachunku płatniczego, przenoszenia rachunku płatniczego oraz dostępu do podstawowego rachunku płatniczego (tzw. PAD). Głównym celem ww. dyrektywy jest zmniejszenie skali wykluczenia finansowego w Unii Europejskiej, m.in. poprzez zapewnienie wszystkim konsumentom dostępu do podstawowego rachunku, realizującego funkcje płatnicze.
3. przyjęcie w dniu 23 grudnia 2015 r. Dyrektywy PE i Rady (UE) 2015/236 (PSD2) w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego. Głównym założeniem dyrektywy jest zwiększenie możliwości wyboru konsumenta w odniesieniu do usług płatniczych, a także reagowanie na zmiany, które zaszły od czasu przyjęcia dyrektywy PSD, wynikające w szczególności z dynamicznego rozwoju technologicznego w obszarze płatności elektronicznych i mobilnych oraz pojawienia się nowych rodzajów usług płatniczych.

Najważniejsze dane statystyczne odzwierciedlające rozwój polskiego systemu płatniczego w II półroczu 2015 r. i jego poziom na koniec grudnia 2015 r. są następujące:

1. w systemach płatności wysokokwotowych – w systemie SORBNET2 odnotowano wzrost liczby zrealizowanych zleceń o 8,8% przy jednoczesnym nieznacznym spadku ich wartości o 0,2%. Z kolei w systemie TARGET2-NBP odnotowano spadek liczby i wartości zrealizowanych zleceń odpowiednio o 1,4% i 2,5%.
2. w systemach płatności detalicznych:
  - w systemach Elixir i Euro Elixir odnotowano wzrost zarówno liczby (odpowiednio o 2% i 15%), jak i wartości realizowanych zleceń odpowiednio o 7% i 13%. Ponadto, w systemie Euro Elixir odnotowano kolejny znaczny wzrost zarówno liczby, jak i wartości poleceń przelewu SEPA (SEPA Credit Transfer – SCT) odpowiednio o 15,3% i 13%.
  - w systemach Express Elixir i BlueCash, oferujących realizację płatności natychmiastowych, odnotowano kolejny wzrost zarówno liczby odpowiednio o 17% i 34%, jak i wartości odpowiednio o 21% i 73% realizowanych zleceń,
  - w nowo funkcjonującym systemie BLIK odnotowano wzrost liczby i wartości realizowanych zleceń, odpowiednio o 168% i 157%, co wynika z dynamicznego wzrostu na początkowym etapie rozwoju tego systemu,
3. w zakresie dotyczącym obrotu gotówkowego i bezgotówkowego odnotowano niewielki spadek udziału gotówki w agregacie podaży pieniądza M1 z 21,8% w czerwcu 2015 r. do 21,6% w grudniu 2015 r. Jest to pierwszy od II półroczu 2013 r. spadek wskaźnika udziału gotówki w agregacie podaży pieniądza M1.
Ponadto, odnotowano spadek udziału depozytów gospodarstw domowych w agregacie podaży pieniądza M1 z poziomu 50,3% w czerwcu 2015 r. do poziomu 49,3% w grudniu 2015 r.

4. najczęściej wykorzystywanym przez posiadaczy rachunków bankowych instrumentem płatności bezgotówkowych była karta płatnicza, za pośrednictwem której zrealizowano ok. 55,3% wszystkich transakcji bezgotówkowych. Liczba transakcji przy użyciu karty płatniczej wzrosła o 13% w stosunku do I półrocza 2015 r. Odnotowano wzrost (o 3,9% w stosunku do poprzedniego półrocza) liczby transakcji poleceniem zapłaty.
5. odnotowano wzrost liczby wydanych kart płatniczych o 2,5% (do poziomu 35,2 mln), przy czym nadal utrzymywała się tendencja spadkowa dotycząca liczby kart kredytowych (spadek o 0,7% w porównaniu do I półrocza 2015 r.). W omawianym okresie wzrosła liczba punktów handlowo-usługowych wyposażonych w terminale POS o 9% oraz bankomatów o 5,5%.
6. w minionym półroczu nastąpił spadek liczby i wartości operacji oszukańczych dokonanych kartami płatniczymi. Według danych przekazanych przez banki w porównaniu do poprzedniego półrocza liczba oraz wartość takich operacji spadła odpowiednio o 6,7% i 30,6%.

Warto podkreślić, iż ostatnie półrocze to także dynamiczny rozwój rynku innowacyjnych instrumentów i usług płatniczych, do których w szczególności należą karty zbliżeniowe i płatności mobilne, mające na celu zastąpić płatności gotówkowe głównie w niskokwotowych transakcjach detalicznych. Polska należy do grona krajów o najwyższym użyciu kart zbliżeniowych na świecie. Według szacunków NBP na koniec grudnia 2015 r. liczba kart płatniczych z funkcją zbliżeniową sięgnęła 28,1 mln, tj. o 0,9 mln więcej niż w lipcu 2015 r. Karty zbliżeniowe stanowią blisko 80% wszystkich kart płatniczych w Polsce. Oprócz kart zbliżeniowych bardzo dynamicznie oraz stale rozwijają się płatności mobilne (np. BLIK), stając się coraz bardziej powszechne, głównie za sprawą łatwej dostępności do telefonów komórkowych typu smartfon.

Biorąc pod uwagę powyższe dane statystyczne oraz szczegółowe informacje i opinie zawarte w całym opracowaniu, można sformułować następujące najważniejsze oceny dotyczące funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w II półroczu 2015 r.:

1. systemy płatności (SORBNET2, TARGET2-NBP, Elixir, Euro Elixir, Express Elixir, BlueCash i BLIK) funkcjonowały prawidłowo, zapewniając bezpieczne i sprawne przeprowadzanie rozliczeń i rozrachunków.
2. systemy rozrachunku i rozliczeń papierów wartościowych (system prowadzony przez KDPW S.A., system SKARBNET4 prowadzony przez NBP, systemy rozliczeń prowadzone przez KDPW_CCP S.A.) funkcjonowały stabilnie, a charakter i natężenie ewentualnych zagrożeń dla ich stabilności nie zmieniły się istotnie od poprzedniego półrocza.
3. rozwijała się infrastruktura umożliwiająca dokonywanie przez użytkowników płatności detalicznych, w szczególności:
  - rosła sieć akceptacji kart płatniczych, w szczególności punktów akceptujących karty z funkcją zbliżeniową, pozwalające na szybkie płatności zwłaszcza przy kwotach do 50 zł,
  - umożliwiono klientom pierwszych banków dokonywanie płatności mobilnych pomiędzy osobami fizycznymi (P2P) w ramach systemu BLIK,
  - miał miejsce dynamiczny rozwój systemów płatności natychmiastowych (BlueCash, Express Elixir), umożliwiających klientom banków uczestniczących w tych systemach zrealizowanie przelewu do innego banku w sposób bardzo szybki (zwykle w kilka – kilkanaście sekund).
4. zwiększyła się liczba punktów i usług umożliwiających dostęp do gotówki:
  - wzrosła sieć bankomatów i punktów *cash back*,

- rośnie wykorzystanie wypłat gotówkowych w formach innowacyjnych wobec standardowych wypłat w kasach oddziałów banków lub kartą płatniczą w bankomatach, tj. poprzez wypłaty sklepowe (kartą płatniczą w punktach oferujących usługę *cash back*) i wypłaty z bankomatów w ramach systemu BLIK z wykorzystaniem telefonu komórkowego.
5. rósł stopień wykorzystania bezgotówkowych instrumentów płatniczych, w szczególności kart płatniczych z funkcją zbliżeniową, przy jednoczesnym niewielkim wzroście liczby kart płatniczych. Świadczy to o coraz większej transakcyjności w ramach już posiadanych kart płatniczych w grupie konsumentów aktywnych w zakresie obrotu bezgotówkowego. W powiązaniu z wynikami badania wskazującego na wzrost udziału płatności realizowanych bezgotówkowo w ogólnej liczbie wszystkich płatności może to również świadczyć o tym, że pomimo obserwowanego stałego wzrostu gotówki w obiegu poza kasami banków, coraz mniej gotówki służy do realizowania płatności, a coraz większa jej część służy funkcji tezauryzacyjnej.
  6. w ślad za zwiększającą się liczbą rachunków bieżących osób fizycznych, rósł poziom ubankowienia, a więc odsetka osób posiadających rachunek bankowy, co jest zjawiskiem pozytywnym w kontekście ograniczenia wykluczenia finansowego.
  7. korzystnym zjawiskiem jest również zanotowane po raz pierwszy od 5 lat zmniejszenie się liczby oszustw dokonywanych kartami płatniczymi według danych uzyskanych od banków, co wydaje się być skutkiem rozmaitych działań sektora bankowego w zakresie zwiększenia bezpieczeństwa płatności.

Należy dodać, że funkcjonowanie systemu płatniczego w Polsce jest wypadkową działań i decyzji bardzo wielu podmiotów (wskazanie najważniejszych z nich zawarto w nowym rozdziale 1). Narodowy Bank Polski, realizując ustawowe zadanie organizacji rozliczeń pieniężnych, pełni w tym zakresie nie tylko funkcję regulacyjną, nadzorczą i operacyjną, ale i – wzorem innych banków centralnych - funkcję katalizatora zmian, która przejawia się m.in. w inicjowaniu lub wspieraniu działań wielu innych podmiotów i instytucji w zakresie systemu. Warto jednak pamiętać, iż przyjmując ww. rolę katalizatora zmian, NBP nie zawsze na wszystkie podejmowane kwestie i działania ma ostateczny wpływ.

Biorąc pod uwagę przedstawione powyżej informacje i dane, funkcjonowanie polskiego systemu płatniczego w II półroczu 2015 r. należy ocenić pozytywnie.

Informacje wstępne

Narodowy Bank Polski przedstawia cykliczny materiał oceniający funkcjonowanie krajowego systemu płatniczego w II półroczu 2015 r. Materiał ten ma na celu przedstawienie kompleksowej informacji dotyczącej stanu i poziomu rozwoju poszczególnych elementów polskiego systemu płatniczego w ciągu omawianego półrocza oraz najistotniejszych prac i wydarzeń w tym zakresie. Sporządzenie *Oceny funkcjonowania polskiego systemu płatniczego* stanowi podstawę dla realizacji ustawowego obowiązku Zarządu NBP, określonego w art. 17 ust. 4 pkt 3 ustawy o Narodowym Banku Polskim, tj. dokonywania okresowej oceny rozliczeń pieniężnych.

Prezentowany materiał zawiera informacje i dane o:

1. podmiotach funkcjonujących w systemie płatniczym lub mających wpływ na jego funkcjonowanie,
2. funkcjonowaniu systemów płatności, w tym: systemów SORBNET2 i TARGET2-NBP, prowadzonych przez NBP, systemów Elixir, Euro Elixir i Express Elixir, prowadzonych przez Krajową Izbę Rozliczeniową S.A., systemu BlueCash prowadzonego przez Blue Media S.A. oraz systemu BLIK prowadzonego przez Polski Standard Płatności Sp. z o.o.,
3. systemach rozrachunku papierów wartościowych prowadzonych przez Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A. i NBP oraz o systemach rozliczeń papierów wartościowych prowadzonych przez KDPW_CCP S.A.,
4. pozostałych elementach infrastruktury polskiego systemu płatniczego,
5. rachunkach bankowych i bezgotówkowych instrumentach płatniczych,
6. poziomie rozwoju obrotu bezgotówkowego i gotówkowego,
7. działaniach podjętych przez NBP w zakresie polityki i rozwoju systemu płatniczego,
8. działaniach podjętych przez NBP w zakresie nadzoru nad systemami płatności oraz systemami rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych,
9. wynikach wybranych badań i analiz w zakresie systemu płatniczego.

1. Podmioty funkcjonujące w systemie płatniczym lub mające wpływ na jego funkcjonowanie¹

Uczestnicy systemu płatniczego są jednym z podstawowych elementów systemu płatniczego.

Uczestników systemu płatniczego można podzielić na:

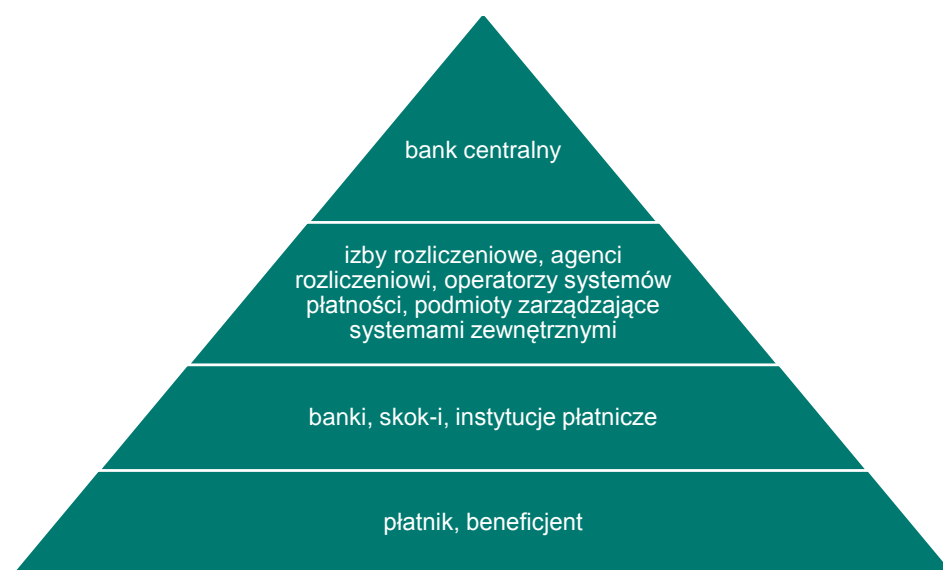
1. Uczestników pierwszego poziomu – osoby fizyczne (konsumenci), przedsiębiorstwa lub inne podmioty, które są stronami płatności dokonywanych w jego ramach, tj. są płatnikiem lub beneficjentem płatności,
2. Uczestników drugiego poziomu – podmioty zaangażowane w bezpośrednią obsługę realizacji płatności pomiędzy uczestnikami pierwszego poziomu, tj. dostawcy usług płatniczych płatnika i dostawcy usług płatniczych beneficjenta. Przykładem takich uczestników w Polsce są banki, jak również podmioty niebankowe, w tym spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe i instytucje płatnicze.
3. Uczestników trzeciego poziomu – podmioty pośredniczące w rozliczeniu płatności pomiędzy uczestnikami drugiego poziomu lub ich dostawcami usług płatniczych, zwane niekiedy pośrednikami rozliczeniowymi. Przykładami takich uczestników w Polsce jest Krajowa Izba Rozliczeniowa S.A. i inne podmioty prowadzące systemy płatności z funkcją rozliczeń (zwani również operatorami systemów płatności), tj. Blue Media S.A. i Polski Standard Płatności Sp. z o.o., oraz agenci rozliczeniowi. Do kategorii takich uczestników zaliczyć można również tzw. podmioty zarządzające systemami zewnętrznymi, uczestniczące w systemach rozrachunku, w tym m.in. podmioty prowadzące systemy rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych (przykładami ich w Polsce są odpowiednio m.in. KDPW_CCP S.A. oraz KDPW S.A.).
4. Uczestników czwartego poziomu – podmioty przechowujące środki pieniężne dostawców usług płatniczych oraz przeprowadzające finalny rozrachunek między nimi w sposób bezpośredni (na podstawie zleceń dostawców usług płatniczych) lub pośredni (na podstawie zleceń uczestników trzeciego poziomu), a więc podmioty prowadzące systemy płatności z funkcją rozrachunku, zwane również agentami rozrachunkowymi, np. banki centralne przeprowadzające rozrachunek międzybankowy. W Polsce przykładem takiego uczestnika jest Narodowy Bank Polski.

Graficzny podział uczestników systemu płatniczego przedstawia schemat nr 1.

---

¹ W celu uproszczenia opisu w powyższym rozdziale zakres pojęcia „system płatniczy” ograniczono do płatności, pozostawiając poza nim opis infrastruktury dla instrumentów finansowych, które również mieszczą się w szeroko rozumianym „systemie płatniczym”.

Schemat nr 1. Podział uczestników systemu płatniczego

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Wyżej wymienione podmioty systemu płatniczego, to uczestnicy bezpośrednio zaangażowani w obsługę płatności, ale ważne znaczenie dla systemu płatniczego mają często jeszcze inne podmioty lub te już wcześniej wskazane, ale występujące w innej roli, w tym zwłaszcza:

- banki centralne, pełniące obok roli dostawcy usług płatniczych dla wybranych klientów, np. rządu i instytucji publicznych, i roli agenta rozrachunkowego dla banków i operatorów systemów płatności, również rolę emitenta pieniądza (poprzez emisję pieniądza gotówkowego, będącego powszechnie wykorzystywanym i akceptowanym instrumentem płatniczym, oraz kreację pieniądza bezgotówkowego na prowadzonych przez siebie rachunkach bankowych), rolę regulatora (wydawanie regulacji ograniczonych najczęściej do banków), rolę nadzorcy systemowego, tj. w zakresie nadzoru *oversight* m.in. nad systemami płatności oraz rolę katalizatora zmian (np. poprzez działalność Rady ds. Systemu Płatniczego); wszystkie z tych ról pełni NBP;
- rząd i parlament, jako regulatorzy w zakresie ogólnych zasad dotyczących systemu płatniczego;
- organa nadzoru sprawujące nadzór typu ostrożnościowego, tj. nadzór *supervision*, nad dostawcami usług płatniczych, tj. głównie bankami, skok-ami i instytucjami płatniczymi; w Polsce rolę tę pełni Komisja Nadzoru Finansowego (KNF);
- związki i stowarzyszenia zrzeszające dostawców usług płatniczych, np. izby samorządowe banków, które reprezentują dany sektor w dyskusjach nad systemem płatniczym, a w wielu przypadkach prowadzą aktywną działalność w zakresie systemu płatniczego, np. działalność standaryzacyjną; przykładem takich związków w Polsce jest przede wszystkim Związek Banków Polskich, jak również Krajowy Związek Banków Spółdzielczych;
- globalne lub krajowe organizacje płatnicze (np. kartowe) prowadzące schematy płatnicze; w przypadku Polski są to organizacje: VISA, MasterCard, American Express, DinersClub oraz PSP;
- instytucje lub gremia odpowiedzialne za normalizację i standaryzację; w przypadku Polski jest to m.in. Polski Komitet Normalizacyjny i jego komitety techniczne;

- inne organizacje lub gremia pozarządowe, mające na celu reprezentowanie określonych uczestników systemu płatniczego, np. konsumentów, akceptantów lub innych przedsiębiorców, bądź skupiające różne podmioty, ale podejmujące działania w określonym celu w zakresie systemu płatniczego, np. Koalicja na rzecz Obrotu Bezgotówkowego i Mikropłatności.

2. Systemy płatności

Na koniec II półrocza 2015 r. w Polsce funkcjonowało 7 głównych systemów płatności:

- 2 systemy płatności wysokokwotowych:

- system SORBNET2, prowadzony przez NBP,
- system TARGET2-NBP, prowadzony przez NBP pod względem prawnym, a operacyjnym przez trzy banki centralne (Deutsche Bundesbank, Banque de France i Banca d'Italia),

- 5 systemów płatności detalicznych:

- system Elixir, prowadzony przez Krajową Izbę Rozliczeniową S.A.,
- system Euro Elixir, prowadzony przez Krajową Izbę Rozliczeniową S.A.,
- system Express Elixir, prowadzony przez Krajową Izbę Rozliczeniową S.A.,
- system BlueCash, prowadzony przez Blue Media S.A.,
- system BLIK, prowadzony przez Polski Standard Płatności Sp. z o.o.

2.1. Systemy płatności wysokokwotowych

2.1.1. System SORBNET2

W II półroczu 2015 r. działania prowadzone w obszarze systemu SORBNET2 koncentrowały się głównie na przygotowaniach do wdrożenia wersji 3.1 systemu, które miało miejsce w dniu 22 listopada 2015 r., oraz na przygotowaniach do wdrożenia kolejnej wersji systemu SORBNET2 (4.0), które planowane jest wiosną 2016 r.

Zmiany w systemie SORBNET2

W dniu 22 listopada 2015 r. miało miejsce wdrożenie nowej wersji systemu SORBNET2 (wersji 3.1), implementującej niektóre zmiany wprowadzane przez SWIFT w ramach *SWIFT Standards Release 2015*. Wdrożenie nowej wersji systemu poprzedzone było testami z uczestnikami (w dniach 12-23 października 2015 r.) przeprowadzanymi przez użytkowników systemu we współpracy z NBP DSP.

W II półroczu 2015 r. kontynuowane był rozpoczęte w czerwcu 2015 r. prace nad uruchomieniem wersji 4.0 systemu SORBNET2, której wdrożenie zaplanowane zostało na dzień 16 maja 2016 r.

W dniu 20 października 2015 r. do KGU SORBNET2 zostało wystosowane pismo z informacją m.in. o ostatecznym zakresie wprowadzanych zmian i terminie wdrożenia nowej wersji systemu.

W dniu 7 grudnia 2015 r. została przekazana uczestnikom (oraz zamieszczona na stronie internetowej www.nbp.pl w zakładce dedykowanej systemowi SORBNET2²) nowa wersja specyfikacji funkcjonalnej systemu, uwzględniająca zmiany wdrażane w wersji 4.0 systemu.

Zmiany w umowach w sprawie warunków otwierania i prowadzenia rachunku bankowego w systemie SORBNET2

W II półroczu 2015 r. w obowiązujących umowach w sprawie warunków otwierania i prowadzenia rachunku bankowego w systemie SORBNET2, zawartych między NBP a uczestnikami systemu SORBNET2, wprowadzono dwie zmiany. Pierwsza z ww. zmian wprowadzona została z dniem 24 sierpnia 2015 r. i dotyczyła wyłącznie umów zawartych z Krajowym Depozytem Papierów Wartościowych S.A. oraz KDPW_CCP S.A. Drugą zmianę, w zakresie wzoru umowy z bankami, wprowadzono z dniem 1 grudnia 2015 r. i wynikała ona z potrzeby dostosowania zapisów ww. umowy do zmian wprowadzonych rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 11 września 2015 r. w sprawie wzoru formularza wpłaty gotówkowej oraz polecenia przelewu na rachunek organu celnego³, które zastąpiło rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 13 maja 2015 r. o tym samym tytule⁴.

Ocena nadzorcza systemu SORBNET2

W II półroczu 2015 r. w DSP NBP przeprowadzona została aktualizacja analizy funkcjonowania systemu SORBNET2 na potrzeby oceny nadzorczej systemu SORBNET2 przeprowadzanej pod kątem spełniania opracowanych w 2012 r., przez działającą przy Banku Rozrachunków Międzynarodowych (BIS) Komisję Płatności i Infrastruktury Rynku (CPMI) oraz Międzynarodową Organizację Komisji Papierów Wartościowych (IOSCO), zasad zawartych w dokumencie pt. *Principles for financial market infrastructures (PFMIs)*⁵.

Dane statystyczne – system SORBNET2

Według stanu na dzień 31 grudnia 2015 r. w systemie SORBNET2 uczestniczyło 48 podmiotów, w tym 44 banki, Krajowa Izba Rozliczeniowa S.A., Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A., KDPW_CCP S.A. oraz Narodowy Bank Polski, tj. tyle samo podmiotów, co na koniec I półroczu 2015 r.⁶

W II półroczu 2015 r. w systemie SORBNET2 zrealizowano ogółem 1.904.915 zleceń (średnio dziennie 14.653 zleceń) o łącznej wartości 36.067,8 mld zł. W porównaniu do I półroczu 2015 r., w którym zrealizowano 1.750.504 zleceń (średnio dziennie 14.117 zleceń) o łącznej wartości 36.143,0 mld zł, liczba zrealizowanych zleceń wzrosła o 8,8%, co wynikało m.in. z większej liczby realizowanych zleceń klientów przez banki oraz z większej liczby dni operacyjnych (w I półroczu 2015 r. były 124 dni operacyjne, czyli o 6 mniej niż w II półroczu 2015 r., w którym było 130 dni operacyjnych). Wzrost wolumenu zrealizowanych zleceń

---

² System płatniczy > Infrastruktura systemu płatniczego > Systemy płatności wysokokwotowych > SORBNET2, link do strony: http://www.nbp.pl/home.aspx?f=/systemplatniczy/informacja_sorbnet2.html

³ Dz. U. z 2015 r., poz. 1411,

⁴ Dz. U. z 2015 r., poz. 768,

⁵ Zasady dotyczące infrastruktury rynków finansowych,

⁶ W dniu 1 lipca 2015 r. został otwarty rachunek bieżący dla banku PKO Bank Hipoteczny S.A. W dniu 31 sierpnia 2015 r. został zamknięty rachunek bieżący banku DZ BANK AG Deutsche Zentral-Genossenschaftsbank, Frankfurt am Main S.A. Oddział w Polsce w związku z rezygnacją banku z uczestnictwa w systemie SORBNET2. Z dniem 30 listopada 2015 r. bank ten zakończył prowadzenie działalności w Polsce i został zlikwidowany.

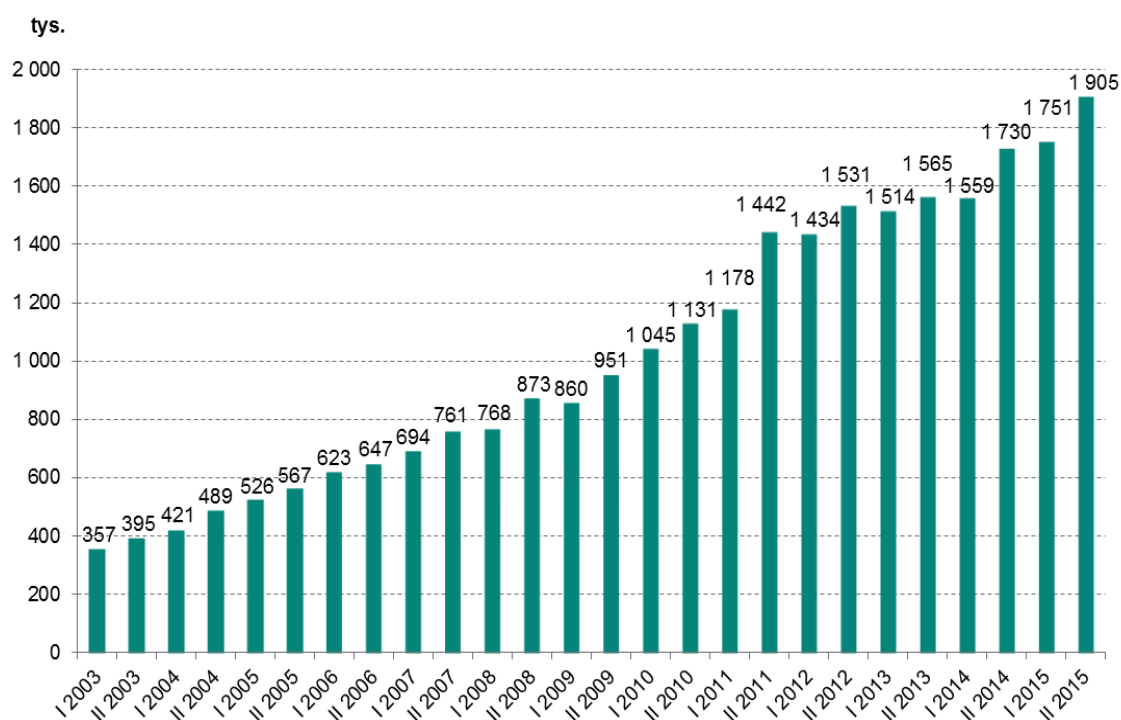

przy jednoczesnym nieznacznym spadku ich wartości o 0,2% skutkowało spadkiem średniej wartości jednego zlecenia o 8,3%. Dla średniej dziennej liczby zleceń zaobserwowano w analizowanym okresie wzrost o 3,8%, natomiast dla średniej dziennej obrotów odnotowano spadek o 4,8%. Najwyższy dzienny wolumen zleceń wyniósł 20.276 zleceń i wystąpił w dniu 23 grudnia 2015 r.

W II półroczu 2015 r. w systemie SORBNET2 wystąpił wzrost liczby zleceń międzybankowych o 5,4% i wzrost liczby zleceń klientowskich o 9,1%. Równocześnie wartość zleceń międzybankowych wzrosła o 1,4%, zaś wartość zleceń klientowskich spadła o 2,9%.

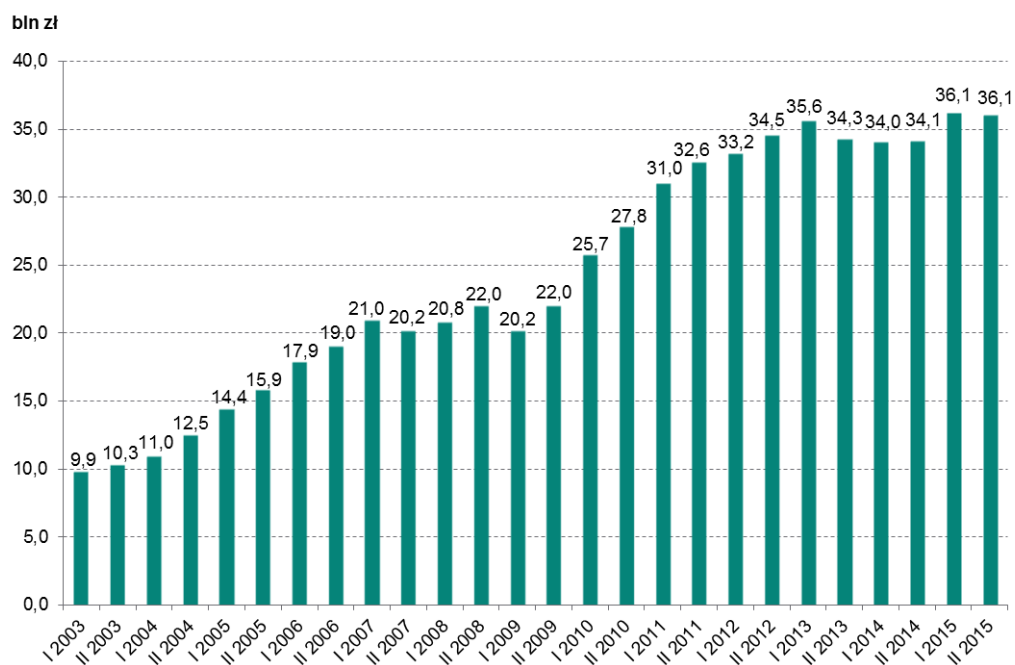
Liczbę i wartość zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET (do dnia 9 czerwca 2013 r.) i SORBNET2 (od dnia 10 czerwca 2013 r.) na przestrzeni lat 2003 – 2015 zaprezentowano na wykresach nr 1 i 2. Szczegółowe dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń oraz zmian, jakie miały miejsce w II półroczu 2015 r. w porównaniu do I półroczu 2015 r., przedstawiono w tabelach nr 1 i 2. Średnią dzienną liczbę zleceń zrealizowanych w ww. systemach w latach 2003 - 2015 przedstawia wykres nr 3.

Wykres nr 1. Liczba zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2003 – 2015 (w tys. sztuk)

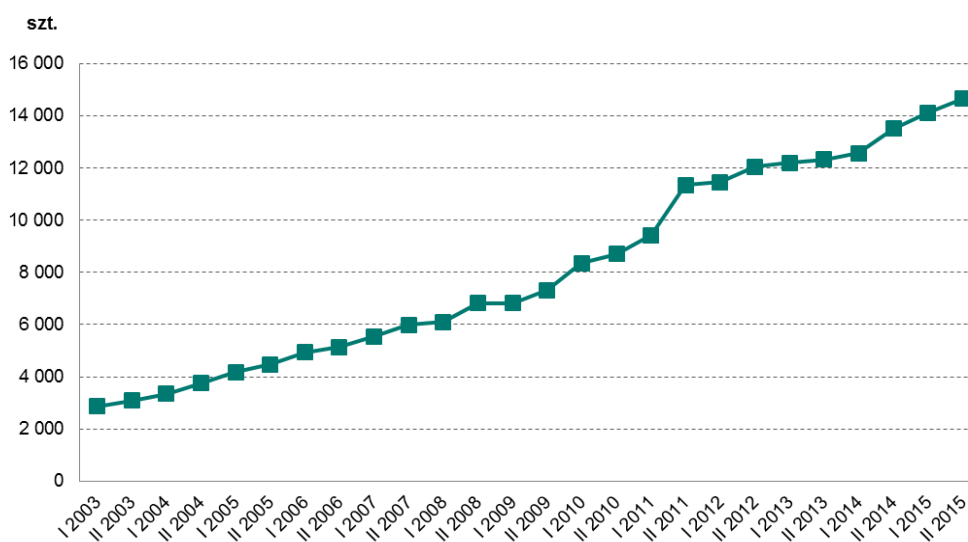
Źródło: Opracowanie własne, DSP

Wykres nr 2. Wartość zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2003 – 2015 (w bln zł)

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Wykres nr 3. Średnia dzienna liczba zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2003 – 2015

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Tabela nr 1. Porównanie liczby zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET2 w I i II półroczu 2015 r.

	I połowa 2015 r.		II połowa 2015 r.		Zmiana	
	Liczba zleceń	Udział	Liczba zleceń	Udział		
OGÓŁEM	1.750.504	100%	1.904.915	100%	↑	8,8%
1/ W tym:						
▪ międzybankowe	131.586	7,5%	138.720	7,3%	↑	5,4%
▪ klientowskie	1.618.918	92,5%	1.766.195	92,7%	↑	9,1%
2/ W tym:						
▪ zlecenia banków	1.643.305	93,9%	1.788.004	93,9%	↑	8,8%
▪ zlecenia KIR	16.245	0,9%	15.787	0,8%	↓	-2,8%
▪ zlecenia KDPW i KDPW_CCP	28.107	1,6%	33.753	1,8%	↑	20,1%
▪ zlecenia NBP	62.847	3,6%	67.371	3,5%	↑	7,2%
Średnia dzienna liczba zleceń	14.117	-	14.653	-	↑	3,8%

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Tabela nr 2. Porównanie wartości zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET2 w I i II półroczu 2015 r.⁷

	I połowa 2015 r.		II połowa 2015 r.		Zmiana	
	Wartość zleceń (w mld zł)	Udział	Wartość zleceń (w mld zł)	Udział		
OGÓŁEM	36.143,0	100%	36.067,8	100%	↓	-0,2%
1/ W tym:						
▪ międzybankowe	22.459,6	62,1%	22.783,0	63,2%	↑	1,4%
▪ klientowskie	13.683,4	37,9%	13.284,8	36,8%	↓	-2,9%
2/ W tym:						
▪ zlecenia banków	14.209,9	39,3%	13.858,8	38,4%	↓	-2,5%
▪ zlecenia KIR	866,5	2,4%	901,1	2,5%	↑	4,0%
▪ zlecenia KDPW i KDPW_CCP	2.474,6	6,8%	2.786,2	7,7%	↑	12,6%
▪ zlecenia NBP	18.592,0	51,4%	18.521,7	51,4%	↓	-0,4%
Średnie dzienne obroty	291,5	-	277,4	-	↓	-4,8%
Średnia wartość jednego zlecenia	20,6 mln zł	-	18,9 mln zł	-	↓	-8,3%

Źródło: Opracowanie własne, DSP

⁷ Wartości w kolumnach „Udział” oraz „Zmiana” zostały wyliczone na podstawie danych niezaokrąglonych. Ewentualne niesumowanie się danych szczegółowych w poszczególnych kolumnach do wartości z wiersza „Ogółem” wynika z prezentacji danych w postaci zaokrąglonej.

Ocena funkcjonowania systemu SORBNET2 w II półroczu 2015 r.

W II półroczu 2015 r. system SORBNET2 funkcjonował prawidłowo. W tym okresie wystąpiła jedynie jedna dłuższa (około półgodzinna) przerwa w dostępności systemu niemająca negatywnego wpływu na uczestników systemu.

Analizując rozwój systemu, warto podkreślić kontynuowaną w II półroczu 2015 r. tendencję wzrostową liczby zleceń zrealizowanych w systemie – średnia dzienna liczba zleceń wzrosła o blisko 4%, analogicznie jak w poprzednim okresie sprawozdawczym (w I półroczu 2015 r. w porównaniu do II półroczu 2014 r. wzrost ten wyniósł 4%). Wzrost liczby zleceń dotyczył zarówno zleceń międzybankowych (o 5,4%), jak i klientów (o 9,1%). Wskazuje to na utrzymujące się wykorzystanie systemu SORBNET2 do realizacji zleceń klientów banków.

Biorąc pod uwagę obserwowane tendencje, funkcjonowanie systemu SORBNET2 w II półroczu 2015 r. należy ocenić pozytywnie.

2.1.2. System TARGET2-NBP

Według stanu na dzień 31 grudnia 2015 r. rachunki w systemie TARGET2-NBP posiadały 22 podmioty (18 banków oraz NBP, KIR S.A., KDPW S.A. i KDPW_CCP S.A.), tj. o 1 podmiot mniej niż na koniec I półroczu 2015 r.⁸

Działania dotyczące platformy T2S

W dniu 22 czerwca 2015 r. uruchomiona została paneuropejska platforma rozrachunku papierów wartościowych – platforma TARGET2-Securities (T2S). Pomimo, iż żaden polski depozyt papierów wartościowych nie zdecydował się na przystąpienie do platformy T2S, NBP zobowiązany był, z uwagi na podpisane umowy uczestnictwa w systemie TARGET2, do przygotowania własnej infrastruktury, tj. komponentu TARGET2-NBP, do współpracy z platformą T2S poprzez:

- umożliwienie od dnia 22 czerwca 2015 r. wykorzystania Dedykowanych Rachunków Pieniężnych (*DCA – Dedicated Cash Accounts*),
- umożliwienie od dnia 6 lutego 2017 r.⁹ podmiotom, którym udziela kredytu w ciągu dnia, wykorzystania usługi autokolateralizacji¹⁰.

---

⁸ W dniu 4 września 2015 r. w systemie TARGET2-NBP został zamknięty rachunek banku DZ BANK AG Deutsche Zentral-Genossenschaftsbank, Frankfurt am Main S.A. Oddział w Polsce w związku z rezygnacją banku z uczestnictwa w tym systemie. Z dniem 30 listopada 2015 r. bank ten zakończył prowadzenie działalności w Polsce i został zlikwidowany.

⁹ Planowane jest ustanowienie dodatkowej fali migracyjnej na platformę T2S, która miałaby miejsce w dniu 18 września 2017 r. Powyższe, zgodnie z informacjami uzyskanymi z EBC, oznacza, że termin wprowadzenia obowiązku osiągnięcia gotowości do świadczenia autokolateralizacji zostanie przesunięty z dnia 6 lutego 2017 r. na dzień 18 września 2017 r. Formalne potwierdzenie przesunięcia ww. terminu nastąpi dopiero po stosownej decyzji Rady Prezesów EBC i znajdzie odzwierciedlenie w dokumentacji prawnej systemu TARGET2.

¹⁰ Usługa autokolateralizacji to kredyt w ciągu dnia na platformie T2S pod zabezpieczenie papierów wartościowych. Zgodnie z dokumentacją prawną systemu TARGET2-NBP, jeżeli bank centralny udziela w swoim komponentcie TARGET2 kredytu intraday, to jest on prawnie zobligowany do świadczenia usługi autokolateralizacji na platformie T2S. Brak przygotowania do świadczenia usługi autokolateralizacji wiązałby się z koniecznością rezygnacji z udzielania kredytu intraday w systemie TAR-

Z uwagi na powyższe zobowiązania prawne w II półroczu 2015 r. zintensyfikowano prace o charakterze analitycznym i konsultacyjnym w ramach NBP oraz współpracę w tej dziedzinie z EBC.

DSP przeprowadził wśród uczestników systemu TARGET2-NBP ankietę dotyczącą zainteresowania usługami świadczonymi na platformie TARGET2-Securities. Otrzymano 16 odpowiedzi, w ramach których 10 banków potwierdziło chęć otwarcia rachunku DCA w systemie TARGET2-NBP bez wskazania konkretnej daty, jednak nie przed dniem 6 lutego 2017 r., oraz 6 banków wyraziło zainteresowanie korzystaniem z usługi autokolateralizacji.

W dniu 8 października 2015 r. Zarząd NBP wyraził zgodę na rozpoczęcie prac przygotowawczych do realizacji działań NBP związanych ze świadczeniem usługi autokolateralizacji. Działania te zostały także wpisane do Planu działalności NBP na lata 2016-2018. Ponadto w dniu 18 lutego 2016 r. Zarząd NBP wyraził zgodę na uruchomienie realizacji projektu T2S-NBP. Zakończenie jego realizacji przewiduje się na czerwiec 2017 r.

Planowane zmiany w systemie TARGET2

W marcu 2015 r. Eurosystem ogłosił decyzję dotyczącą migracji systemu TARGET2 na standard ISO 20022 z wykorzystaniem rozwiązania opartego o konwerter. Na ogłoszoną decyzję zareagowało międzynarodowe środowisko bankowe, podnosząc kwestię zasadności przechodzenia systemu TARGET2 na standard ISO 20022.

Na podstawie wyników krajowych konsultacji EBC podjął decyzję o odstąpieniu od migracji na ISO 20022 w listopadzie 2017 r. w ramach SSP release 11.0. Decyzja została ogłoszona w dniu 14 października 2015 r. na stronie internetowej EBC. Zgodnie z podaną informacją, migracja na ISO 20022 będzie od nowa przeanalizowana w kontekście strategicznej wizji dla systemu TARGET2.

Strategiczną wizję dotyczącą kierunku rozwoju infrastruktury rynkowej w Europie, tzw. Vision 2020, której ważnym elementem jest rozwój systemu TARGET2, EBC przedstawił w czasie konferencji Sibos w Singapurze w dniu 14 października 2015 r. W ramach Vision 2020 wyróżnia się następujące trzy główne elementy:

- Ścisłą współpracę między platformą T2S a systemem TARGET2, tak aby system TARGET2 mógł korzystać z wybranych rozwiązań platformy T2S, np. w zakresie komunikatów ISO 20022.
- Uregulowanie na poziomie europejskim obszaru płatności natychmiastowych, których rozrachunek jest planowany w systemie TARGET2.
- Harmonizację w obszarze zarządzania zabezpieczeniami, co może doprowadzić do zbudowania w ramach Eurosystemu wspólnego systemu zarządzania zabezpieczeniami na potrzeby operacji kredytowych w systemie TARGET2 oraz operacji polityki pieniężnej.

GET2-NBP, co niosłoby ze sobą ryzyko prawne i reputacyjne oraz pozbawiałoby uczestników rynku instrumentu zwiększającego płynność rozrachunku w euro.

Dane statystyczne – system TARGET2-NBP

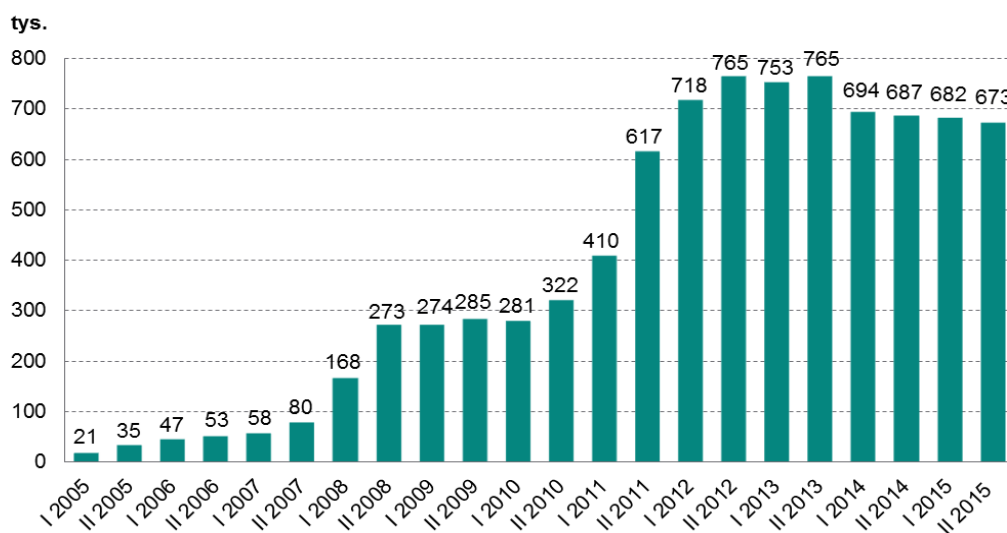
W II półroczu 2015 r., w stosunku do poprzedniego półrocza, w systemie TARGET2-NBP odnotowano¹¹:

- spadek ogólnej liczby zrealizowanych transakcji w euro o 1,4% (liczba zleceń zrealizowanych w całym systemie TARGET2 spadła o 1,8%),
- spadek ich wartości o 2,5% (wartość zleceń zrealizowanych w całym systemie TARGET2 wzrosła o 2,5%).

W II półroczu 2015 r. w systemie TARGET2 było 131 dni operacyjnych, tj. o 6 dni więcej niż w I półroczu 2015 r. Zarówno dla średniej dziennej liczby zleceń, jak i średnich dziennych obrotów zaobserwowano w analizowanym okresie spadek odpowiednio o 5,9% i 7,0%. W przeciwieństwie do poprzedniego półrocza nastąpił spadek średniej wartości jednego zlecenia zrealizowanego w systemie TARGET2-NBP o 1,1% (w I półroczu 2015 r. – wzrost o 5,0%), tj. do poziomu 0,56 mln euro.

Liczbę, wartość oraz średnią dzienną liczbę zleceń zrealizowanych w systemie TARGET2-NBP na przestrzeni lat 2005 – 2015 prezentują wykresy nr 4, 5 i 6. Szczegółowe dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń oraz zmian, jakie miały miejsce w II półroczu 2015 r. w porównaniu do I półrocza 2015 r., przedstawiają tabele nr 3 i 4.

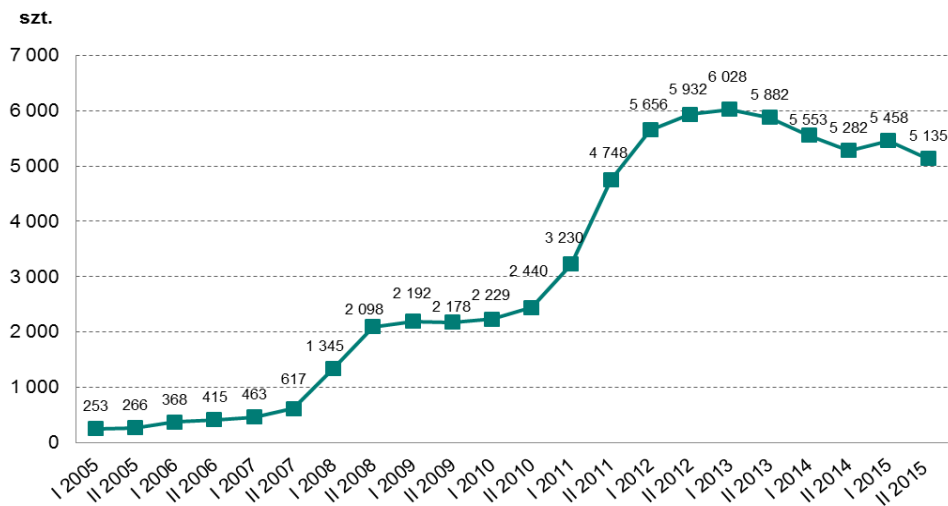
Wykres nr 4. Liczba zleceń w euro zrealizowanych w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2015 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.) (w tys. sztuk)

Źródło: Opracowanie własne, DSP

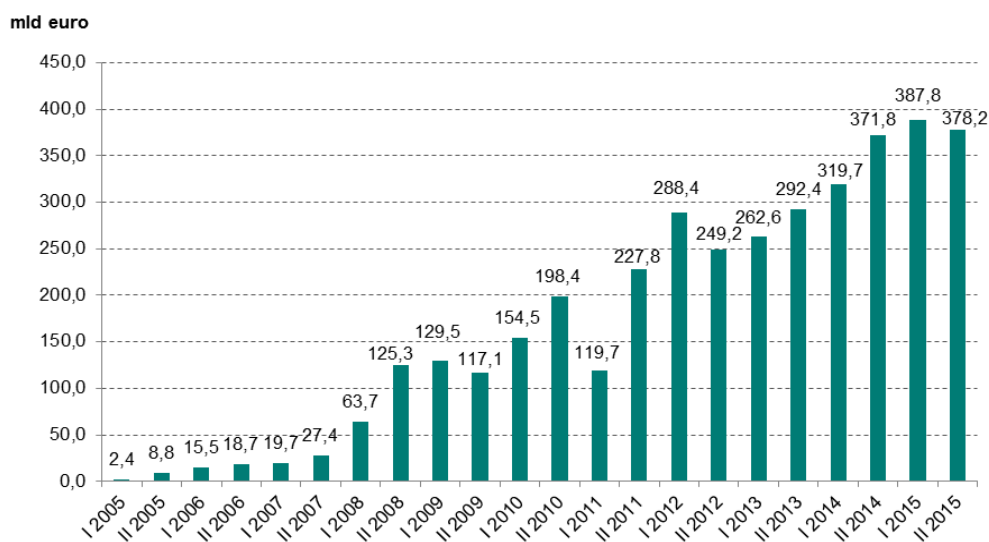
¹¹ Dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń wykazywane są bez tzw. technicznych przelewów płynności realizowanych przez banki i NBP, tj. w szczególności bez przelewów środków między rachunkami własnymi danego uczestnika, zgodnie z algorytmem opracowanym przez EBC.

Wykres nr 5. Średnia dzienna liczba zleceń w euro zrealizowanych w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2015 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.)

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Wykres nr 6. Wartość zleceń w euro zrealizowanych w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2015 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.) (w mld euro)

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Tabela nr 3. Porównanie liczby zleceń zrealizowanych w systemie TARGET2-NBP w I i II półroczu 2015 r.

	I połowa 2015 r.		II połowa 2015 r.		Zmiana	
	Liczba zleceń	Udział	Liczba zleceń	Udział		
OGÓŁEM	682.190	100%	672.690	100%	↓	-1,4%
1/ W tym:						
▪ międzybankowe	126.492	18,5%	121.242	18,0%	↓	-4,2%
▪ klientowskie	555.698	81,5%	551.448	82,0%	↓	-0,8%
2/ W tym:						
▪ zlecenia krajowe	72.601	10,6%	68.839	10,2%	↓	-5,2%
▪ zlecenia transgraniczne	609.589	89,4%	603.851	89,8%	↓	-0,9%
▪ wysłane	333.627	48,9%	320.392	47,6%	↓	-4,0%
▪ otrzymane	275.962	40,5%	283.459	42,1%	↑	2,7%
Średnia dzienna liczba zleceń	5.458	-	5.135	-	↓	-5,9%

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Tabela nr 4. Porównanie wartości zleceń zrealizowanych w systemie TARGET2-NBP w I i II półroczu 2015 r.¹²

	I połowa 2015 r.		II połowa 2015 r.		Zmiana	
	Wartość zleceń (w mln euro)	Udział	Wartość zleceń (w mln euro)	Udział		
OGÓŁEM	387.830,3	100%	378.192,3	100%	↓	-2,5%
1/ W tym:						
▪ międzybankowe	360.809,1	93,0%	349.801,7	92,5%	↓	-3,1%
▪ klientowskie	27.021,2	7,0%	28.390,6	7,5%	↑	5,1%
2/ W tym:						
▪ zlecenia krajowe	59.723,5	15,4%	55.569,3	14,7%	↓	-7,0%
▪ zlecenia transgraniczne	328.106,9	84,6%	322.623,0	85,3%	↓	-1,7%
▪ wysłane	168.406,7	43,4%	164.068,9	43,4%	↓	-2,6%
▪ otrzymane	159.700,2	41,2%	158.554,1	41,9%	↓	-0,7%
Średnie dzienne obroty	3.102,6	-	2.887,0	-	↓	-7,0%
Średnia wartość jednego zlecenia	0,57	-	0,56	-	↓	-1,1%

Źródło: Opracowanie własne, DSP

¹² Wartości w kolumnach „Udział” oraz „Zmiana” zostały wyliczone na podstawie danych niezaokrąglonych. Z uwagi na zaokrąglenia dane szczegółowe mogą nie sumować się w poszczególnych kolumnach.

W omawianym okresie w systemie TARGET2-NBP zrealizowano 672.690 zleceń, co oznaczało spadek o 1,4% w porównaniu do okresu poprzedniego, w którym zrealizowano 682.190 zleceń. W analizowanym okresie liczba zleceń międzybankowych spadła o 4,2%, zaś liczba zleceń klientowskich spadła o 0,8%.

Najwyższy dzienny wolumen zleceń w II półroczu 2015 r. odnotowano w dniu 19 października 2015 r. Wyniósł on 7.768 zleceń i był niższy o 14,9% w stosunku do 9.131 zleceń zrealizowanych w dniu 4 kwietnia 2015 r., stanowiących najwyższy dzienny wolumen zleceń w I półroczu 2015 r.

W II półroczu 2015 r. w porównaniu do I półrocza 2015 r. odnotowany został spadek liczby zrealizowanych zleceń krajowych (o 5,2%) oraz spadek zleceń transgranicznych (o 0,9%), na który składało się zmniejszenie liczby zleceń transgranicznych wysłanych (o 4,0%) oraz wzrost liczby zleceń transgranicznych otrzymanych (o 2,7%).

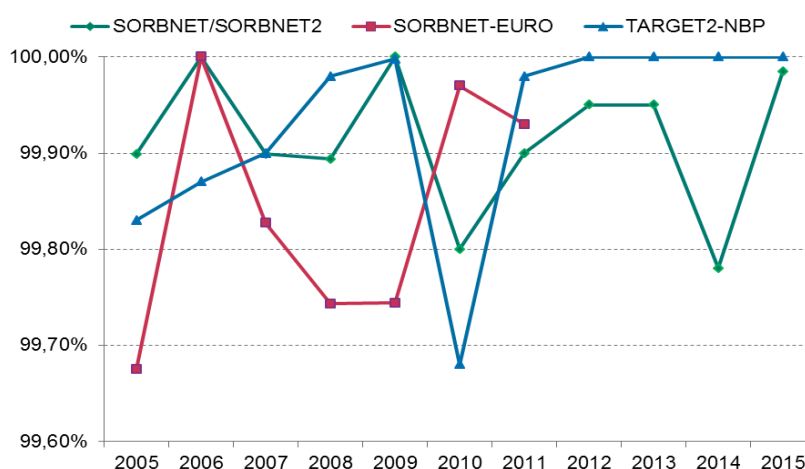
Wartość zleceń zrealizowanych w systemie TARGET2-NBP w II półroczu 2015 r. wyniosła 378.192,3 mln euro i spadła o 2,5% w porównaniu do I półrocza 2015 r., w którym wynosiła 387.830,3 mln euro. W obszarze wartości płatności klientowskich odnotowano wzrost o 5,1%, natomiast wartość zrealizowanych płatności międzybankowych spadła o 3,1%. Ponadto w systemie wystąpił także spadek wartości zrealizowanych zleceń krajowych (o 7,0%) oraz spadek wartości zrealizowanych zleceń transgranicznych, zarówno w obszarze zleceń wysłanych, jak i otrzymanych, łącznie o 1,7%.

Dostępność systemów prowadzonych przez NBP

Dostępność systemu SORBNET2 w 2015 r. wyniosła 99,98%, a systemu TARGET2-NBP 100%. Dane obrazujące dostępność ww. systemów w ujęciu rocznym, począwszy od 2005 r., przedstawia wykres nr 7.

Niedostępność systemu SORBNET2 była jednorazowa i trwała 24 minuty. Przyczyną przerwy w pracy systemu były zakłócenia w systemach informatycznych. W celu wyeliminowania problemu odpowiednie działania naprawcze zostały podjęte.

Wykres nr 7. Dostępność systemów SORBNET/SORBNET2, SORBNET-EURO (do 2011 r.) i TARGET2-NBP w latach 2005 – 2015

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Ocena funkcjonowania systemu TARGET2-NBP w II półroczu 2015 r.

W II półroczu 2015 r. prace w obszarze systemu TARGET2 koncentrowały się wokół pierwszych miesięcy działania platformy T2S oraz na przygotowaniach do następnych fal migracyjnych. Po stronie NBP pozytywnym elementem było zintensyfikowanie wewnętrznych prac przygotowawczych nad umożliwieniem uczestnikom TARGET2-NBP korzystania z usług oferowanych przez platformę T2S, odnowienie współpracy w tym obszarze ze środowiskiem bankowym oraz przeprowadzenie licznych konsultacji z EBC w tym zakresie. Decyzja Zarządu NBP, który wyraził zgodę na rozpoczęcie prac przygotowawczych do realizacji działań NBP związanych ze świadczeniem usługi autokolateralizacji oznacza z jednej strony, że NBP wypełni zobowiązania prawne wynikające z podpisanych przez NBP umów uczestnictwa w systemie TARGET2 oraz z Wytycznych TARGET2¹³, a z drugiej strony zapewni, że uczestnicy TARGET2-NBP nie będą pozbawieni instrumentu zwiększającego płynność rozrachunku w euro, jakim jest udzielany obecnie kredyt intraday. Dodatkowo, można mieć nadzieję, że prowadzone w NBP prace spowodują upowszechnienie w Polsce międzynarodowych standardów w dziedzinie rozrachunku papierów wartościowych i wpłyną na ograniczenie ryzyka związanego z ich rozrachunkiem. Realizacja tego działania mieści się w ustawowym zadaniu NBP, jakim jest kształtowanie warunków niezbędnych dla rozwoju systemu bankowego.

2.2. Systemy płatności detalicznych

2.2.1. System Elixir

Według stanu na koniec grudnia 2015 r. bezpośrednimi uczestnikami wymiany zleceń płatniczych w systemie Elixir było 40 banków (w tym NBP). Lista uczestników zmniejszyła się na przestrzeni II półroczu 2015 r. o trzy banki, tj. DZ Bank AG Deutsche Zentral-Genossenschaftsbank Frankfurt am Main S.A. Oddział w Polsce, Meritum Bank ICB S.A. oraz Santander Consumer Bank S.A.

W II półroczu 2015 r., w porównaniu do poprzedniego półroczu, został odnotowany wzrost obrotów o 7%, przy jednoczesnym wzroście liczby zrealizowanych zleceń o 2%.

Dane statystyczne – system Elixir

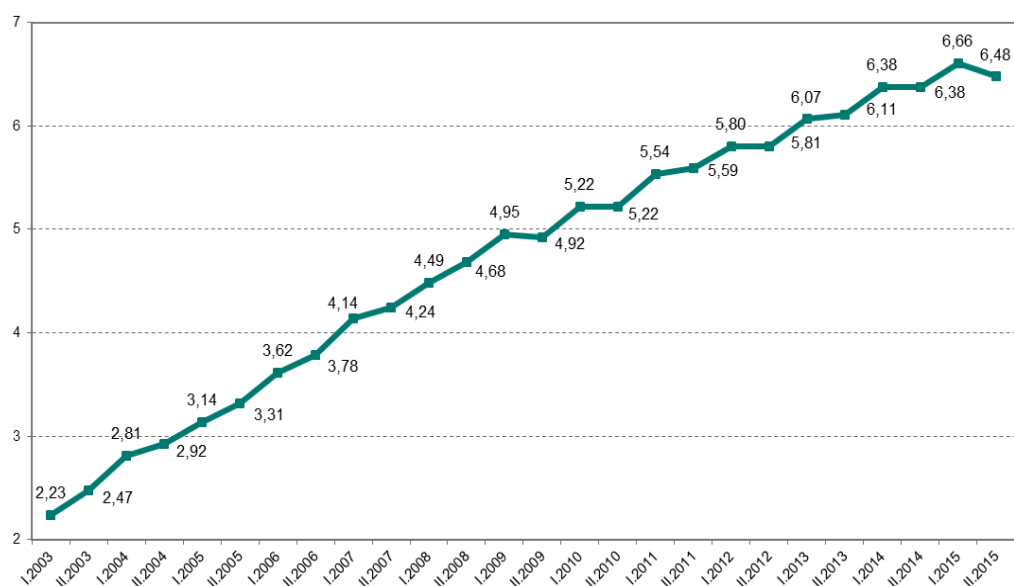
W II półroczu 2015 r. w systemie Elixir obroty wyniosły 2,2 bln zł (w poprzednim półroczu 2,1 bln zł), co oznacza wzrost o 7%. Liczba zleceń wyniosła 842,2 mln szt. (w poprzednim półroczu 825,8 mln), co oznacza wzrost o 2%.

Średnia dzienna liczba transakcji w systemie Elixir w omawianym okresie wyniosła 6,5 mln, co oznacza spadek o 3% w stosunku do I półroczu 2015 r. Średnią dzienną liczbę zleceń zrealizowanych w systemie Elixir w kolejnych półroczach od 2003 r. przedstawia wykres nr 8.

---

¹³ Wytyczne Europejskiego Banku Centralnego z dnia 2 kwietnia 2015 r. zmieniające wytyczne EBC/2012/27 w sprawie transeuropejskiego zautomatyzowanego błyskawicznego systemu rozrachunku brutto w czasie rzeczywistym (TARGET2) (EBC/2015/15).

Wykres nr 8. Średnia dzienna liczba zleceń zrealizowanych w systemie Elixir w kolejnych półroczach od 2003 r. (w mln sztuk)

Źródło: Dane KIR S.A.

W analizowanym półroczu miesiącem, w którym w systemie Elixir rozliczono najwięcej transakcji, był grudzień 2015 r., w którym rozliczono 151,7 mln transakcji (w poprzednim półroczu wielkość ta była najwyższa w kwietniu 2015 r. i wyniosła 147,7 mln transakcji). Średnia dzienna liczba rozliczanych zleceń na przestrzeni całego półroczu była najwyższa w listopadzie 2015 r. i wyniosła 6,966 mln zleceń (w poprzednim półroczu wielkość ta była najwyższa w maju 2015 r. i wyniosła 6,722 mln zleceń). Średnia wartość pojedynczego zlecenia w porównaniu do poprzedzającego półroczu była większa o 4%. W II półroczu 2015 r. pojedyncza transakcja w systemie Elixir wyniosła średnio 2.618 zł (w poprzednim półroczu 2.506 zł).

Szczegółowe dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń oraz zmian, jakie miały miejsce w II półroczu 2015 r., przedstawia tabela nr 5.

Tabela nr 5. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie Elixir w I oraz II półroczu 2015 r.

System Elixir	I półrocze 2015 r.	ZMIANA	II półrocze 2015 r.
Liczba dni roboczych:	124 dni		130 dni
Wartość zleceń (zł)			
Ogółem	2.069,1 mld	↗ + 7%	2.204,7 mld
Średnia miesięczna	344,85 mld	↗ + 7%	367,46 mld
Średnia dzienna	16,69 mld	↗ + 1,6%	16,96 mld
Liczba zleceń			
Ogółem	825,8 mln	↗ + 2%	842,2 mln
Średnia miesięczna	137,6 mln	↗ + 2%	140,4 mln
Średnia dzienna	6,66 mln	↘ -3%	6,48 mln
Średnia kwota zlecenia (zł)	2.506	↗ + 4%	2.618
Transakcje uznaniowe			
Wartość transakcji (w zł)	2.061,2 mld	↗ + 7%	2.196,6 mld
Udział w obrotach KIR	99,6%	→	99,6%
Liczba transakcji	815,4 mln	↗ + 2%	831,6 mln
Udział w ogólnej liczbie trans. KIR	98,7%	→	98,7%
Transakcje obciążeniowe			
Wartość transakcji (w zł)	7,89 mld	↗ + 3%	8,11 mld
Udział w ogólnych obrotach KIR	0,4%	→	0,4%
Liczba transakcji	10,4 mln	↗ + 2%	10,6 mln
Udział w ogólnej liczbie trans. KIR	1,3%	→	1,3%

Źródło: Dane KIR S.A.

Ocena funkcjonowania systemu Elixir w II półroczu 2015 r.

W II półroczu 2015 r. system Elixir funkcjonował poprawnie. Jest to najważniejszy system płatności detalicznych w Polsce. Łączna wartość przetworzonych zleceń wyniosła w II półroczu 2015 r. 2,2 bln zł. Obecnie system Elixir przetwarza dziennie średnio około 6,5 mln transakcji o łącznej wartości 17,0 mld zł. W analizowanym okresie odnotowano, w porównaniu do poprzedniego okresu, dalszy wzrost liczby (wzrost o 2%) i wartości rozliczanych transakcji (wzrost o 7%).

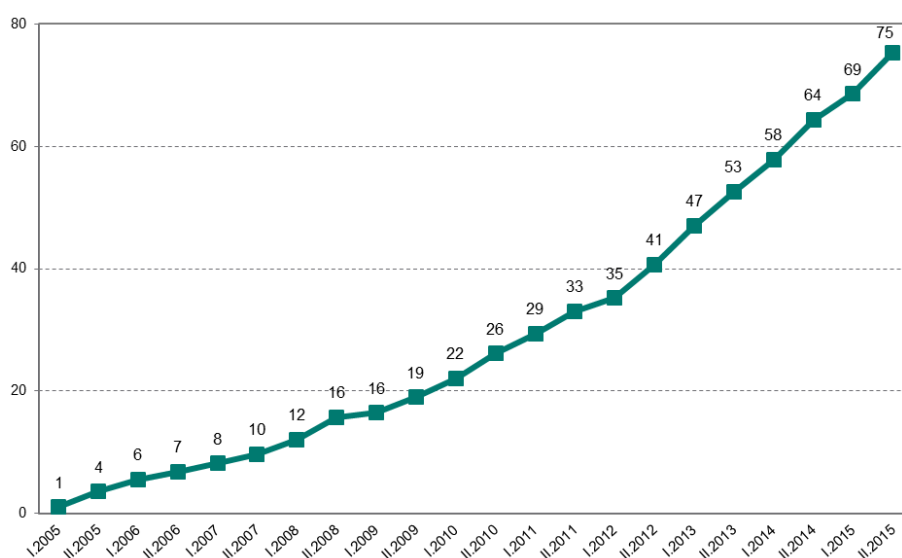
2.2.2. System Euro Elixir

Według stanu na koniec grudnia 2015 r. bezpośrednimi uczestnikami wymiany zleceń płatniczych w systemie Euro Elixir było 21 banków (w tym NBP). W porównaniu do poprzedniego półrocza lista uczestników zmniejszyła się o jeden podmiot, tj. DZ Bank AG Deutsche Zentral-Genossenschaftsbank Frankfurt am Main S.A. Oddział w Polsce.

Dane statystyczne – system Euro Elixir

W II półroczu 2015 r. w systemie Euro Elixir obroty wyniosły 53,5 mld euro (w poprzednim półroczu 47,3 mld euro), co oznacza wzrost o 13%. Natomiast liczba transakcji wyniosła 9,9 mln szt. (w poprzednim półroczu 8,6 mln), co oznacza wzrost o 15%. Średnia dzienna liczba transakcji w systemie Euro Elixir w omawianym okresie wyniosła 75,2 tys., czyli w stosunku do I półrocza 2015 r. nastąpił wzrost o 10%. Średnią dzienną liczbę zleceń zrealizowanych w systemie Euro Elixir w kolejnych półroczach od 2005 r. przedstawia wykres nr 9.

Wykres nr 9. Średnia dzienna liczba zleceń zrealizowanych w systemie Euro Elixir w kolejnych półroczach od 2005 r. (w tys. sztuk)

Źródło: Dane KIR S.A.

W analizowanym półroczu miesiącem, w którym w systemie Euro Elixir rozliczono najwięcej transakcji, był grudzień 2015 r. Rozliczono w nim 1,8 mln szt., czyli o 9% więcej niż w dominującym miesiącu w poprzednim półroczu, tj. w czerwcu 2015 r. (1,6 mln szt.). Średnia dzienna liczba rozliczanych zleceń była najwyższa na przestrzeni omawianego półrocza w listopadzie 2015 r. i wyniosła 77.838 zleceń (dla porównania w kwietniu 2015 r. średnio dziennie rozliczono 73.810 zleceń).

Szczegółowe dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń oraz zmian, jakie miały miejsce w II półroczu 2015 r. w porównaniu do I półrocza 2015 r., przedstawia tabela nr 6.

Tabela nr 6. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie Euro Elixir w I oraz II półroczu 2015 r.

System Euro Elixir	I półrocze 2015 r.	ZMIANA	II półrocze 2015 r.
Liczba dni roboczych:	125 dni		131 dni
Wartość zleceń (euro)			
Ogółem	47,33 mld	↗ + 13%	53,51 mld
Średnia miesięczna	7,89 mld	↗ + 13%	8,92 mld
Średnia dzienna	378,6 mln	↗ + 8%	408,4 mln
Liczba zleceń			
Ogółem	8.570.429	↗ + 15%	9.857.578
Średnia miesięczna	1.428.405	↗ + 15%	1.642.930
Średnia dzienna	68.563	↗ + 10%	75.249
Średnia kwota zlecenia (euro)	5.523	↘ -2%	5.428
Transakcje transgraniczne			
Wartość transakcji (euro)	42,4 mld	↗ + 13%	47,8 mld
Udział w Euro Elixir	89,6%	↘	89,4%
Liczba transakcji	7.908.730	↗ + 15%	9.060.723
Udział w Euro Elixir	92,3%	↘	91,9%
Średnia dzienna liczba transakcji	63.270	↗ +9%	69.166
Średnia wartość transakcji (euro)	5.360	↘ - 2%	5.278
Transakcje krajowe			
Wartość transakcji (euro)	4,936 mld	↗ + 15%	5,684 mld
Udział w Euro Elixir	10,4%	↗	10,6%
Liczba transakcji	661.699	↗ + 20%	796.855
Udział w Euro Elixir	7,7%	↗	8,1%
Średnia dzienna liczba transakcji	5.294	↗ + 15%	6.083
Średnia wartość transakcji (euro)	7.460	↘ - 4%	7.133

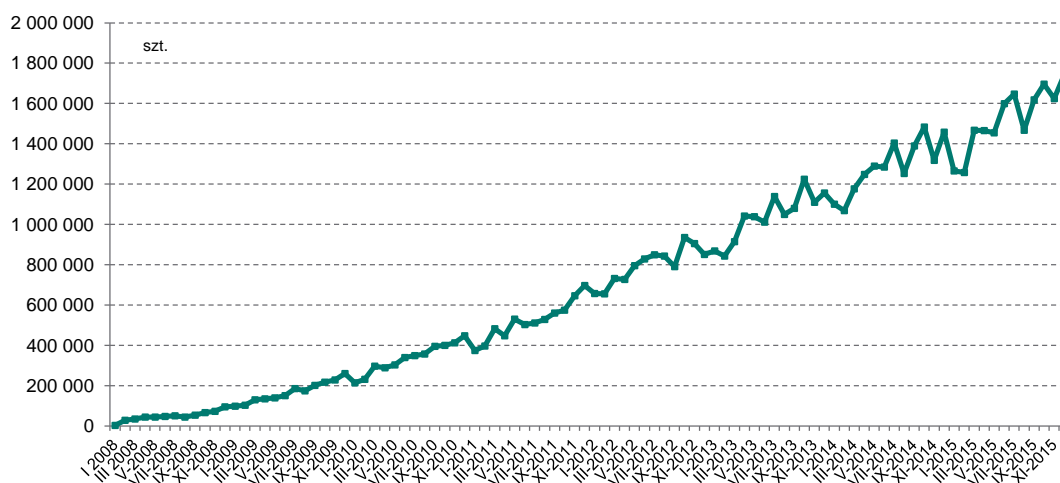
Źródło: Dane KIR S.A.

W zakresie dotyczącym transakcji SEPA na koniec grudnia 2015 r., udział liczby transakcji SEPA w ogólnej liczbie transakcji rozliczanych przez system płatności Euro Elixir wyniósł 99,4%. Jednocześnie udział wartości transakcji paneuropejskiego polecenia przelewu – SEPA Credit Transfer (SCT) w wartości wszystkich płatności rozliczanych w systemie Euro Elixir w tym samym czasie wyniósł 97,5%. Aktualnie dane dotyczące stanu migracji SCT w systemie Euro Elixir brane są jako szacunkowy wskaźnik migracji SCT w Polsce.

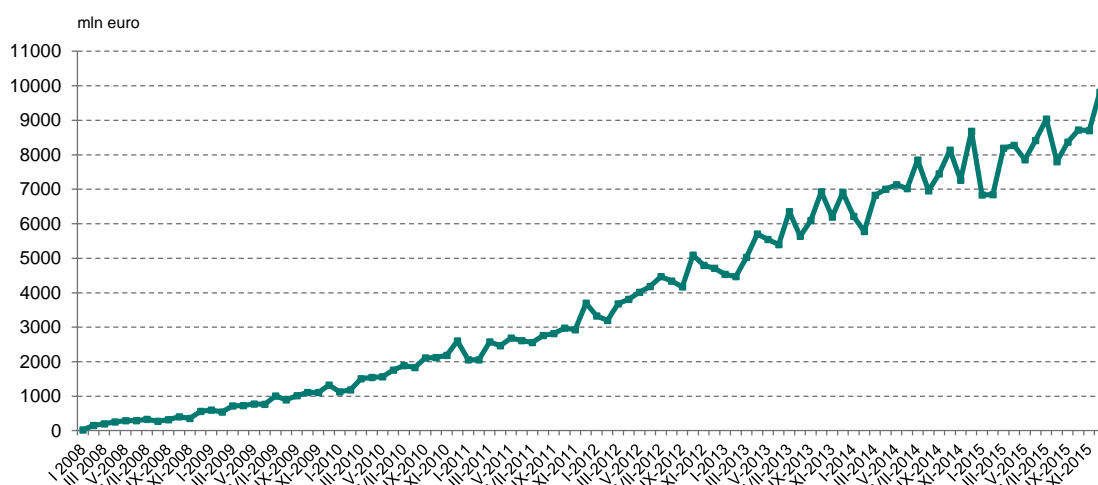
W okresie od uruchomienia obsługi SCT w Polsce, tj. od stycznia 2008 r. do grudnia 2015 r., w systemie Euro Elixir zrealizowano w sumie 68,7 mln przelewów w standardzie SEPA o łącznej wartości 371,3 mld euro, w tym w II półroczu 2015 r. zrealizowano 9,8 mln przelewów o łącznej wartości 52,4 mld euro, co stanowi znaczny wzrost w stosunku do poprzedniego półrocza zarówno dla liczby, jak i wartości transakcji (15,3% dla liczby transakcji i 13% dla wartości). W grudniu 2015 r. zrealizowano ponad 1,7 mln poleceń przelewu SEPA, co stanowi najwyższą miesięczną liczbę transakcji w systemie Euro Elixir od momentu uruchomienia obsługi tego instrumentu.

Wielkości dotyczące liczby i wartości transakcji SCT odzwierciedlają odpowiednio wykresy nr 10 i 11, przedstawiające miesięczne dane na temat tych transakcji w systemie Euro Elixir.

Wykres nr 10. Liczba transakcji SCT wewnątrzsystemowych i międzysystemowych (w szt.) w systemie Euro Elixir

Wykres nr 11. Wartość transakcji SCT wewnątrzsystemowych i międzysystemowych (w mln euro) w systemie Euro Elixir

Źródło: Dane KIR S.A.

Ocena funkcjonowania systemu Euro Elixir w II półroczu 2015 r.

W II półroczu 2015 r. system Euro Elixir realizował znacząco większe obroty niż w półroczu poprzedzającym. Odnotowano wzrost liczby zleceń na poziomie 15% oraz wzrost obrotów na poziomie 13%. Pozytywnym symptomem rozwoju systemu jest utrzymująca się tendencja wzrostowa. System przetwarza obecnie średnio około 75,2 tys. transakcji dziennie o łącznej wartości 408 mln euro. Warto zauważyć, iż od 2005 roku odnotowywany jest stale utrzymujący się trend wzrostu średniej liczby transakcji rozliczanych dziennie przez system Euro Elixir.

W zakresie dotyczącym transakcji SEPA należy zwrócić uwagę na utrzymującą się tendencję wzrostową liczby i wartości transakcji polecenia przelewu SEPA, co może świadczyć o coraz większym przekonaniu klientów do tego instrumentu. Przepuszczalnie związane jest to także z coraz większą dostępnością klientów do tej usługi i jej atrakcyjną ceną.

2.2.3. System Express Elixir

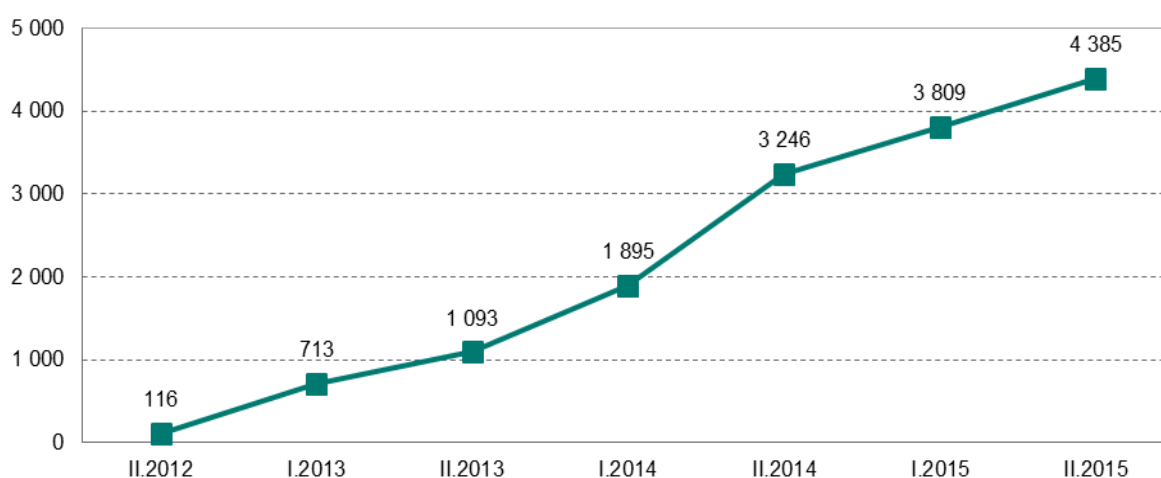
System płatności o nazwie Express Elixir został uruchomiony w czerwcu 2012 r. Jest to system rozliczeń płatności natychmiastowych umożliwiający bezpośrednią realizację przelewów krajowych w złotych w trybie natychmiastowym bez ograniczeń czasowych, tj. przez 24 godziny na dobę, 7 dni w tygodniu. Operatorem systemu jest Krajowa Izba Rozliczeniowa S.A. Z rozwiązania mogą korzystać wyłącznie klienci banków-uczestników systemu Express Elixir, które podpisały z KIR umowę uczestnictwa oraz wdrożyły rozwiązania technologiczne, umożliwiające wymianę komunikatów płatniczych za pośrednictwem tego systemu. Mogą to być zarówno klienci indywidualni, jak i przedsiębiorcy.

Według stanu na koniec grudnia 2015 r. bezpośrednimi uczestnikami systemu Express Elixir było 9 banków. Na przestrzeni II półrocza 2015 r. lista uczestników zmniejszyła się o jeden podmiot, tj. Meritum Bank ICB S.A.

W II półroczu 2015 r. w systemie Express Elixir obroty wyniosły 3,7 mld zł, czyli o 21% więcej niż w I półroczu 2015 r., gdy obroty wyniosły 3 mld zł. W tym okresie liczba transakcji zrealizowanych w systemie Express Elixir wyniosła 806,8 tys. szt., czyli o 17% więcej niż w I półroczu 2015 r. (689,4 tys.). Średnia dzienna liczba rozliczanych zleceń na przestrzeni II półrocza 2015 r. wyniosła 4.385, gdy w poprzedzającym okresie wynosiła 3.809, co stanowiło wzrost o 15% (co prezentuje wykres nr 12).

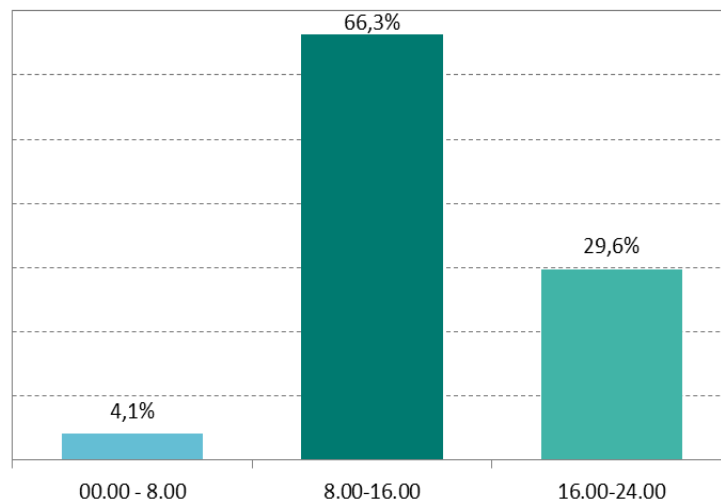
Wykres nr 12. Średnia dzienna liczba zleceń w systemie Express Elixir w kolejnych półroczach od 2012 r.

Źródło: Dane KIR S.A.

System Express Elixir umożliwia realizację przelewów krajowych przez 24 godziny na dobę. W okresie od stycznia do czerwca 2015 r. największą liczbę rozliczanych zleceń odnotowano w godzinach od 8.00 do 16.00. W tym przedziale dnia rozliczonych zostało 66,3% wszystkich zleceń realizowanych w systemie (w poprzednim półroczu 65,4%). W porównaniu do poprzedniego półrocza zmniejszyła się liczba zleceń realizowanych przez klientów systemu w porach wieczornych i wczesnorannych. W godzinach od 16.00 do 24.00 klienci systemu zrealizowali 29,6% (w poprzednim półroczu 30,6%), a w godzinach od 0.00 do 8.00 rozliczono 4,1% wszystkich zleceń (w poprzednim półroczu 4%). Rozkład zleceń w systemie Express Elixir w zależności od godzin ich realizacji w II półroczu 2015 r. przedstawiono na wykresie nr 13.

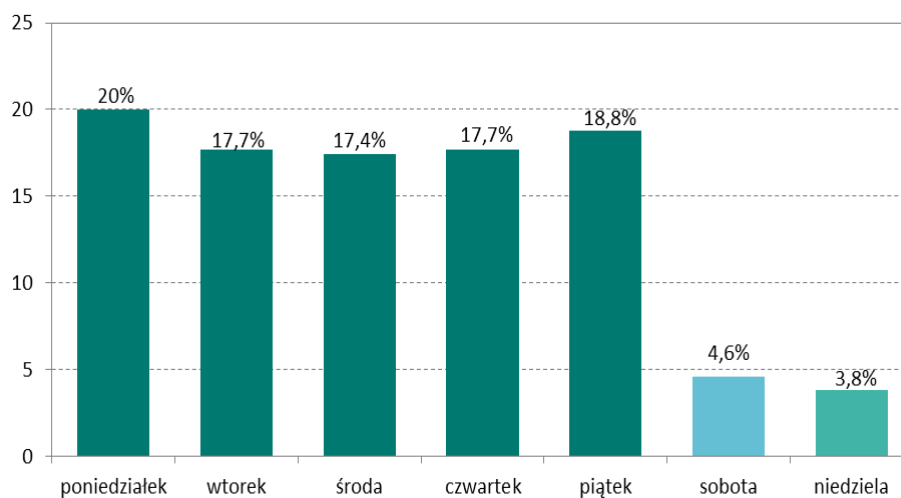
Wykres nr 13. Udział zleceń rozliczanych w godzinach funkcjonowania systemu Express Elixir w II półroczu 2015 r.

Źródło: Dane KIR S.A.

W systemie Express Elixir zlecenia są realizowane zarówno w dni robocze, jak i w dni wolne od pracy. W II półroczu 2015 r. najwięcej zleceń zostało rozliczonych w poniedziałki (20% tygodniowych obrotów). Pozostałe dni robocze tygodnia były obciążone na nieco niższym poziomie, tj. od 17,4% do 18,8%. Znacznie mniej zleceń było realizowanych natomiast w dni wolne, tj. 4,6% wszystkich zleceń było zrealizowanych w soboty oraz 3,8% w niedziele. Rozkład liczby zleceń na poszczególne dni tygodnia przedstawia wykres nr 14.

Wykres nr 14. Udział zleceń rozliczanych w poszczególnych dniach tygodnia w systemie Express Elixir w II półroczu 2015 r.

Źródło: Dane KIR S.A.

Szczegółowe dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń oraz zmian, jakie miały miejsce w I oraz II półroczu 2015 r., przedstawia tabela nr 7.

Tabela nr 7. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie Express Elixir w I oraz II półroczu 2015 r.

System Express Elixir	I półrocze 2015 r.	ZMIANA	II półrocze 2015 r.
Liczba dni roboczych:	181 dni		184 dni
Wartość zleceń (zł)			
Ogółem	3,042 mld	↗+ 21%	3,669 mld
Średnia miesięczna	507 mln	↗+ 21%	611 mln
Średnia dzienna	16,805 mln	↗+ 19%	19,94 mln
Liczba zleceń			
Ogółem	689.409	↗+ 17%	806.767
Średnia miesięczna	114.902	↗+ 17%	134.461
Średnia dzienna	3.809	↗+ 15%	4.385
Średnia kwota zlecenia (zł)	4.412,1	↗+ 3%	4.547,8
Udział liczby zleceń w podziale wg godzin realizacji			
w godz. 0.00 – 8.00	4%	↗	4,1%
w godz. 8.00 – 16.00	65,4%	↗	66,3%
w godz. 16.00 – 24.00	30,6%	↘	29,6%
Udział liczby zleceń w podziale wg dni tygodnia			
poniedziałek	20%	→	20%
wtorek	18%	↘	17,7%
środa	17%	↗	17,4%
czwartek	16,5%	↗	17,7%
piątek	19,8%	↘	18,8%
sobota	4,9%	↘	4,6%
niedziela	3,8%	→	3,8%

Źródło: Dane KIR S.A.

Ocena funkcjonowania systemu Express Elixir

System Express Elixir jest systemem obecnym na rynku usług płatniczych relatywnie krótko, tj. od czerwca 2012 r. Od momentu wdrożenia odnotowuje coraz większe zainteresowanie ze strony klientów. W II półroczu 2015 r. liczba transakcji przetwarzanych w systemie Express Elixir wzrosła o 17% do poziomu 807 tys. transakcji. Znacząco wzrosła także wartość obrotów o 21%. Średnie dzienne obroty realizowane w systemie wynoszą obecnie 19,9 mln zł, co świadczy o wzroście w stosunku do poprzedniego okresu o 19%. Tak znaczące wzrosty świadczą o pomyślnie realizowanej strategii rozwoju i promocji wśród klientów. Minusem

funkcjonowania systemu Express Elixir w II połowie 2015 r. był jednak brak nowych banków - uczestników tego systemu.

2.2.4. System BlueCash

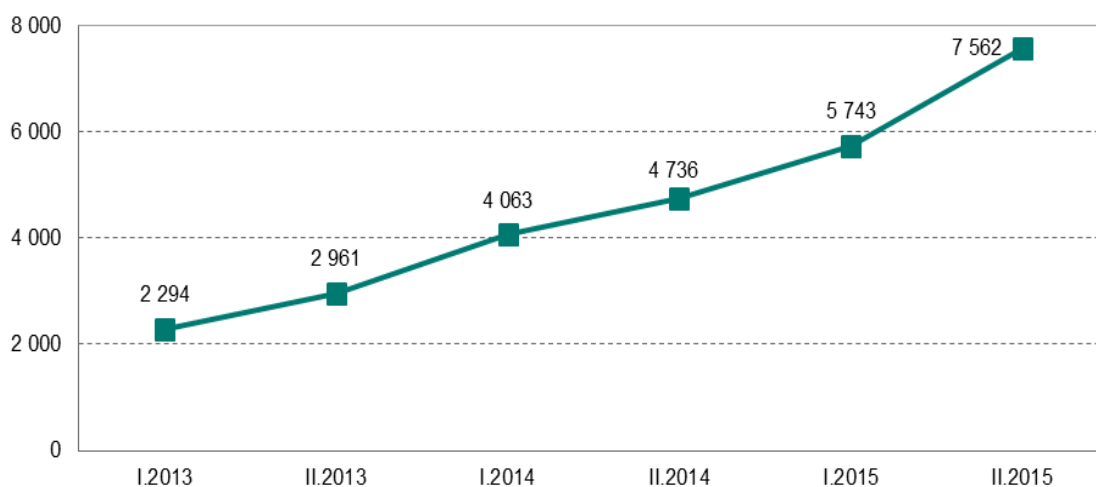
System o nazwie BlueCash został uruchomiony w listopadzie 2012 r. jako drugi w Polsce system płatności natychmiastowych, obok systemu Express Elixir. Operatorem systemu jest firma Blue Media S.A. z siedzibą w Sopocie. System płatności natychmiastowych BlueCash jest rozwiązaniem mającym na celu przekazywanie środków pieniężnych pomiędzy nadawcą a odbiorcą w czasie rzeczywistym.

System funkcjonuje 24 godziny na dobę, 7 dni w tygodniu (model 7/24/365). Składanie zleceń płatniczych możliwe jest na bieżąco, w każdej chwili funkcjonowania systemu. Zlecenia płatnicze są realizowane w trybie on-line na podstawie kryterium pierwszeństwa ich złożenia do systemu płatniczego.

Uczestnikiem systemu może być wyłącznie bank posiadający siedzibę i prowadzący działalność w Polsce, który zawarł z Blue Media S.A. umowę o uczestnictwo w systemie. Na koniec grudnia 2015 r. aktywnymi uczestnikami systemu BlueCash było 77 banków (na koniec czerwca 2015 r. było ich 65). W gronie uczestników systemu BlueCash znajduje się 5 banków komercyjnych, czyli o jeden bank więcej niż w czerwcu 2015 r. (w sierpniu 2015 r. dołączył Bank Zachodni WBK S.A.). Pozostałymi uczestnikami systemu jest 72 banków spółdzielczych, które stanowią 95% wszystkich uczestników.

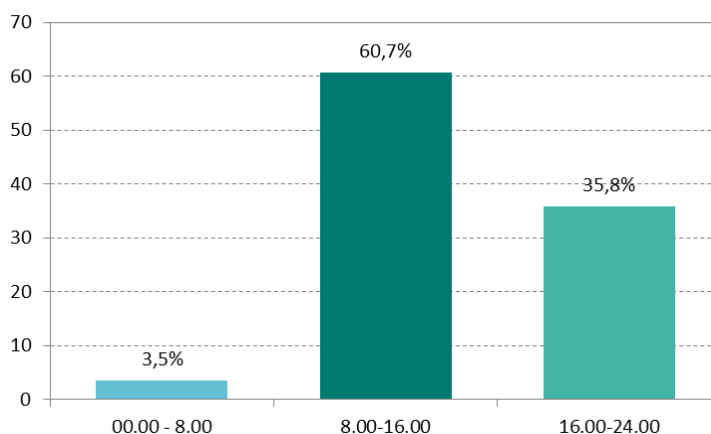
Należy zauważyć, iż tylko trzecia część wszystkich transakcji jest wymienianych pomiędzy bezpośrednimi uczestnikami systemu (transakcje zarówno wysyłane, jak i otrzymywane przez bezpośrednich uczestników), natomiast pozostała część, a więc odpowiednio dwie trzecie wszystkich transakcji, jest wysyłana przez bezpośrednich uczestników systemu, ale otrzymywana przez banki współpracujące, które nie są uczestnikami systemu, a jedynie mają status banków współpracujących (tzn. mogą otrzymywać transakcje wysyłane przez banki uczestniczące w systemie BlueCash).

W II półroczu 2015 r. w systemie płatności natychmiastowych BlueCash obroty wyniosły 1,5 mld zł, czyli w porównaniu do I półroczu 2015 r. (868 mln zł) nastąpił znaczący wzrost o 73%. W tym okresie liczba transakcji zrealizowanych w systemie BlueCash wyniosła 1,4 mln szt., czyli o 34% więcej niż w I półroczu 2015 r. (1 mln szt.). Średnia dzienna liczba rozliczanych zleceń na przestrzeni II półroczu 2015 r. wyniosła 7.562 (w poprzednim okresie wynosiła 5.743), co prezentuje wykres nr 15. Średnia wartość pojedynczego zlecenia w II półroczu 2015 r. wyniosła 1.077 zł (w poprzednim półroczu wyniosła 835 zł).

Wykres nr 15. Średnia dzienna liczba zleceń w systemie BlueCash w kolejnych półroczach od 2013 r.

Źródło: Dane Blue Media S.A.

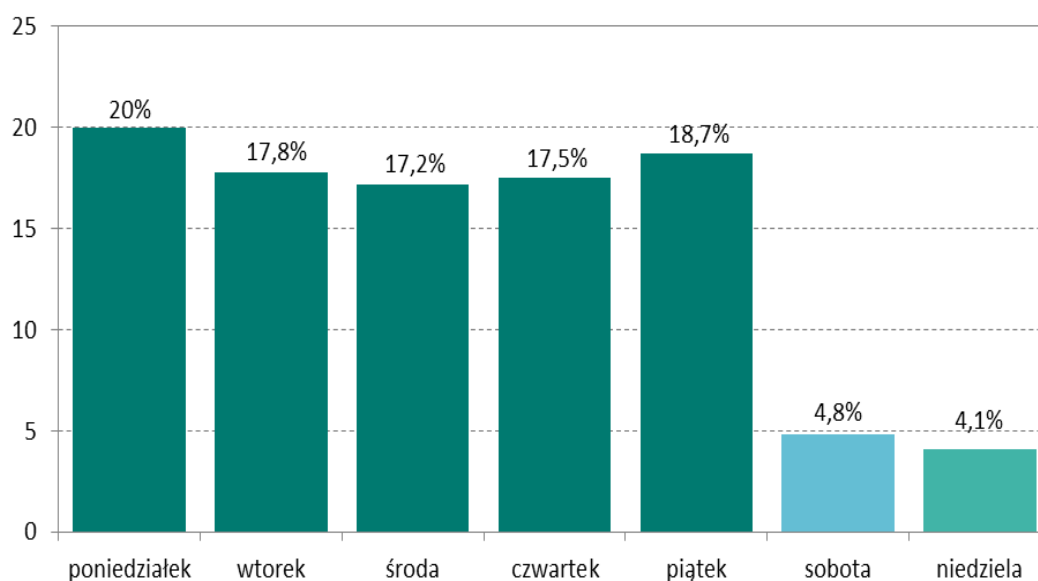
BlueCash, jako system rozliczeń płatności natychmiastowych, umożliwia bezpośrednią realizację przelewów krajowych w złotych 24 godziny na dobę. Na przestrzeni II półrocza 2015 r. największą liczbę rozliczanych zleceń odnotowano w godzinach od 8.00 do 16.00. W tym przedziale dnia rozliczonych zostało 60,7% wszystkich zleceń realizowanych w systemie (w poprzednim półroczu 60,6%). W godzinach od 16.00 do 24.00 klienci systemu zrealizowali 35,8%, a w godzinach od 0.00 do 8.00 rozliczono 3,5% wszystkich zleceń (w poprzednim półroczu wielkości te wyniosły odpowiednio 35,6% i 3,8%). Rozkład zleceń w systemie BlueCash w zależności od godzin ich realizacji w II półroczu 2015 r. przedstawiono na wykresie nr 16.

Wykres nr 16. Udział zleceń rozliczanych w różnych godzinach funkcjonowania systemu BlueCash w II półroczu 2015 r.

Źródło: Dane Blue Media S.A.

W systemie BlueCash zlecenia są realizowane zarówno w dni robocze, jak i w dni wolne od pracy. W II półroczu 2015 r. najwięcej zleceń (20%) zostało rozliczonych w poniedziałki. Pozostałe dni robocze tygodnia były obciążone na nieco niższym poziomie, tj. od 17,2% do 18,7%. Znacznie mniej zleceń było realizowanych w dni wolne, tj. 4,8% wszystkich zleceń było zrealizowanych w soboty oraz 4,1% w niedziele. Rozkład liczby zleceń na poszczególne dni tygodnia przedstawia wykres nr 17.

Wykres nr 17. Udział zleceń rozliczanych w poszczególnych dniach tygodnia w systemie BlueCash w II półroczu 2015 r.

Źródło: Dane Blue Media S.A.

Szczegółowe dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń oraz zmian, jakie miały miejsce oraz w I oraz II półroczu 2015 r., przedstawia tabela nr 8.

Tabela nr 8. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie BlueCash w I oraz II półroczu 2015 r.

System BlueCash	I półrocze 2015 r.	ZMIANA	II półrocze 2015 r.
Liczba dni roboczych:	181 dni		184 dni
Wartość zleceń (zł)			
Ogółem	0,868 mld	↗+73%	1,498 mld
Średnia miesięczna	144,6 mln	↗+ 73%	249,7 mln
Średnia dzienna	4,8 mln	↗+70%	8,1 mln
Liczba zleceń			
Ogółem	1.039.418	↗+ 34%	1.391.371
Średnia miesięczna	173.236	↗+ 34%	231.895
Średnia dzienna	5.743	↗+ 32%	7.562
Średnia kwota zlecenia (zł)	835	↗+ 29%	1.077
Udział liczby zleceń w podziale wg godzin realizacji			
w godz. 0.00 – 8.00	3,8%	↘	3,5%
w godz. 8.00 – 16.00	60,6%	↗	60,7%
w godz. 16.00 – 24.00	35,6%	↗	35,8%
Udział liczby zleceń w podziale wg dni tygodnia			
poniedziałek	19,6%	↗	20,0%
wtorek	17,9%	↘	17,8%
środa	16,9%	↗	17,2%
czwartek	16,4%	↗	17,5%
piątek	19,2%	↘	18,7%
sobota	5,8%	↘	4,8%
niedziela	4,2%	↘	4,1%

Źródło: Dane Blue Media S.A.

Ocena funkcjonowania systemu BlueCash

System BlueCash jest systemem – podobnie jak system Express Elixir - obecnym na rynku usług płatniczych relatywnie krótko, tj. od listopada 2012 r. Obydwa wspomniane systemy oferują jeden typ usług rozliczeniowych, tj. dokonywanie przelewów krajowych w złotych w trybie natychmiastowym bez ograniczeń czasowych, tj. 24/7/365.

Od momentu wdrożenia systemu BlueCash liczba banków uczestników systemu stale powiększa się. Na koniec grudnia 2015 r. uczestnikami Systemu BlueCash było 77 banków, w tym 72 banki spółdzielcze.

Wysokie wskaźniki wzrostu jednoznacznie potwierdzają dynamiczny rozwój systemu, zarówno pod względem wzrostu liczby i wartości rozliczanych transakcji, jak i powiększającego się grona uczestników bezpośrednich. W II półroczu 2015 r. w systemie BlueCash obroty wyniosły 1,5 mld zł, czyli nastąpił wzrost o 73% w porównaniu do I półrocza 2015 r. Liczba transakcji zrealizowanych w systemie BlueCash wyniosła

1,4 mln. szt., czyli o 34% więcej niż w I półroczu 2015 rosnącej popularności systemu wśród klientów świadczy także wzrost o 32% średniej dziennej liczby zleceń realizowanych (do poziomu 7.562 zleceń dziennie). Obroty realizowane łącznie w soboty i niedziele stanowią obecnie dziesiątą część wszystkich obrotów odnotowanych w systemie BlueCash. Możliwości dalszego rozwoju systemu obejmują także wykorzystywanie przez klientów rozliczeń w dni weekendowe.

2.2.5. System BLIK

W ramach systemu BLIK można wyodrębnić system płatności BLIK, jak również usługi płatnicze powiązane z tym schematem płatniczym. Na podstawie art. 16 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o ostateczności rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych oraz zasadach nadzoru nad tymi systemami (Dz. U. z 2013 r., poz. 246, z późn. zm.) w dniu 12 listopada 2014 roku Prezes NBP wydał zgodę na prowadzenie przez Polski Standard Płatności Sp. z o.o. systemu płatności mobilnych BLIK. W poniższym rozdziale przedstawiono również informacje o usługach płatniczych oferowanych klientom przez banki uczestniczące w systemie BLIK.

System umożliwia dokonywanie płatności dzięki urządzeniom przenośnym. W praktyce oznacza to możliwość wykorzystania przez klientów urządzeń typu telefony komórkowe oraz tablety. Wykorzystanie urządzeń przenośnych pozwala na dokonanie płatności zarówno przez internet, jak i w tradycyjnych sklepach i punktach usługowych, w komunikacji miejskiej oraz urządzeniach publicznych.

Aby skorzystać z nowego standardu płatniczego, należy pobrać aplikację mobilną jednego z założycieli Polskiego Standardu Płatności. W tym gronie są: Alior Bank S.A., Bank Millennium S.A., Bank Zachodni WBK S.A., ING Bank Śląski S.A., mBank S.A. oraz Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski Spółka Akcyjna. Wykonywanie transakcji przy pomocy przenośnego urządzenia możliwe jest od dnia 9 lutego 2015 roku.

Na koniec grudnia 2015 r. system BLIK obejmował swoim zasięgiem:

- 6 banków,
- 136.868 punktów handlowo-usługowych (od czerwca 2015 r. przybyło ich 52 tys.),
- 132.885 terminali płatniczych (od czerwca 2015 r. przybyło ich 32,6 tys.),
- 28.069 sklepów internetowych (od czerwca 2015 r. przybyło ich 3,6 tys.),
- 14.302 bankomatów (od czerwca 2015 r. przybyło ich 8,2 tys.),
- 1,4 mln użytkowników, tj. liczba zarejestrowanych aplikacji mobilnych BLIK (przybyło ich 727 tys.).

W okresie II półrocza 2015 r. w systemie BLIK:

- wykonano łącznie 1 mln zleceń o łącznej wartości 272 mln złotych,
- średnio dziennie wykonano 5.450 zleceń o łącznej wartości 1,5 mln złotych,
- średnia wartość zlecenia wyniosła 271 zł.

Na przestrzeni II półrocza 2015 r. odnotowano w porównaniu do wcześniejszego okresu:

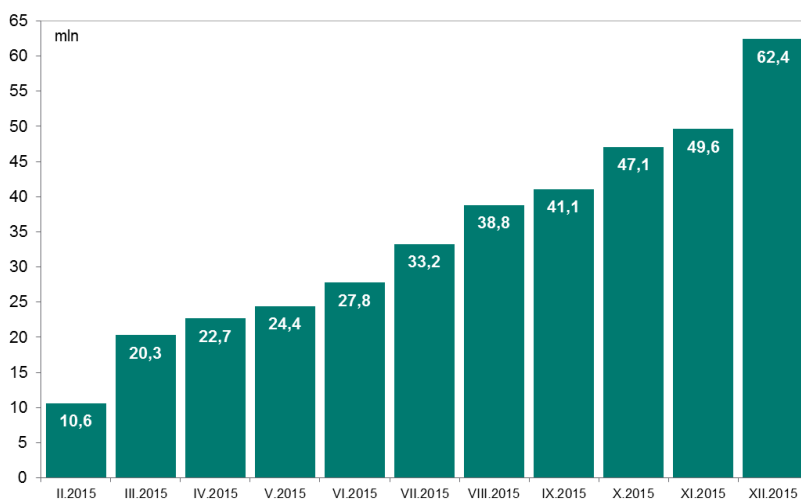
- wzrost o 168% łącznej liczby zleceń płatniczych (z 374,7 tys. do 1 mln szt.),

- wzrost o 106% średniej dziennej liczby zleceń (z 2.639 do 5.450 szt.),
- wzrost o 157% łącznej wartości zleceń (z 105,7 mln do 272 mln zł),
- wzrost o 98% średniej dziennej wartości zleceń (z 0,7 mln do 1,5 mln zł),
- spadek o 4% średniej wartości rozliczanego zlecenia (z 282 zł do 271).

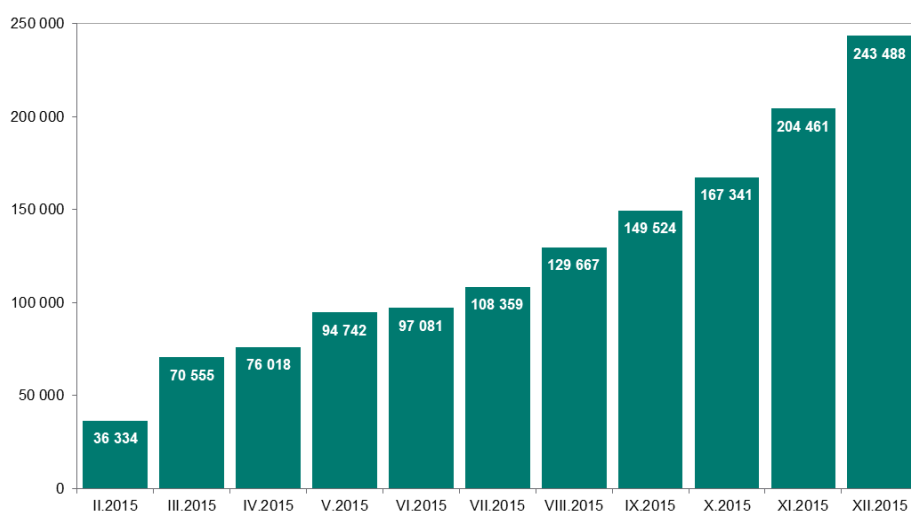
Wartość i liczbę transakcji w systemie BLIK w II półroczu 2015 r. przedstawiono na wykresie nr 18 i 19.

Wykres nr 18. Wartość zleceń w mln zł w systemie BLIK w I i II półroczu 2015 r. (system funkcjonuje od dnia 9 lutego 2015 r.)

Źródło: Dane Polski Standard Płatności Sp. z o. o.

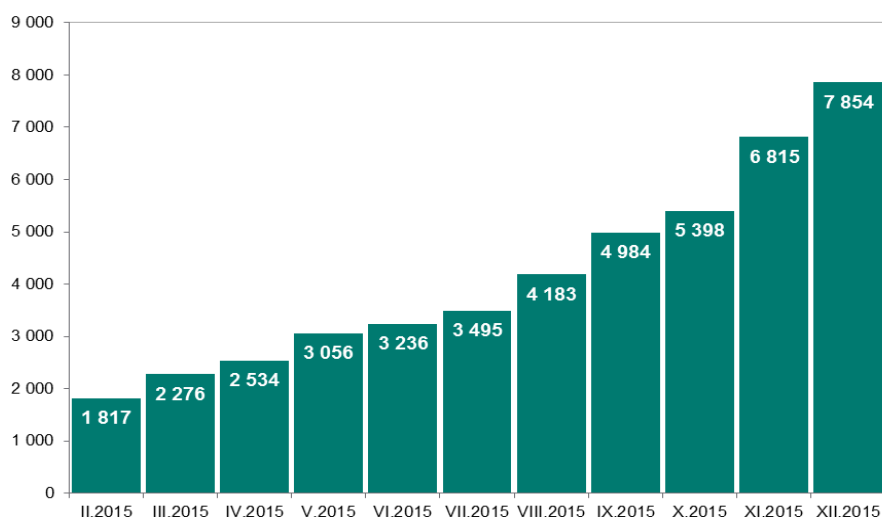
Wykres nr 19. Liczba zleceń w systemie BLIK w I i II półroczu 2015 r. (system funkcjonuje od 9 lutego 2015 r.)

Źródło: Dane Polski Standard Płatności Sp. z o. o.

W systemie BLIK na przestrzeni kolejnych miesięcy odnotowano stabilny wzrost miesięcznej łącznej wartości transakcji. W II półroczu 2015 r. średnia miesięczna wartość płatności przeprowadzonych w systemie BLIK wyniosła 45,4 mln zł, co w porównaniu do okresu poprzedniego stanowiło wzrost o 115%. W II półroczu 2015 r. użytkownicy płatności mobilnych dokonali średnio dziennie 5.450 transakcji o łącznej wartości 1,479 mln zł. Średnia dzienna liczba zleceń w systemie BLIK na przestrzeni kolejnych miesięcy od momentu wdrożenia w lutym 2015 r. została zaprezentowana na wykresie nr 20.

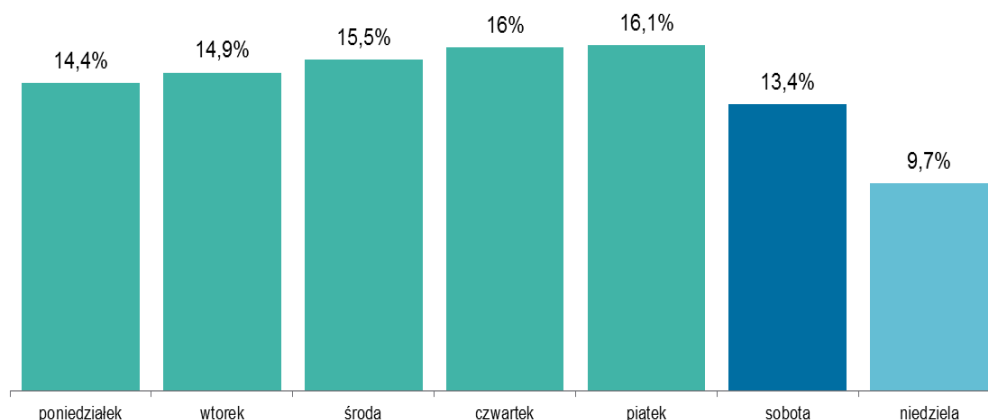
Wykres 20. Średnia dzienna liczba zleceń w systemie BLIK w I i II półroczu 2015 r. (system funkcjonuje od 9 lutego 2015 r.)

Źródło: Dane Polski Standard Płatności Sp. z o. o.

W II półroczu 2015 r. najwięcej transakcji zostało rozliczonych w piątki (16,1%), podobnie jak miało to miejsce w I półroczu. Pozostałe dni robocze tygodnia były obciążone na zbliżonym poziomie od 14,4% do 16%. Na uwagę zasługuje fakt, iż liczba zleceń realizowana w soboty (13,4% wszystkich płatności) nieznacznie odbiega od poziomu rozliczanego w pozostałe dni robocze. Najniższy poziom obrotów zarejestrowano w niedziele (9,7% wszystkich zleceń). Rozkład liczby zleceń w poszczególne dni tygodnia przedstawiono na wykresie nr 21.

Wykres nr 21. Liczba zleceń w systemie BLIK w okresie II półrocza 2015 r. w poszczególnych dniach tygodnia

Źródło: Dane Polski Standard Płatności Sp. z o. o.

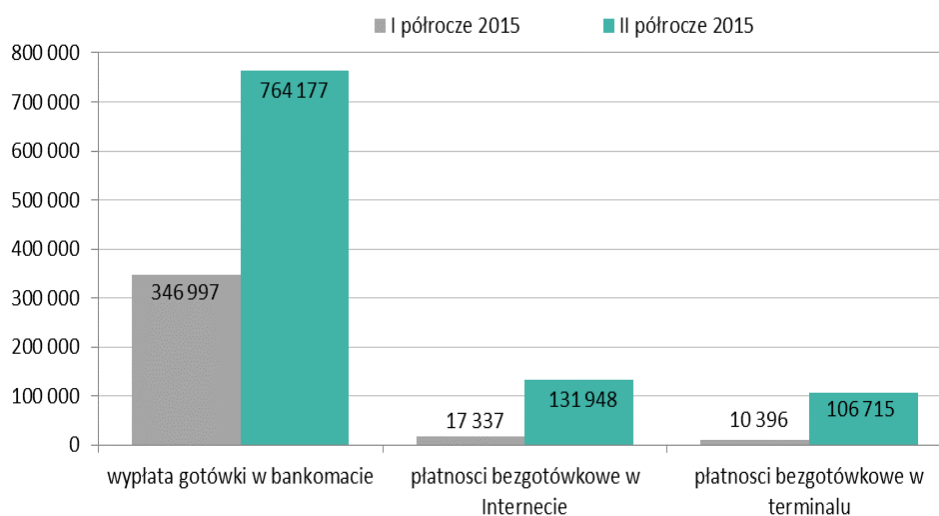
Średnia wartość pojedynczego zlecenia w II półroczu 2015 r. wyniosła 271 zł (w I półroczu 2015 r. odnotowano ją na poziomie 282 zł).

W II półroczu 2015 r. klienci korzystający z systemu BLIK dokonali następujących typów transakcji:

- wypłaty gotówki w bankomacie - 764,2 tys. wypłat (stanowiły one 76,2% wszystkich transakcji mobilnych),
- płatności bezgotówkowych w Internecie - 131,9 tys. płatności (stanowiły one 13,2% wszystkich transakcji mobilnych),
- płatności bezgotówkowych w terminalu – 106,7 tys. płatności (stanowiły one 10,6% wszystkich transakcji mobilnych).

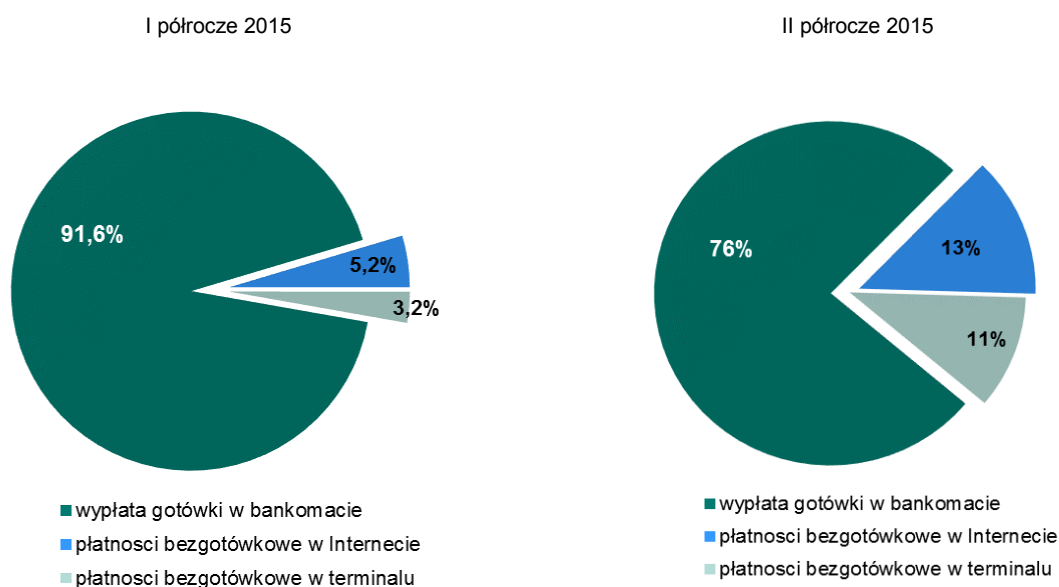
Liczbę oraz udział poszczególnych typów transakcji przeprowadzonych w systemie BLIK w I oraz II półroczu 2015 r. przedstawiono na wykresie nr 22 i 23.

Wykres nr 22. Liczba poszczególnych typów transakcji przeprowadzonych w systemie BLIK w I i II półroczu 2015 r. (system funkcjonuje od 9 lutego 2015 r.)

Źródło: Dane Polski Standard Płatności Sp. z o. o.

Wykres nr 23. Udział poszczególnych typów transakcji przeprowadzonych w systemie BLIK w I oraz II półroczu 2015 r. (system funkcjonuje od 9 lutego 2015 r.)

Źródło: Dane Polski Standard Płatności Sp. z o. o.

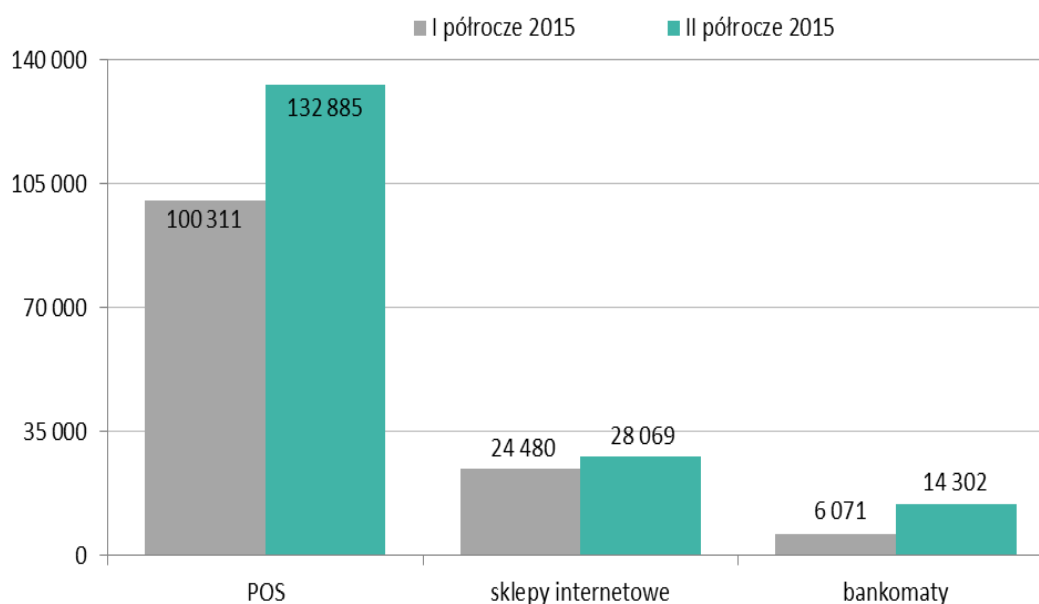
Na koniec 2015 r. liczba zarejestrowanych użytkowników w systemie przekroczyła poziom 1,4 mln. Na przestrzeni ostatniego półrocza liczba zarejestrowanych aplikacji mobilnych BLIK zwiększyła się ponad dwukrotnie.

Użytkownicy aplikacji mobilnych mogą dokonywać transakcji w bankomatach, terminalach płatniczych typu POS, jak również w sklepach internetowych. Na koniec grudnia 2015 r. sieć akceptacji płatności mobilnych obejmowała 175 tys. urządzeń. Sieć akceptacji systemu stanowią:

- w 76% terminale POS, czyli 132.885 urządzeń akceptujących – na przestrzeni półrocza odnotowano wzrost o 32%,
- w 16% sklepy internetowe w liczbie 28.069 – na przestrzeni półrocza odnotowano wzrost o 15%,
- w 8% bankomaty w liczbie 14.302 sztuk – na przestrzeni półrocza odnotowano wzrost o 136%.

Liczbę urządzeń akceptujących w systemie BLIK na koniec 2015 r. przedstawiono na wykresie nr 24. Szczegółowe dane dotyczące wartości i liczby transakcji w systemie BLIK, jakie miały miejsce w I oraz II półroczu 2015 r., przedstawia tabela nr 9.

Wykres nr 24. Liczba urządzeń akceptujących w systemie BLIK na koniec I oraz II półrocza 2015 r.

Źródło: Dane Polski Standard Płatności Sp. z o. o.

Tabela nr 9. Wartość i liczba zleceń w systemie BLIK w I oraz II półroczu 2015 r. (system rozpoczął przeprowadzanie rozliczeń z dniem 9 lutego 2015 r.)

System BLIK	I półrocze 2015	ZMIANA	II półrocze 2015
Liczba dni roboczych:	142 dni		184 dni
Wartość płatności (zł)			
Ogółem	105,7 mln	↗+157%	272,2 mln
Średnia miesięczna	21,1 mln	↗+115%	45,4 mln
Średnia dzienna	745 tys.	↗+98%	1,479 mln
Liczba płatności			
Ogółem	374 730	↗+168%	1 002 840
Średnia miesięczna	74 946	↗+123%	167 140
Średnia dzienna	2 639	↗+106%	5 450
Średnia kwota transakcji (zł)	282	↘- 4%	271
Poszczególne typy płatności:			
1) Wyплаты gotówkowe w bankomacie:			
Wartość (zł)	103,5 mln	↗+34%	257,2 mln
Udział % w systemie BLIK	97,88%	↘	94,5%
Liczba	346 997	↗+120%	764 177
Udział % w systemie BLIK	92,6%	↘	76,2%
Średnia dzienna liczba wypłat	2 444	↗+70%	4 153
Średnia wartość wypłaty w bankomacie	298	↗+124%	337
2) Płatności bezgotówkowe w terminalach POS			
Wartość (zł)	1,01 mln	↗+448%	5,54 mln
Udział % w systemie BLIK	0,96%	↗	2,0%
Liczba	10 396	↗+927%	106 715
Udział % w systemie BLIK	2,8%	↗	10,6%
Średnia dzienna liczba płatności	73	↗+692%	580
Średnia wartość płatności	97	↘- 47%	52
3) Płatności bezgotówkowe w INTERNECIE			
Wartość (zł)	1,2 mln	↗+669%	9,47 mln
Udział % w systemie BLIK	1,2%	↗	3,5%
Liczba	17 337	↗+661%	131 948
Udział % w systemie BLIK	4,6%	↗	13,2%
Średnia dzienna liczba płatności	122	↗+487%	717
Średnia wartość płatności	71	↗+1%	72
Udział liczby zleceń w podziale wg dni tygodnia			
poniedziałek	14,9%	↘	14,4%
wtorek	15,9%	↘	14,9%
środa	15%	→	15%
czwartek	15,1%	↗	16,0%
piątek	16,7%	↘	16,1%
sobota	13,8%	↘	13,4%
niedziela	8,5%	↗	9,7%

Źródło: Dane Polski Standard Płatności Sp. z o. o.

Ocena funkcjonowania systemu BLIK

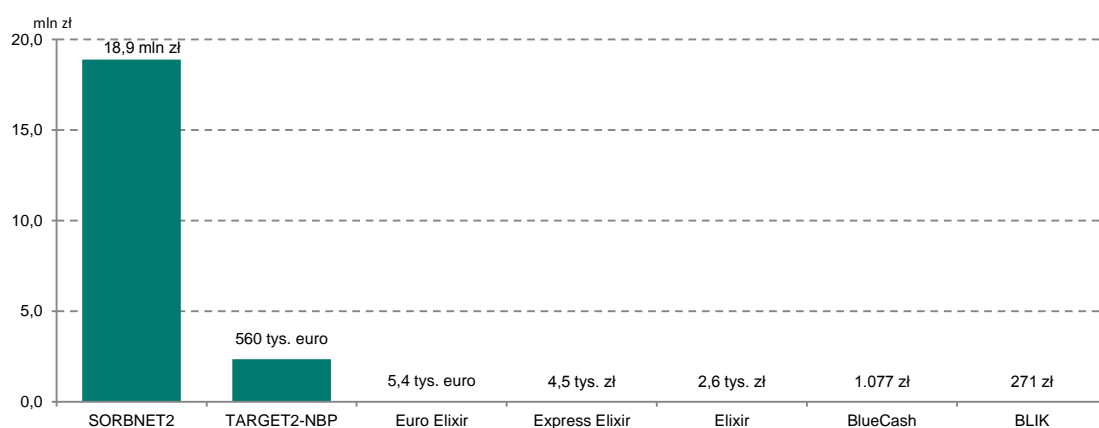
System BLIK rozpoczął przeprowadzanie rozliczeń od dnia 9 lutego 2015 r. Od momentu uruchomienia systemu do końca grudnia 2015 r. liczba uczestników systemu pozostaje niezmienną, tj. sześć banków będących jednocześnie udziałowcami spółki PSP.

W systemie BLIK odnotowano stałą tendencję wzrostową zarówno liczby, jak i wartości transakcji realizowanych w kolejnych miesiącach w II półroczu 2015 r. Średnio dziennie w II półroczu wykonywanych było 5.450 zleceń o łącznej wartości 1,5 mln zł. Liczba transakcji rejestrowanych dziennie w systemie BLIK w grudniu 2015 r. wyniosła średnio 7.854 szt., tj. była dwukrotnie większa niż w czerwcu 2015 r. Wzrost zanotowano również w wielkości realizowanych obrotów. W grudniu 2015 r. łączne obroty wyniosły 62,4 mln zł, co w porównaniu do czerwca 2015 r. (27,8 mln zł) oznacza wzrost o 124%. Użytkownicy systemu BLIK najczęściej dokonują transakcji wypłaty gotówki z bankomatu, których zarejestrowano 764 tys. na łączną kwotę 257,2 mln zł. W II półroczu 2015 r. średnia dzienna liczba wypłat w bankomacie przy wykorzystaniu BLIK wyniosła 4.153 transakcje, czyli była prawie dwa razy większa niż w poprzednim okresie. Wypłaty z bankomatu stanowiły 76% wszystkich transakcji rejestrowanych w systemie. Udział tego typu transakcji znacznie zmalał na przestrzeni ostatniego półrocza (z poziomu 93% w I półroczu 2015 r.), gdyż zdecydowanie częściej klienci realizowali transakcje w terminalach POS (11% wszystkich transakcji) oraz w internecie (13%). W II półroczu 2015 r. transakcji w terminalach POS przeprowadzono 106 tys. na łączną kwotę 5,54 mln zł (dla porównania w I półroczu 2015 r. tego typu transakcji zarejestrowano zaledwie 10 tys. na kwotę 1 mln zł). Transakcji płatności bezgotówkowych w internecie zarejestrowano w systemie BLIK na przestrzeni II półrocza 2015 r. 132 tys. o łącznej wartości 9,47 mln zł. Biorąc pod uwagę obserwowane tendencje, tj. znaczny wzrost obrotów oraz pozyskiwania nowych punktów w sieci akceptacji, funkcjonowanie systemu BLIK w II półroczu 2015 r. należy ocenić pozytywnie.

2.3. Porównanie systemów płatności pod kątem średniej dziennej liczby zleceń i średniej wartości jednego zlecenia

Średnią dzienną wartość zlecenia rozliczanego w tych systemach w II półroczu 2015 r. przedstawiono na wykresie nr 25.

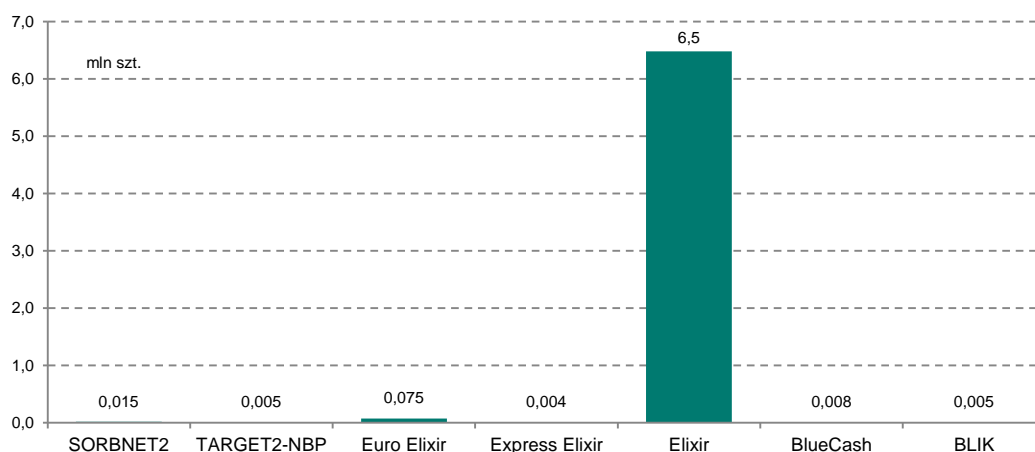
Wykres nr 25. Średnia dzienna wartość zlecenia płatniczego realizowanego w systemach płatności w II półroczu 2015 r. (dla celów porównawczych wartość na wykresie została wyrażona w walucie krajowej, przy przeliczeniu zastosowano kurs średnioważony NBP)

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Na wykresie nr 26 przedstawiono średnią dzienną liczbę zleceń realizowanych w systemach płatności w II półroczu 2015 r.

Wykres nr 26. Średnia dzienna liczba realizowanych zleceń w systemach płatności w II półroczu 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Podsumowanie

W II półroczu 2015 r. na rynku polskim funkcjonowało siedem głównych systemów płatności. W trzech z nich nastąpił wzrost średniej dziennej wartości realizowanego zlecenia płatniczego w porównaniu do I półrocza 2015 r. Największe wzrosty średniej dziennej wartości odnotowano w systemie BlueCash oraz w systemie Express Elixir, oferujących realizację płatności natychmiastowych. W II półroczu 2015 r., w stosunku do I półrocza 2015 r., w systemach BlueCash i Express Elixir średnia dzienna wartość realizowanego zlecenia płatniczego wzrosła odpowiednio o 29% i 3%. Podobnie było w systemie detalicznym Elixir, prowadzącym rozliczenia w złotych - średnia dzienna wartość realizowanego zlecenia płatniczego wzrosła o 4%. Natomiast w nowo funkcjonującym systemie BLIK, w II półroczu 2015 r. wartość realizowanego zlecenia płatniczego w porównaniu do poprzedniego półrocza zmalała o 4%.

W zakresie danych statystycznych dotyczących polskich systemów RTGS, w minionym półroczu w systemie SORBNET2, tj. systemie wysokokwotowym, w którym przeprowadzane są rozrachunki międzybankowe w złotych, oraz w systemie wysokokwotowym TARGET2-NBP, prowadzącym rozliczenia w euro, średnia dzienna wartość realizowanego zlecenia zmalała odpowiednio o 8,3% i 1,1%.

Szczegółowe dane dotyczące porównania średniej dziennej wartości zlecenia płatniczego realizowanego w systemach płatności w I i II półroczu 2015 r. przedstawiono w tabeli nr 10.

Tabela nr 10. Porównanie średniej dziennej wartości zlecenia płatniczego realizowanego w systemach płatności w I i II półroczu 2015 r.

Systemy płatności	I połowa 2015 r.	ZMIANA	II połowa 2015 r.
Express Elixir (zł)	4.412	↗ 3%	4.548
BlueCash (zł)	835	↗ 29%	1.077
Euro Elixir (euro)	5.523	↘ -2%	5.428
Elixir (zł)	2.506	↗ 4%	2.618
TARGET2-NBP (euro)	570 tys.	↘ -1,1%	560 tys.
SORBNET2 (zł)	20,6 mln	↘ -8,3%	18,9 mln
BLIK (zł)	282	↘ -4%	271

Źródło: Opracowanie własne, DSP

W II półroczu 2015 r. największe wzrosty średniej dziennej liczby realizowanych zleceń dotyczą – analogicznie jak w przypadku wzrostu średniej dziennej wartości - nowo funkcjonujących systemów oferujących rozrachunek w modelu 7/24, czyli w systemie BlueCash (o 32%) oraz w systemie Express Elixir (o 15%). Jest to zjawisko pozytywne, potwierdzające, że w dobie obecnej globalizacji występuje coraz większe zapotrzebowanie na tego typu rozliczenia, umożliwiające szybszą realizację transakcji. Należy przypuszczać, że systemy płatności natychmiastowych w przyszłości będą należeć do jednych z najbardziej prędko rozwijających się na rynku płatniczym, a ich upowszechnianie będzie stale wzrastać.

W II półroczu 2015 r. w systemie detalicznym Euro Elixir, prowadzącym rozliczenia w euro, odnotowano wzrost liczby realizowanych zleceń o 10%. Analizując dane dotyczące średniej dziennej liczby w systemie SORBNET2 w II połowie 2015 r., należy zwrócić uwagę na utrzymujący się od kilku półroczy trend wzro-

stowy średniej dziennej liczby realizowanych zleceń, wyrażający się w tym, że w II półroczu 2015 r. zanotowano wzrost o 3,8%, pomimo rosnącej dostępności do nowo funkcjonujących systemów płatności natychmiastowych.

Natomiast w nowo funkcjonującym systemie BLIK, w II półroczu 2015 r. liczba realizowanych zleceń płatniczych w porównaniu do poprzedniego półrocza wzrosła o 106%. Jest to zjawisko bardzo pozytywne, gdyż świadczy to o dużym zainteresowaniu płatnościami mobilnymi zastępującymi płatności gotówkowe m.in. w niskokwotowych transakcjach detalicznych, co sprzyja rozwojowi obrotu bezgotówkowego.

W systemie TARGET2-NBP wystąpił spadek średniej dziennej liczby o 5,9%. Analizując wolumen zrealizowanych zleceń w II półroczu 2015 r., należy zwrócić uwagę na spadek liczby zrealizowanych zleceń krajowych (o 5,2%) oraz spadek zleceń transgranicznych (o 0,9%). Jest to zjawisko negatywne pomimo pojawiających się w I półroczu 2015 r. symptomów prognozujących odwrócenie trendu.

Szczegółowe dane dotyczące porównania średniej dziennej liczby realizowanych zleceń w systemach płatności w I półroczu 2015 r. i II półroczu 2015 r. przedstawiono w tabeli nr 11.

Tabela nr 11. Porównanie średniej dziennej liczby realizowanych zleceń w systemach płatności w I i II półroczu 2015 r.

Systemy płatności	I połowa 2015 r.	ZMIANA	II połowa 2015 r.
Express Elixir	3.809	↗ 15%	4.305
BlueCash	5.743	↗ 32%	7.562
Euro Elixir	68.563	↗ 10%	75.249
Elixir	6,66 mln	↘ -3%	6,48 mln
TARGET2-NBP	5.458	↘ -5,9%	5.135
SORBNET2	14.117	↗ 3,8%	14.653
BLIK	2.639	↗ 106%	5.450

Źródło: Opracowanie własne DSP

3. Systemy rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych

Na koniec II półrocza 2015 r. w Polsce funkcjonowały 4 główne systemy rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych:

1. dwa systemy rozrachunku papierów wartościowych:
  - system rozrachunku prowadzony przez KDPW S.A.,
  - system SKARBNET4, prowadzony przez NBP;
2. dwa systemy rozliczeń papierów wartościowych:
  - system rozliczeń prowadzony przez KDPW_CCP S.A. na podstawie Regulaminu rozliczeń transakcji (obrót zorganizowany),
  - system rozliczeń prowadzony przez KDPW_CCP S.A. na podstawie Regulaminu rozliczeń transakcji (obrót niezorganizowany).

3.1. Systemy rozrachunku papierów wartościowych

3.1.1. Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych

W II półroczu 2015 r. w funkcjonowaniu systemu rozrachunku prowadzonego przez KDPW S.A. nastąpiły niżej wymienione zmiany:

1. Tymczasowe (do czasu uzyskania autoryzacji przez KDPW_CCP na rozliczenia transakcji w euro) przeniesienie do KDPW S.A. rozliczeń transakcji zawieranych w euro w obrocie zorganizowanym w zakresie instrumentów rynku kasowego oraz utworzenie dwóch funduszy w celu zabezpieczenia rozliczeń objętych systemem zabezpieczenia płynności:
  - fundusz rozliczeniowy KDPW, który zabezpiecza wykonanie zobowiązań wynikających z transakcji zawieranych na rynku regulowanym,
  - fundusz zabezpieczający ASO KDPW, który zabezpiecza wykonanie zobowiązań wynikających z transakcji zawieranych w alternatywnych systemach obrotu.
2. Zmiany w Regulaminie KDPW S.A. związane ze świadczeniem usługi *tri-party repo* w zakresie sposobu przeprowadzania rozrachunku zamknięcia transakcji *repo*.

W omawianym okresie w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. zostało zaewidencjonowanych 7.010.706 operacji o łącznej wartości 5.578,27 mld zł (w I półroczu 2015 r. wielkości te wyniosły odpowiednio 9.359.133 operacji oraz 5.510,21 mld zł). Oznacza to, iż nastąpił spadek liczby operacji o 25,09% i jednoczesny wzrost ich wartości o 1,24%¹⁴. Na wykresach 27 i 28 przedstawiona została liczba oraz

---

¹⁴ Na początku II półrocza 2014 r. zostały wprowadzone nowe funkcjonalności zmieniające strukturę operacji, co powoduje złożoność porównania danych, a wynika to z faktu, że poszczególne funkcjonalności mają inny wpływ na strukturę operacji, mianowicie: nowacja w KDPW_CCP S.A. spowodowała wzrost liczby instrukcji rozrachunkowych przekazywanych do KDPW S.A., netting w papierach wartościowych wpłynął na spadek tych instrukcji, podczas gdy rozrachunek w częściach doprowadził do wzrostu liczby operacji w KDPW S.A.

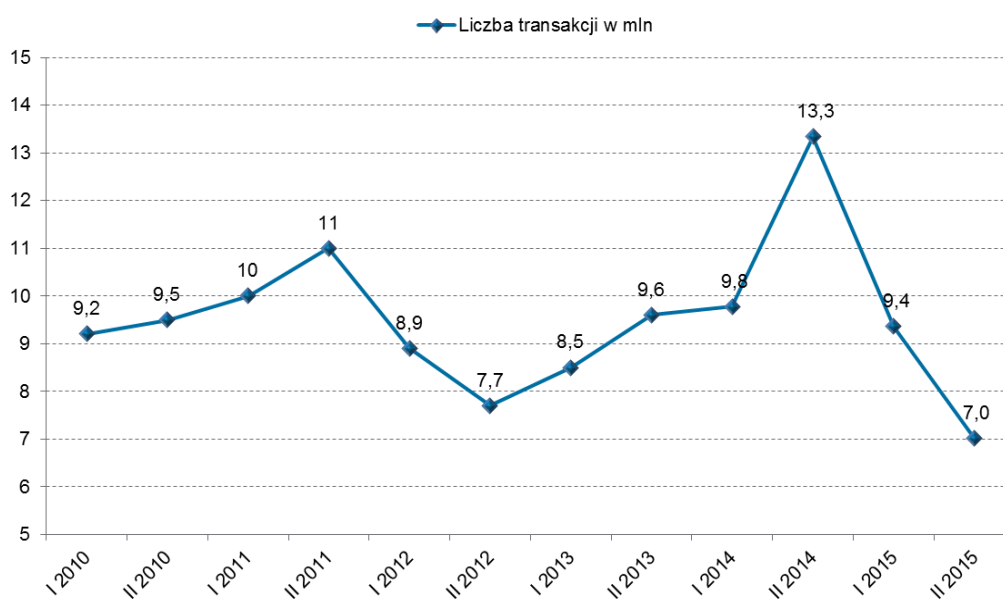
W przypadku operacji zawartych do dnia 3 sierpnia 2014 r. włącznie, dane odpowiadają:

- transakcjom, przelewom potransakcyjnym i innym operacjom liczoną jednokrotnie, niezależnie od rodzaju rynku;
- odpowiadają zapisom ewidencyjnym w systemie kdpw_stream w przypadku transakcji nierozliczanych w drodze nowacji przez KDPW_CCP S.A.;

wartość operacji zaewidencjonowanych w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. w podziale na okresy półroczne.

Utrzymujący się spadek liczby operacji w analizowanym okresie w stosunku do I półrocza 2015 r. można tłumaczyć większym stopniem wykorzystania *nettingu*¹⁵ w papierach wartościowych. Wartość zaewidencjonowanych operacji utrzymuje się na podobnym poziomie.

Wykres nr 27. Liczba operacji zaewidencjonowanych systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. w latach 2010 – 2015

Źródło: Dane KDPW S.A.

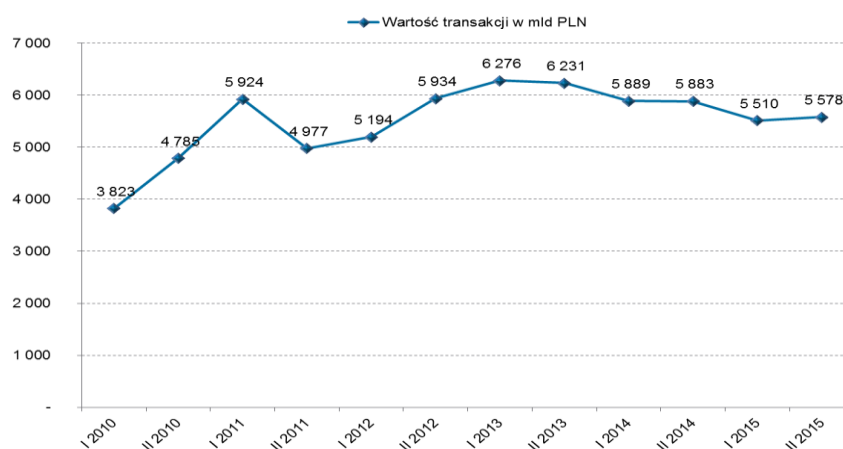
- odpowiadają one połowie zapisów w ewidencji systemu kdpw_stream w przypadku transakcji i operacji rozliczanych w drodze nowacji przez KDPW_CCP S.A. na rynku kasowym i terminowym.

W przypadku operacji zawartych od dnia 4 sierpnia 2014 r. włącznie, dane odpowiadają:

- zapisom ewidencyjnym w systemie kdpw_stream w przypadku operacji rozliczanych w drodze nowacji przez KDPW_CCP S.A. na rynku kasowym, jak i operacji nierozliczanych w drodze nowacji;
- połowie zapisów w ewidencji systemu kdpw_stream w przypadku operacji rozliczanych w drodze nowacji przez KDPW_CCP S.A. na rynku terminowym.

Oznacza to, iż przy zliczaniu operacji na rynku kasowym uwzględniana jest KDPW_CCP S.A. jako strona transakcji, czyli prezentowane są wszystkie zapisy ewidencyjne, gdzie stroną operacji na rynku kasowym (po stronie kupna lub po stronie sprzedaży) jest KDPW_CCP S.A.

¹⁵ Mechanizm pełnego nettingu w papierach wartościowych umożliwia generowanie przez system rozliczeniowy prowadzony przez KDPW_CCP S.A. jednej instrukcji rozrachunku ze wszystkich operacji, uznających lub/i obciążających dane konto rozrachunkowe w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A.

Wykres nr 28. Wartość operacji zaewidencjonowanych w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. w latach 2010 – 2015

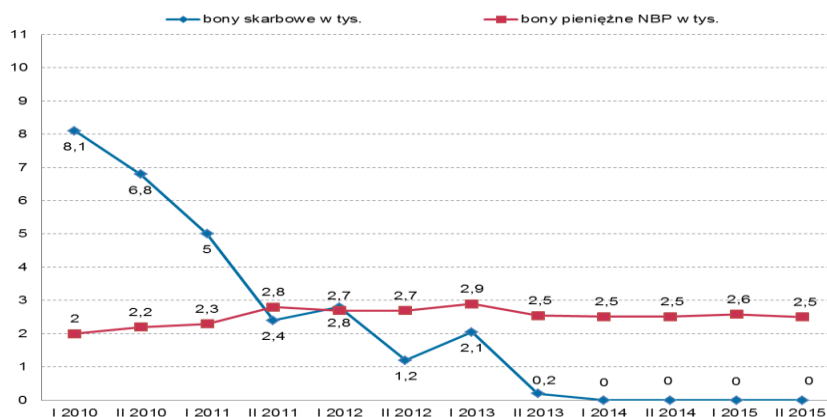
Źródło: Dane KDPW S.A.

3.1.2. System SKARBNET4

W omawianym okresie w systemie SKARBNET4 przetworzono 2.503 transakcje bonami pieniężnymi NBP na kwotę 4.818,16 mld zł (w I półroczu 2015 r. przetworzono 2.585 transakcji o wartości 5.245,05 mld zł). Oznacza to, iż nastąpił nieznaczny spadek liczby operacji o 3,17% przy jednoczesnym spadku wartości o 8,14%. Podobnie jak w poprzednim okresie nie przetworzono żadnych transakcji bonami skarbowymi. Na wykresach 29 i 30 przedstawiona została liczba oraz wartość transakcji bonami skarbowymi i bonami pieniężnymi NBP przetworzona w systemie SKARBNET4 w podziale na okresy półroczne.

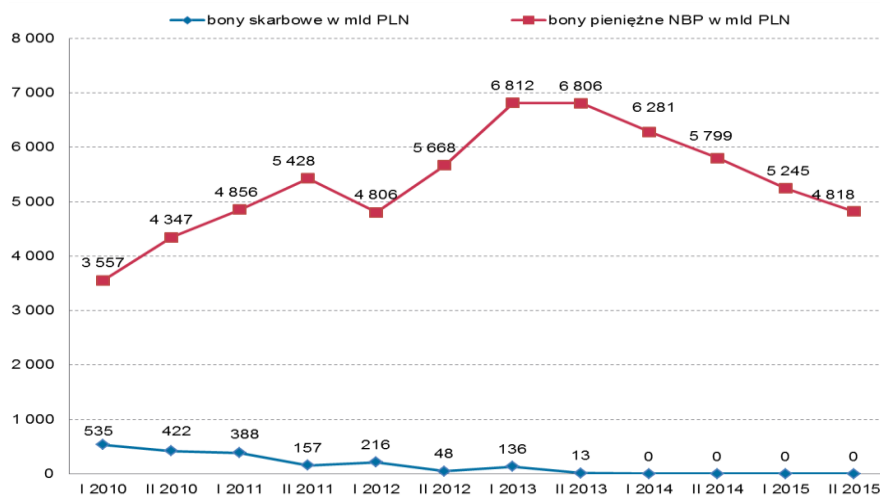
Analizując powyższe dane, można zauważyć, utrzymujący się od II połowy 2013 r., trend spadkowy w zakresie wartości rozliczonych transakcji bonami pieniężnymi NBP.

W II półroczu 2015 r. w funkcjonowaniu systemu SKARBNET4 nie zaszły istotne zmiany.

Wykres nr 29. Liczba transakcji bonami skarbowymi i bonami pieniężnymi NBP przetworzonych w latach 2010 – 2015 w systemie RPW (do dnia 12 kwietnia 2015 r.) i w systemie SKARBNET4 (od dnia 13 kwietnia 2015 r.)

Źródło: Dane NBP

Wykres nr 30. Wartość transakcji bonami skarbowymi i bonami pieniężnymi NBP przetworzonych w latach 2010 – 2015 w systemie RPW (do dnia 12 kwietnia 2015 r.) i w systemie SKARBNET4 (od dnia 13 kwietnia 2015 r.)

Źródło: Dane NBP

3.2. Systemy rozliczeń papierów wartościowych

3.2.1. Systemy rozliczeń transakcji w KDPW_CCP S.A.

W II półroczu 2015 r. nastąpiły niżej wymienione zmiany, mające związek z funkcjonowaniem systemów prowadzonych przez KDPW_CCP S.A.¹⁶:

1. Tymczasowe przeniesienie do KDPW S.A. rozliczeń transakcji zawieranych w euro w obrocie zorganizowanym w zakresie instrumentów rynku kasowego;
2. Udostępnienie przez KDPW_CCP S.A. we współpracy z Giełdą Papierów Wartościowych S.A. (GPW) aplikacji Risk Management Access (RMA) dla wszystkich podmiotów rozliczających transakcje giełdowe. Usługa ułatwia zarządzanie ryzykiem oraz podwyższa stopień bezpieczeństwa obrotu instrumentami finansowymi na GPW;
3. Wprowadzenie, w związku z zaleceniami ESMA skierowanymi do europejskich repozytoriów transakcji, bardziej restrykcyjnej kontroli raportów przekazywanych przez KDPW_CCP do Repozytorium Transakcji¹⁷ (w odniesieniu do rozliczanych transakcji pochodnych zawieranych na GPW i poza obrotem zorganizowanym).

W omawianym okresie w systemach rozliczeń prowadzonych przez KDPW_CCP S.A. przetworzono 10.656.240 transakcji o wartości 244,15 mld zł (w I półroczu 2015 r. wielkości te wyniosły odpowiednio

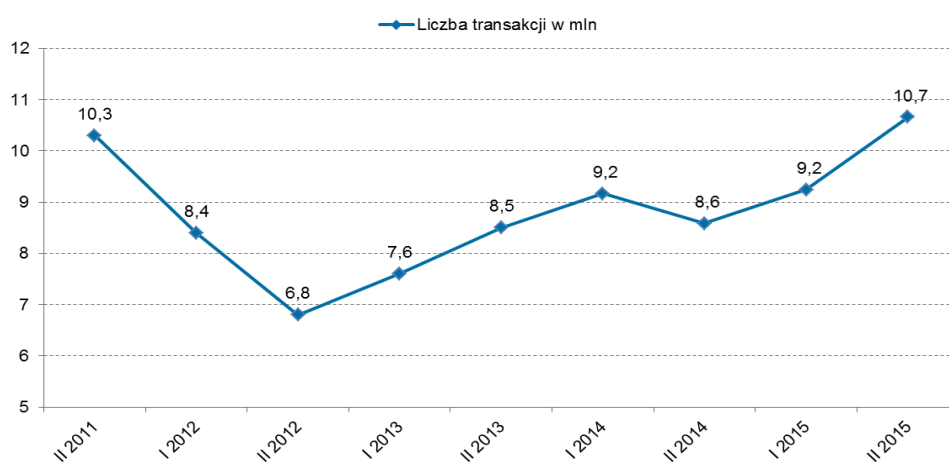
¹⁶ Przez systemy prowadzone przez KDPW_CCP S.A. rozumie się „System rozliczeń, prowadzony przez KDPW_CCP S.A. na podstawie Regulaminu rozliczeń transakcji (obrot zorganizowany)” oraz „System rozliczeń, prowadzony przez KDPW_CCP S.A. na podstawie Regulaminu rozliczeń transakcji (obrot niezorganizowany)” łącznie.

¹⁷ Repozytorium Transakcji w KDPW jest jedną z kilku tego typu instytucji w całej Unii Europejskiej, która uzyskała rejestrację w Europejskim Urzędzie Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych (ESMA) na prowadzenie takiej działalności.

9.242.746 transakcji oraz 212 mld zł), co oznacza w stosunku do poprzedniego półrocza wzrost liczby transakcji o 15,3% przy jednoczesnym wzroście wartości transakcji o 15,2%. Na wykresie nr 31 i 32 przedstawiona została liczba i wartość rozliczonych przez KDPW_CCP S.A. transakcji w podziale na okresy półroczne.

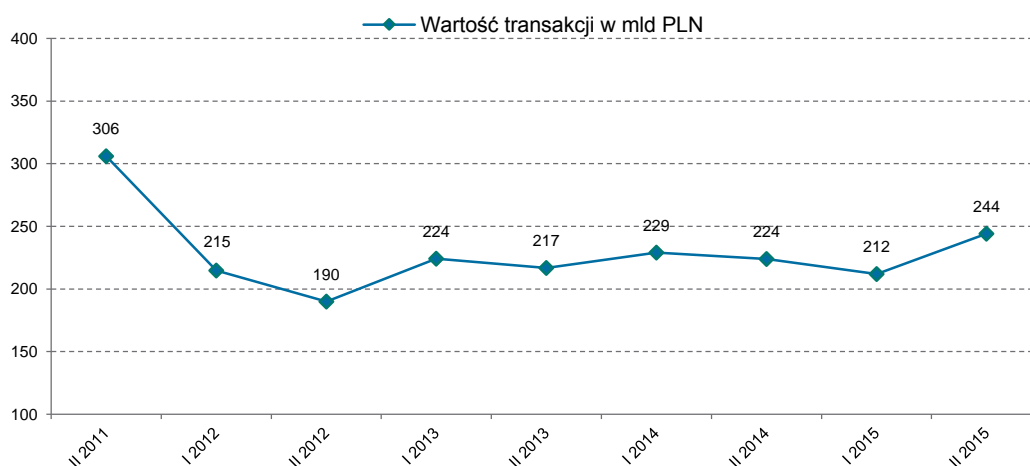
Analizując powyższe dane, dotyczące liczby i wartości rozliczonych transakcji w II połowie 2015 r., należy zauważyć utrzymujący się wzrost liczby transakcji rozliczonych, skutkujący nieznacznym przekroczeniem poziomu zanotowanego w II półroczu 2011 r. Można również zaobserwować istotny wzrost wartości transakcji rozliczonych w odniesieniu do I połowy 2015 r.

Wykres nr 31. Liczba transakcji rozliczonych w systemach prowadzonych przez KDPW_CCP S.A. w latach 2011 – 2015

Źródło: Dane KDPW_CCP S.A.

Wykres nr 32. Wartość transakcji rozliczonych w systemach prowadzonych przez KDPW_CCP S.A. w latach 2011 – 2015

Źródło: Dane KDPW_CCP S.A.

Ocena funkcjonowania systemów rozrachunku i rozliczeń papierów wartościowych w II półroczu 2015 r.

Systemy rozrachunku i rozliczeń papierów wartościowych w Polsce w analizowanym okresie funkcjonowały stabilnie, a charakter i natężenie ewentualnych zagrożeń dla ich stabilności nie zmieniły się istotnie od poprzedniego półrocza. W szczególności dokonane w II półroczu 2015 r. tymczasowe przeniesienie funkcji rozliczeniowej transakcji, zawieranych w obrocie zorganizowanym w euro w zakresie instrumentów rynku kasowego, nie wpłynęło na efektywność i bezpieczeństwo funkcjonowania systemów rozliczeń i rozrachunku prowadzonych przez KDPW_CCP S.A. i KDPW S.A.

4. Pozostałe elementy infrastruktury polskiego systemu płatniczego

4.1. Podmioty świadczące usługi płatnicze

Do instytucji świadczących usługi płatnicze należą przede wszystkim banki, które, zgodnie z przepisami ustawy – Prawo bankowe, prowadzą rachunki bankowe i świadczą ww. usługi w najszerszym możliwym zakresie.

Pozostałe instytucje świadczące usługi płatnicze to w szczególności:

- spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe (SKOK-i), działające na podstawie ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych z dnia 5 listopada 2009 r., które od października 2012 r. objęte zostały nadzorem Komisji Nadzoru Finansowego; z prowadzonych przez nie rachunków pieniężnych zarówno osoby fizyczne, jak i prawne mogą dokonywać rozliczeń w drodze bezgotówkowej, a niektóre kasy oferują również swoim członkom debetowe karty płatnicze.
- krajowe instytucje płatnicze, oferujące różne usługi płatnicze, m.in. prowadzenie rachunków płatniczych, realizację przelewów lub poleceń zapłaty z wyłączeniem przyjmowania depozytów. Działalność krajowych instytucji płatniczej prowadzona jest po uzyskaniu zezwolenia od KNF.
- zagraniczne instytucje płatnicze, czyli podmioty, które w pozostałych krajach Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) uzyskały licencję na świadczenie usług płatniczych i na podstawie tzw. jednolitego paszportu, mogą świadczyć takie usługi również w innych krajach EOG.
- Poczta Polska S.A. wykonująca, na podstawie ustawy z dnia 5 września 2008 r. o komercjalizacji państwowego przedsiębiorstwa użyteczności publicznej „Poczta Polska” oraz zgodnie ze statutem Spółki, niektóre czynności bankowe, spośród których najważniejszą i najpowszechniejszą jest przyjmowanie wpłat na rachunki bankowe. Poza tym popularną usługą jest przekaz pocztowy, czyli przekazanie gotówki od wpłacającego do odbiorcy. Ponadto, w placówkach Poczty Polskiej S.A. są świadczone usługi bankowe Banku Poczтового S.A., którego głównym akcjonariuszem jest Poczta Polska S.A.
- agenci rozliczeniowi, których działalność została, zgodnie z art. 3 ust. 1 pkt. 5 ustawy o usługach płatniczych, uznana za usługę płatniczą. Nadzór nad działalnością agentów rozliczeniowych pełni KNF we współpracy z Prezesem NBP.
- pośrednicy finansowi, wykonujący usługę przyjmowania wpłat gotówkowych na rachunki bankowe, działają na podstawie przepisów ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych. Podmioty te mogą działać jako instytucje płatnicze na podstawie zezwolenia wydanego przez KNF lub jako biura usług płatniczych, jeżeli miesięczna wartość wykonanych transakcji nie przekracza równowartości 500 tys. euro. Działalność biur usług płatniczych prowadzona jest na podstawie wpisu do rejestru Komisji Nadzoru Finansowego. Podmioty te mają obowiązek zabezpieczenia środków pieniężnych otrzymywanych od użytkowników poprzez polisę lub gwarancję bankową.
- instytucje realizujące przekazy pieniężne (np. Western Union, MoneyGram), wykonujące usługi przekazania gotówki w różnych walutach, najczęściej w obrocie międzynarodowym, ale niektóre świadczą również usługi w zakresie przekazów krajowych.

4.1.1. Liczba podmiotów świadczących usługi płatnicze i ich placówek

Według danych Komisji Nadzoru Finansowego w omawianym półroczu zanotowano wzrost liczby banków komercyjnych, tj. o 1 bank¹⁸ do poziomu 38, natomiast spadła liczba banków spółdzielczych działających na terenie kraju, tj. spadek o 2 banki do poziomu 561. Liczba oddziałów instytucji kredytowych spadła o 2, do poziomu 27.

Zanotowano spadki zarówno liczby oddziałów banków z 7.305 do 7.211, tj. o 1,3%, jak i liczby placówek i filii bankowych z 4.786 na koniec czerwca 2015 r. do 4.632 na koniec grudnia 2015 r., czyli o 3,2%.

Pozostałe dane za II półrocze 2015 r. wykazują w porównaniu do I półrocza 2015 r.:

- spadek liczby placówek spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych o 7,5% (z 1.488 do 1.376),
- wzrost placówek Poczty Polskiej o 0,3% (z 7.252 do 7.271),
- spadek liczby pośredników finansowych o 3,8% (z 956 do 920),
- wzrost liczby placówek przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe o 8,8% (z 35.664 do 38.797).

W omawianym półroczu liczba instytucji świadczących usługi płatnicze spadła z 1.636 do 1.595 (spadek o 2,5%), a równocześnie nastąpił wzrost liczby placówek z 56.495 do 59.287 (wzrost o 4,9%).

Liczbę podmiotów świadczących wybrane podstawowe usługi płatnicze i ich placówek wg stanu na koniec czerwca 2015 r. i grudnia 2015 r. przedstawia tabela nr 12.

Tabela nr 12. Liczba banków, SKOK-ów, placówek Poczty Polskiej oraz pośredników finansowych przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe wg stanu na koniec czerwca 2015 r. i grudnia 2015 r.

Banki, SKOK-i, placówki Poczty Polskiej oraz pośrednicy finansowi	VI 2015	XII 2015
Liczba banków i oddziałów instytucji kredytowych		
Liczba banków komercyjnych	37	38
Liczba banków spółdzielczych	563	561
Liczba oddziałów instytucji kredytowych	29	27
Sieć bankowa		
Liczba oddziałów w kraju	7 305	7 211
Liczba filii, ekspozytur i innych placówek obsługi klienta w kraju	4 786	4 632
SKOK-i		
Liczba instytucji	50	48
Liczba placówek	1 488	1 376
Poczta Polska		
Liczba instytucji	1	1
Liczba placówek	7 252	7 271
Pośrednicy finansowi		
Liczba instytucji	956	920
Liczba placówek	35 664	38 797
RAZEM		
Liczba instytucji	1 636	1 595
Liczba placówek	56 495	59 287

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych KNF, NBP, Poczty Polskiej, SKOK

¹⁸ W sierpniu 2015 r. Sygma Banque Societe Anonyme S.A. Oddział w Polsce, przekształcił się w bank komercyjny zarejestrowany pod nazwą Sygma Bank Polska S.A.

4.1.2. Pośrednicy finansowi w zakresie wpłat na rachunki bankowe

Dane przekazane przez podmioty przyjmujące wpłaty na rachunki bankowe za II półrocze 2015 r. pokazują, że na koniec grudnia 2015 r. funkcjonowało 920 podmiotów, które dysponowały siecią 38.797 punktów. Liczba pośredników zmniejszyła się w II półroczu 2015 r. o 36, zaś liczba placówek wzrosła o 3.133. W II półroczu 2015 r. przyjęły one 40,7 mln wpłat gotówkowych o łącznej wartości 6,4 mld zł, co oznacza spadek liczby transakcji w porównaniu do I półrocza 2015 r. o 2,9% i wzrost wartości transakcji o 0,4%. Szczegółowe dane statystyczne dotyczące pośredników finansowych w zakresie wpłat na rachunki bankowe od 2005 roku prezentuje tabela nr 13 oraz wykresy nr 33, 34 i 35.

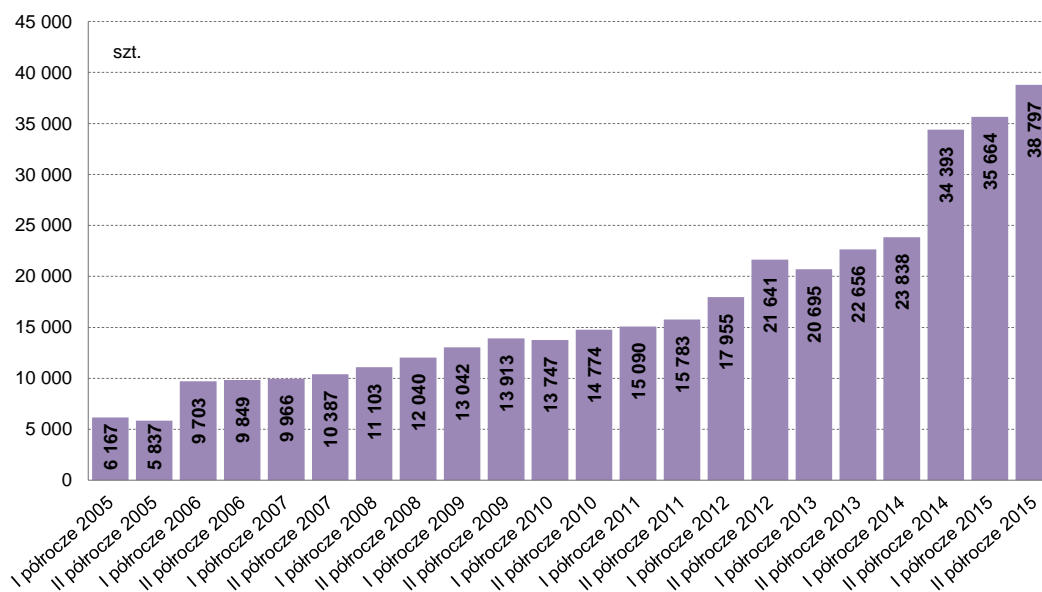
Tabela nr 13. Liczba podmiotów przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe, liczba i wartość wpłat dokonanych w latach 2005 – 2015

Okresy rozliczeniowe	Liczba firm *	Liczba punktów przyjmujących wpłaty	Liczba transakcji /w szt./	Wartość transakcji /w zł/	Średnia wartość /w zł/	
2005	I półrocze	154	6 167	15 964 263	1 962 433 615	122,9
	II półrocze	169	5 837	15 978 429	1 732 170 943	108,4
	Razem 2005	x	x	31 942 692	3 694 604 558	115,7
2006	I półrocze	157	9 703	18 054 560	1 901 404 091	105,3
	II półrocze	151	9 849	21 287 427	2 275 686 408	106,9
	Razem 2006	x	x	39 341 987	4 177 090 499	106,2
2007	I półrocze	150	9 966	22 903 124	2 545 604 239	111,1
	II półrocze	141	10 387	23 855 532	3 017 652 675	126,5
	Razem 2007	x	x	46 758 656	5 563 256 914	119,0
2008	I półrocze	132	11 103	23 999 112	2 939 627 710	122,5
	II półrocze	143	12 040	26 187 502	3 316 641 582	126,6
	Razem 2008	x	x	50 186 614	6 256 269 292	124,7
2009	I półrocze	171	13 042	27 533 890	3 671 120 500	133,3
	II półrocze	224	13 913	30 565 380	4 136 912 900	135,3
	Razem 2009	x	x	58 099 270	7 808 033 400	134,4
2010	I półrocze	196	13 747	31 836 987	4 365 345 734	137,1
	II półrocze	237	14 774	32 355 455	4 311 083 151	133,2
	Razem 2010	x	x	64 192 442	8 676 428 885	135,2
2011	I półrocze	346	15 090	34 543 162	4 968 312 401	143,8
	II półrocze	397	15 783	36 463 580	4 886 281 198	134,0
	Razem 2011	x	x	69 982 220	9 450 707 050	135,0
2012	I półrocze	710	17 955	38 588 622	5 428 341 941	140,7
	II półrocze	1 039	21 641	46 403 471	6 628 965 493	142,9
	Razem 2012	x	x	83 503 038	11 827 810 258	141,6
2013	I półrocze	904	20 695	41 974 665	6 107 977 948	145,5
	II półrocze	955	22 656	41 871 167	6 076 962 566	145,1
	Razem 2013	x	x	83 845 832	12 184 940 515	145,3
2014	I półrocze	952	23 838	42 009 189	7 491 430 573	178,3
	II półrocze	1008	34 393	40 019 410	5 918 239 562	147,9
	Razem 2014	x	x	82 028 599	13 409 670 135	163,5
2015	I półrocze	956	35 664	41 873 164	6 393 375 779	152,7
	II półrocze	920	38 797	40 668 842	6 416 580 918	157,8
	Razem 2015	x	x	82 542 006	12 809 956 697	155,2

*w tym osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą

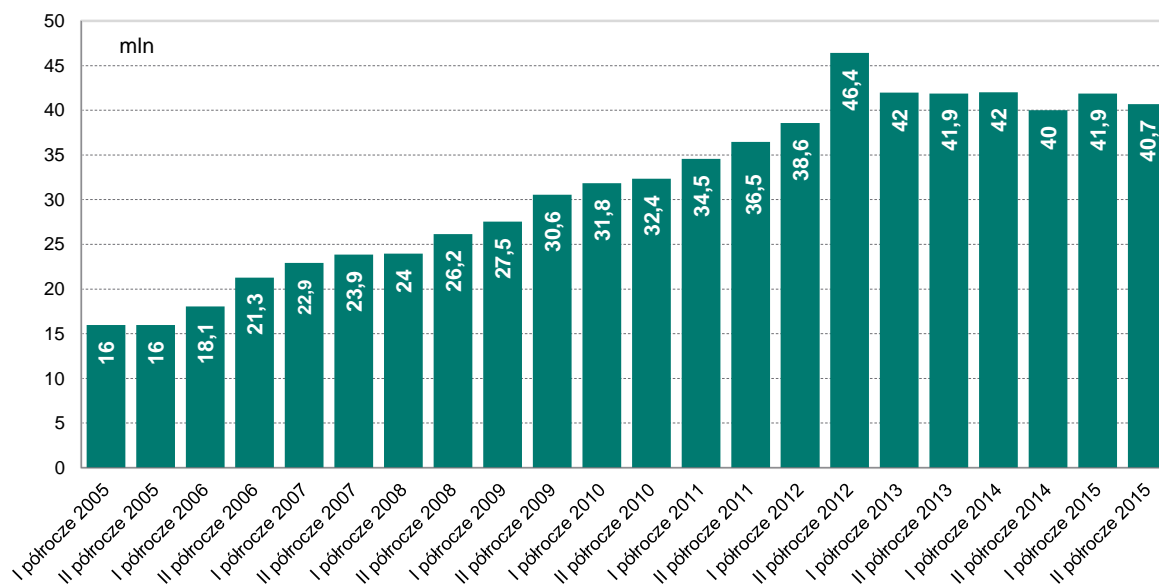
Źródło: Opracowanie własne, DSP

Wykres nr 33. Liczba punktów przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe w latach 2005 – 2015

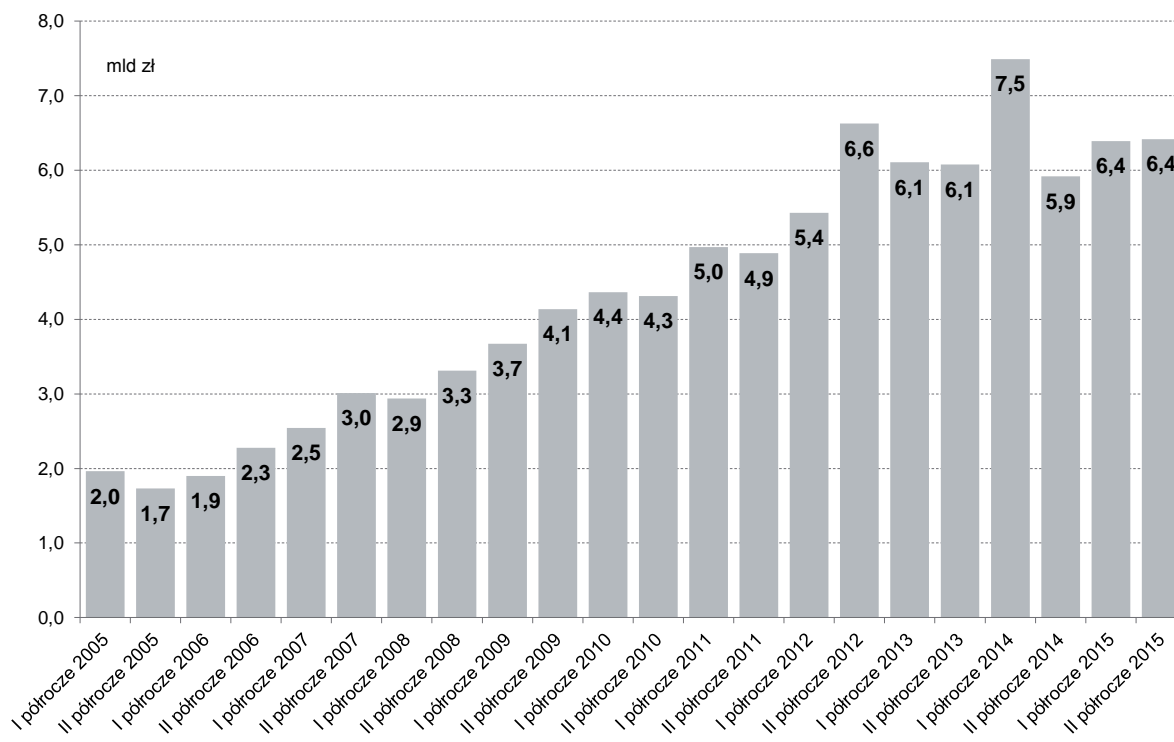

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Wykres nr 34. Liczba transakcji rejestrowanych przez firmy przyjmujące wpłaty na rachunki bankowe w latach 2005-2015

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Wykres nr 35. Wartość wpłat na rachunki bankowe zrealizowanych za pośrednictwem punktów przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe w latach 2005 – 2015

Źródło: Opracowanie własne, DSP

4.1.3. Pośrednicy w zakresie krajowych i zagranicznych przekazów pieniężnych

Dane za II półrocze 2015 r. przekazały do NBP 42 podmioty pośredniczące w przekazach transgranicznych. W II półroczu 2015 r. w obrocie międzynarodowym zrealizowano 343.505 szt. transakcji wysłanych, co oznacza wzrost liczby transakcji w porównaniu do I półrocza 2015 r. o 18,3%. W wartości transakcji wysłanych nastąpił również wzrost z 695,6 mln zł do 1.102 mld zł, tj. o 58,4%. Zanotowano również wzrosty w liczbie transakcji otrzymanych o 1.397 szt. do poziomu 1,379 tys. oraz wartości transakcji otrzymanych o 651,9 mln zł do poziomu 2,5 mld zł, co oznacza odpowiednio wzrost w liczbie transakcji otrzymanych o 0,1% i wzrost w wartości o 34,8% w porównaniu do I półrocza 2015 r.

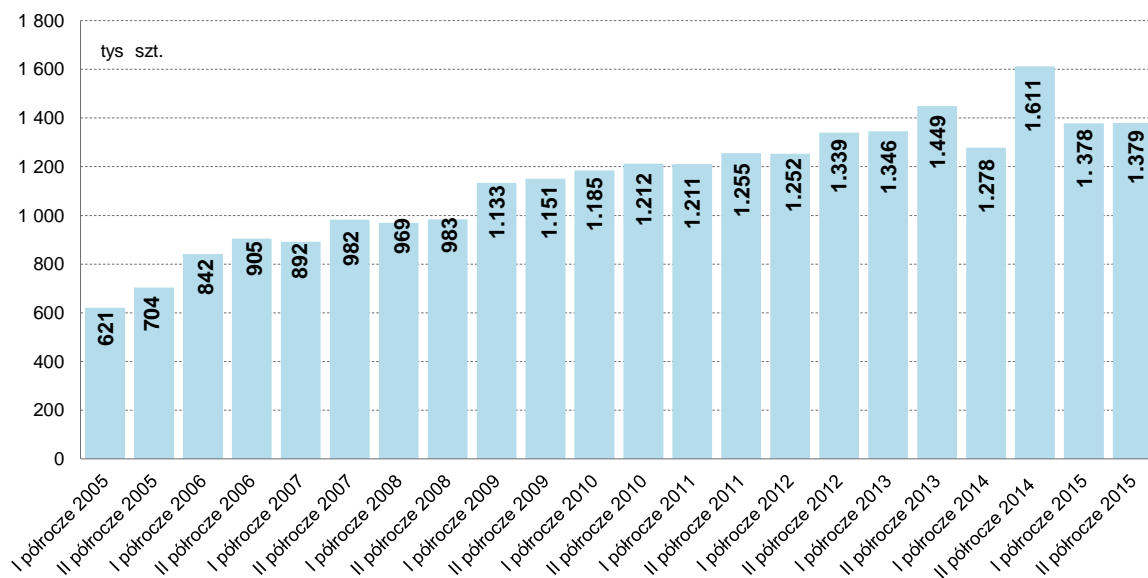
Szczegółowe dane statystyczne dotyczące liczby i wartości przekazów pieniężnych wysłanych i otrzymanych z zagranicy za pośrednictwem podmiotów realizujących przekazy pieniężne do Polski od 2005 roku prezentuje tabela nr 14 oraz wykresy nr 36 i 37.

Tabela nr 14. Przekazy pieniężne zrealizowane w obrocie międzynarodowym w latach 2005 – 2015

Okresy rozliczeniowe	Przekazy pieniężne zrealizowane w obrocie międzynarodowym			
	wysłane		otrzymane	
	liczba	wartość (w zł)	liczba	wartość (w zł)
I półrocze 2005	51 140	88 988 226	621371	800 892 633
II półrocze 2005	59 783	117 965 605	703980	956 302 171
I półrocze 2006	65 239	136 440 513	841908	1 029 074 986
II półrocze 2006	79 170	185 340 920	904 699	1 139 072 558
I półrocze 2007	79 330	180 464 029	982 236	1 116 388 122
II półrocze 2007	103 480	180 464 029	982 236	1 116 388 122
I półrocze 2008	120 413	239 531 433	969 021	1 098 021 951
II półrocze 2008	137 310	286 888 894	983 460	1 207 506 036
I półrocze 2009	123 756	245 843 399	1 133 340	1 685 179 542
II półrocze 2009	141 337	263 967 899	1 151 113	1 371 592 877
I półrocze 2010	137 896	234 005 269	1 185 343	1 428 090 894
II półrocze 2010	152 909	272 682 916	1 211 665	1 437 017 509
I półrocze 2011	157 824	254 387 415	1 211 457	1 364 144 807
II półrocze 2011	166 778	305 503 482	1 255 415	1 629 927 692
I półrocze 2012	166 156	306 649 154	1 252 464	1 573 931 205
II półrocze 2012	193 655	488 742 549	1 339 280	1 841 095 564
I półrocze 2013	202 498	436 512 051	1 345 552	1 683 940 618
II półrocze 2013	229 368	448 673 142	1 449 204	1 789 380 503
I półrocze 2014	244 897	787 217 568	1 277 822	1 912 217 556
II półrocze 2014	300 155	1 085 385 289	1 611 361	2 520 635 459
I półrocze 2015	290 392	695 579 338	1 377 722	1 873 735 919
II półrocze 2015	343 505	1 101 672 246	1 379 119	2 525 636 143

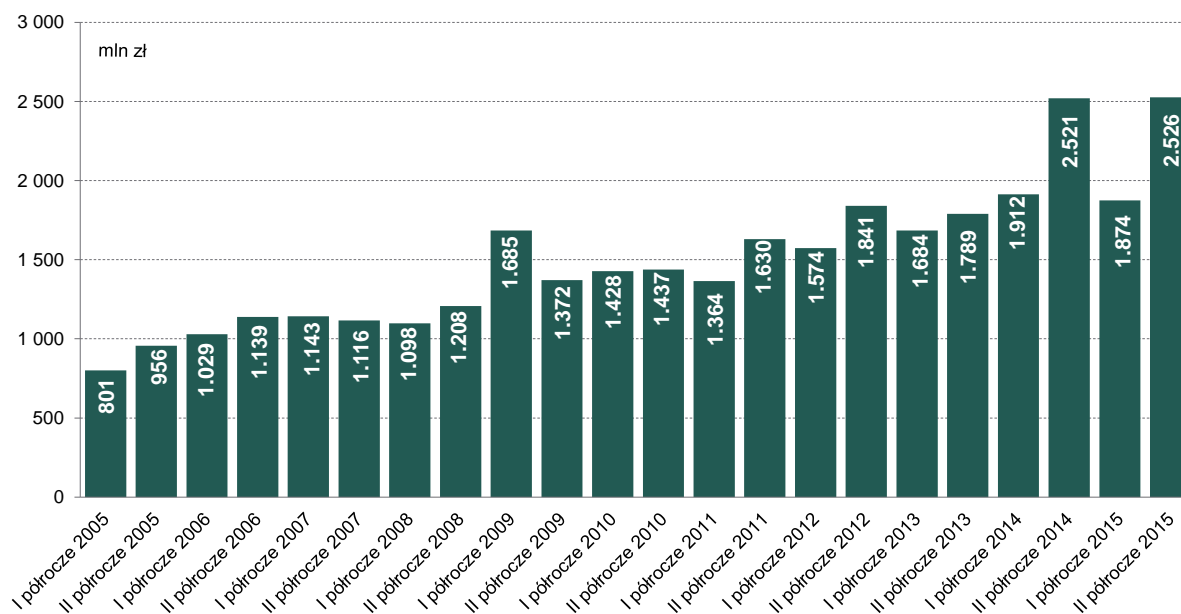
Źródło: Opracowanie własne, DSP

Wykres nr 36. Liczba przekazów pieniężnych otrzymanych z zagranicy za pośrednictwem podmiotów realizujących przekazy pieniężne do Polski w latach 2005 – 2015

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Wykres nr 37. Wartość przekazów pieniężnych otrzymanych z zagranicy za pośrednictwem podmiotów realizujących przekazy pieniężne do Polski w latach 2005 – 2015 (w mln zł)

Źródło: Opracowanie własne, DSP

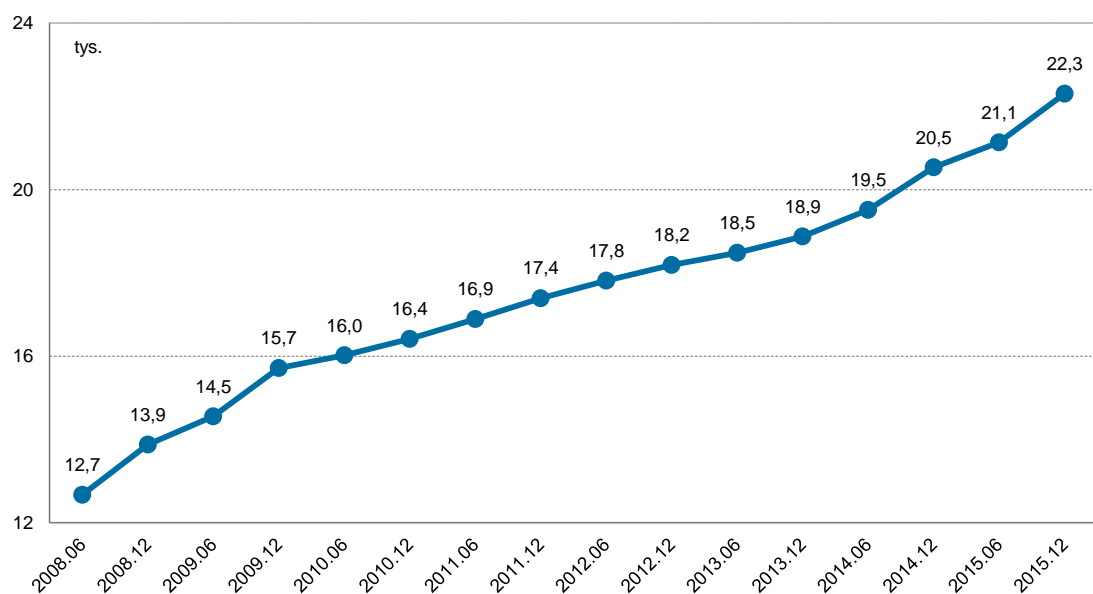
Ocena funkcjonowania podmiotów świadczących usługi płatnicze w II półroczu 2015 r.

W omawianym półroczu zanotowano, podobnie jak w poprzednich półroczach, że duzi pośrednicy finansowi (np. Blue Media, Wygodne Rachunki, Monetia) w dalszym ciągu rozwijają swoją działalność i sukcesywnie zwiększają liczbę swoich placówek, co wskazuje na tendencję do konsolidacji rynku. Działalność rozwijają duże podmioty, ale również rozpoczynają działalność nowe podmioty. Zanotowano także, tak jak w poprzednich latach, że podmioty posiadające jeden punkt zamykają swoją działalność, uznając ją za nierentowną, m.in. z powodu obowiązków wskazanych w ustawie o usługach płatniczych jak również z przyczyn losowych. Należy zauważyć, że pomimo nieznacznego spadku liczby transakcji (o 2,9%) i przy niewielkim wzroście wartości transakcji (o 0,4%) na rynku nadal jest zapotrzebowanie na tańsze sposoby opłacania rachunków przy użyciu gotówki.

Na podstawie danych otrzymanych od podmiotów pośredniczących w przekazywaniu gotówki w obrocie międzynarodowym wynika, iż nastąpił wzrost liczby i wartości transakcji, co można wyjaśnić sezonowością przekazywania gotówki do Polski za pośrednictwem podmiotów realizujących przekazy pieniężne, związaną z wyższymi przychodami przed świętami Bożego Narodzenia i chęcią zrealizowania większych przekazów rodzinom z uwagi na te święta.

4.2. Bankomaty

Według danych otrzymanych od banków i niebankowych operatorów bankomatów, na koniec grudnia 2015 r. liczba bankomatów w Polsce wyniosła 22.301, czyli było ich o 1.170 więcej niż w czerwcu 2015 r., co oznacza wzrost o 5,5%. Liczbę bankomatów przedstawia wykres nr 38.

Wykres nr 38. Liczba bankomatów na koniec kolejnych półroczy od czerwca 2008 r.

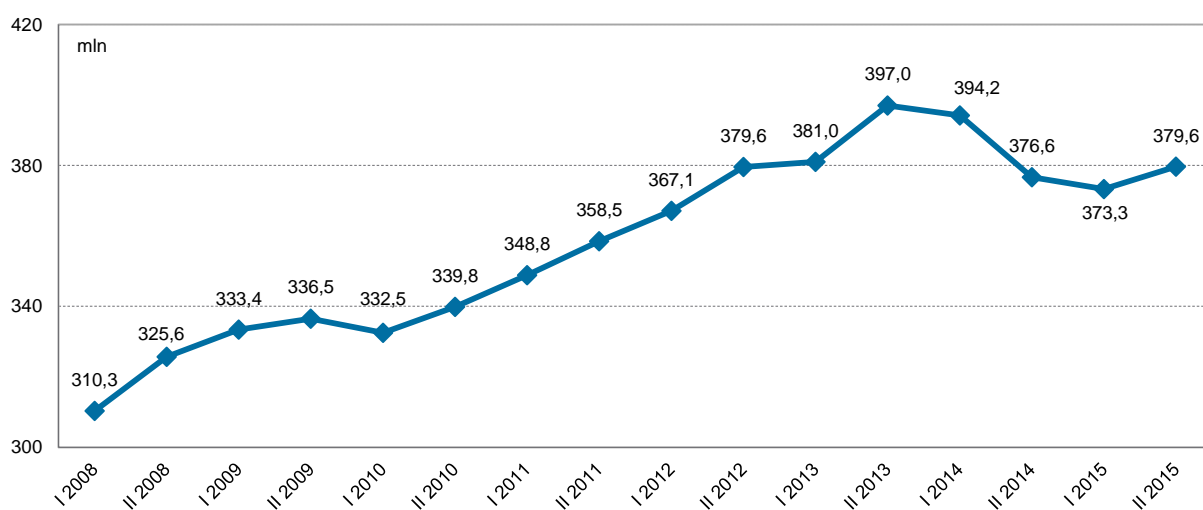
Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków i niebankowych operatorów bankomatów

W II półroczu 2015 r. transakcje w bankomatach zostały zrealizowane w liczbie 380 mln sztuk i było ich o 6,4 mln więcej w porównaniu do I półrocza 2015 r., co oznacza wzrost o 1,7%. Tendencja spadkowa utrzymująca się od drugiej połowy 2013 r. została zatrzymana w II półroczu 2015 r. Porównując liczbę transakcji dokonanych w II półroczu 2015 r. do analogicznego okresu w roku 2014 oraz 2013, odnotowano odpowiednio wzrost o 0,8% oraz spadek o 4,4%.

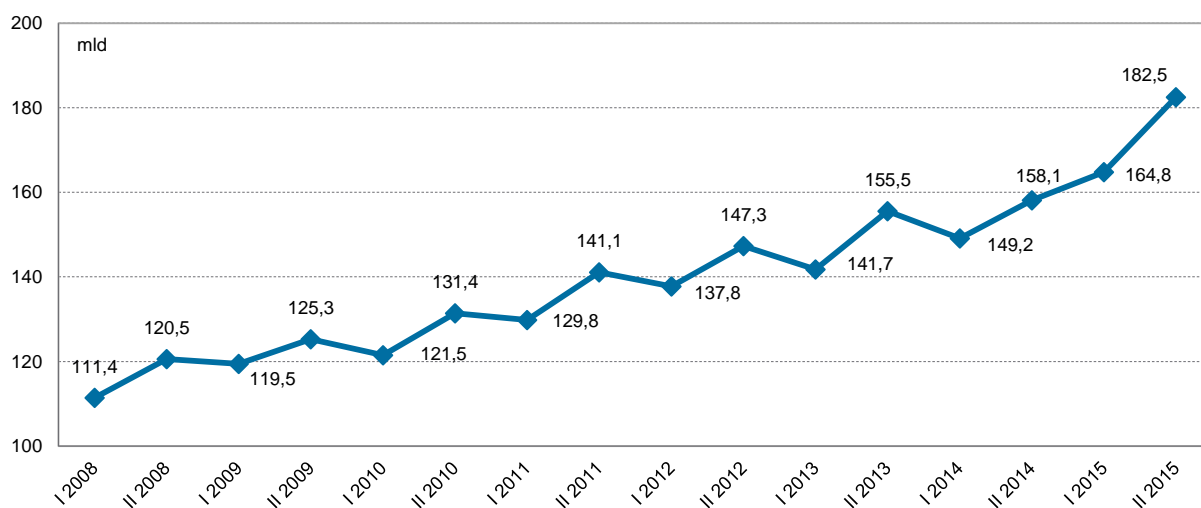
Liczbę przeprowadzonych transakcji w kolejnych półroczach przedstawiono na wykresie nr 39.

Wykres nr 39. Liczba transakcji przeprowadzonych w bankomatach w kolejnych półroczach od 2008 r. (w mln)

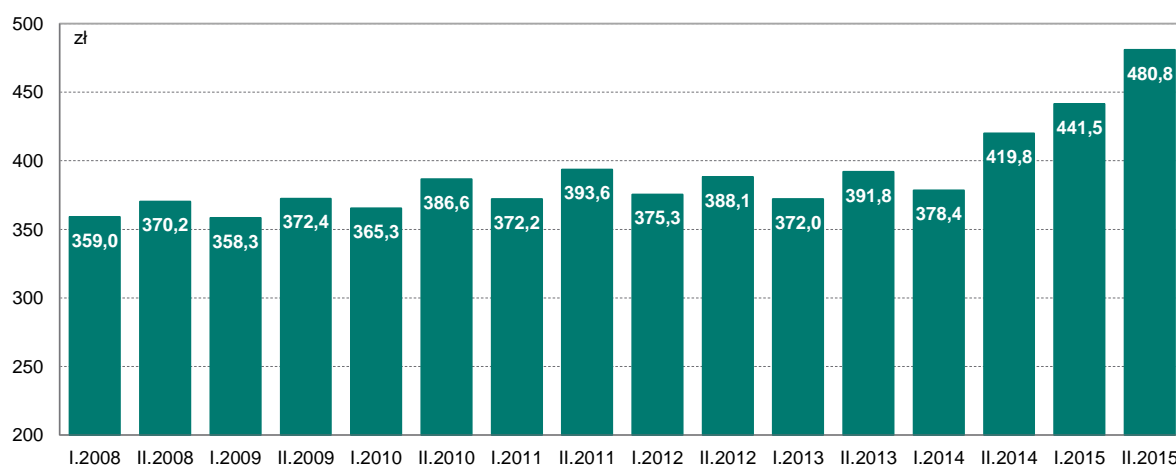
Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków i niebankowych operatorów bankomatów

W II półroczu 2015 r. odnotowano wzrost wartości transakcji przeprowadzonych w bankomatach. Łączna wartość transakcji wyniosła 182,5 mld zł, co oznacza wzrost o 10,8% w stosunku do poprzedniego półrocza (164,8 mld zł). Natomiast, porównując wartość przeprowadzonych transakcji w I półroczu 2015 r. do wartości transakcji w analogicznych okresach w roku 2014 i 2013, obserwujemy wzrost odpowiednio o 15,4% i 17,4%. Wartość transakcji przeprowadzanych w bankomatach na przestrzeni kolejnych półroczy od 2008 roku przedstawiono na wykresie nr 40.

Wykres nr 40. Wartość transakcji przeprowadzonych w bankomatach w kolejnych półroczach od 2008 r. (w mld zł)

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków i niebankowych operatorów bankomatów

Wzrost liczby i wartości transakcji w bankomatach nie wpłynął na spadek średniej wartości pojedynczej transakcji przeprowadzanej w bankomacie. I tak, w II półroczu 2015 r. wartość średnia wyniosła 481 zł, co w porównaniu do poprzedniego półrocza stanowi wzrost o 8,8%. Po raz trzeci średnia wartość transakcji przeprowadzonej w bankomacie przekroczyła kwotę 400 zł, gdyż do I półrocza 2014 r. mieściła się w przedziale od 358 do 394 złotych (wykres nr 41).

Wykres nr 41. Średnia wartość transakcji przeprowadzonych w bankomatach w kolejnych półroczach od 2008 r. (w zł)

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków i niebankowych operatorów bankomatów

Ocena funkcjonowania bankomatów w II półroczu 2015 r.

Najbardziej widocznymi zmianami, jakie miały miejsce w II półroczu 2015 r., było udostępnienie przez operatorów bankomatowych prawie 1,2 tys. nowych urządzeń, co oznacza wzrost o 5,5%. Tak znaczny wzrost liczby bankomatów świadczy jednoznacznie o nadal istniejącej potrzebie rozwijania tego typu usług przez sektor bankowy i pozabankowy. Wzrosła również liczba przeprowadzanych transakcji w bankomatach przez klientów o 1,7% w porównaniu do I półrocza 2015 r. Powyższe dane wskazują, że pomimo dynamicznego wzrostu płatności bezgotówkowych mamy do czynienia z zahamowaniem mającego miejsce wcześniej przez 3 półrocza trendem spadkowym co do liczby wypłat w bankomatach.

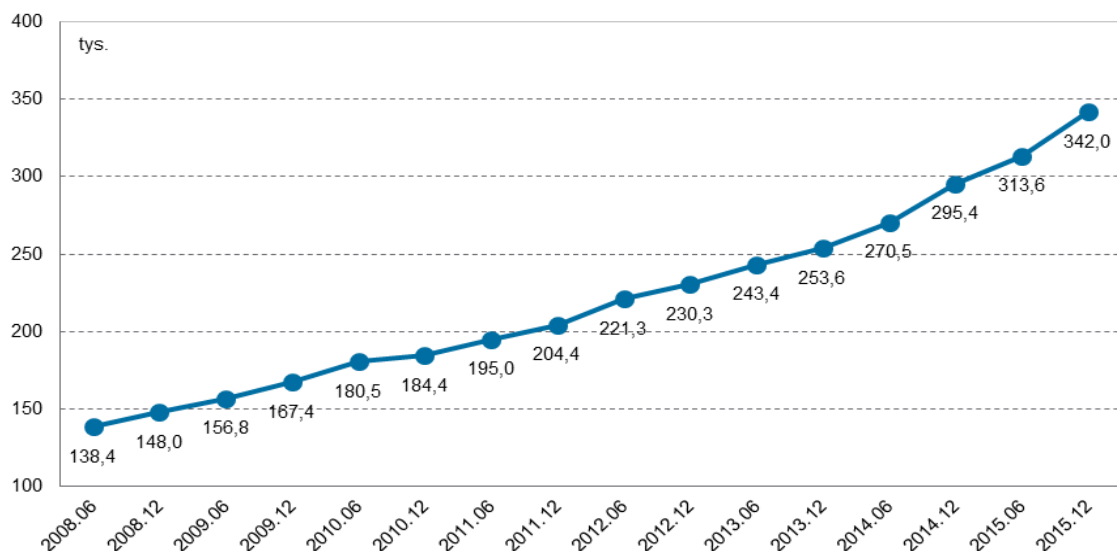
Kolejnym czynnikiem zmieniającym się na przestrzeni ostatnich miesięcy, a dotyczącym zachowań płatniczych Polaków, jest powiększenie kwot jednorazowo podejmowanych z bankomatu. I tak, w II półroczu 2015 r. średnia wartość wypłaty wyniosła 481 zł. Zmiany zachowań klientów w tym zakresie wynikają przede wszystkim ze sposobu naliczania opłat od wypłat gotówki z bankomatów, w szczególności z podjętych przez niektóre z banków decyzji o ograniczeniu darmowych wypłat z konta przez klientów banków.

4.3. Punkty handlowo-usługowe akceptujące karty płatnicze

Z danych uzyskanych od agentów rozliczeniowych wynika, iż na koniec grudnia 2015 r. na rynku polskim łącznie funkcjonowało 197 tys. akceptantów. W II półroczu 2015 r. w porównaniu do poprzedniego półrocza liczba akceptantów zwiększyła się o 14,8 tys., tj. wzrosła o 8%. Liczba akceptantów systematycznie rośnie w kolejnych półroczach. I tak, porównując liczbę akceptantów w II półroczu 2015 r. z analogicznymi okresami w roku 2014 oraz 2013, odnotowano wzrosty odpowiednio o 21% oraz 41%.

Na koniec grudnia 2015 r. na rynku funkcjonowało 342 tys. punktów handlowo-usługowych wyposażonych w terminale POS. Liczba punktów handlowo-usługowych wyposażonych w terminale POS w stosunku do czerwca 2015 r. zwiększyła się o 28,4 tys. placówek, co stanowi wzrost o 9%. Wzrost infrastruktury, czyli sieci sklepów przyjmujących płatności bezgotówkowe, jest obserwowany na przestrzeni ostatnich sześciu lat. W ciągu ostatniego roku liczba punktów handlowo-usługowych wyposażonych w terminale POS wzrosła o 16%, a na przestrzeni ostatnich dwóch lat o 35%. Liczbę punktów handlowo-usługowych w Polsce, gdzie można zapłacić przy użyciu karty płatniczej, na koniec kolejnych półroczy od 2008 r. przedstawia wykres 42.

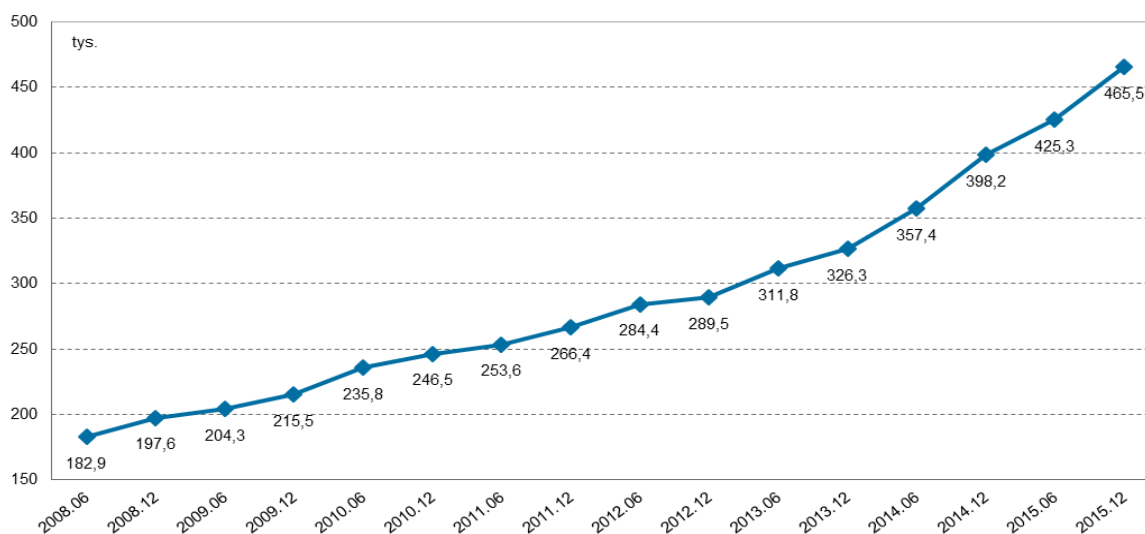
Wykres nr 42. Liczba punktów handlowo-usługowych wyposażonych w terminale POS na koniec kolejnych półroczy od czerwca 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Na koniec grudnia 2015 r. funkcjonowało na polskim rynku 465 tys. terminali POS i w porównaniu do czerwca 2015 r. było ich więcej o 40,2 tys. szt., co stanowiło wzrost o 9%. W ciągu ostatniego roku liczba terminali POS wzrosła o 17%, a na przestrzeni ostatnich dwóch lat o 43%. Liczbę terminali POS dostępnych na terenie Polski na koniec kolejnych półroczy od czerwca 2008 r. przedstawia wykres nr 43.

Wykres nr 43. Liczba terminali POS na koniec kolejnych półroczy od czerwca 2008 r.

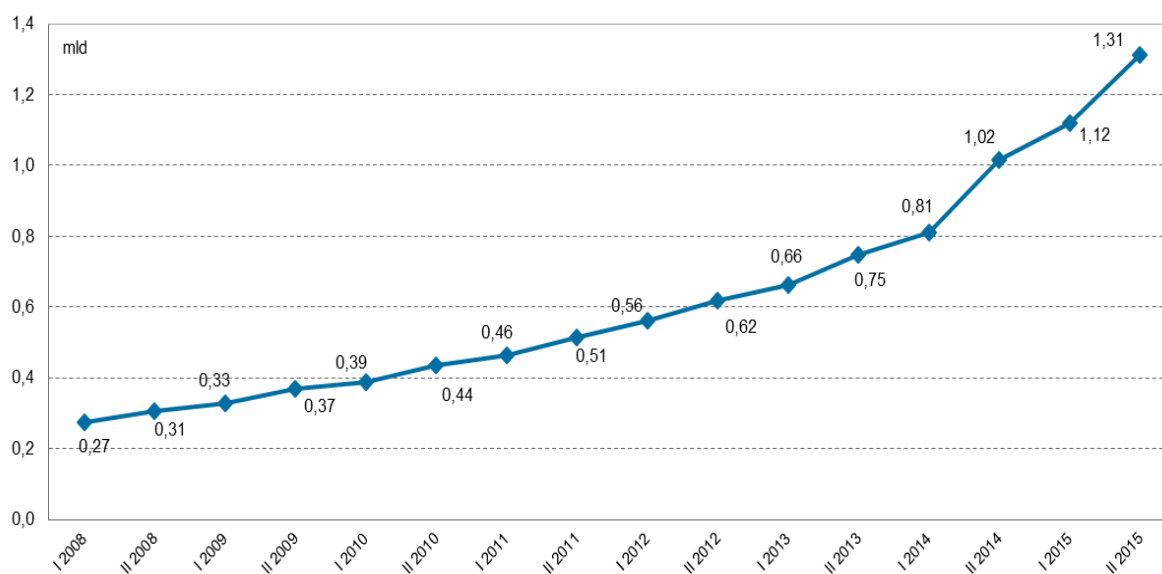
Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Wzrostowi liczby dostępnych na rynku terminali POS towarzyszy zwiększająca się liczba transakcji dokonywanych kartami. W okresie ostatniego półrocza odnotowano liczbę transakcji na poziomie 1,3 mld transakcji, co stanowi wzrost o 16% w porównaniu do poprzedniego okresu (w I półroczu 2015 r. zarejestrowano 1,1 mln transakcji). W II półroczu 2015 r. w urządzeniach POS przeprowadzonych było w Polsce średnio 7,1 mld transakcji dziennie (w poprzednim półroczu rejestrowano 6,2 mln transakcji dziennie).

Należy dodać, iż terminali przystosowanych do obsługi kart zbliżeniowych funkcjonowało na koniec 2015 r., wg szacunków NBP, ok. 388 tys. Oznacza to, że na koniec 2015 r. na rynku polskim ok. 83% wszystkich terminali jest przystosowanych do obsługi kart zbliżeniowych.

W II półroczu 2015 r. klienci punktów handlowo-usługowych dokonali 1,3 mld transakcji z użyciem karty płatniczej, czyli więcej o 193 mln transakcji niż w poprzednim półroczu, co stanowiło wzrost na poziomie 17%. Porównując liczbę transakcji dokonanych w II półroczu 2015 r. do analogicznego okresu w roku 2014 oraz 2013, odnotowano wzrost odpowiednio o 29% oraz 75%. Wzrost liczby transakcji jest stale obserwowany na przestrzeni ostatnich lat (vide wykres nr 44).

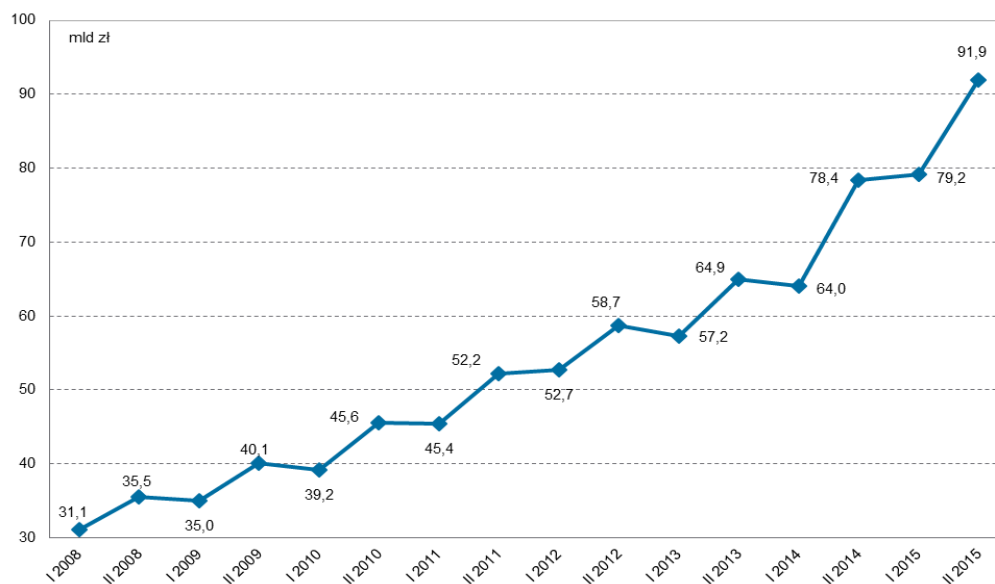
Wykres nr 44. Liczba transakcji kartowych w terminalach POS w kolejnych półroczach od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

W II półroczu 2015 r. wartość transakcji dokonywanych przy użyciu kart płatniczych w terminalach POS w porównaniu do okresu ubiegłego uległa zwiększeniu. W II półroczu 2015 r. dokonano transakcji na łączną kwotę 92 mld zł, czyli więcej o 12,7 mld zł niż w poprzednim półroczu (vide wykres nr 45). Stanowiło to znaczący wzrost na poziomie 16%. Natomiast porównując wartość przeprowadzonych transakcji w II półroczu 2015 r. z analogicznymi okresami w roku 2014 oraz 2013, odnotowano wzrosty odpowiednio o 17% oraz 42%.

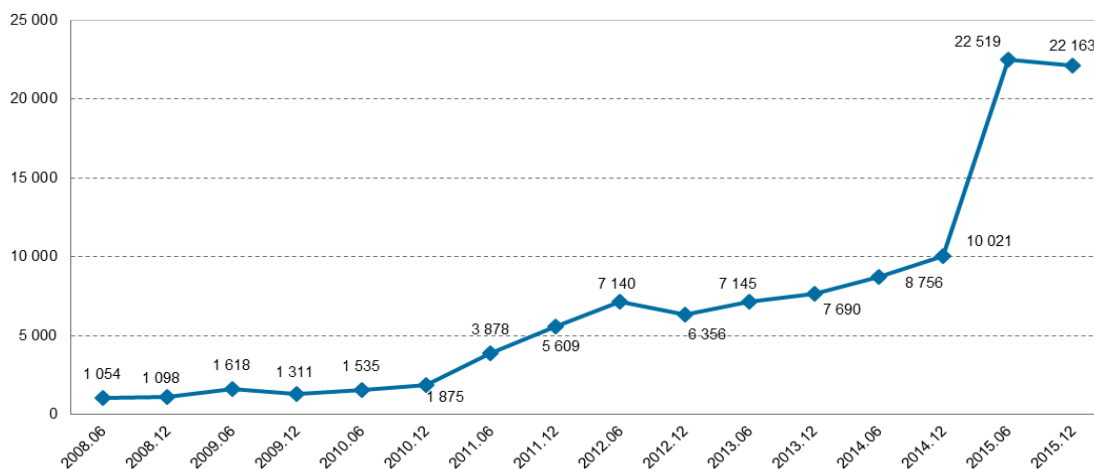
Wykres nr 45. Wartość transakcji kartowych w terminalach POS w kolejnych półroczach od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Możliwość płacenia kartą oferuje swoim klientom coraz więcej sklepów internetowych, na koniec 2015 r. było ich 22.163. W porównaniu do okresu analogicznego w 2014 r. liczba sklepów internetowych zwiększyła się o 12,1 tys., co stanowi rekordowy wzrost o 121%. Wzrost ten jest wynikiem zwiększenia liczby podmiotów sprawozdających do NBP od II kwartału 2015 r. Liczbę punktów sprzedaży w internecie, gdzie można zapłacić przy użyciu karty płatniczej, na koniec kolejnych półroczy od 2008 r. przedstawia wykres nr 46.

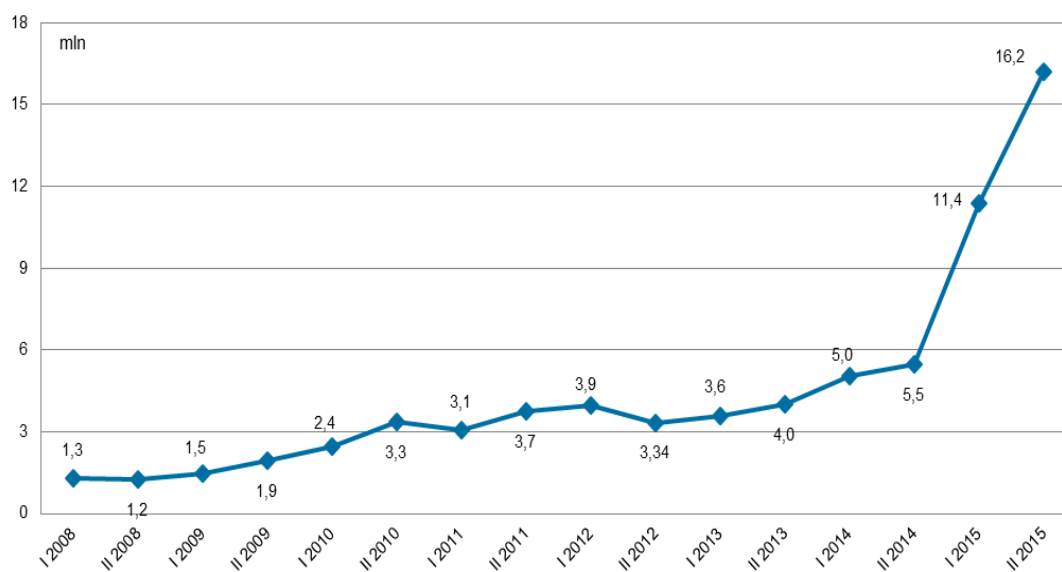
Wykres nr 46. Liczba punktów sprzedaży w internecie na koniec kolejnych półroczy od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Ta forma sprzedaży przyczynia się do upowszechnienia realizacji płatności z wykorzystaniem karty płatniczej. Znacznie wzrosła liczba transakcji przeprowadzanych w internecie. Na przestrzeni II półrocza 2015 r. rozliczono 16,2 mln. W stosunku do poprzedniego półrocza (11,4 mln transakcji) odnotowano wzrost w liczbie transakcji o 42%. Liczbę transakcji w sklepach internetowych w kolejnych okresach półrocznych od 2008 roku przedstawia wykres nr 47, zaś wartość wykres nr 48.

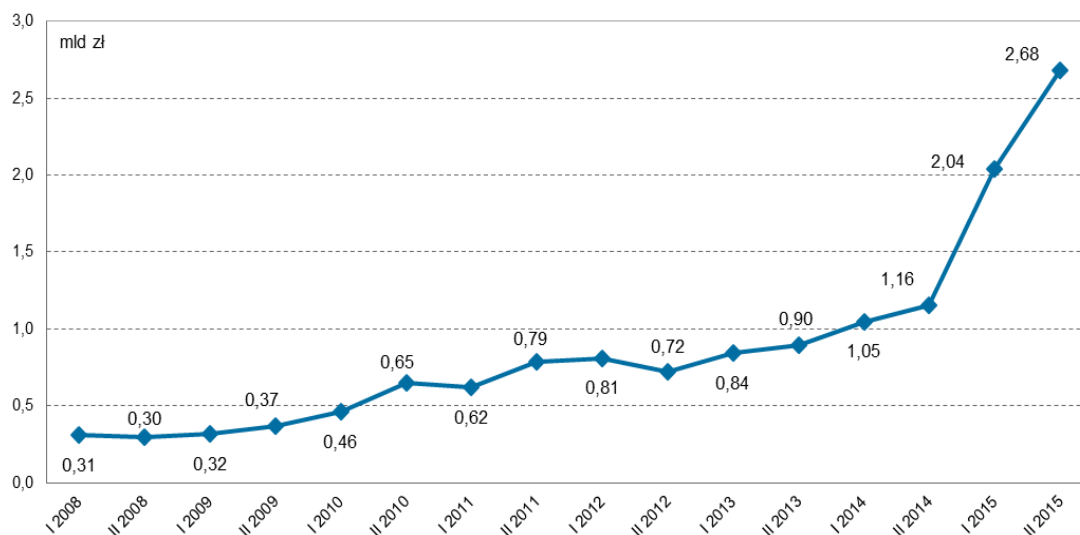
Wykres nr 47. Liczba transakcji sprzedaży w internecie na rynku polskim na koniec kolejnych półroczy od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Wzrosła znacznie wartość transakcji przeprowadzanych w internecie. Na przestrzeni II półrocza 2015 r. rozliczono transakcje na kwotę 2,7 mld zł. W stosunku do poprzedniego półrocza odnotowano wzrost na poziomie 31%. Porównując wartość transakcji dokonanych w II półroczu 2015 r. do analogicznego okresu w roku 2014, odnotowano podwojenie wartości przeprowadzanych przez klientów transakcji w internecie.

Wykres nr 48. Wartość transakcji sprzedaży w internecie na rynku polskim na koniec kolejnych półroczy od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Ocena funkcjonowania sieci akceptacji kart płatniczych w II półroczu 2015 r.

Analizując powyższe dane, można zauważyć stałą tendencję wzrostową w liczbie akceptantów, punktów handlowo-usługowych i terminali POS, jak również w liczbie transakcji dokonywanych w tych punktach. Pozytywnym zjawiskiem jest to, że w II półroczu 2015 r. w stosunku do poprzedniego półrocza liczba terminali wzrosła o 9%. W opisywanym okresie znacząco wzrosła zarówno liczba realizowanych transakcji, jak i ich wartość, odpowiednio o 17% i 16%. W okresie ostatniego półrocza po raz kolejny odnotowano liczbę transakcji na poziomie ponad miliarda transakcji, co oznacza, że w Polsce przeprowadzonych jest w urządzeniach POS średnio 7,1 mln transakcji dziennie. Pozytywnym sygnałem rozwoju rynku płatności kartami płatniczymi jest obserwowany znaczny wzrost liczby akceptantów, punktów handlowo-usługowych i terminali POS.

Okres II półrocza 2015 r. był rekordowy pod względem wykorzystania płatności w internecie. Bardzo znacznie wzrosła liczba i wartość przeprowadzonych transakcji, odpowiednio o 42% oraz 31%. Klienci dokonują coraz częściej zakupów w internecie, a wartość przeprowadzonych płatności jest prawie trzykrotnie większa niż w 2013 r. Klienci mogą korzystać z dużo większej sieci sklepów internetowych, których na koniec 2015 r. było 22,2 tys. (na koniec 2014 r. było ich zaledwie 10 tys.). Wspomniane wzrosty należy ocenić jako kierunek pozytywny, gdyż rozwój tej części rynku przyczynia się do zwiększania obrotu bezgotówkowego.

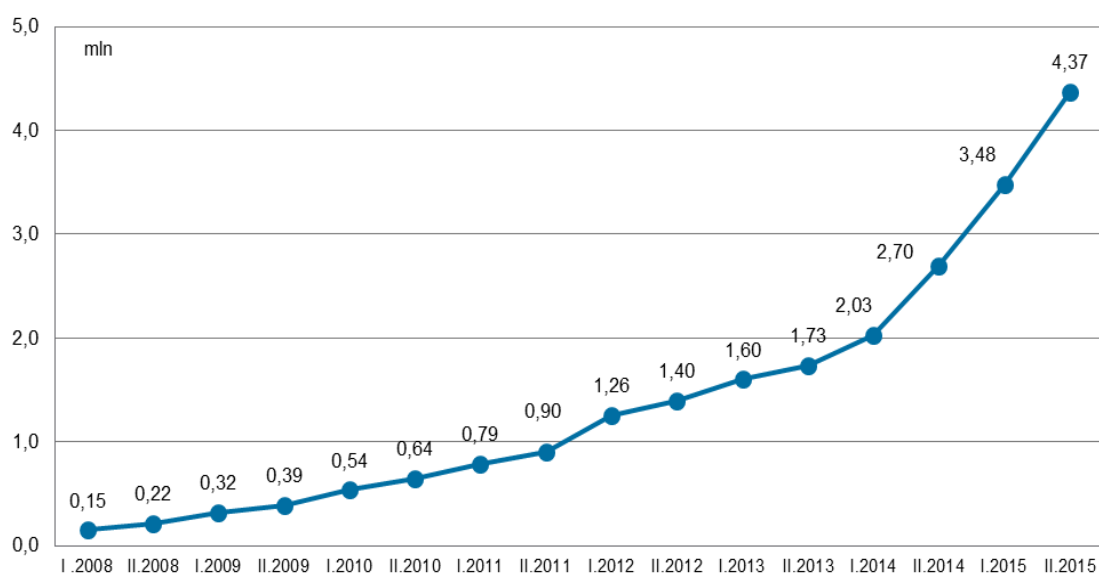

4.4. Punkty *cash back*

Na rynku polskim jest dostępna usługa wypłaty sklepowej (ang. *cash back*), która umożliwia posiadaczom kart wypłatę gotówki przy okazji płacenia za zakupy w placówce handlowej. Posiadacze debetowych kart płatniczych mogą wypłacić do 300 zł gotówki, niezależnie od wysokości transakcji bezgotówkowej dokonanej kartą. Usługę tę oferowało na koniec grudnia 2015 r. około 94 tys. placówek handlowych (sklepy i supermarkety, stacje benzynowe, hotele, salony prasowe i inne punkty handlowo-usługowe). Na przestrzeni sześciu miesięcy 9 tys. placówek udostępniło tę usługę klientom. Odnotowany w II półroczu 2015 r. wzrost sieci o 11% sprzyja łatwiejszemu dostępowi i większej popularności tej usługi.

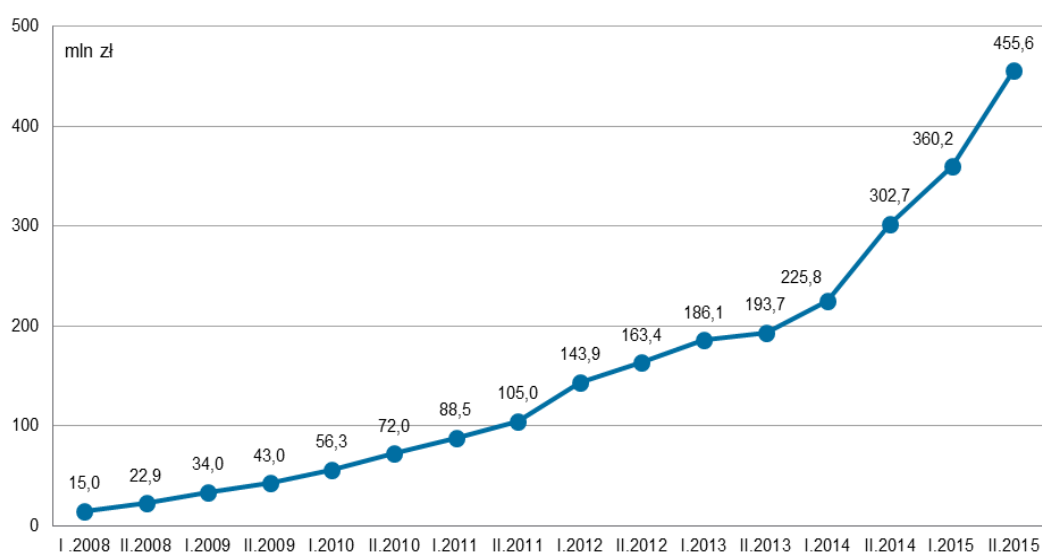
W II półroczu 2015 r. dokonano 4,4 mln wypłat sklepowych. Odnotowano zatem, w porównaniu do I półroczu 2015 r. (3,5 mln transakcji), znaczący wzrost o 25% liczby transakcji, co przedstawia wykres nr 49. Porównując liczbę transakcji dokonanych w II półroczu 2015 r. do analogicznego okresu w roku 2014 i 2013, odnotowano wzrost liczby przeprowadzanych wypłat odpowiednio o 62% i 152%.

Wykres nr 49. Liczba wypłat sklepowych (ang. *cash back*) w kolejnych półroczach od 2008 r.

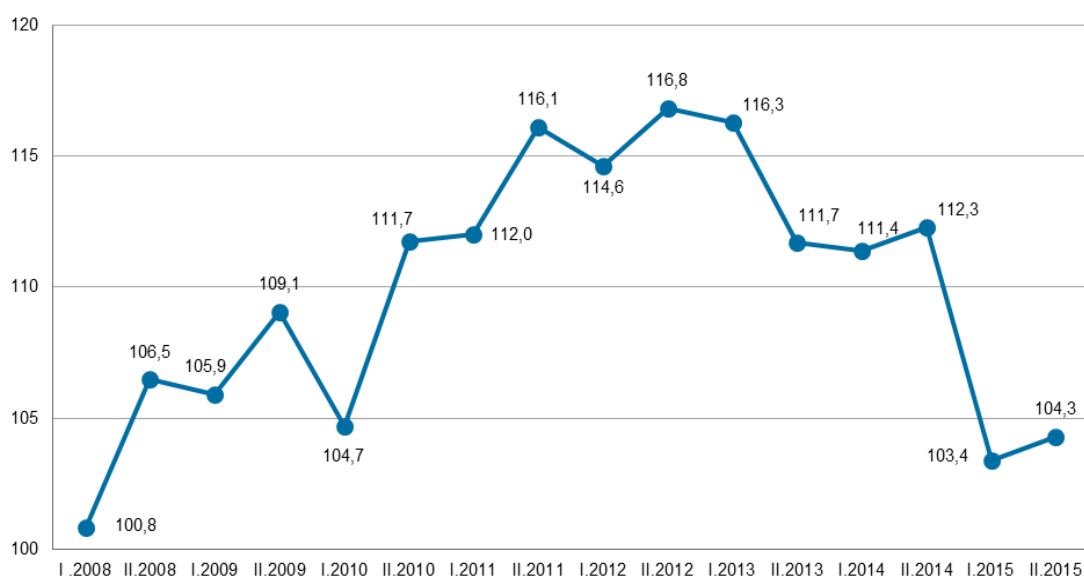
Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

W II półroczu 2015 r. dokonano wypłat sklepowych o łącznej wartości 456 mln zł. Oznacza to wzrost o 26% w porównaniu do półroczu poprzedniego (360 mln zł). Przedstawia to wykres nr 50. Porównując wartość transakcji dokonanych w II półroczu 2015 r. do analogicznego okresu w roku 2014 oraz 2013, odnotowano wzrost odpowiednio o 51% oraz 135%.

Wykres nr 50. Wartość wypłat sklepowych (ang. *cash back*) w kolejnych półroczach od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

W II półroczu 2015 r. wartość pojedynczej wypłaty sklepowej dokonywanej przy użyciu karty wynosiła średnio 104 zł. Wartość ta uległa zmniejszeniu w porównaniu do wcześniejszych okresów od 2012 r., co potwierdza zaobserwowaną prawidłowość, iż klienci decydujący się na wypłatę sklepową nie dokonują zazwyczaj wypłat w górnej granicy wyznaczonych limitów (tj. 300 zł).

Wykres nr 51. Średnia wartość transakcji *cash back* w kolejnych półroczach od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

Ocena funkcjonowania sieci wypłat sklepowych w II półroczu 2015 r.

Podsumowując zmiany, jakie zaszły w II półroczu 2015 r. w zakresie funkcjonowania wypłat sklepowych typu *cash back* na rynku polskim, istotnym czynnikiem był wzrost punktów, w których klienci mogą dokonać wypłat gotówkowych. Na koniec grudnia 2015 r. około 94 tys. placówek handlowych w skali całego kraju oferowało tę usługę, co oznacza, że na przestrzeni sześciu miesięcy 9 tys. nowych punktów handlowych udostępniło klientom usługę wypłaty sklepowej.

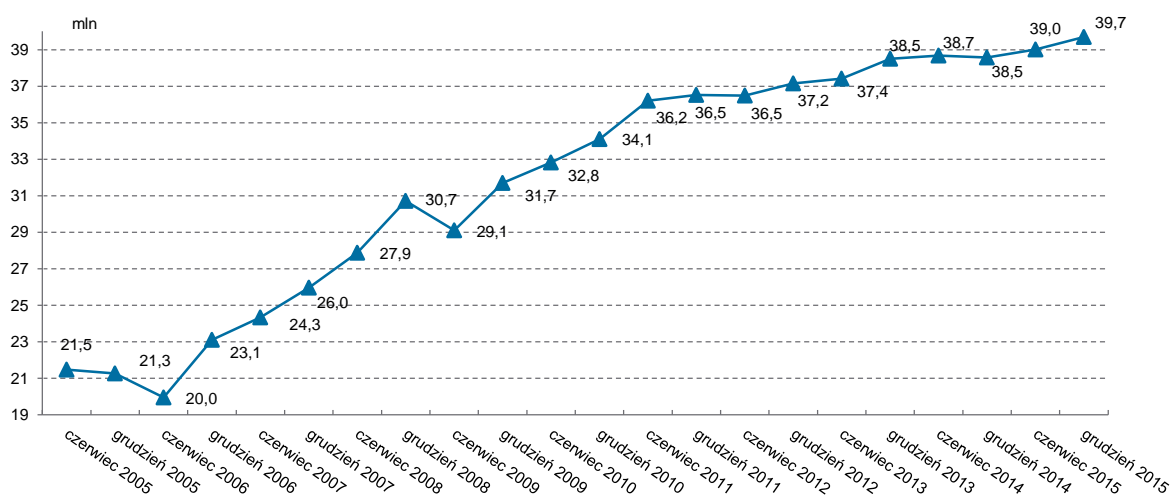
Innym ważnym wskaźnikiem świadczącym o rosnącym potencjale usługi jest coraz powszechniejsze wykorzystanie wypłat sklepowych (*cash back*). W II półroczu 2015 r. dokonano 4,4 mln wypłat, co oznacza, że w porównaniu do I półroczu 2015 r. nastąpił wzrost o 25%. W porównaniu do analogicznego okresu 2014 r. liczba transakcji wzrosła o 62%. W II półroczu 2015 r. odnotowano również wzrost ogólnej wartości wypłat sklepowych o 26%. Umożliwienie klientom wykorzystania kart płatniczych do dokonywania wypłaty w sklepach jest rozszerzeniem dotychczasowej funkcjonalności posiadanej przez karty płatnicze, a równocześnie coraz częściej używaną alternatywą w zakresie dostępu do gotówki wobec wypłaty bankomatowej, co ze względu na znacznie szerszą sieć możliwości świadczenia tej usługi należy ocenić pozytywnie. Promocja nowej funkcjonalności karty, która jest udostępniana klientom, może być postrzegana również jako kolejny krok w kierunku dalszego rozwoju instrumentów bezgotówkowych. W II półroczu 2015 r. wartość pojedynczej wypłaty sklepowej wyniosła średnio 104 zł.

5. Rachunki bankowe i bezgotówkowe instrumenty płatnicze

5.1. Rachunki bankowe

Pomimo dynamicznego w ostatnich latach rozwoju nowych sposobów płatności i pojawienia się wielu podmiotów świadczących różne usługi płatnicze, transakcje bezgotówkowe nadal opierają się w głównej mierze o rachunki płatnicze prowadzone w bankach, dlatego wskaźnik dotyczący posiadania rachunku bankowego stanowi jeden z podstawowych mierników rozwoju obrotu bezgotówkowego. Liczba rachunków bieżących rozliczeniowych osób fizycznych prowadzonych przez banki, a także średnia liczba transakcji bezgotówkowych przypadających na jeden taki rachunek (czyli aktywność posiadaczy tych rachunków) dostarczają informacji pomagających w określeniu poziomu rozwoju obrotu bezgotówkowego. Według danych gromadzonych przez Narodowy Bank Polski, liczba rachunków bieżących rozliczeniowych osób fizycznych od czerwca 2005 r. kształtuje się następująco:

Wykres nr 52. Liczba rachunków bieżących rozliczeniowych osób fizycznych prowadzonych przez banki (w mln) w okresie czerwiec 2005 r. – grudzień 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne, DSP

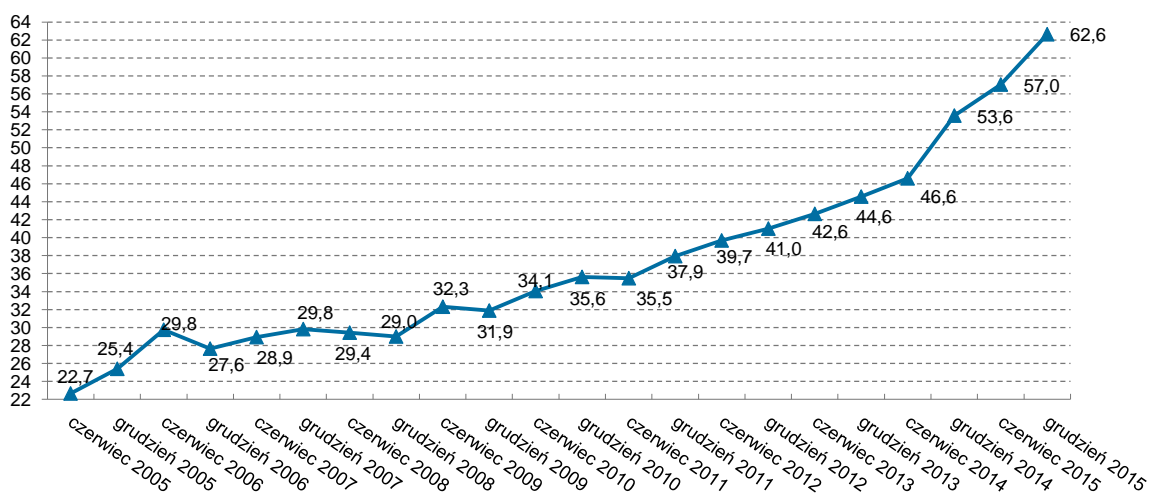
Liczba bieżących rozliczeniowych rachunków bankowych dla osób fizycznych wg stanu na koniec grudnia 2015 r. wyniosła 39,7 mln i w porównaniu do stanu na koniec czerwca 2015 r. (39,0 mln) zwiększyła się o 0,7 mln, tj. o 1,7%. Stały niemal wzrost liczby rachunków bankowych, uwidoczny na powyższym wykresie, należy uznać za zjawisko bardzo pozytywne, sprzyjające wzrostowi obrotu bezgotówkowego, tym samym przyczyniające się do pomniejszenia zjawiska wykluczenia finansowego, sprzyjające pewności i bezpieczeństwu obrotu oraz wpływające na zmniejszenie innych negatywnych zjawisk, np. szarej strefy.

Analizując poziom „ubankowienia” w Polsce, warto również przytoczyć dane pochodzące z przeprowadzonego w 2015 r. badania świadomości i wiedzy ekonomicznej Polaków, które pokazują procentowy udział posiadaczy rachunków bankowych powyżej 15 roku życia¹⁹. W stosunku do podobnego badania, które miało miejsce w 2012 r., wyniki badania z 2015 r. wskazują, że procentowy udział osób powyżej 15 roku życia, posiadających rachunek bankowy, wzrósł z 73% do 78% w ciągu 3 lat, tj. o 5 punktów procentowych²⁰.

W II połowie 2015 r., w porównaniu do I półrocza 2015 r., wskaźnik transakcji bezgotówkowych na jednym rachunku bankowym wzrósł do poziomu 62,6 transakcji (w I półroczu 2015 r. było to 57,0 transakcji). Zatem wzrostowi liczby rachunków bankowych o 0,7 mln, czyli o 1,7% (vide wykres nr 52), towarzyszył jednocześnie znacznie większy wzrost średniej aktywności użytkowników w przeliczeniu na jeden rachunek, tj. o 5,6 transakcji, czyli o 9,8%. Z danych wynika, że na wzrost transakcji złożyło się przede wszystkim znaczące zwiększenie liczby transakcji kartowych oraz wzrost liczby poleceń przelewu (vide tabela nr 15. Liczba transakcji bezgotówkowych w Polsce w latach 2005-2015). Wzrost aktywności posiadaczy rachunków należy ocenić jako bardzo pozytywne zjawisko.

Liczba transakcji bezgotówkowych przeprowadzonych na jednym rachunku bankowym w okresie od czerwca 2005 r. do grudnia 2015 r. w ciągu danego półrocza została przedstawiona na wykresie nr 53.

Wykres nr 53. Średnia liczba transakcji bezgotówkowych na jednym rachunku bankowym w okresie czerwiec 2005 – grudzień 2015

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

¹⁹ Badanie ilościowe pt. „Badanie świadomości i wiedzy ekonomicznej Polaków” realizowane na zlecenie Departamentu Edukacji i Wydawnictw NBP w okresie od marca do kwietnia 2015 r. na reprezentatywnej grupie Polaków powyżej 15 roku życia. Szerzej raport ten opisano na stronach 122-124.

²⁰ „Diagnoza stanu wiedzy ekonomicznej Polaków oraz obszarów realnych potrzeb edukacyjnych w tym zakresie. Raport z badania,” Departament Edukacji i Wydawnictw NBP, Warszawa, wrzesień 2015 r., str. 111.

5.2. Bezgotówkowe instrumenty płatnicze

Liczbę transakcji bezgotówkowych w latach 2005-2015 przedstawia tabela nr 15.

Tabela nr 15. Liczba transakcji bezgotówkowych w Polsce w latach 2005-2015

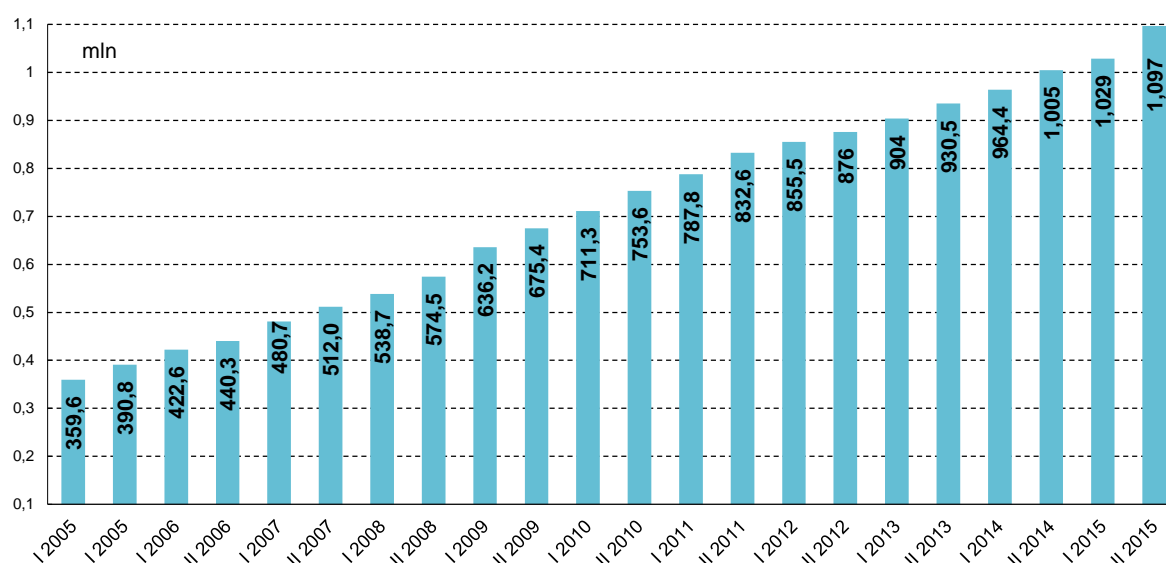
Okres	Przelewy		Czeki		Karty płatnicze		Polecenie zapłaty		RAZEM
	liczba trans. (tys.)	%	liczba trans. (tys.)	%	liczba trans. (tys.)	%	liczba trans. (tys.)	%	liczba trans. (tys.)
I 2005	359 555	73,88	163	0,034	121 490	24,96	5 439	1,12	486 648
II 2005	390 783	72,32	144	0,027	142 987	26,46	6 434	1,19	540 348
2005	750 338	73,06	308	0,030	264 477	25,75	11 873	1,16	1 026 996
I 2006	422 611	71,18	106	0,018	163 721	27,58	7 290	1,23	593 728
II 2006	440 292	68,93	90	0,014	190 185	29,78	8 156	1,28	638 722
2006	862 903	70,02	196	0,016	353 906	28,72	15 446	1,25	1 232 451
I 2007	480 728	68,29	71	0,010	213 871	30,38	9 245	1,31	703 914
II 2007	512 036	66,49	68	0,009	247 901	32,19	10 048	1,30	770 052
2007	992 764	67,35	139	0,009	461 772	31,33	19 292	1,31	1 473 967
I 2008	538 694	65,65	71	0,009	271 539	33,09	10 270	1,25	820 574
II 2008	574 531	64,49	120	0,014	305 134	34,25	11 035	1,24	890 821
2008	1 113 224	65,05	191	0,011	576 673	33,70	21 306	1,24	1 711 395
I 2009	636 191	65,04	110	0,011	330 726	33,81	11 149	1,14	978 177
II 2009	675 402	63,71	115	0,011	373 201	35,20	11 373	1,07	1 060 091
2009	1 311 593	64,35	226	0,011	703 927	34,54	22 522	1,10	2 038 268
I 2010	711 269	63,59	100	0,009	395 995	35,40	11 203	1,00	1 118 567
II 2010	753 607	62,11	100	0,008	448 239	36,94	11 390	0,94	1 213 337
2010	1 464 876	62,82	201	0,009	844 234	36,20	22 593	0,97	2 331 904
I 2011	787 707	61,35	53	0,004	484 669	37,75	11 547	0,90	1 283 976
II 2011	832 640	60,09	55	0,004	541 330	39,06	11 736	0,85	1 385 760
2011	1 620 347	60,69	108	0,004	1 025 999	38,43	23 283	0,87	2 669 737
I 2012	855 542	59,12	51	0,004	579 851	40,07	11 633	0,80	1 447 077
II 2012	875 959	57,50	54	0,004	635 736	41,73	11 619	0,76	1 523 369
2012	1 731 501	58,29	105	0,004	1 215 587	40,92	23 252	0,78	2 970 446
I 2013	904 011	56,68	41	0,003	679 313	42,60	11 450	0,72	1 594 815
II 2013	935 190	54,49	56	0,003	769 257	44,82	11 715	0,68	1 716 218
2013	1 839 201	55,55	97	0,003	1 448 570	43,75	23 165	0,70	3 311 033
I 2014	964 359	53,52	52	0,003	825 971	45,84	11 577	0,64	1 801 959
II 2014	1 005 031	48,70	53	0,003	1 046 695	50,72	12 012	0,58	2 063 791
2014	1 969 390	50,94	106	0,003	1 872 666	48,44	23 589	0,61	3 865 751
I 2015	1 029 064	46,30	51	0,002	1 181 298	53,15	12 180	0,55	2 222 593
II 2015	1 097 265	44,15	52	0,002	1 375 421	55,34	12 650	0,51	2 485 388
2015	2 126 329	45,16	103	0,002	2 556 719	54,31	24 830	0,53	4 707 981

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków i KIR S.A.

5.2.1. Polecenie przelewu

Polecenie przelewu nie jest już (od II półrocza 2014 r.) najczęściej wykorzystywanym przez posiadaczy rachunków bankowych instrumentem płatności bezgotówkowych w Polsce. W II półroczu 2015 r. ilościowo stanowiło ono 44,2% wszystkich transakcji bezgotówkowych. Liczba oraz wartość tego rodzaju transakcji systematycznie rośnie, choć udział przelewów w ogólnej liczbie transakcji bezgotówkowych systematycznie maleje. W II półroczu 2015 r. liczba transakcji przy użyciu polecenia przelewu wyniosła 1 097 mln, co stanowi wzrost o 6,6% w stosunku do I półrocza 2015 r. (wykres nr 54).

Wykres nr 54. Liczba poleceń przelewu w Polsce realizowanych w okresach półrocznych od I półrocza 2005 r. zrealizowanych w systemie Elixir oraz w ramach rozrachunków międzyoddziałowych

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków i KIR S.A.

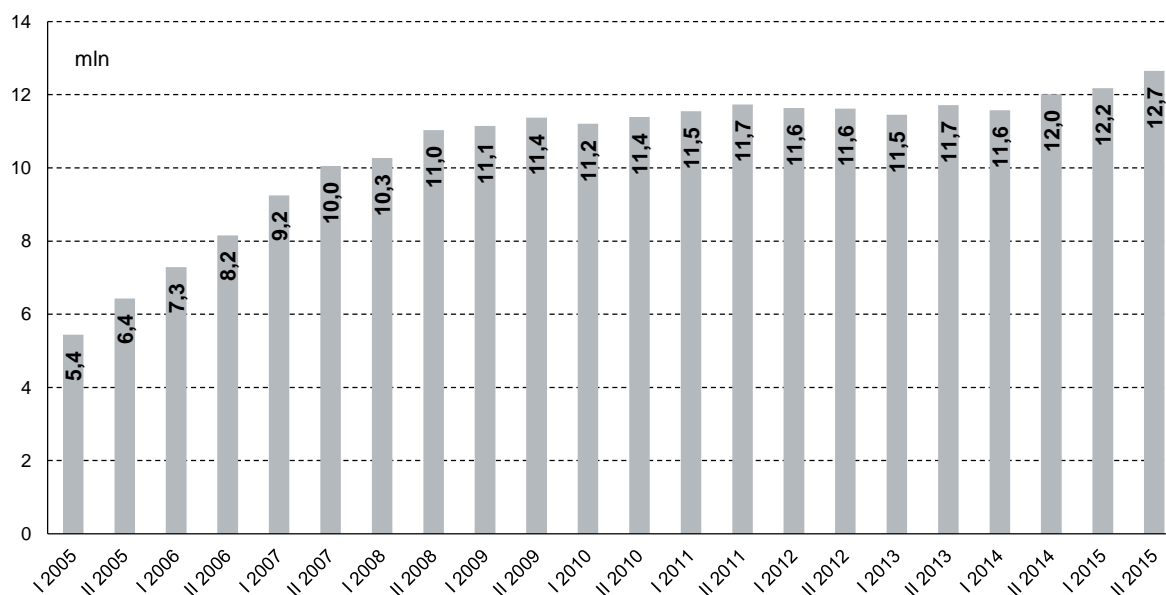
5.2.2. Polecenie zapłaty

Polecenie zapłaty jest formą rozliczeń pieniężnych używaną do regulowania tzw. płatności masowych, czyli opłat za rachunki typu energia elektryczna, gaz, czynsz, telefon czy abonament telewizyjny. Polecenie zapłaty polega na udzieleniu upoważnienia wierzycielowi do obciążania rachunku bankowego dłużnika kwotą zobowiązania wynikającą z rachunku wystawionego przez wierzyciela.

W II półroczu 2015 r. liczba transakcji poleceniem zapłaty w Polsce wyniosła 12,7 mln szt. i była wyższa o 3,9% w stosunku do I półrocza 2015 r. (wykres nr 55). Należy zauważyć, że polecenie zapłaty stanowi jedynie 0,5% liczby wszystkich transakcji bezgotówkowych. Jedną z głównych przyczyn małej popularności polecenia zapłaty i niskiego poziomu wykorzystania tego instrumentu wydaje się niechęć Polaków do bezwarunkowego i terminowego obciążania swojego rachunku przez osoby trzecie oraz skomplikowana procedura ustanawiania polecenia zapłaty, co w efekcie ma wpływ na klientów, którzy obawiają się upoważnić wierzyciela do obciążania rachunku bankowego. Inną przyczyną jest przyzwyczajenie konsumentów do płacenia rachunków gotówkowo w banku, na poczcie lub w innym miejscu, np. w kasie wierzyciela

lub w punkcie przyjmującym wpłaty na rachunki bankowe, jak również brak ze strony wierzycieli zachęt dla klientów do korzystania z tej formy rozliczeń i właściwej kampanii promocyjnej.

Wykres nr 55. Liczba poleceń zapłaty w Polsce realizowanych w okresach półrocznych od I półrocza 2005 r.

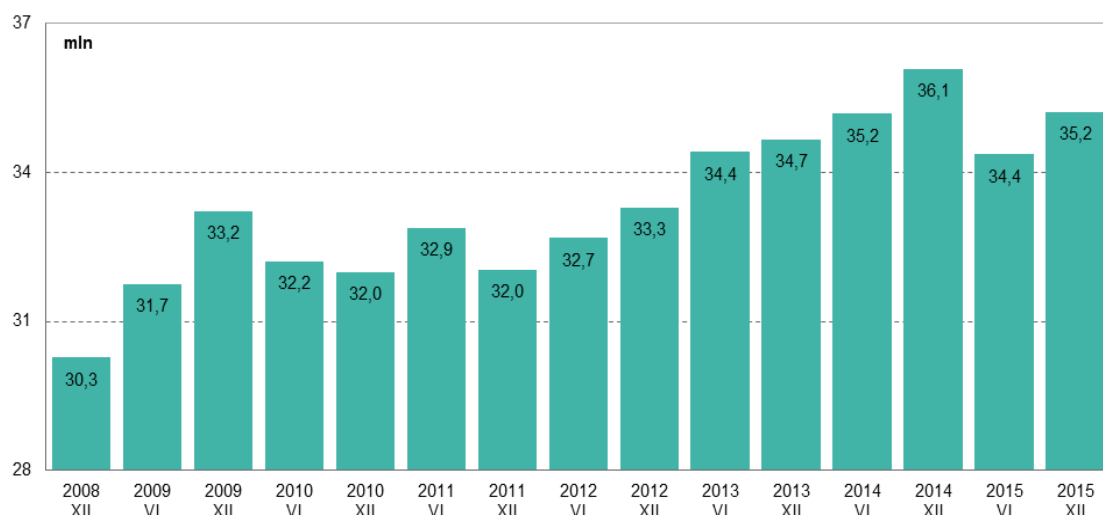
Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków i KIR S.A

5.2.3. Karty płatnicze

Narodowy Bank Polski w zakresie kart płatniczych analizuje dane statystyczne zbierane od wydawców kart płatniczych. W II półroczu 2015 r. na rynku kart płatniczych odnotowano następujące zmiany:

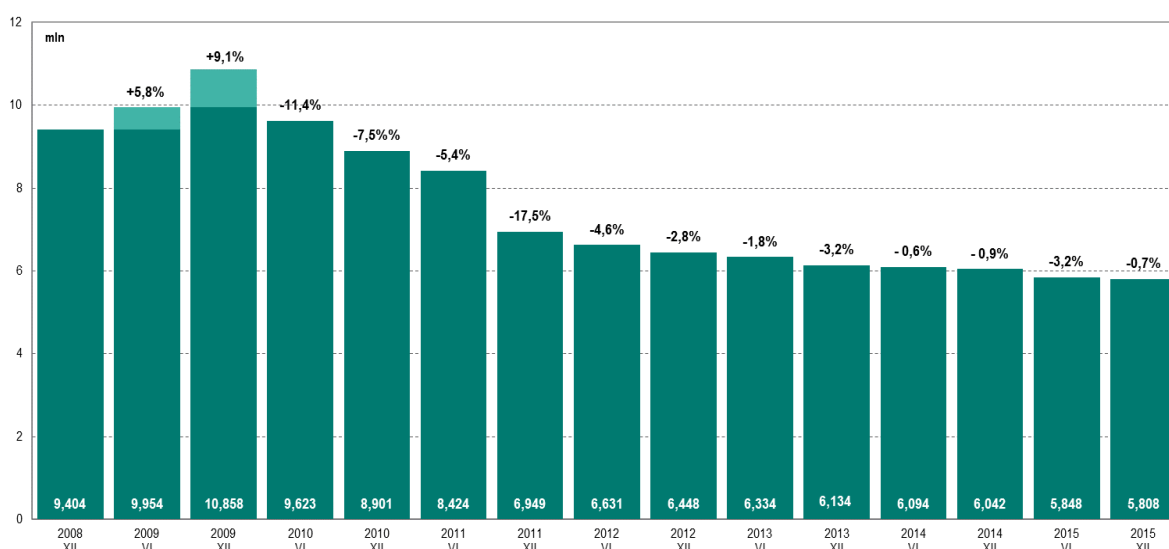
1. nastąpił wzrost liczby wydanych kart płatniczych, do poziomu 35,2 mln szt., czyli w okresie sześciu miesięcy liczba kart uległa zwiększeniu o 851 tys. szt. Oznacza to wzrost o 2,5% - przedstawia to wykres nr 56.

Wykres nr 56. Liczba kart płatniczych w Polsce na koniec kolejnych okresów półrocznych od grudnia 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

2. utrzymywała się tendencja spadkowa dotycząca liczby kart kredytowych, gdyż na koniec II półrocza 2015 r. było ich mniej o 41 tys. sztuk, czyli o 0,7% w porównaniu do czerwca 2015 r. Tendencję spadkową obserwujemy od początku 2010 r., gdy zmianie uległa polityka banków w zakresie sprzedaży kart kredytowych polegająca na zaostrzeniu kryteriów ich przyznawania. Liczbę kart kredytowych na rynku polskim na koniec kolejnych okresów półrocznych od grudnia 2008 r. przedstawia wykres nr 57.

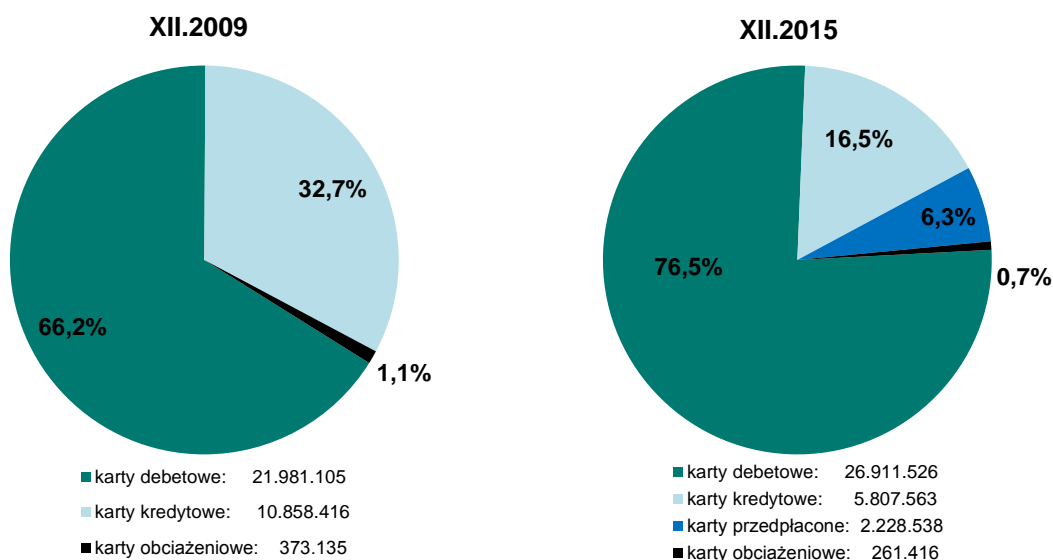
Wykres nr 57. Liczba kart kredytowych w Polsce na koniec kolejnych okresów półrocznych od grudnia 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

Na koniec grudnia 2015 r. udział kart debetowych wynosił 76,5%, w ciągu ostatnich sześciu miesięcy nie uległ zmianie. Równocześnie udział kart kredytowych wynosił 16,5%, co oznacza, że w ciągu II półrocza 2015 r. zmniejszył się o 0,4 punktu procentowego (16,9%).

Zmiany zachodzące na rynku kart są bardziej czytelne, gdy dokonuje się porównania w okresie od czerwca 2009 r., tj. od momentu wprowadzenia zmienionej polityki banków wobec wydawania kart kredytowych. Na przestrzeni sześciu ostatnich lat udział kart kredytowych w ogólnej liczbie kart płatniczych zmalał o 16,2 punktów procentowych z poziomu 32,7% (grudzień 2009 r.) do poziomu 16,5% (grudzień 2015 r.). Strukturę kart płatniczych na koniec grudnia 2009 r. oraz grudnia 2015 r. przedstawia wykres nr 58.

Wykres nr 58. Struktura wydanych kart w podziale na karty debetowe, kredytowe i obciążeniowe na koniec grudnia 2009 r. oraz grudnia 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

3. na rynku dominują karty hybrydowe oparte na standardzie EMV, które oprócz paska magnetycznego wyposażone są również w mikroprocesor. Na koniec grudnia 2015 r. stanowiły one 94,9% wszystkich kart. Wzrost kart płatniczych wyposażonych w mikroprocesor wynika z dostosowywania rynku polskiego do określonego w ramach programu SEPA standardu EMV, co ma na celu zwiększenie bezpieczeństwa transakcji kartowych.

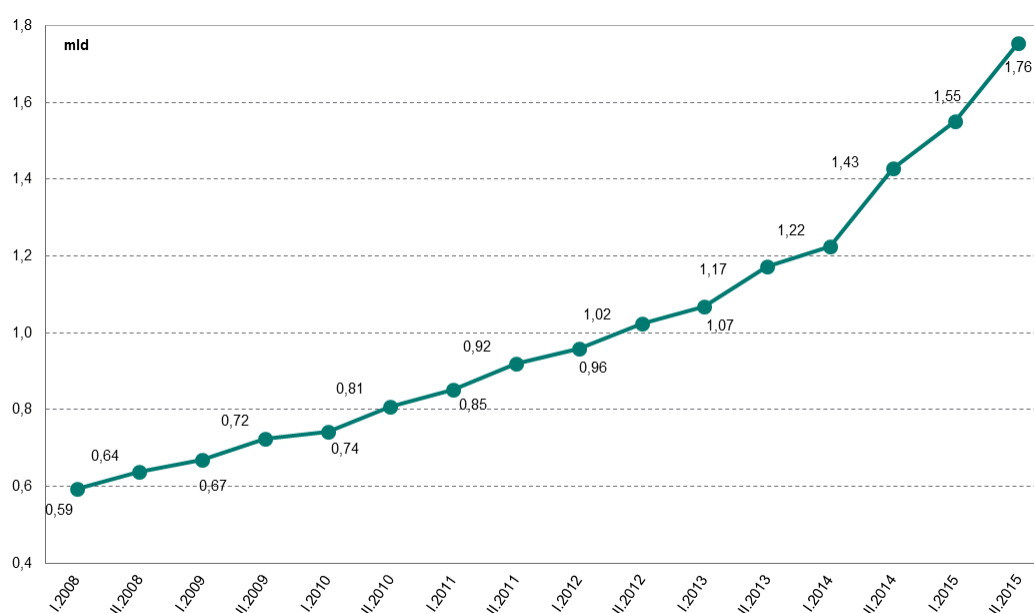
Drugą pod względem liczebności kategorią kart obecnych na polskim rynku są karty oparte wyłącznie o technologię paska magnetycznego. Ich udział na koniec grudnia 2015 r. wynosił 3,7%. Liczba kart opartych na technologii paska magnetycznego systematycznie zmniejsza się, a ich udział w rynku systematycznie maleje (na przestrzeni ostatnich sześciu miesięcy uległ redukcji o 0,2 punktu procentowego).

4. Od kilku lat na rynku funkcjonują karty płatnicze z funkcją zbliżeniową. Transakcje zbliżeniowe odbywają się bezstykowo, a przy płatnościach poniżej 50 zł nie jest wymagane podanie kodu PIN. Według danych szacunkowych na rynku polskim na koniec grudnia 2015 r. było w obiegu ok. 28,1 mln kart z

funkcja zbliżeniową, co stanowiło 79,8% wszystkich kart płatniczych. Liczba kart zbliżeniowych, w porównaniu do poprzedniego półrocza, wzrosła o 1 mln szt.

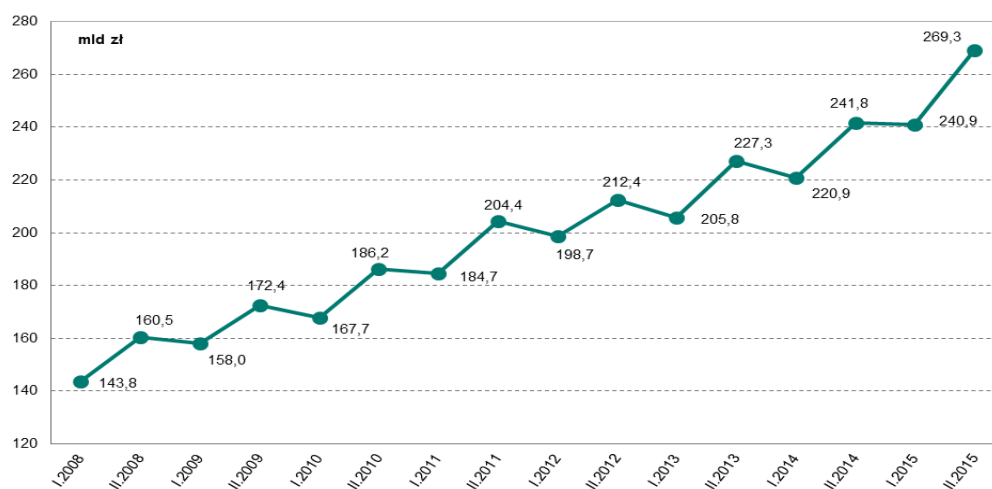
5. wzrosła liczba wszystkich transakcji dokonywanych kartami (gotówkowych i bezgotówkowych). W II półroczu 2015 r. kartami zrealizowano 1,76 mld transakcji. W stosunku do ubiegłego półrocza oznacza to wzrost o 13%. Ponadto udział płatności kartowych we wszystkich płatnościach bezgotówkowych w II połowie 2015 r. wyniósł 55,3%, co oznacza, że podobnie jak w poprzednim półroczu (53,2%) karty przewyższają udział przelewów w ogólnej liczbie płatności bezgotówkowych (vide tabela nr 15). Wzrost liczby transakcji przeprowadzanych w Polsce przy użyciu kart na przestrzeni kolejnych półroczy od 2008 roku przedstawia wykres nr 59.

Wykres nr 59. Liczba transakcji dokonywanych kartami w kolejnych półroczach od 2008 r.

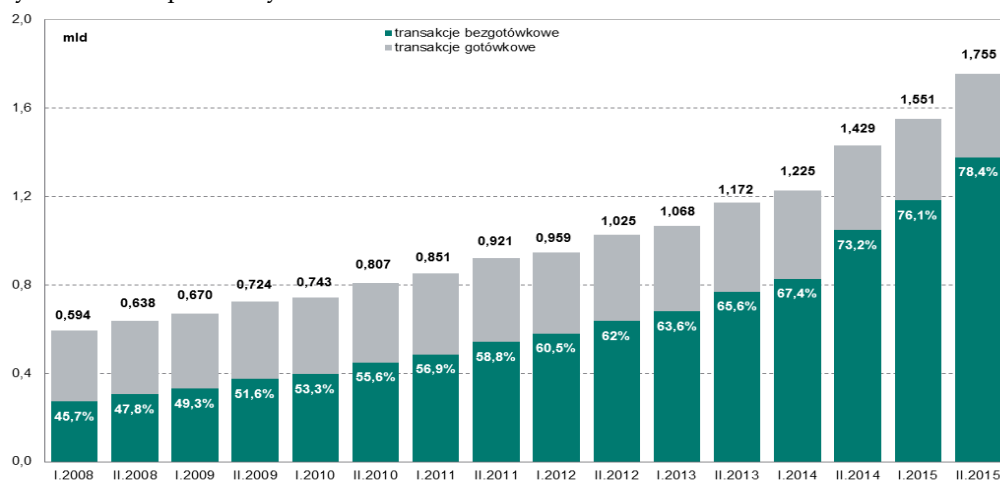
Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

Wartość transakcji w II półroczu 2015 r. odnotowano na poziomie 269,3 mld zł., co oznacza w porównaniu do poprzedniego półrocza wzrost o 11,8%. Natomiast, porównując wartość przeprowadzonych transakcji w II półroczu 2015 r. do wartości transakcji w analogicznych okresach w roku 2014 i 2013, obserwujemy wzrost odpowiednio o 11,4% i 18,5%. Wzrost wartości transakcji przeprowadzanych w Polsce przy użyciu kart na przestrzeni kolejnych półroczy od 2008 roku przedstawia wykres nr 60.

Wykres nr 60. Wartość transakcji dokonywanych kartami w kolejnych półroczach od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

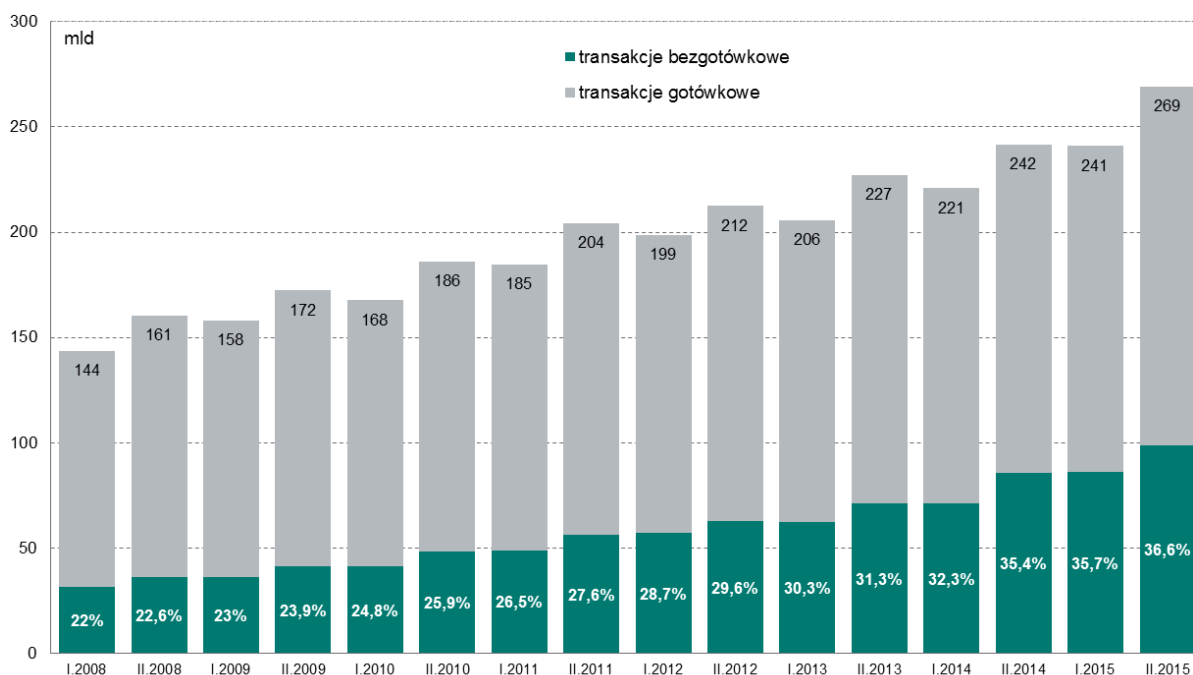
6. W II półroczu 2015 r. wzrastała liczba i wartość bezgotówkowych transakcji kartowych. Liczba transakcji bezgotówkowych przeprowadzonych w II półroczu 2015 r. przy użyciu kart wyniosła 1,4 mld. Oznacza to wzrost o 16,4% w stosunku do poprzedniego półrocza. Udział transakcji bezgotówkowych w ogólnej liczbie transakcji dokonanych kartami płatniczymi wyniósł w omawianym okresie 78,4%. Udział ten systematycznie zwiększał się od wielu lat i obecnie osiągnął poziom rekordowy, co przedstawia wykres nr 61. Oznacza to, że posiadacze kart płatniczych w trzech na cztery transakcje kartowe preferują formę płatności bezgotówkowych realizowanych przy użyciu kart niż transakcje gotówkowe np. w formie wypłat z bankomatu. Do rosnącej popularności transakcji bezgotówkowych przyczyniły się przede wszystkim karty zbliżeniowe, które umożliwiają przeprowadzanie płatności w formie relatywnie najwygodniejszej i najszybszej dla posiadacza karty.

Wykres nr 61. Liczba transakcji kartami z wyszczególnieniem udziału transakcji bezgotówkowych w kolejnych okresach półrocznych od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

Wartość transakcji bezgotówkowych przeprowadzonych w II półroczu 2015 r. przy użyciu kart wyniosła 98,5 mld zł, czyli w porównaniu do I półrocza 2015 r. wzrosła o 14,6%. Udział wartości transakcji bezgotówkowych w ogólnej wartości transakcji dokonanych kartami płatniczymi na przestrzeni ostatnich lat systematycznie zwiększał się i obecnie osiągnął najwyższy poziom 36,6% (w I półroczu 2015 r. udział wyniósł 35,7%), co przedstawia wykres nr 62.

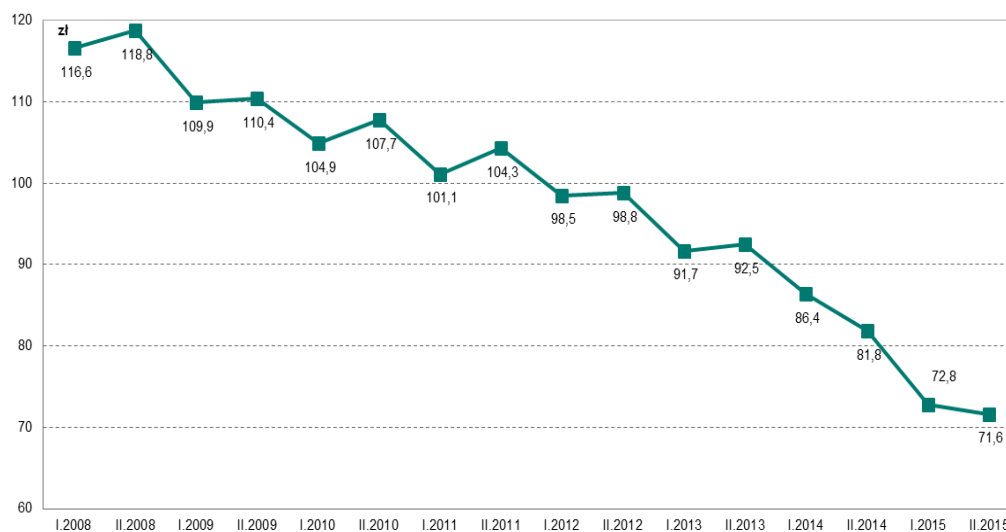
Wykres nr 62. Wartość transakcji kartami z wyszczególnieniem udziału transakcji bezgotówkowych w kolejnych okresach półrocznych od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

W II półroczu 2015 r. średnia wartość pojedynczej transakcji bezgotówkowej wyniosła 71,6 zł. Spadek wartości tego wskaźnika na przestrzeni kolejnych okresów półrocznych od 2008 roku prezentuje wykres nr 63. Wspomniana wcześniej rosnąca popularność kart zbliżeniowych na rynku polskim powoduje większą skłonność posiadaczy kart do dokonywania takimi kartami płatności za drobne wydatki (do 50 zł) zamiast tradycyjnego płacenia gotówką, co zmniejsza systematycznie średnią wartość pojedynczej bezgotówkowej transakcji kartowej.

Wykres nr 63. Średnia wartość pojedynczej transakcji bezgotówkowej przeprowadzonej przy użyciu karty płatniczej w kolejnych okresach półrocznych od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

5.2.4. Innowacyjne instrumenty płatnicze

W ostatnich latach pojawiło się na rynku polskim wiele innowacyjnych instrumentów oraz usług płatniczych, które zostaną poniżej krótko opisane.

▪ Karty zbliżeniowe (bezstykowe)

Polska ciągle należy do grona krajów europejskich, a nawet na świecie, o najwyższym użyciu kart zbliżeniowych. Według szacunków NBP na koniec grudnia 2015 r. liczba kart płatniczych z funkcją zbliżeniową sięgnęła 28,1 mln, tj. o 0,9 mln więcej niż w lipcu 2015 r. Karty zbliżeniowe stanowią blisko 80% wszystkich kart płatniczych w Polsce. Równie dynamiczny wzrost odnotowano w liczbie terminali obsługujących takie karty. Karty zbliżeniowe akceptuje 388 tys. terminali POS, co w porównaniu do czerwca 2015 r. stanowi powiększenie sieci akceptacji kart zbliżeniowych o 44 tys. terminali. Ciągły wzrost liczby kart płatniczych oraz wysokie nasycenie rynku kart spowodowane jest m.in. przyjęciem przez banki i wprowadzeniem przez nie w życie rekomendacji z zakresu bezpieczeństwa kart zbliżeniowych wydanych przez Radę ds. Systemu Płatniczego (RSP) w dniu 30 września 2013 r. RSP wydała szereg zaleceń związanych z wydawaniem, akceptowaniem i obsługą kart płatniczych z funkcją zbliżeniową, których wdrożenie przez wszystkie podmioty zaangażowane w te działania zostało uznane za niezbędne dla zapewnienia stabilności i poczucia bezpieczeństwa wszystkich użytkowników obrotu bezgotówkowego. Obecna liczba kart zbliżeniowych oraz powszechność ich stosowania pokazała, iż zastosowanie się do rekomendacji w znacznym stopniu zwiększyło poziom obrotu bezgotówkowego w Polsce, jego bezpieczeństwo oraz pozytywnie wpłynęło na rynek kart, zwłaszcza zbliżeniowych.

▪ **Płatności mobilne**

Od dnia 9 lutego 2015 roku oficjalnie zaczął działać system płatności mobilnych BLIK prowadzony przez Polski Standard Płatności Sp. z o.o. Spółkę tworzy sześć banków: Alior Bank S.A., Bank Millennium S.A., Bank Zachodni WBK S.A., mBank S.A., ING Bank Śląski S.A. oraz PKO Bank Polski S.A. Do tego systemu mogą przystąpić i inne banki działające w Polsce, gdyż system ten jest systemem otwartym. Dokonywanie płatności w ramach systemu BLIK możliwe jest po pobraniu aplikacji mobilnej na smartfona, co umożliwia płacenie przy pomocy telefonu komórkowego w ponad 130 tysiącach terminali w punktach handlowo-usługowych, w kilkudziesięciu tysiącach sklepach internetowych, za pośrednictwem wielu integratorów płatności internetowych, takich jak: Dotpay, Przelewy24, Transferuj.pl, CashBill, eCard, PayTel czy First Data, i wypłatę gotówki w ponad 12,5 tysiącach bankomatów²¹. W drugiej połowie 2015 r. Polski Standard Płatności rozpoczął proces wdrażania nowych funkcjonalności BLIK-a, tj. płatności w biletomatach w największych polskich miastach, przelewy pomiędzy osobami fizycznymi (P2P) w oparciu o BLIK-a (przelewy na numery telefonów powiązane z numerami rachunków bankowych) czy też płatności przez call center. Ponadto BLIK rozpoczął uruchamianie mPosa aplikacyjnego umożliwiającego przyjmowanie płatności bez konieczności posiadania terminala. Nowa usługa ma zostać udostępniona na początku 2016 roku przy współpracy z serwisem Przelewy24.

Bardzo ważnym zjawiskiem zaobserwowanym w drugiej połowie 2015 r. jest migracja płatności do chmury, czyli płatności dokonywanych w technologii HCE (Host Card Emulation). Technologia HCE nie wymaga od klienta wymiany karty SIM, specjalnej umowy z operatorem komórkowych czy nawet dostępu do internetu, jedynym warunkiem koniecznym jest posiadanie smartfona z funkcją NFC i odpowiedni system operacyjny. Mobilne płatności HCE wdrożyły już banki Pekao S.A., BZ WBK i Getin Bank. Kolejne, m.in. PKO BP, mBank czy Alior, prowadzą prace nad udostępnieniem usługi swoim klientom.

▪ **VISA oferty**

W drugiej połowie 2015 r. Visa uruchomiła program aktywizujący użytkowników kart „Visa oferty”. Założeniem programu jest otrzymywanie zwrotu części wydatków za płatności dokonywane kartą płatniczą (tzw. money back), jednakże zwrot ten przekazany zostanie nie przez wydawcę karty, a przez sklep, w którym dokonano zakupu. Taka forma money backu spowodowana jest w dużej mierze spadkiem prowizji od transakcji bezgotówkowych (obniżenie stawek opłaty *interchange*), przez co wielu wydawców zaprzestało zwracać część wydatków z płatności.

▪ **Bankowe kantory internetowe**

Do niedawna banki oferowały platformy wymiany walut jedynie dla przedsiębiorstw, ale w II połowie 2015 r. usługi te udostępniły również indywidualnym osobom. W II połowie 2015 r. KNF wydała zezwolenie na świadczenie usług płatniczych przez Raiffeisen Solutions, spółkę z Grupy Raiffeisen Bank Polska, która otworzyła bankowy kantor internetowy. Bankowy kantor internetowy posiada również Alior Bank. Zainteresowanie ze strony banków rynkiem wirtualnych kantorów spowodowane jest dużym zainteresowaniem konsumentów wymianą gotówki online.

▪ **Dynamiczna karta**

---

²¹ <http://www.polskistandardplatnosci.pl/aktualno%C5%9Bci/>

Getin Bank we współpracy z MasterCard rozpoczął prace nad wprowadzeniem do oferty zbliżeniowej karty debetowej wyposażonej w ciekłokrystaliczny wyświetlacz pokazujący, na odwrocie karty, zabezpieczający kod CVC2. Wyświetlacz co godzinę wyświetla nowy kod, co stanowić ma dodatkowe zabezpieczenie w płatnościach online. Poza nowym sposobem zabezpieczenia płatności online, karta MasterCard od Getin Banku zachowa wszystkie dotychczasowe funkcje klasycznej karty debetowej.

Ocena bezgotówkowych instrumentów płatniczych

Systematycznie wzrasta liczba transakcji bezgotówkowych dokonywanych instrumentami płatniczymi. Wzrosła liczba wszystkich transakcji dokonywanych kartami (gotówkowych i bezgotówkowych). W II półroczu 2015 r. kartami zrealizowano 1,76 mld transakcji, w stosunku do ubiegłego półrocza oznacza to wzrost o 13%. Udział transakcji bezgotówkowych w ogólnej liczbie transakcji dokonanych kartami płatniczymi na przestrzeni ostatnich lat niezmiennie wzrastał i obecnie wyniósł 78,4%. Ponadto udział płatności kartowych we wszystkich płatnościach bezgotówkowych w II połowie 2015 r. wyniósł 55,3%, co oznacza, że podobnie jak w poprzednim półroczu (53,2%) karty przewyższają udział przelewów w ogólnej liczbie płatności bezgotówkowych. Liczba transakcji poleceniem przelewu również wzrosła o 6,6%, choć należy zauważyć, że udział przelewów w ogólnej liczbie transakcji bezgotówkowych konsekwentnie maleje. Zmniejsza się średnia wartość pojedynczej transakcji bezgotówkowej dokonanej kartą, w II półroczu 2015 r. wartość ta wyniosła 71,6 zł. W porównaniu do analogicznego okresu 2014 r, w którym osiągnęła wartość na poziomie 81,6 zł, spadła o 12%. W II półroczu 2015 r. nastąpił wzrost liczby wydanych kart płatniczych, o 2,5%, do poziomu 35,2 mln kart. Liczba kart zbliżeniowych wzrosła o 0,9 mln i stanowiła blisko 80% wszystkich kart płatniczych w Polsce. Rosnąca popularność kart zbliżeniowych przyczynia się do dokonywania transakcji bezgotówkowych przez posiadaczy kart na drobniejsze kwoty, co zwiększa liczbę transakcji bezgotówkowych, a zmniejsza średnią wartość pojedynczej transakcji bezgotówkowej dokonanej kartą. Duży udział kart zbliżeniowych w rynku kart płatniczych może skłaniać do przemyśleń, iż w obecnym momencie nie należy traktować kart zbliżeniowych w Polsce jako innowację, ale jako już powszechnie stosowane, standardowe rozwiązanie, bez którego ciężko byłoby się obejść. Oprócz kart zbliżeniowych bardzo dynamicznie oraz stale rozwijają się płatności mobilne (przykład BLIK), stając się coraz bardziej powszechne, głównie za sprawą wszechobecności telefonów oraz smartfonów. Innowacyjne instrumenty płatnicze stanowią coraz większy udział w rynku płatności bezgotówkowych, spowodowane jest to ich bezpieczeństwem, szybkością transakcji oraz przede wszystkim dużym zaufaniem społeczeństwa do takiej formy płatności.

5.3. Polityka opłat w zakresie rachunków bankowych i bezgotówkowych instrumentów płatniczych

Narodowy Bank Polski, począwszy od 2005 r., przygotowuje cyklicznie, w odstępach półrocznych analizę opłat i prowizji najbardziej istotnych z punktu widzenia rozliczeń pieniężnych w złotych w polskim sektorze bankowym, w zakresie płatności detalicznych osób fizycznych.

Do analizy – zgodnie z przyjętym założeniem – wybrane zostały:

- rachunki płatnicze, które spośród ofert danego banku wydają się najbardziej standardowe i
- karty debetowe, które są dołączane do analizowanych standardowych rachunków.

Analiza opłat i prowizji za II półrocze 2015 r. prezentuje dane dla grupy 18 banków zebrane na podstawie ogólnie dostępnych informacji (m.in. ze stron internetowych banków).

Zgodnie z opiniami banków, wyrażanymi m.in. w mediach, można przyjąć, że podwyżki opłat w II półroczu 2015 r., podobnie jak w I półroczu 2015 r., były konsekwencją zmian prawnych i sytuacji ekonomicznej kraju, do których w szczególności należały:

- kolejna obniżka opłat *interchange* od stycznia 2015 r. i spadek przychodów prowizyjnych banków z tytułu płatności kartami. Od stycznia 2015 r. opłata *interchange* za transakcje z użyciem karty kredytowej wynosi 0,3% wartości transakcji, a z użyciem karty debetowej wynosi 0,2% wartości transakcji.
- niskie stopy procentowe, co wiąże się ze spadkiem przychodów z tytułu odsetek od kredytów w bankach,
- wzrost składek na BFG.

O ile I półrocze 2015 r. było okresem dość istotnych, szeroko zakrojonych zmian cenowych²² zawartych w taryfach banków, o tyle w II półroczu 2015 r., w odniesieniu do analizowanych przez nas rachunków i kart debetowych, zmian cenowych było mniej. Zmiany w zakresie opłat w II półroczu 2015 r. dotyczyły głównie opłat związanych z używaniem kart debetowych wydanych do analizowanych przez NBP rachunków.

Podsumowując zmiany w zakresie opłat związanych z rachunkiem bankowym w II półroczu 2015 r., należy stwierdzić, że średnia miesięczna opłata za prowadzenie rachunku płatniczego pozostała na niezmiennym poziomie i wynosi 4,09 zł. Natomiast w przypadku zmian w zakresie miesięcznych opłat za użytkowanie karty debetowej w II półroczu 2015 r. należy stwierdzić, że średnia miesięczna opłata za użytkowanie karty debetowej wyniosła 3,95 zł i wzrosła o 6,47% (w poprzednim półroczu wynosiła 3,71 zł).

Cyklicznie przeprowadzana analiza pozwala wysunąć wniosek, że w kształtowaniu polityki cenowej banków istotną rolę odgrywa sposób, w jaki klienci korzystają z usług bankowych, a także częstotliwość dokonywania przez nich operacji oraz długość współpracy z bankiem. Polityka ta od dłuższego czasu ukierunkowana jest na podwyżki opłat za usługi transakcyjne realizowane w formie gotówkowej i w oparciu o tradycyjne kanały sprzedażowe (np. opłaty za polecenia przelewu w oddziale, czy wpłaty gotówkowe), co przypuszczalnie ma zachęcić klientów, poprzez niższy poziom opłat i prowizji, do większej aktywności oraz korzystania z nowoczesnej bankowości elektronicznej, np. poprzez realizację płatności przez Internet, czy korzystanie z kart płatniczych lub płatności mobilnych.

5.4. Oszustwa dotyczące instrumentów płatniczych

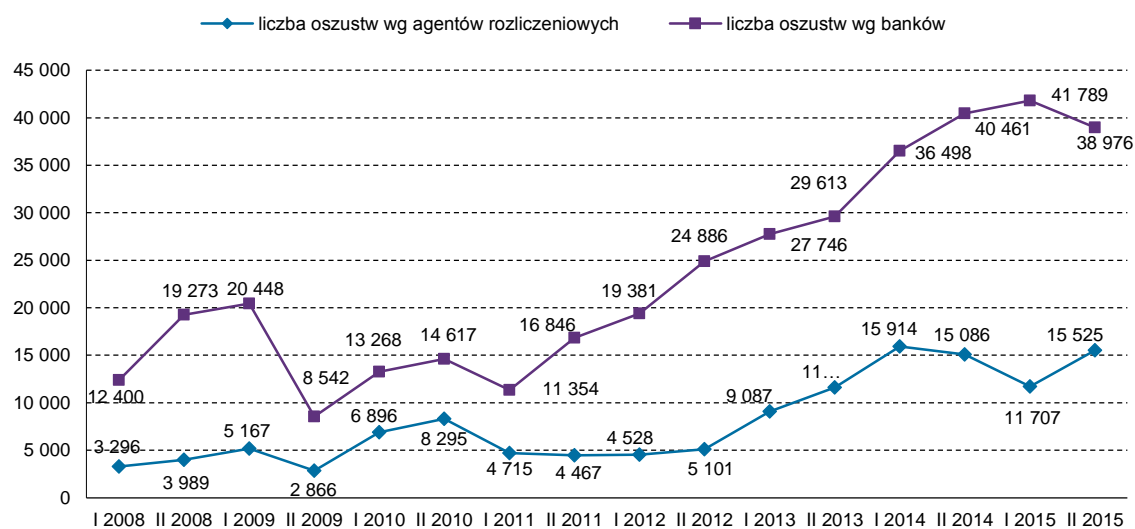
Według danych przekazywanych przez banki, w II półroczu 2015 r. liczba operacji oszukańczych dokonanych kartami płatniczymi wyniosła 39 tys., natomiast według danych otrzymanych od agentów rozliczeniowych liczba ta osiągnęła poziom 15,5 tys.

---

²² Analizowane zmiany polegały na podniesieniu miesięcznych opłat za prowadzenie rachunku i użytkowanie wydanie do niego karty debetowej, zaotrzeniu warunków uprawniających do zwolnienia z miesięcznej opłaty za użytkowanie karty, podwyżce lub wprowadzeniu prowizji za przewalutowanie, ograniczeniu sieci darmowych bankomatów i podwyżce opłaty za wypłaty gotówki w obcych bankomatach.

Liczbę operacji oszukańczych dokonywanych kartami płatniczymi według danych otrzymanych od banków i agentów rozliczeniowych przedstawiono na wykresie nr 64.

Wykres nr 64. Liczba oszustw wg banków i agentów rozliczeniowych w latach 2008 – 2015

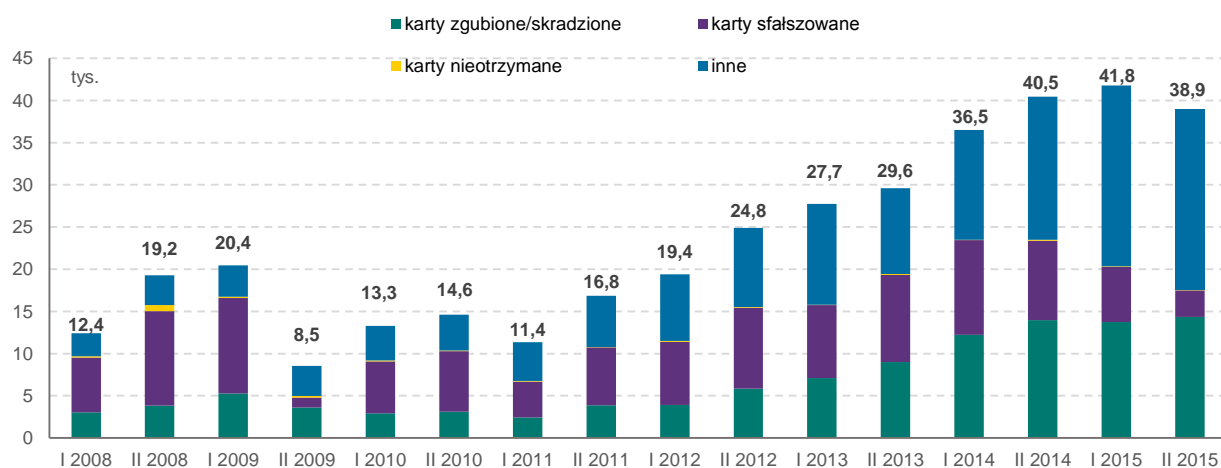

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków i agentów rozliczeniowych

Z uwagi na różny zakres danych dotyczących oszustw dokonywanych kartami płatniczymi ujmowanych w sprawozdaniach, od lat występuje rozbieżność w danych przekazywanych przez agentów rozliczeniowych oraz banki. Liczba oszustw przekazywana przez agentów rozliczeniowych jest znacznie mniejsza od liczby przekazywanej przez banki. Dane od agentów rozliczeniowych nie obejmują transakcji dokonywanych przez oszustów w bankomatach kartami skradzionymi lub kartami skopiowanymi wraz z PIN-kodem oraz transakcji oszukańczych dokonanych poza granicami kraju kartami wydanymi w Polsce. Natomiast dane z banków nie obejmują bezgotówkowych transakcji oszukańczych dokonanych w Polsce kartami wydanymi w innych krajach.

Według danych przekazywanych przez banki, liczba operacji oszukańczych dokonanych kartami płatniczymi w II półroczu 2015 r. (39 tys.) spadła o 6,7% w porównaniu do I półrocza 2015 r. (41,8 tys.). Na wykresie nr 65 zaprezentowano liczbę operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2008 – 2015 w podziale na rodzaje operacji oszukańczych, zgodnie z danymi otrzymanymi od banków.

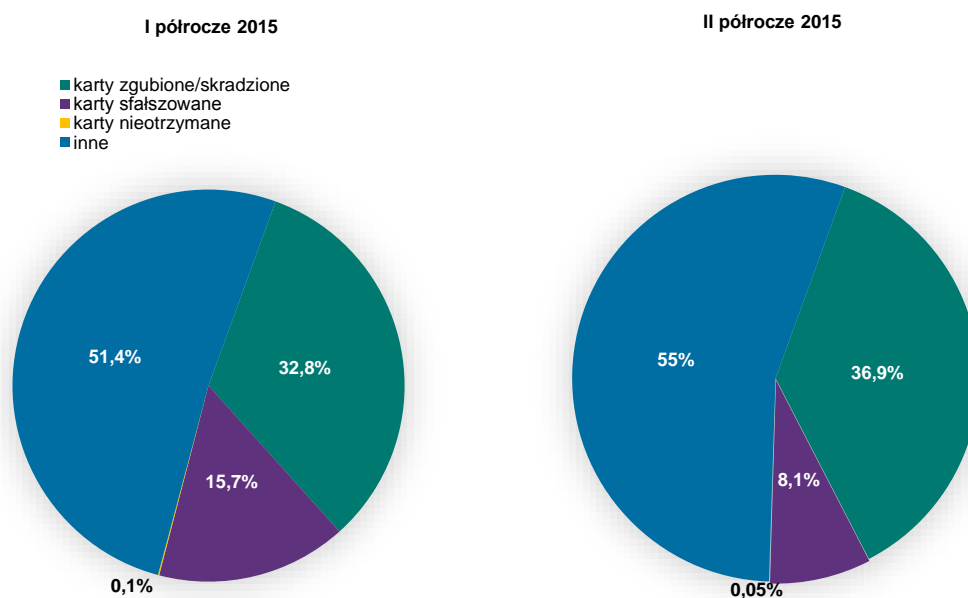
Wykres nr 65. Liczba operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2008 – 2015 w podziale na rodzaje operacji oszukańczych – dane od banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

Natomiast na wykresie nr 66 przedstawiono strukturę operacji oszukańczych kartami płatniczymi pod względem ich liczby w I i II półroczu 2015 r.

Wykres nr 66. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według liczby w I i II półroczu 2015 r. – dane od banków

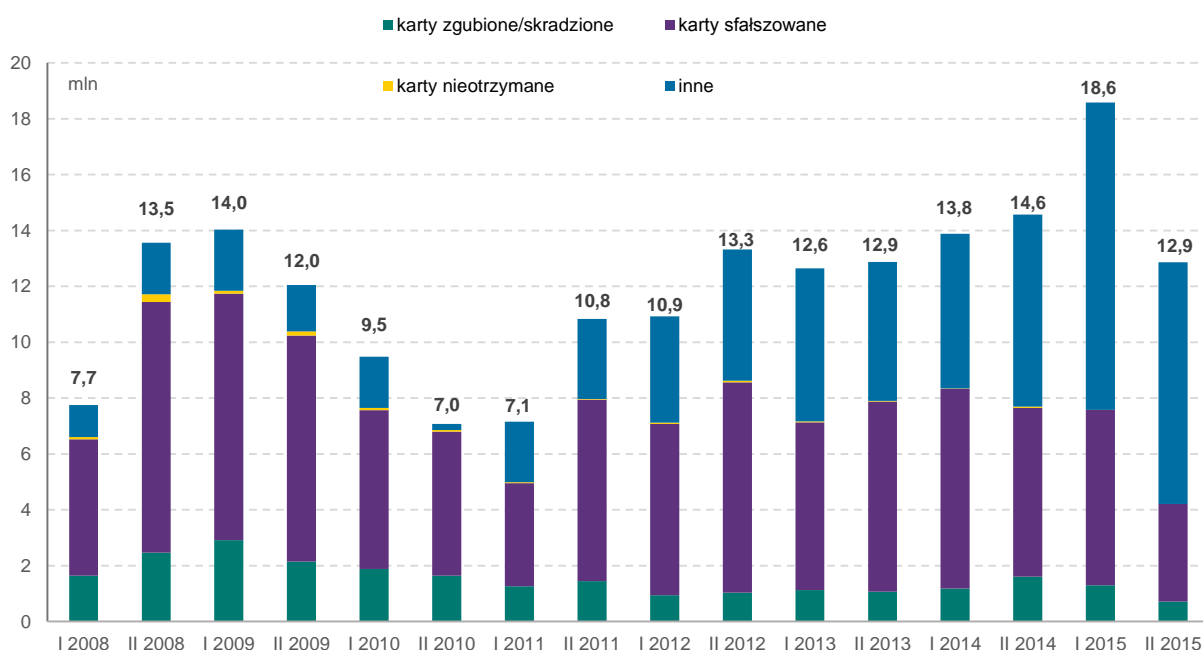

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

W II półroczu 2015 r. najwięcej transakcji oszukańczych pod względem liczby (wykres nr 66) wystąpiło w kategorii Inne, w której banki przekazują informacje o oszustwach dokonanych w transakcjach Internet/MOTO jak również o transakcjach oszukańczych kartami uzyskanymi na podstawie fałszywych danych. Włączenie tych danych do kategorii Inne jest spowodowane nowym zakresem sprawozdań, który obowiązuje od drugiego kwartału 2015 r. Udział transakcji w kategorii Inne w ogólnej liczbie wyniósł 55%, czyli w stosunku do poprzedniego półrocza (w którym wynosił 51,4%) wzrósł o 3,6 pp. Drugą kategorią pod względem liczby operacji oszukańczych były transakcje dokonane kartami zgubionymi/skradzionymi (36,9%), a następnie karty sfalszowane (8,1%). W II półroczu 2015 r., największy spadek w liczbie operacji oszukańczych odnotowano kartami sfalszowanymi, w tej kategorii dokonano 3.143 oszustwa, co oznacza spadek liczby tych operacji o 3.416, czyli o 52,1% w porównaniu do poprzedniego półrocza.

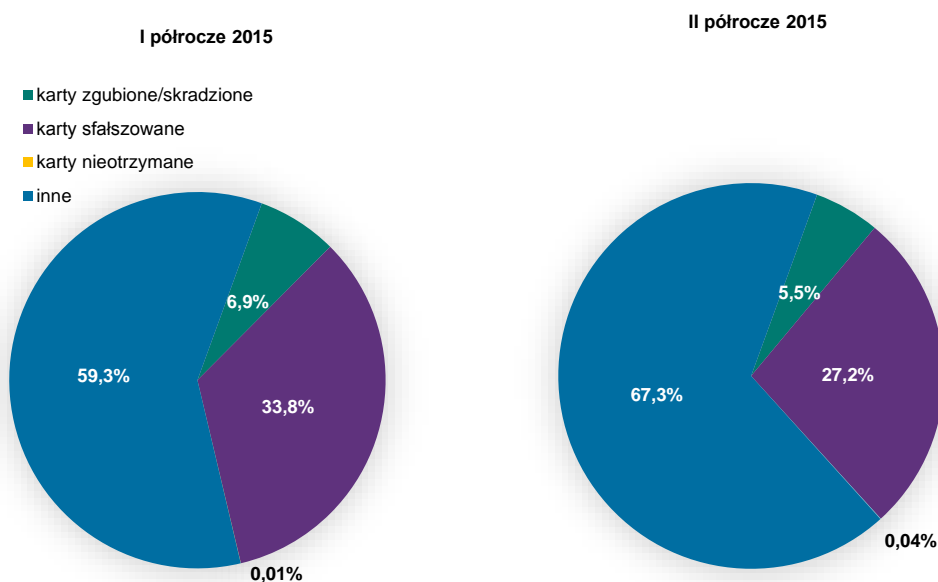
Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2008 – 2015 w podziale na rodzaje operacji oszukańczych zaprezentowano na wykresie nr 67, a na wykresie nr 68 przedstawiono strukturę operacji oszukańczych kartami płatniczymi pod względem ich wartości w I półroczu 2015 r. i II półroczu 2015 r. Na obu wykresach przedstawiono dane uzyskane od banków.

Wykres nr 67. Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2005 – 2015 w podziale na rodzaje operacji oszukańczych (w zł) – dane od banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

Wykres nr 68. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według wartości w I i II półroczu 2015 r. – dane od banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

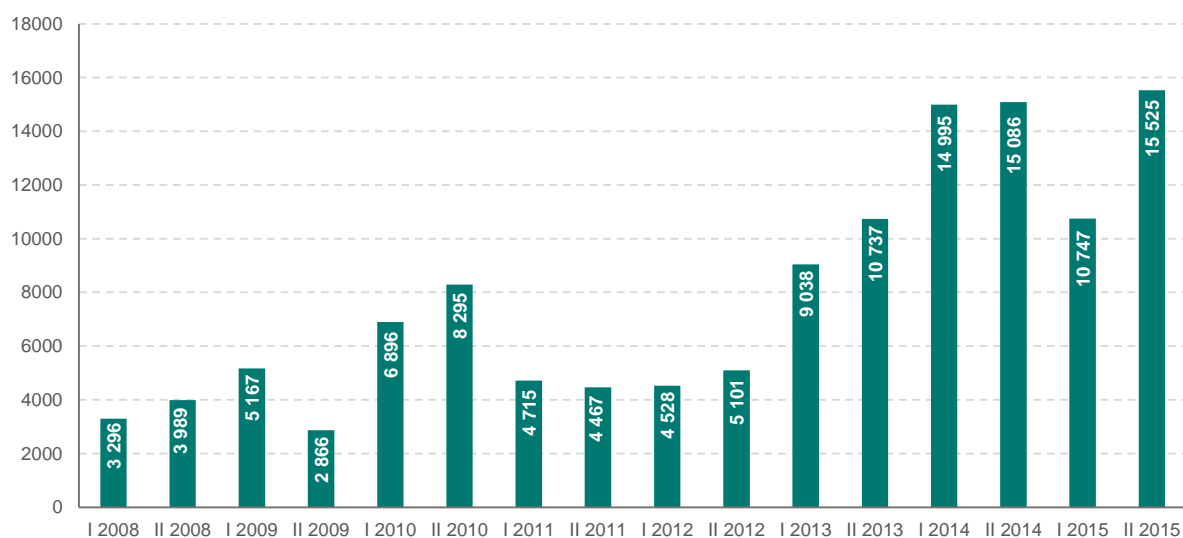
Wartość transakcji oszukańczych w II półroczu 2015 r. wyniosła 12,9 mln zł i była niższa niż w poprzednim półroczu (18,6 mln zł) o 30,6%. Pod względem wartości największy udział transakcji oszukańczych (67,3%) odnotowano w transakcjach w kategorii Inne.

W II półroczu 2015 r. średnia wartość transakcji oszukańczej dokonana kartą płatniczą wynosiła 330 zł i była niższa o 25,8% w stosunku do poprzedniego półrocza (445 zł).

W II półroczu 2015 r. oszukańcze operacje kartowe stanowiły 0,002% liczby i 0,005% wartości wszystkich transakcji dokonanych kartami płatniczymi wydanymi przez raportujące do NBP banki (w poprzednim półroczu zanotowano odpowiednio 0,003% i 0,008%).

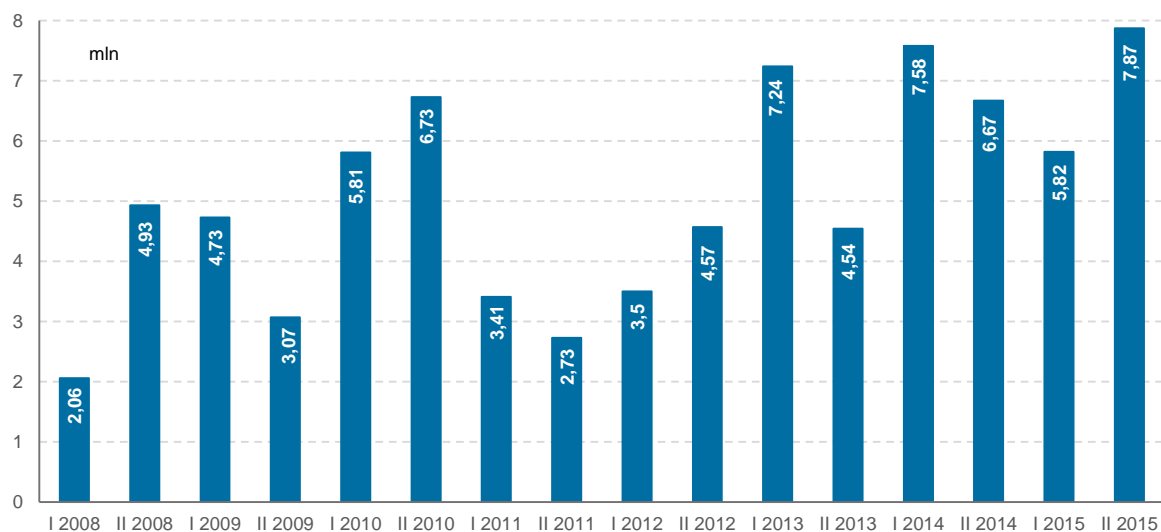
Z danych otrzymanych od agentów rozliczeniowych wynika, że w II półroczu 2015 r. dokonano 15,5 tys. operacji oszukańczych kartami płatniczymi (wykres nr 69) na kwotę 7,87 mln zł (wykres nr 70), co oznacza wzrost liczby operacji oszukańczych o 44,5%, a wzrost ich wartości o 35,3% w stosunku do I półrocza 2015 r. Transakcje oszukańcze wg danych przekazywanych przez agentów rozliczeniowych stanowiły 0,001% ogólnej liczby i 0,008% wartości transakcji kartami płatniczymi obsługiwanymi przez agentów rozliczeniowych.

Wykres nr 69. Liczba operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2008 – 2015 – dane od agentów rozliczeniowych

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Wykres nr 70. Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2008 – 2015 – dane od agentów rozliczeniowych

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Wartość transakcji oszukańczych w II półroczu 2015 r. wyniosła 7,9 mln zł i była wyższa niż w poprzednim półroczu o 35,3% (5,8 mln zł).

Według danych uzyskanych od agentów rozliczeniowych, w II półroczu 2015 r. średnia wartość transakcji oszukańczej dokonanej kartą płatniczą wynosiła 507 zł i była wyższa o 2% w stosunku do poprzedniego półrocza (w poprzednim półroczu wyniosła 497 zł).

W przypadku pozostałych form rozliczeń pieniężnych stwierdzono oszustwa dokonane z wykorzystaniem polecenia przelewu. W omawianym okresie odnotowano 918 takich przypadków w porównaniu do 2.271 w poprzednim półroczu. Średnia wartość jednego oszukańczego przelewu zwiększyła się z 21.988 zł do 50.499 zł. W II półroczu 2015 r. wystąpiły 3 operacje oszukańcze z wykorzystaniem czeków na kwotę 68.378 zł. Polecenie zapłaty jest najbezpieczniejszą formą rozliczeń, gdyż nie dochodziło do transakcji oszukańczych z wykorzystaniem tego instrumentu płatniczego zarówno w ostatnim półroczu, jak i poprzednich analizowanych okresach.

Ocena poziomu oszustw dokonywanych instrumentami płatniczymi w II półroczu 2015 r.

W analizowanym okresie największy udział oszustw kartowych, wg danych przekazanych przez banki, pod względem liczby transakcji wystąpił w transakcjach w kategorii Inne, udział tych oszustw wyniósł 55%.

Obserwowany spadek liczby (6,7%) i wartości (30,6%) transakcji oszukańczych dokonanych kartami, raportowanych przez banki, jest związany głównie z transakcjami dokonywanymi kartami sfalszowanymi.

Z danych otrzymanych od agentów rozliczeniowych liczba transakcji oszukańczych w II półroczu 2015 r., wyniosła 15,5 tys. i była wyższa niż w poprzednim półroczu o 32,6% (10,7 tys.), a wartość transakcji oszukańczych w II półroczu 2015 r. wyniosła 7,9 mln zł i była wyższa niż w poprzednim półroczu o 35,3% (5,8 mln zł).

Należy dodać, iż skala oszustw z użyciem kart jest niewielka w porównaniu do całości obrotu kartami płatniczymi i wynosi wg danych z banków zaledwie 0,005% wartości tego obrotu, a od strony agentów rozliczeniowych 0,008%. Należy dodać, iż wg ostatnich porównywalnych danych (za 2013 r.) Polska, osiągając 0,005% dla wartości i 0,002% dla liczby, tj. odpowiednio 8 razy mniej i 10 razy mniej niż średnia w całym obszarze SEPA, była na 3-4 miejscu w rankingu najbardziej bezpiecznych pod tym kątem krajów.²³

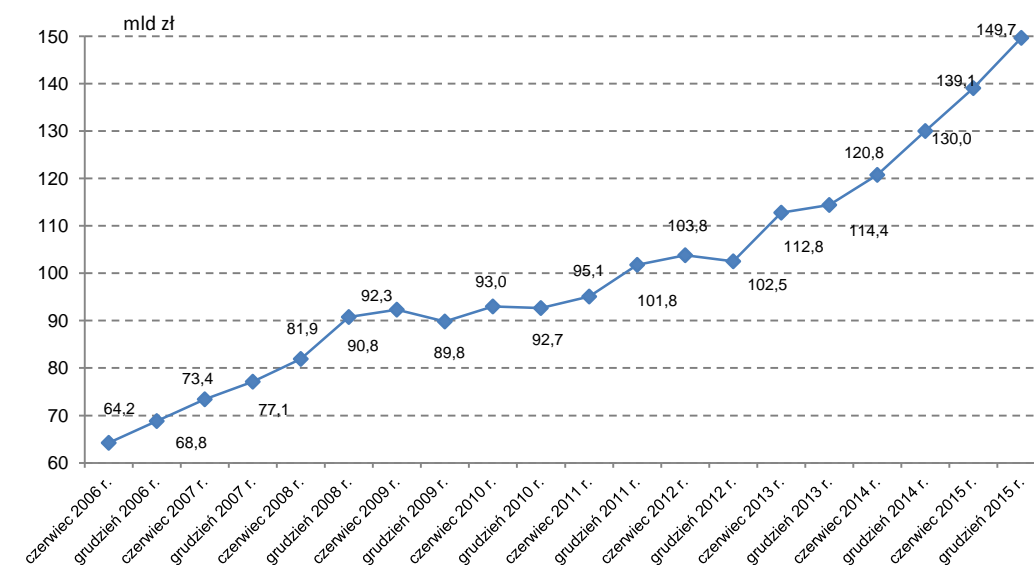
²³ Fourth public report on card fraud, ECB, 2015.

6. Pieniądz bezgotówkowy i gotówkowy

Wielkość pieniądza (podaż pieniądza) mierzona jest agregatami pieniężnymi. Podstawową miarą podaży pieniądza gotówkowego w wąskim ujęciu jest wielkość pieniądza gotówkowego w obiegu (znajdującego się poza kasami banków). Natomiast jedną z głównych miar pieniądza stanowi agregat pieniądza M1, stanowiący sumę wielkości pieniądza gotówkowego poza kasami banków oraz wielkości środków na rachunkach bieżących osób fizycznych oraz podmiotów gospodarczych. Agregat M1 obejmuje zatem pieniądz całkowicie płynny pod względem transakcyjnym.

Wielkość pieniądza gotówkowego w obiegu (poza kasami banków) za okres od czerwca 2006 r. do grudnia 2015 r. według stanów na koniec danego półrocza przedstawiono na wykresie nr 71.

Wykres nr 71. Wielkość pieniądza gotówkowego w obiegu (poza kasami banków) w latach 2006-2015 (w mld zł)

Źródło: Opracowanie własne, DSP

W II półroczu 2015 r. odnotowano przyrost pieniądza gotówkowego w obiegu poza kasami banków o 10,6 mld zł, tj. o 7,6%, do poziomu 149,7 mld zł, w stosunku do poziomu 139,1 mld zł z czerwca 2015 r.

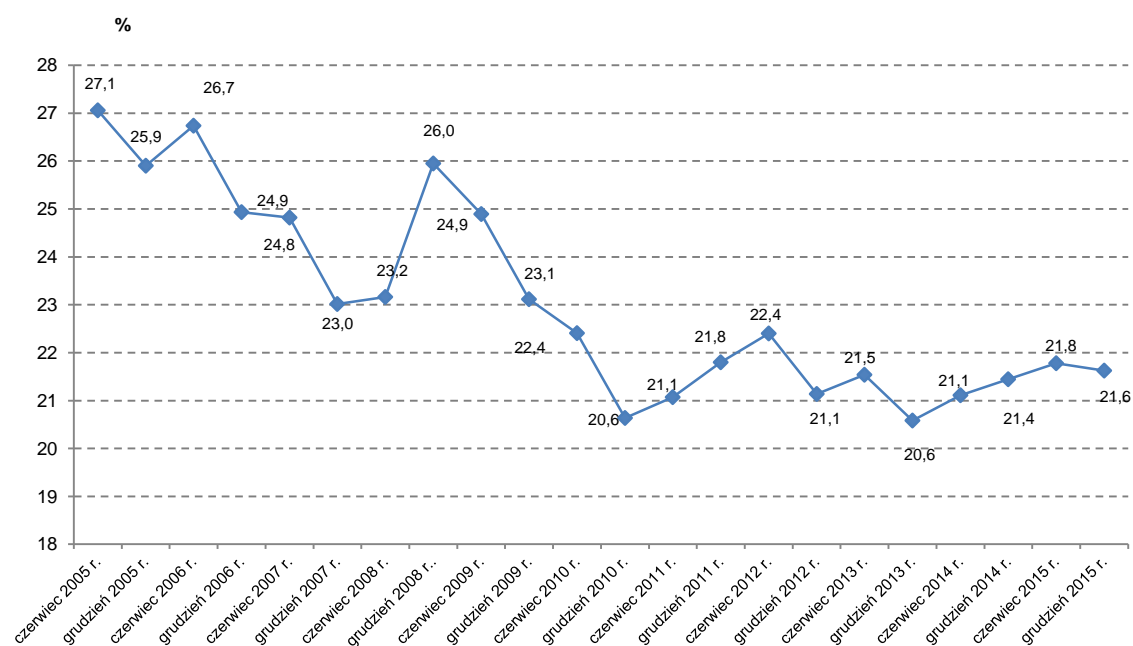
Przyrost pieniądza gotówkowego w obiegu w IV kwartałach, szczególnie w grudniu, jest zjawiskiem odnotowywanym corocznie i związanym ze zwiększonym popytem na pieniądz transakcyjny (zakupy przedświąteczne, dodatkowe wypłaty dla niektórych grup pracowniczych). Tym niemniej, rok 2015 był trzecim rokiem z rzędu, kiedy obserwowano całoroczne zwiększenie zapotrzebowania na pieniądz gotówkowy. Przyczyn takiego stanu rzeczy upatruje się m.in. w niskim oprocentowaniu depozytów bankowych. Wiel-

kość pieniądza gotówkowego poza sektorem bankowym wzrosła o 15,2%, podczas gdy rok wcześniej ten przyrost był na poziomie 13,6%.

Udział wielkości pieniądza gotówkowego w obiegu, który ilustruje wykres nr 72, spadł do poziomu 21,6% w grudniu 2015 r.

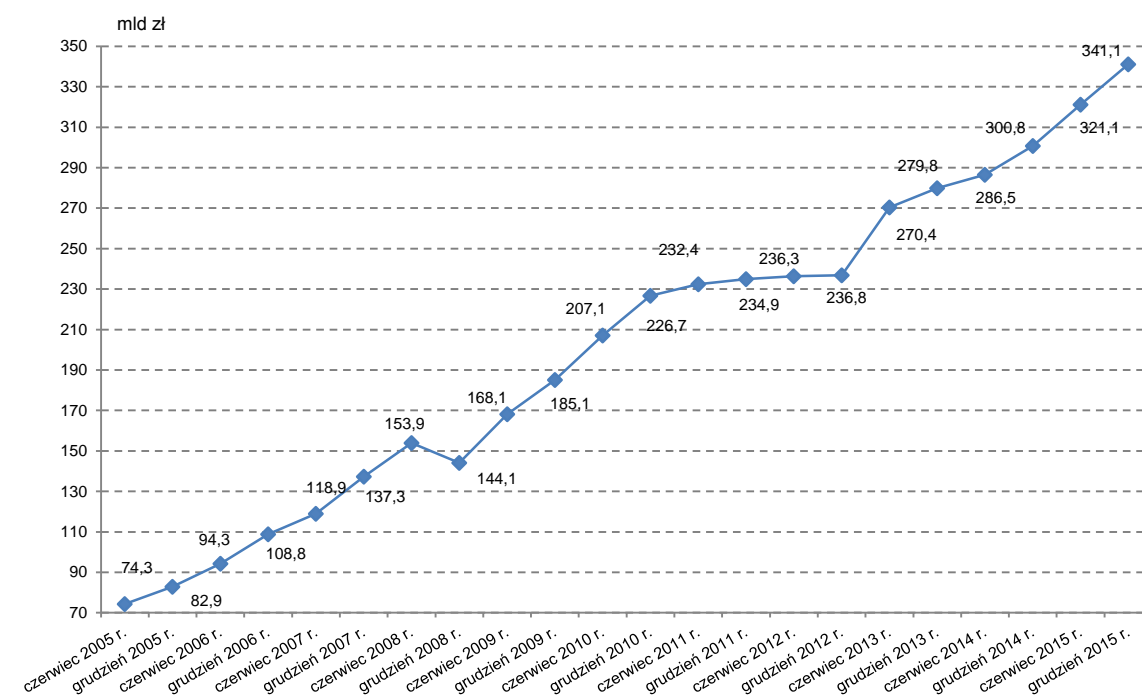
Wykres nr 72. Udział wielkości pieniądza gotówkowego w obiegu (poza kasami banków) w M1 w latach 2005-2015 (w %)

Źródło: Opracowanie własne, NBP

Biorąc pod uwagę obecne warunki utrzymywania depozytów na kontach bankowych, trudno jednak ocenić ten niewielki spadek w stosunku do wcześniej analizowanego okresu, tj. czerwca 2015 r., jako trwały rezultat większej skłonności społeczeństwa do utrzymywania środków na depozytach bankowych.

Właśnie wielkość depozytów na żądanie w agregacie podaży pieniądza M1 jest miarą pieniądza bezgotówkowego, który jest formą pieniądza występującego głównie w postaci zapisów na bankowych rachunkach depozytowych, płatnych na każde żądanie, dokumentujących otrzymywane należności lub regulowanie zobowiązań przez właścicieli tych rachunków. W omawianym okresie wielkość depozytów gospodarstw domowych na każde żądanie kształtowała się w sposób przedstawiony na wykresie nr 73.

Wykres nr 73. Wielkość depozytów na żądanie gospodarstw domowych w latach 2005 - 2015 (w mld zł)

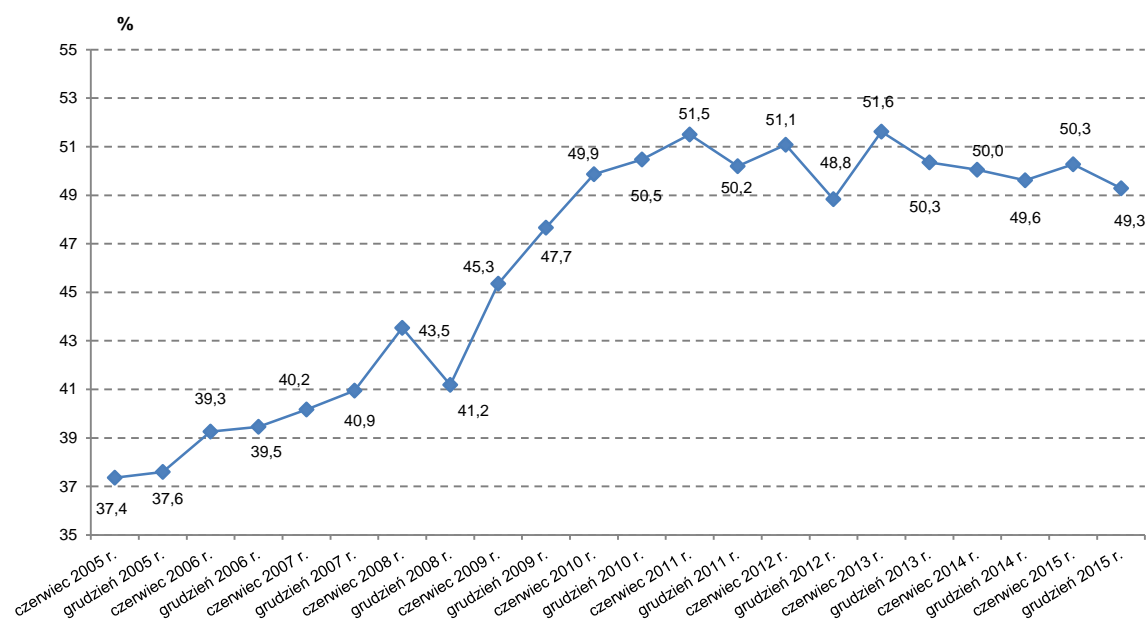
Źródło: Opracowanie własne, NBP

W II połowie 2015 r. wielkość depozytów na żądanie gospodarstw domowych, wzrosła o 6,2% do poziomu 341,1 mld zł w grudniu 2015 r. w stosunku do 321,1 mld zł w czerwcu 2015 r.

Tempo przyrostu depozytów w całym 2015 r. utrzymywało się na podobnym poziomie. Przyrost depozytów w II połowie roku, a w szczególności w grudniu, był wynikiem m.in. wypłat różnego rodzaju nagród i premii świątecznych.

Ilość środków pieniężnych znajdujących się w dyspozycji banków ma wpływ na zakres prowadzonej przez nie akcji kredytowej, co z reguły stanowi istotny czynnik dla inwestycji i wzrostu gospodarczego.

Udział depozytów gospodarstw domowych w agregacie podaży M1, który obejmuje pieniądz gotówkowy oraz depozyty osób fizycznych i podmiotów gospodarczych, w omawianym okresie przedstawiał się następująco:

Wykres nr 74. Udział depozytów gospodarstw domowych w M1 w latach 2005 - 2015 (w %)

Źródło: Opracowanie własne, NBP

Wskaźnik wielkości udziału depozytów gospodarstw domowych w agregacie podaży pieniądza M1, po osiągnięciu w czerwcu 2013 r. maksymalnej dotychczasowej wartości, czyli 51,6%, i generalnie spadkach w ostatnich półroczach (z wyjątkiem I półrocza 2015 r.), na koniec II półrocza 2015 r. zanotował ponownie spadek do poziomu 49,3%. Powyższy stan rzeczy, czyli zmniejszający się udział depozytów osób fizycznych w M1, należy ocenić jako zjawisko niekorzystne dla rozwoju obrotu bezgotówkowego.

Ocena funkcjonowania pieniądza bezgotówkowego i gotówkowego w II półroczu 2015 r.

Reasumując przedstawione powyżej zmiany dla drugiego półrocza 2015 r. zarówno w zakresie pieniądza gotówkowego, jak i bezgotówkowego, można ocenić jako analogiczne do zmian w pierwszej połowie roku. Przyrost pieniądza gotówkowego w obiegu stale się zwiększa i pomimo zanotowanego niewielkiego spadku udziału gotówki w M1 należy to ocenić jako negatywny trend. Na koniec grudnia 2015 r. wielkość pieniądza gotówkowego poza kasami banków wyniosła aż 149,7 mld zł.

W zakresie pieniądza bezgotówkowego, mierzonych wielkością depozytów na żądanie gospodarstw domowych ulokowanych na rachunkach bankowych, obserwuje się praktycznie stały wzrost, ale nie przekłada się to na zwiększony udział tej formy pieniądza w M1. Wyczekiwany zjawiskiem jest jednoczesny przyrost wielkości depozytów na rachunkach bankowych oraz przyrost udziału depozytów gospodarstw domowych w M1. Wtedy takie zjawisko można byłoby ocenić jednoznacznie pozytywnie.

7. Działania w zakresie polityki i rozwoju systemu płatniczego

7.1. Zagadnienia prawne

7.1.1. Nowelizacja ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (Dz. U. z 2014, poz. 873 z późn. zm) - w odniesieniu do systemów trójstronnych

W związku z tym, że przepisy rozporządzenia (UE) 2015/751 w sprawie opłat *interchange* w odniesieniu do transakcji płatniczych realizowanych w oparciu o kartę, dotyczące stawek opłat *interchange*, wchodziły w życie od dnia 9 grudnia 2015 r., polski ustawodawca zdecydował się na wykorzystanie możliwości przewidzianej w art. 1 ust. 5 tego rozporządzenia polegającej na wprowadzeniu wyłączenia spod obowiązku stosowania maksymalnych stawek opłaty *interchange* w odniesieniu do transakcji wykonywanych kartami systemów trójstronnych, wydawanych w modelu systemu czterostronnego (czyli tych, których wydawanie lub *acquiring* powierzane są podmiotom innym niż operator systemu trójstronnego).

Ww. wyłączenie zostało dokonane nowelizacją ustawy o usługach płatniczych, tj. ustawą z dnia 25 września 2015 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych²⁴, która weszła w życie w dniu 17 listopada 2015 r. NBP brał udział w uzgadnianiu treści tej nowelizacji na etapie prac rządowych i parlamentarnych.

Wyłączenie przewidziane w ustawie obowiązuje do dnia 9 grudnia 2018 r. i stosuje się je w odniesieniu do krajowych transakcji płatniczych dokonywanych kartami oraz instrumentami płatniczymi opartymi o karty, pod warunkiem że transakcje dokonywane w ramach trójstronnego systemu kart płatniczych nie przekraczają w ujęciu rocznym 3% wartości wszystkich krajowych transakcji płatniczych kartami.

Opisaną powyżej ustawę należy ocenić pozytywnie jako wprowadzenie możliwości przewidzianej dla państw członkowskich w art. 1 ust. 5 rozporządzenia (UE) 2015/751. Zapis ten miał na celu przyznanie dodatkowego czasu na dostosowanie do wymogów rozporządzenia modeli biznesowych tych trójstronnych systemów kartowych, których udział w rynku transakcji kartowych nie przekracza poziomu 3%. Z uwagi na bardzo znikomą odsetek transakcji objętych przedmiotową nowelizacją, należy przypuszczać, że zwolnienie to nie będzie miało istotnego wpływu na polski rynek płatności kartowych, pozwalając jednocześnie systemom trójstronnym na stopniowe zmiany polegające na wycofaniu kart wydawanych w modelach quasi-czterostronnych albo na obniżeniu ewentualnych opłat pełniących w tych modelach funkcję opłaty *interchange*.

---

²⁴ Dz. U. z 2015 r. poz. 1764.

7.1.2. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/751 z dnia 29 kwietnia 2015 r. w sprawie opłat interchange w odniesieniu do transakcji płatniczych realizowanych w oparciu o kartę (Dz. Urz. UE L 123 z 19.05.2015, str. 1) – tzw. MIF Regulation

Wprawdzie rozporządzenie (UE) 2015/751 zostało przyjęte w pierwszym półroczu 2015 r. (w dniu 29 kwietnia 2015 r.), opublikowane zaś zostało w dniu 19 maja 2015 r., zatem prace nad tym rozporządzeniem nie przeniosły się na drugie półrocze 2015 r., którego dotyczy niniejsza ocena. Jednak w związku z pracami nad pełnym dostosowaniem przepisów prawa krajowego do tego rozporządzenia warto zamieścić opis podstawowych regulacji przyjętych tym aktem prawnym. Dodatkowo wskazać należy, że przepisy rozporządzenia (UE) 2015/751 wchodzą w życie etapami, dlatego skutki tej regulacji zaczęły być odczuwalne od drugiej połowy 2015 r., niektóre zaś z tych przepisów wejdą w życie w 2016 r. Rozporządzenie 2015/751 weszło w życie w dniu 8 czerwca 2015 r. Jednak większość przepisów tego rozporządzenia weszło lub wejdzie w życie w terminach późniejszych. Dotyczy to art. 3, 4, 6 i 12, które weszły w życie od dnia 9 grudnia 2015 r. i które dotyczą: maksymalnych progów opłat *interchange* z tytułu transakcji kartą debetową oraz kartą kredytową, zakazu ograniczeń udzielania licencji na wydawanie lub *acquiring* w regułach systemów kartowych oraz wymogów informacyjnych dostawcy wobec odbiorcy transakcji realizowanej w oparciu o kartę. Natomiast art. 7 – 10, które dotyczą odpowiednio: rozdzielności systemów kart płatniczych i podmiotów obsługujących transakcje, swobody wyboru marki płatniczej lub aplikacji płatniczej, rozdzielności opłat („*unblending*”) oraz ograniczeń zasady honorowania wszystkich kart, wejdą w życie od dnia 9 czerwca 2016 r. Również do 9 czerwca 2016 r. państwa członkowskie mają obowiązek poinformować Komisję o właściwych organach, które będą uprawnione do zapewnienia egzekwowania przepisów rozporządzenia 2015/751, a także o przyjęciu przepisów dotyczących sankcji mających zastosowanie do naruszeń tego rozporządzenia.

W latach 2013-2015 NBP brał czynny udział w pracach nad projektem rozporządzenia (UE) 2015/751, konsultując go zarówno na etapach uzgadniania stanowisk rządowych do kolejnych jego wersji, jak i w związku z pracami w międzynarodowych grupach roboczych.

Rozporządzenie (UE) 2015/751 objęło swoim zakresem wymogi techniczne oraz handlowe dla transakcji kartą płatniczą realizowanych na terenie Unii Europejskiej.

Celem rozporządzenia (UE) 2015/751 jest m.in. ustalenie wysokości opłat *interchange*, związanych z transakcjami płatniczymi opartymi o kartę płatniczą oraz wprowadzenie (współ z dyrektywą PSD2) ujednoliconych reguł wykonywania transakcji kartowych. Rozporządzenie obejmuje transakcje płatnicze realizowane w oparciu o kartę, czyli transakcje oparte o infrastrukturę i zasady biznesowe systemu kartowego, realizowane za pomocą karty lub urządzenia, względnie oprogramowania telekomunikacyjnego, cyfrowego lub informatycznego, jeśli to urządzenie lub oprogramowanie prowadzi do dokonania transakcji kartą.

Rozporządzenie (UE) 2015/751 przewiduje szereg wyłączeń spod niektórych przepisów tego aktu, które m.in. odnoszą się do kart biznesowych oraz kart systemów trójstronnych.

Istotnym elementem rozporządzenia, obowiązującym od dnia 9 grudnia 2015 r., jest ograniczenie wysokości opłat *interchange*. Ogólną zasadą jest, że dostawcy usług płatniczych nie mogą oferować ani

żądać opłaty *interchange* z tytułu pojedynczej transakcji w wysokości przekraczającej 0,2% wartości transakcji w odniesieniu do transakcji kartą debetową oraz 0,3% w odniesieniu do transakcji kartą kredytową, jakkolwiek rozporządzenie daje państwom członkowskim możliwość niewielkich modyfikacji tej zasady.

Ponadto, rozporządzenie wprowadza, od dnia 9 czerwca 2016 r., obowiązki dotyczące rozdzielności systemów kart płatniczych i podmiotów obsługujących transakcje, a także zakaz ograniczania tzw. *co-brandingu*, czyli umieszczania przez wydawców na jednej karcie, urządzeniu telekomunikacyjnym, cyfrowym lub informatycznym, kilku instrumentów płatniczych o różnych znakach firmowych. Warto wskazać, że rozporządzenie ogranicza możliwość nakładania w umowach z akceptantami obowiązku honorowania wszystkich kart (zasada *Honour All Cards*), to zaś oznacza, że akceptanci będą mieli możliwość nieakceptowania pewnych rodzajów kart. Jednak to uprawnienie nie dotyczy instrumentów tego samego rodzaju, objętych maksymalnymi progami opłaty *interchange*. W rozporządzeniu przewidziano ponadto, że zakazane są wszelkie postanowienia umowne lub wytyczne (*licensing agreements, scheme rules*), które mogłyby ograniczać akceptantów w zachęcaniu swoich klientów do skorzystania z określonego instrumentu płatniczego. Nie można też ograniczać prawa akceptantów do informowania klientów o opłatach *interchange* oraz innych opłatach akceptanta związanych z obsługą instrumentu płatniczego. Ponadto rozporządzenie wymaga wyznaczenia odpowiednich władz krajowych, które będą czuwały nad przestrzeganiem przepisów rozporządzenia. Państwa członkowskie mają obowiązek zawiadomić Komisję Europejską o wyznaczeniu właściwych organów do dnia 9 czerwca 2016 r.

Rozporządzenie należy ocenić pozytywnie, zmierza ono bowiem do harmonizacji rynku płatności kartowych w UE. W znacznym stopniu wyrównuje ono warunki dokonywania płatności kartowych w krajach, które do tej pory miały mocno zróżnicowane ustawodawstwo w tym zakresie lub w ogóle go nie wypracowały. Ograniczy to prawdopodobnie możliwość dowolnego kształtowania tych warunków przez globalne organizacje kartowe. Jednakże trzeba podkreślić, że nie udało się osiągnąć tej harmonizacji w stopniu kompletnym. Chodzi głównie o to, że ustalenie maksymalnych progów opłaty *interchange* w krajach objętych rozporządzeniem może być bardzo różne (w związku z możliwością modyfikacji tych progów przez państwa członkowskie). To wszystko tworzy dość niejednorodny i nieprzejrzysty obraz opłat kartowych w UE, m.in. pozwalając na określenie przez państwa członkowskie niższych stawek maksymalnych niż te ustalone w rozporządzeniu. Najprawdopodobniej prowadzić to będzie do różnicowania warunków dotyczących transakcji kartowych w ramach UE, bez merytorycznego uzasadnienia, tylko z uwagi na kryterium geograficzne, tj. obszar danego państwa. Dodatkowo znaczna część funkcjonujących na rynku kart płatniczych, jakimi są karty biznesowe, nie będzie podlegała przepisom o maksymalnych progach opłaty *interchange*. Ponadto, rozporządzenie, skupiając się raczej na maksymalnych stawkach opłaty *interchange*, nie odnosi się w dostatecznym stopniu do problemu promowania akceptacji kart, aby w jak największym stopniu zastąpiły one gotówkę. W szczególności chodzi o kwestie wiążące się z ograniczaniem przeszkód technicznych i proceduralnych w akceptacji kart systemów krajowych w terminalach POS w różnych krajach (czyli brak zasady akceptacji dowolnej karty z obszaru SEPA w dowolnym terminalu POS na tym obszarze).

7.1.3. Projekt nowelizacji ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych, związanej z zapewnieniem egzekwowalności rozporządzenia 2015/751 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2015 r. w sprawie opłat interchange w odniesieniu do transakcji płatniczych realizowanych w oparciu o kartę

Ministerstwo Finansów we wrześniu 2015 r. rozpoczęło rządowe prace legislacyjne nad projektem ustawy o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw. Projekt ten powierza Prezesowi NBP rolę organu właściwego w rozumieniu przepisów rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/751 z dnia 29 kwietnia 2015 r. w sprawie opłat *interchange* w odniesieniu do transakcji płatniczych realizowanych w oparciu o kartę, jednocześnie zapewniając mu kompetencje służące zapewnieniu egzekwowalności tego rozporządzenia.

Ponadto, zgodnie z projektem, Prezes NBP ma również objąć nadzorem systemowym funkcjonowanie schematów płatniczych w Polsce, które określają zasady wydawania, akceptowania i przetwarzania transakcji płatniczych przy użyciu instrumentów płatniczych w Polsce, niepodlegających przepisom rozporządzenia MIF. Rozwiązanie takie zapewni spójność i efektywność sprawowania nadzoru systemowego przez Prezesa NBP nad schematami płatniczymi w świetle rozporządzenia MIF.

Projekt w powyższym zakresie przewiduje, że prowadzenie schematu płatniczego będzie wymagać uzyskania zgody Prezesa NBP. Z tego obowiązku mają zostać wyłączone międzynarodowe schematy płatnicze, które podlegają ocenie innego odpowiedniego organu nadzoru w państwie UE lub innego organu UE (np. EBC) oraz trójstronne schematy płatnicze, w ramach których organizacja płatnicza (podmiot zarządzający schematem płatniczym) wyłącznie świadczy usługi wydawania instrumentów płatniczych i *acquiringu*. Ponadto projekt ustawy przewiduje wyposażenie Prezesa NBP w odpowiednie narzędzia nadzorcze, również wobec schematów międzynarodowych i trójstronnych, które zapewnią efektywność sprawowanego nadzoru, tj. obowiązek przekazywania informacji niezbędnych do oceny funkcjonowania schematu zgodnie z określonymi kryteriami, możliwość wydawania zaleceń, jak również możliwość całkowitego lub częściowego, wstrzymania funkcjonowania schematu płatniczego albo cofnięcia zgody, w przypadku stwierdzenia istotnych uchybień, określonych szczegółowo w projekcie ustawy.

Dodatkowo projekt przewiduje niezbędne zmiany przepisów zawierających regulacje odnoszące się do sprawowania przez Prezesa NBP nadzoru systemowego nad pozostałą infrastrukturą rynku finansowego, tj. systemami płatności, systemami rozrachunku papierów wartościowych oraz usługą płatniczą *acquiringu*. Potrzeba zmian w tym zakresie wynika z konieczności dostosowania sposobu sprawowania nadzoru systemowego przez Prezesa NBP do nowych standardów i zaleceń kierowanych także bezpośrednio do organów władzy publicznej, które zostały w ostatnich latach wypracowane na poziomie europejskim i międzynarodowym. Zmiany wynikają również z praktyki sprawowania tego nadzoru i są niezbędne w celu prawidłowego wykonywania zadań przez Prezesa NBP w zakresie całego systemu płatniczego.

Projekt ustawy został we wrześniu 2015 r. przekazany do uzgodnień międzyresortowych i konsultacji społecznych. Zgłoszone uwagi i sugestie zostały omówione podczas konferencji uzgodnieniowej, która odbyła się w dniu 11 stycznia 2016 r. Następnie projekt ustawy, uwzględniający podjęte ustalenia na tym etapie postępowania legislacyjnego, w dniu 16 marca 2016 r. został przekazany organom administracji rządowej

oraz instytucjom rynkowym do ponownych uzgodnień międzyresortowych i konsultacji społecznych. Termin przedstawienia stanowiska został wyznaczony na dzień 30 marca 2016 r.

7.1.4. Projekt ustawy wdrażającej dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/92/UE z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie przejrzystości i porównywalności opłat związanych z prowadzeniem rachunku płatniczego, przenoszenia rachunku płatniczego oraz dostępu do podstawowego rachunku płatniczego (tzw. PAD)

Dyrektywa 2014/92/UE ustanawia zasady dotyczące przejrzystości i porównywalności opłat pobieranych od konsumentów w odniesieniu do ich rachunków płatniczych prowadzonych na terytorium Unii, zasady dotyczące przenoszenia rachunków płatniczych w obrębie państwa członkowskiego oraz zasady ułatwiania konsumentom otwierania rachunków płatniczych. W dyrektywie określono w szczególności ramy przepisów i warunków, zgodnie z którymi państwa członkowskie muszą zagwarantować konsumentom prawo do otwierania i korzystania z podstawowych rachunków płatniczych w Unii. Zgodnie z art. 29 ust. 1 dyrektywy PAD, państwa członkowskie są zobowiązane do przyjęcia i publikacji do dnia 18 września 2016 r. przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych niezbędnych do wykonania obowiązków ustanowionych w przedmiotowej dyrektywie. Z wyjątkami określonymi w art. 29 ust. 2 dyrektywy przepisy te mają być stosowane od dnia 18 września 2016 r. Z uwagi na powyższe Ministerstwo Finansów na przełomie 2014 i 2015 r. podjęło pierwsze działania mające na celu implementację postanowień dyrektywy do prawa polskiego. Rezultatem tych prac było przedstawienie przez Ministerstwo Finansów w dniu 13 sierpnia 2015 r. oficjalnego projektu ustawy o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz ustawy o nadzorze nad rynkiem finansowym, który został poddany pod konsultacje w ramach uzgodnień międzyresortowych i konsultacji społecznych. Do przedmiotowego projektu ustawy NBP zgłosił uwagi oraz odpowiednie propozycje dodatkowych zmian. W dniu 26 października 2015 r. w siedzibie Ministerstwa Finansów odbyła się konferencja uzgodnieniowa dotycząca uwag zgłoszonych do projektu ustawy o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz ustawy o nadzorze nad rynkiem finansowym.

W dniu 29 lutego 2016 r. na stronie internetowej Rządowego Centrum Legislacji został zamieszczony, zmodyfikowany w oparciu o ustalenia dokonane w trakcie ww. konferencji uzgodnieniowej, projekt ustawy o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw, z prośbą o przedstawianie ewentualnych uwag do tego projektu. Z uwagi na fakt, iż w projektowanym akcie prawnym zawarto dodatkowe zmiany prawne obejmujące także inne niż pierwotnie zakładano ustawy, pociągnęło to za sobą konieczność modyfikacji tytułu projektowanego aktu prawnego.

7.1.5. Ustawa o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1311, z późn. zm.)

W dniu 10 lipca 2015 r. uchwalona została ustawa o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw²⁵. Ustawa wprowadza nowy obowiązek dla banków, tj. obowiązek prowadzenia przez banki systemu teleinformatycznego obsługującego zajęcia wierzytelności z rachunku bankowego. Obowiązek ten wskazany został w art. 112c i art. 112d ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe²⁶. Ustawodawca dopuszcza możliwość prowadzenia ww. systemu telein-

---

²⁵ Dz. U. z 2015 r. poz. 1311, z późn. zm.,

²⁶ Dz. U. z 2015 r. poz. 128, z późn. zm.

formatycznego także przez izbę rozliczeniową, o której mowa w art. 67, lub instytucję, o której mowa w art. 105 ust. 4 ustawy - Prawo bankowe (czyli instytucję upoważnioną do gromadzenia, przetwarzania i udostępniania informacji stanowiącej tajemnicę bankową utworzoną przez bank wspólnie z bankową izbą gospodarczą).

Jest to jedna z istotnych zmian wprowadzonych w II półroczu 2015 r w systemie prawnym, dotycząca działalności banków. Zmiany dla banku (dłużnika zajętej wierzycelności) oznaczają bowiem obowiązkową elektroniczną zajęć wierzycelności z rachunku bankowego. Zmiany te wchodzi w życie z dniem 8 września 2016 r.

System teleinformatyczny, o którym mowa wyżej, przygotowywany jest w ramach usługi OGNIVO świadczonej przez Krajową Izbę Rozliczeniową S.A. Pełne prace nad stworzeniem konkretnych rozwiązań informatycznych będą możliwe po opublikowaniu przepisów wykonawczych, które mają określić szczegółowe wymagania dotyczące identyfikacji banku w ww. systemie teleinformatycznym, sposób posługiwania się podpisem elektronicznym na potrzeby autoryzacji treści przesyłanych w tym systemie oraz wymagania w zakresie doręczania korespondencji za jego pośrednictwem. Upoważnienie do wydania aktu wykonawczego wskazane zostało w art. 112d ust. 2 ustawy - Prawo bankowe²⁷.

7.1.6. Ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 r. o rozpatrywaniu reklamacji przez podmioty rynku finansowego i o Rzeczniku Finansowym (Dz. U. poz. 1348)

W dniu 11 października 2015 r. weszła w życie ustawa dotycząca rozpatrywania reklamacji przez podmioty rynku finansowego i o Rzeczniku Finansowym. Podstawowym celem przedmiotowej ustawy jest podwyższenie poziomu ochrony osób korzystających z usług finansowych poprzez wskazanie trybu i terminów rozpatrywania przez podmioty rynku finansowego reklamacji składanych przez klientów. Omawiany akt prawny określa zasady rozpatrywania reklamacji składanych przez osoby fizyczne (również w związku z prowadzoną przez nie działalnością zawodową bądź gospodarczą), które są klientami podmiotów rynku finansowego. Należą do nich, między innymi, podmioty w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych, tj. instytucje płatnicze, biura usług płatniczych, instytucje pieniądza elektronicznego i oddziały zagranicznej instytucji pieniądza elektronicznego.

Zgodnie z nową regulacją, reklamacje muszą być zbadane bez zbędnej zwłoki, nie później niż w terminie 30-dniowym od ich otrzymania. W szczególnie skomplikowanych przypadkach, które uniemożliwiają rozpatrzenie reklamacji w terminie 30 dni, podmiot finansowy może przedłużyć termin odpowiedzi maksymalnie do 60 dni od otrzymania reklamacji, ale jednocześnie ma obowiązek:

- poinformować konsumenta o przyczynach opóźnienia,
- wskazać okoliczności, które muszą zostać ustalone dla rozpatrzenia sprawy,
- określić przewidywany termin rozpatrzenia reklamacji i udzielenia odpowiedzi.

---

²⁷ Art. 112d ust. 2. stanowi że: „Minister właściwy do spraw instytucji finansowych w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw gospodarki oraz ministrem właściwym do spraw informatyzacji określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe wymagania dotyczące identyfikacji banku w systemie teleinformatycznym, o którym mowa w art. 112c, sposób posługiwania się podpisem elektronicznym na potrzeby autoryzacji treści przesyłanych w tym systemie oraz wymagania w zakresie doręczania korespondencji za jego pośrednictwem, mając na względzie bezpieczeństwo posługiwania się dokumentami w postaci elektronicznej oraz sprawne zajęcie wierzycelności z rachunku bankowego”.

Terminy udzielenia odpowiedzi na reklamację mają istotne znaczenia dla obu stron, ze względu na to, że jeśli podmiot rynku finansowego nie odpowie na reklamację w tych terminach, to uważa się ją za rozpatrzoną zgodnie z wolą klienta.

Podmiot rynku finansowego powinien rozpatrzyć reklamację i udzielić odpowiedzi w postaci papierowej lub za pomocą innego trwałego nośnika informacji. Za trwały nośnik informacji uznaje się trwały nośnik w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych²⁸.

Jednocześnie na mocy ustawy została utworzona instytucja Rzecznika Finansowego. Powstała ona na bazie uprawnień Rzecznika Ubezpieczonych, ale ze znacznym ich poszerzeniem. Rzecznik Finansowy ma za zadanie obronę interesów konsumentów nie tylko na rynku ubezpieczeniowym, ale także na rynku finansowym. Realizuje swoje kompetencje przy pomocy podległego mu Biura Rzecznika i jest powoływany przez Prezesa Rady Ministrów, na wniosek ministra właściwego do spraw instytucji finansowych, na kadencję trwającą 4 lata.

Koszty działalności Biura Rzecznika Finansowego są rozłożone na następujące instytucje sektora finansowego: krajowe zakłady ubezpieczeń, zagraniczne zakłady ubezpieczeń, powszechne towarzystwa emerytalne, krajowe instytucje płatnicze, krajowe instytucje pieniądza elektronicznego, biura usług płatniczych, banki, spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe, towarzystwa funduszy inwestycyjnych, firmy inwestycyjne oraz instytucje pożyczkowe.

Do głównych zadań Rzecznika Finansowego należy podejmowanie działań w zakresie ochrony klientów podmiotów rynku finansowego, których interesy reprezentuje, w szczególności:

- 1) rozpatrywanie wniosków w indywidualnych sprawach, wniesionych na skutek nieuwzględnienia roszczeń klienta przez podmiot rynku finansowego w trybie rozpatrywania reklamacji;
- 2) rozpatrywanie wniosków dotyczących niewykonania czynności wynikających z reklamacji rozpatrzonej zgodnie z wolą klienta w terminie;
- 3) opiniowanie projektów aktów prawnych dotyczących organizacji i funkcjonowania podmiotów rynku finansowego;
- 4) występowanie do właściwych organów z wnioskami o podjęcie inicjatywy ustawodawczej albo wydanie lub zmianę innych aktów prawnych w sprawach dotyczących organizacji i funkcjonowania rynku finansowego;
- 5) informowanie właściwych organów nadzoru i kontroli o dostrzeżonych nieprawidłowościach w funkcjonowaniu podmiotów rynku finansowego;
- 6) inicjowanie i organizowanie działalności edukacyjnej i informacyjnej w dziedzinie ochrony interesów klientów podmiotów rynku finansowego.

Istotnym elementem ustawy jest umożliwienie rozstrzygania sporów między klientami a podmiotami świadczącymi usługi finansowe na drodze polubownej, bez konieczności kierowania ich do sądu. Przepisy dotyczące tej części weszły w życie z dniem 1 stycznia 2016 r. Wprowadzono możliwość prowadzenia

---

²⁸ Zgodnie z art. 2 pkt 30 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych, przez pojęcie trwałego nośnika informacji należy rozumieć nośnik umożliwiający użytkownikowi przechowywanie adresowanych do niego informacji w sposób umożliwiający dostęp do nich przez okres odpowiedni do celów sporządzenia tych informacji i pozwalający na odtworzenie przechowywanych informacji w niezmięnionej postaci.

postępowania mediacyjnego (pozasądowego postępowania) w sprawie rozwiązywania sporów między klientami podmiotów rynku finansowego a tymi podmiotami. Podkreślenia wymaga fakt, że sąd polubowny funkcjonował również przy Rzeczniku Ubezpieczonych, ale stanowił dobrowolną formę mediacji między ubezpieczonym a ubezpieczycielem. Obecnie instytucja finansowa nie może odmówić udziału w takim postępowaniu. Rzecznik Finansowy przedstawia stronom propozycję zakończenia sporu, jednak przyjęcie takiego rozstrzygnięcia sprawy nie jest obowiązkowe. Jeżeli strony nie wyrażają na nie zgody, oznacza to odstąpienie od postępowania mediacyjnego. Pozasądowe postępowanie nie gwarantuje zatem zakończenia konfliktu, jednak stwarza możliwość wyrównania pozycji negocjacyjnej obu stron, gdyż jest ono prowadzone z zachowaniem zasady niezależności i bezstronności, a także zapewnia klientowi profesjonalną analizę sytuacji. Postępowanie mediacyjne jest prowadzone na wniosek klienta, z obowiązkiem uiszczenia przez niego opłaty 50 zł na rachunek Rzecznika Finansowego, jednak w szczególnie uzasadnionych przypadkach klient może zostać zwolniony z tego obowiązku.

Należy podkreślić, że Rzecznik Finansowy jest również uprawniony do wytaczania powództwa na rzecz klientów podmiotów rynku finansowego w sprawach nieuczciwych praktyk rynkowych dotyczących działalności tych podmiotów oraz brania udziału w już toczącym się postępowaniu sądowym, za zgodą powoda.

Ustawę należy ocenić pozytywnie, gdyż wprowadza rozwiązania mające na celu rzetelnie i terminowe rozpatrywanie reklamacji przez podmioty rynku finansowego oraz zapewnienie należytej ochrony interesów klientów rynku finansowego.

7.1.7. Zmiana ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (Dz. U. z 2015 poz. 1864)

Zgodnie z obecnie obowiązującymi przepisami, spadkobiercy osób zmarłych mają ograniczony dostęp do ich rachunków bankowych. Uzyskanie informacji, czy zmarły posiadał rachunek bankowy oraz ustalenie, w jakim banku jest on prowadzony, może być dosyć uciążliwe, gdyż tajemnica bankowa przewiduje w takich przypadkach ochronę bezwzględną. W praktyce może to oznaczać, że dostępu do takich rachunków czy informacji o ich stanie nie mają również spadkobiercy. Jednocześnie banki nie mają obowiązku weryfikowania, czy posiadacz tego rachunku żyje, nawet w sytuacji, gdy na rachunku nie są wykonywane przez długi okres czasu żadne operacje.

Mając na celu poprawę sytuacji spadkobierców posiadaczy rachunków bankowych, w dniu 9 października 2015 r. została uchwalona ustawa o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw, która zacznie obowiązywać od dnia 1 lipca 2016 r. Przepisy tej ustawy nakładają na banki szereg nowych obowiązków. Nowelizacja przewiduje, że banki w trakcie zawierania umowy o prowadzenie rachunku będą zobligowane do informowania, w sposób zrozumiały, o możliwości wydania przez posiadacza rachunku dyspozycji wkładem na wypadek śmierci. Jednocześnie w przypadku powzięcia przez banki informacji o śmierci posiadacza rachunku, który wydał dyspozycję wkładem na wypadek śmierci, będą one zobowiązane do niezwłocznego zawiadomienia wskazanych przez posiadacza rachunku osób o możliwości wypłaty określonej kwoty.

Dodatkowo na podstawie nowych przepisów zostanie utworzona Centralna informacja o rachunkach, w której zawarte będą zbiorcze informacje o rachunkach. Mając powyższe na względzie, każdy uprawniony będzie mógł wystąpić z żądaniem udzielenia informacji do jednego z banków, który sprawdzi ww. bazę i przekaze informacje o wszystkich rachunkach posiadanych przez osobę, której dotyczył wniosek. Wpro-

wadzenie takiego rozwiązania znacznie ułatwi spadkobiercom dotarcie do środków zgromadzonych przez zmarłego.

Ponadto ustawa reguluje kwestię tzw. „martwych rachunków”, czyli rachunków nieaktywnych, których posiadacze zmarli, a do których praw nie zgłosili ich spadkobiercy, gdyż nie posiadali stosownych informacji na ten temat. Na podstawie znowelizowanych przepisów, umowa rachunku bankowego, będzie ulegać rozwiązaniu z:

- dniem śmierci posiadacza rachunku lub
- upływem 10 lat od dnia wydania przez posiadacza rachunku ostatniej dyspozycji dotyczącej tego rachunku, z wyjątkiem umowy rachunku oszczędnościowego lub terminowej lokaty oszczędnościowej zawartej na czas oznaczony dłuższy niż 10 lat.

Banki zostaną zobowiązane do ustalania przyczyn, dlaczego na danym rachunku jest brak aktywności oraz czy jego posiadacz nadal żyje. Zostanie na nie nałożony obowiązek, aby na co najmniej 6 miesięcy przed upływem 10 -letniego terminu braku aktywności na koncie poinformować posiadacza rachunku o skutkach upływu tego okresu. Jednocześnie banki będą też zobligowane, aby sprawdzić z własnej inicjatywy, czy ich klient żyje. W przypadku braku dokonania operacji na rachunku przez okres 5 lat bank będzie musiał wystąpić do ministra właściwego do spraw informatyzacji o udostępnienie danych z rejestru Powszechnego Elektronicznego Systemu Ewidencji Ludności (PESEL), umożliwiających ustalenie, czy posiadacz rachunku żyje.

Nowelizację należy ocenić jako pozytywną zmianę dla spadkobierców rachunków bankowych prowadzącą do znacznego uproszczenia i skrócenia procesu poszukiwania przez nich rachunków, do których dziedziczenia są uprawnieni. Wydaje się również, że wprowadzenie wspólnej dla wszystkich banków bazy dotyczącej rachunków (Centralnej informacji), w której będą zawarte podstawowe informacje o posiadaczach rachunków oraz ich rachunkach, ułatwi przeprowadzanie weryfikacji samym bankom.

7.1.8. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego, zmieniająca dyrektywy 2002/65/WE, 2009/110/WE, 2013/36/UE i rozporządzenie (UE) nr 1093/2010 oraz uchylająca dyrektywę 2007/64/WE (Dz. Urz. UE L 337 z 23.12.2015, str. 36) – tzw. PSD2

W drugim półroczu 2015 r. miało miejsce finalizowanie prac na projektem, zaś w dniu 23 grudnia 2015 r. została przyjęta dyrektywa 2015/2366 w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego (PSD2). NBP brał aktywny udział w konsultacjach projektu PSD2 w ramach współpracy z Ministerstwem Finansów opracowującym stanowiska rządowe do kolejnych wersji oraz biorącym bezpośredni udział w pracach Rady UE, jak i samodzielnie, w związku z uczestnictwem w międzynarodowych grupach roboczych.

W założeniach prawodawcy unijnego PSD2 ma zwiększać możliwości wyboru konsumenta w odniesieniu do usług płatniczych, a także reagować na zmiany, które zaszły na rynku od czasu przyjęcia w 2007 r. dyrektywy PSD (dyrektywa 2007/64/WE), w szczególności w zakresie innowacji technicznych, gwałtownego wzrostu płatności elektronicznych i mobilnych oraz upowszechnienia się nowych typów usług, które nie były objęte wcześniejszą regulacją.

Nowa dyrektywa, uzupełniona przepisami rozporządzenia (UE) 2015/751 w sprawie opłat *interchange* w odniesieniu do transakcji płatniczych realizowanych w oparciu o kartę i obejmująca nowe typy usług, aspijuje do aktu kompleksowo regulującego rynek usług płatniczych w ramach UE.

Dyrektywa PSD2, w porównaniu do dyrektywy PSD wprowadza szereg zmian. Wprowadzone zmiany obejmują m.in. rozszerzenie zakresu stosowania przepisów dyrektywy dotyczących wymogów informacyjnych i transparentności na transakcje płatnicze określane mianem „*one-leg transactions*”, czyli transakcje wykonywane przez dostawców usług, z których tylko jeden znajduje się na obszarze Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG), drugi zaś znajduje się poza tym obszarem. Przepisy stosuje się również do transakcji we wszystkich oficjalnych walutach.

Istotną zmianą jest rozszerzenie katalogu dostawców usług płatniczych przez objęcie nim również dostawców świadczących usługi polegające na inicjowaniu transakcji płatniczych, dostarczaniu informacji o rachunku płatniczym, które bazują na dostępie do rachunku płatniczego, ale są świadczone przez dostawcę, który nie prowadzi tego rachunku. W pewnym, jednak niepełnym, zakresie uregulowano również usługę polegającą na wydawaniu instrumentów płatniczych, np. kart, do rachunków prowadzonych przez innego dostawcę usług płatniczych. Dyrektywa stanowi jednak, że dostawca inicjujący usługę płatniczą (jeżeli nie uzyskał szerszej licencji, co wiąże się m.in. z innymi wymogami co do funduszy własnych) nie będzie mógł wchodzić w posiadanie środków w związku ze świadczeniem inicjowania transakcji, będzie miał obowiązek zabezpieczenia poufności danych i nieprzetrzymania ich, a także autentykacji swojej tożsamości wobec dostawcy prowadzącego rachunek (np. banku) oraz płatnika przy każdej inicjowanej transakcji. Ponadto, nie będzie mógł modyfikować kwoty transakcji, jej odbiorcy, ani innych cech transakcji. Podobne ograniczenia zostały przewidziane wobec dostawcy usług dostępu do informacji o rachunku. Sposób autentykacji oraz wymiany komunikatów między podmiotem inicjującym a prowadzącym rachunek ma zostać określony w projekcie regulacyjnych standardów technicznych opracowanym przez EBA (European Banking Authority) przy współpracy z EBC, a następnie przyjętych przez Komisję Europejską.

Nieznacznie zmieniono zakres wyłączenia obowiązku stosowania przepisów dyrektywy w stosunku do niezależnych operatorów sieci bankomatowych, zmiana dotyczy obowiązków informacyjnych wobec klientów takich operatorów. Zawężono również zakres wyłączenia transakcji w ramach ograniczonych sieci dostawców usług albo w odniesieniu do ograniczonego asortymentu towarów lub usług, zawężono także wyłączenie odnośnie do transakcji wykonywanych za pomocą urządzeń telekomunikacyjnych, cyfrowych lub informatycznych.

Wprowadzono definicję „*acquiringu*”, która oparta została o dwa elementy, tj. a) zawieranie umowy z akceptantem, b) mającej na celu akceptowanie i przetwarzanie transakcji płatniczych skutkujące transferem środków pieniężnych do odbiorcy. Definicją tą, zgodnie z preambułą dyrektywy, mają być objęte nie tylko tradycyjne modele *acquiringu* oparte na korzystaniu z kart płatniczych, lecz także modele biznesowe, w tym modele obejmujące więcej niż jednego agenta rozliczeniowego.

Na mocy przepisów PSD2, państwa członkowskie będą musiały zapewnić procedurę powiadamiania właściwych organów przez potencjalnych dostawców usług płatniczych, czy spełnione zostały wymogi wiążące się ze zwolnieniem tych podmiotów spod rygorów nakładanych przez dyrektywę, w szczególności, jeśli

wymogi te wiążą się z wyłączeniami opartymi na ustalonych w dyrektywie progach wartości transakcji płatniczych.

Zmianie ulegną wymogi ochronne odnoszące się do środków pieniężnych otrzymanych przez instytucje płatnicze od użytkowników usług płatniczych lub za pośrednictwem innych dostawców usług płatniczych w celu wykonania transakcji płatniczych. Kolejną zmianą jest idea utworzenia elektronicznych punktów dostępu w ramach EBA, co ma sprzyjać transparentności działania instytucji płatniczych w całej Unii, głównie poprzez umożliwienie połączenia rejestrów krajowych na poziomie unijnym. Proponuje się także rozszerzenie wyłączenia zawartego dotychczas w art. 26 dyrektywy, tak aby objąć lżejszym reżimem stosowania dyrektywy większą liczbę podmiotów (w Polsce takim wyłączeniem objęte są biura usług płatniczych).

Ważnym elementem PSD2 jest uregulowanie kwestii opłat *surcharge*. PSD2 przewiduje zakaz nakładania opłaty *surcharge* na transakcje kartowe, które podlegają ograniczeniom opłaty *interchange*, zgodnie z przepisami rozporządzenia w sprawie opłat *interchange* z tytułu transakcji kartowych. Niezależnie jednak od objęcia tych transakcji ww. rozporządzeniem, opłaty *surcharge* nie będą mogły przekraczać progu rzeczywiście poniesionych kosztów obsługi takiej transakcji, stosownie do art. 19 dyrektywy 2011/83/UE w sprawie praw konsumentów. Niemniej jednak została zachowana możliwość skorzystania z opcji narodowej dotyczącej opłaty *surcharge*, która zawarta była również w dyrektywie PSD, czyli uprawnienie państw członkowskich do wprowadzenia zakazu lub ograniczenia pobierania przez odbiorcę opłaty *surcharge* ze względu na potrzebę pobudzania konkurencji i promowania korzystania z wydajnych instrumentów płatniczych.

PSD2 przewiduje również zmianę zasad odpowiedzialności dostawców oraz użytkowników usług płatniczych z tytułu nieautoryzowanych transakcji płatniczych. Z wyjątkiem sytuacji, w których płatnik działał w nieuczciwych zamiarach lub rażąco zaniedbał swoje obowiązki, jego odpowiedzialność za nieautoryzowane transakcje, będące wynikiem posłużenia się utraconym lub skradzionym instrumentem płatniczym, zostanie zmniejszona, z obowiązującej obecnie kwoty 150 euro, do kwoty 50 euro. Dyrektywa zakłada również m.in. zmianę zasad zwrotu autoryzowanego polecenia zapłaty, a ponadto przyznanie EBA, poza prowadzeniem ww. punktów dostępu do informacji rejestrów instytucji płatniczych, również kompetencje do wydawania wytycznych oraz opracowywania projektów standardów technicznych, np. w celu uściślenia zasad „paszportowania” instytucji płatniczych lub ustalenia odpowiednich wymogów bezpieczeństwa.

PSD2 nie rozwiąże wielu problemów, które występowały w związku ze stosowaniem przepisów wcześniejszej dyrektywy PSD. Pojawiają się również nowe, budzące wątpliwości zagadnienia. W tym kontekście warto wskazać np. na dodanie wyżej opisanych dwóch nowych rodzajów usług płatniczych, które polegają na inicjowaniu transakcji płatniczych oraz dostarczaniu informacji o rachunku płatniczym przez podmioty, które nie prowadzą rachunku płatniczego. Podmioty te będą mogły wykonywać tego typu usługi bez umowy z dostawcami, którzy prowadzą rachunki płatnicze, stosując się do wymogów, które zostaną opracowane w regulacyjnych standardach EBA przyjętych następnie przez Komisję Europejską w formie rozporządzenia²⁹. Wprawdzie, na skutek m.in. aktywności polskiej strony w trakcie prac nad projektem, w po-

---

²⁹ Z uwagi na brak w zakresie omawianych wytycznych odpowiednich kompetencji do wydawania rozporządzeń unijnych, czyli aktów prawa powszechnie obowiązującego, przez EBA, regulacyjne standardy techniczne zostaną wydane jako rozporządzenie Komisji Europejskiej, zgodnie z przepisami art. 10–14 rozporządzenia (UE) nr 1093/2010. Oznacza to m.in. że przyjęcie

równaniu do pierwotnego projektu przedstawionego przez Komisję, znacznie zwiększono wymagania wobec podmiotów świadczących usługi związane z nieprowadzonym przez nie rachunkiem płatniczym, jednak projekt dyrektywy PSD2 odsunął dość istotne kwestie dotyczące sposobu współpracy i uwierzytelniania tego typu podmiotów wobec dostawców prowadzących rachunki płatnicze, do uregulowania we wspomnianym rozporządzeniu Komisji Europejskiej, do którego będą musieli dostosować się dostawcy prowadzący rachunki płatnicze w celu umożliwienia dostępu do tych rachunków innym dostawcom usług płatniczych. Dyskusyjny jest również proponowany model odpowiedzialności za transakcje inicjowane z rachunku płatniczego przez podmioty trzecie, czyli pierwszeństwo odpowiedzialności podmiotu, który prowadzi rachunek.

Pomimo tych kontrowersji, projekt PSD2 należy jednak ocenić pozytywnie, ponieważ jest to kolejny etap ujednolicania paneuropejskiego rynku usług płatniczych. Warto również zwrócić uwagę na wspomniane powyżej zmniejszenie do kwoty 50 euro odpowiedzialności płatnika za nieautoryzowane transakcje, będące wynikiem posłużenia się utraconym lub skradzionym instrumentem płatniczym. Rozwiązanie to pokrywa się z rekomendacjami wypracowanymi przez Radę ds. Systemu Płatniczego w 2013 r. w zakresie bezpieczeństwa kart zbliżeniowych. Pozytywnie należy również ocenić wprowadzenie wymogu, zgodnie z którym podmiot ubiegający się o wydanie zezwolenia na działalność w charakterze instytucji płatniczej w danym państwie członkowskim powinien prowadzić przynajmniej część swojej działalności związanej z usługami płatniczymi w tym państwie.

7.1.9. Delegowane akty prawne do Rozporządzenia w sprawie usprawnienia rozrachunku papierów wartościowych w Unii Europejskiej i w sprawie centralnych depozytów papierów wartościowych (CSDR)

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady UE w sprawie usprawnienia rozrachunku papierów wartościowych w Unii Europejskiej i w sprawie centralnych depozytów papierów wartościowych oraz zmieniające dyrektywy 98/26/WE i 2014/65/UE oraz rozporządzenie (UE) nr 236/2012 zostało przyjęte w dniu 23 lipca 2014 r. i opublikowane w Dzienniku Urzędowym UE z dnia 28 sierpnia 2014 r. (Dz. U. UE L 257, s.1). Weszło ono w życie w dniu 17 września 2014 r. Rozporządzenie to określane jest jako „CSDR” (*Central Securities Depositories Regulation*).

Rozporządzenie CSDR określa jednolite wymogi prawne dotyczące rozrachunku instrumentów finansowych w Unii oraz zasady dotyczące organizacji i prowadzenia centralnych depozytów papierów wartościowych (CDPW). Główne cele rozporządzenia CSDR to:

1. wprowadzenie obowiązku autoryzacji CDPW przez właściwe organy krajowe;
2. ustanowienie zasad prowadzenia działalności i świadczenia usług przez CDPW (w tym m.in. wymogów organizacyjnych i ostrożnościowych);
3. ustanowienie zasad sprawowania przez właściwe organy krajowe nadzoru nad CDPW;
4. ustanowienie wymogów w zakresie dyscypliny rozrachunku;
5. określenie zasad dostępu do usług świadczonych przez CDPW;
6. ustanowienie swobody emisji w ramach CDPW posiadającego zezwolenie na świadczenie usług na terenie Unii Europejskiej;

---

regulacyjnych standardów technicznych przez EBA nie zakończy jeszcze procesu ich ustanawiania i będą one musiały zostać jeszcze przyjęte przez Komisję Europejską (vide art. 98 ust. 4 PSD2).

7. ustanowienie obowiązku rejestracji papierów wartościowych w formie zapisu księgowego;
8. harmonizacja cyklu rozrachunkowego oraz ustalenie maksymalnego czasu dokonywania rozrachunku na poziomie dwóch dni po dniu sesyjnym w przypadku papierów wartościowych znajdujących się w obrocie giełdowym lub odbywającym się na innych rynkach regulowanych.

Prace nad stworzeniem delegowanych aktów prawnych zawierających regulacyjne standardy techniczne (RTS) oraz wykonawcze standardy techniczne (ITS) uszczegóławiających zasady działalności CDPW w zakresie wskazanym w rozporządzeniu CSDR, rozpoczęły się w 2013 r. Standardy te będą miały formę prawną rozporządzeń Komisji Europejskiej, zaś opracowanie projektu RTS oraz ITS jest zadaniem – odpowiednio (w zależności od standardu) – Europejskiego Urzędu Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych (ESMA) lub Europejskiego Urzędu Nadzoru Bankowego (EBA). Prace nad przygotowaniem projektu RTS oraz ITS były prowadzone w ramach grup roboczych działających pod auspicjami, odpowiednio, ESMA i EBA. W skład tych grup wchodziłi przedstawiciele ESMA, krajowych organów nadzoru nad rynkiem finansowym, EBA, EBC i krajowych banków centralnych. Zgodnie z wymogami rozporządzenia CSDR, ESMA oraz EBA były zobowiązane przedłożyć Komisji Europejskiej projekt RTS/ITS do dnia 18 czerwca 2015 r. Projekt standardów nie został jednak przekazany do Komisji Europejskiej w ww. terminie.

W II połowie 2015 r. w ESMA prowadzono dalsze prace mające na celu przygotowanie i uzgodnienie brzmienia projektu RTS oraz ITS.

W dniu 6 sierpnia 2015 r. zakończyły się konsultacje publiczne przeprowadzone przez ESMA w oparciu o dodatkowy dokument konsultacyjny dotyczący wątpliwości identyfikowanych w odniesieniu do problematyki tzw. dyscypliny rozrachunku. Kwestia ukształtowania przepisów dotyczących dyscypliny rozrachunku budziła bowiem najwięcej wątpliwości w zakresie standardów, za których opracowanie odpowiada ESMA, w tym zwłaszcza w odniesieniu do zasad odpowiedzialności za przeprowadzanie zakupu papierów wartościowych na otwartym rynku (tzw. *buy-in*). Procedura *buy-in* stanowić będzie jeden z instrumentów zaradczych, które mają być wykorzystywane w następstwie nieprzeprowadzenia rozrachunku. Na tej podstawie w ESMA prowadzono dalsze prace nad projektem RTS oraz ITS w zakresie dyscypliny rozrachunku. Prac tych nie zdołano zakończyć w II połowie 2015 r. W dniu 28 września 2015 r. ESMA opublikował i przekazał do Komisji Europejskiej raport końcowy obejmujący projekt wszystkich pozostałych standardów technicznych (tj. z wyjątkiem wspomnianych standardów odnoszących się do dyscypliny rozrachunku).

W II półroczu 2015 r. kontynuowane były również prace nad standardami technicznymi, za których przygotowanie odpowiada EBA. Dotyczą one wymogów ostrożnościowych z tytułu ryzyka kredytowego i ryzyka płynności, wymogów kapitałowych dla CDPW oraz dodatkowego wymogu kapitałowego opartego na ryzyku. Raport końcowy dotyczący projektu tych standardów został przekazany przez EBA do Komisji Europejskiej w dniu 16 grudnia 2015 r. Od tego momentu Komisja Europejska dysponuje terminem trzymiesięcznym na zatwierdzenie projektu (i jego przekazanie do Parlamentu Europejskiego i Rady UE), alternatywnie na jego zatwierdzenie częściowe, odrzucenie albo sformułowanie i uzasadnienie propozycji zmian (zgodnie z procedurą przewidzianą w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1095/2010 z dnia 24 listopada 2010 r.).

Wejście w życie regulacji dotyczących CDPW będzie oznaczać, iż podmioty te zostaną co do zasady poddane ujednoliconemu reżimowi regulacyjnemu w Unii Europejskiej. Co istotne, zezwolenie na działalność w charakterze CDPW, udzielone w jednym z państw członkowskich, będzie uprawniało CDPW do świad-

czenia usług również w innych państwach członkowskich na zasadzie jednolitego paszportu. Czynniki te powinny sprzyjać ogólnemu wzrostowi konkurencji na rynku usług związanych z rozrachunkiem papierów wartościowych w Unii Europejskiej.

7.1.10. Prawodawstwo Unii Europejskiej dotyczące rynków instrumentów finansowych (tzw. standardy techniczne do dyrektywy MiFID II i rozporządzenia MiFIR)

Istotnymi z punktu widzenia funkcjonowania infrastruktury rynku kapitałowego aktami prawnymi UE są dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/65/UE z dnia 15 maja 2014 r. w sprawie rynków instrumentów finansowych oraz zmieniająca dyrektywę 2002/92/WE i dyrektywę 2011/61/UE (tzw. MiFID II) oraz rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 600/2014 z dnia 15 maja 2014 r. w sprawie rynków instrumentów finansowych oraz zmieniające rozporządzenie (EU) nr 648/2012 (tzw. MiFIR).

Dyrektywa MiFID II ustanawia ramowe wymogi dotyczące zezwoleń na prowadzenie działalności przez firmy inwestycyjne oraz warunków prowadzenia działalności przez firmy inwestycyjne, warunki świadczenia usług inwestycyjnych lub prowadzenia działalności inwestycyjnej przez firmy z państw trzecich poprzez utworzenie oddziału, procedury wydawania zezwoleń dla rynków regulowanych oraz funkcjonowania rynków regulowanych oraz tryb i zasady nadzoru sprawowanego przez właściwe organy, współpracy między właściwymi organami oraz egzekwowania przez nie przepisów dyrektywy. Przepisy dyrektywy stosuje się do firm inwestycyjnych, operatorów rynków, dostawców usług w zakresie udostępniania informacji oraz firm z państw trzecich świadczących usługi inwestycyjne lub prowadzących działalność inwestycyjną poprzez utworzenie oddziału w Unii Europejskiej.

W rozporządzeniu MiFIR ustanowiono jednolite wymogi w odniesieniu do podawania danych o obrocie instrumentami finansowymi do wiadomości publicznej, zgłaszania transakcji właściwym organom, obrotu instrumentami pochodnymi w zorganizowanych systemach obrotu, jak też niedyskryminacyjnego dostępu dla platform obrotu do rozliczeń w CCP oraz niedyskryminacyjnego dostępu dla CCP do strumienia danych o transakcjach zawieranych na platformach obrotu. Postanowienia rozporządzenia MiFIR wzmocniają uprawnienia właściwych organów nadzorczych, Europejskiego Urzędu Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych oraz Europejskiego Urzędu Nadzoru Bankowego w zakresie interwencji nadzorczej w odniesieniu do pewnych grup instrumentów finansowych. Ponadto zostały poszerzone uprawnienia ESMA w zakresie kontroli zarządzania pozycjami inwestycyjnymi oraz limitami pozycji inwestycyjnych. Jednocześnie unormowania MiFIR określają tryb i zasady świadczenia usług inwestycyjnych lub prowadzenia działalności inwestycyjnej w formie oddziału bądź bez posiadania oddziału przez firmy z państw trzecich po wydaniu przez Komisję decyzji w sprawie równoważności wymogów na prowadzenie tej działalności.

Dyrektywa MiFID II i rozporządzenie MiFIR weszły w życie w dniu 2 lipca 2014 r., przy czym przepisy rozporządzenia MiFIR stosuje się obecnie jedynie w części. Pierwotnie większość przepisów rozporządzenia MiFIR (w tym m.in. uregulowania dotyczące zasad przejrzystości, zakresu obowiązku dokonywania obrotu instrumentami pochodnymi na określonych platformach czy niedyskryminacyjnego dostępu dla platform obrotu do rozliczeń w CCP oraz niedyskryminacyjnego dostępu dla CCP do strumienia danych o transakcjach zawieranych na platformach obrotu) miała być stosowana dopiero po upływie 30 miesięcy od dnia jego wejścia w życie (tj. od dnia 3 stycznia 2017 r.). Powyższy okres przejściowy został ustanowiony m.in. ze względu na konieczność implementacji przepisów dyrektywy MiFID II do krajowych porządków prawnych (stosownie do wymogów dyrektywy implementacja powinna nastąpić do dnia 3 lipca 2016 r.)

oraz przyjęcia standardów technicznych i innych aktów wykonawczych warunkujących prawidłowe stosowanie wymogów dyrektywy i rozporządzenia.

W II półroczu 2015 r. były kontynuowane prace mające na celu przygotowanie regulacyjnych standardów technicznych (*regulatory technical standards - RTS*) oraz wykonawczych standardów technicznych (*implementing technical standards - ITS*), których wydanie zostało przewidziane przez dyrektywę MiFID II oraz rozporządzenie MiFIR. W ślad za pierwszym raportem opublikowanym przez ESMA w czerwcu 2015 r., w którym opisano propozycje legislacyjne dotyczące części RTS oraz ITS, w dniu 28 września 2015 r. nastąpiła publikacja (wraz z przekazaniem do Komisji Europejskiej) drugiego raportu ESMA, odnoszącego się do propozycji brzmienia kolejnej części RTS oraz ITS do dyrektywy MiFID II i rozporządzenia MiFIR. Standardy te będą dotyczyły m.in. takich zagadnień jak: wymogi w zakresie przejrzystości, wymogi organizacyjne dla firm inwestycyjnych i poszczególnych typów obrotu instrumentami finansowymi, towarowe instrumenty pochodne, wymogi dotyczące platform obrotu, raportowanie danych rynkowych, publikowanie danych i ujawnianie informacji, rozliczanie kontraktów pochodnych będących przedmiotem obrotu na rynkach regulowanych.

Ponadto, w dniu 11 grudnia 2015 r. ESMA opublikował i przedłożył Komisji Europejskiej dodatkowy raport poświęcony projektowi pozostałych wykonawczych standardów technicznych, które mają zostać wydane w oparciu o przepisy MiFID II.

Wszystkie ww. raporty zostały opracowane z uwzględnieniem wyników konsultacji publicznych przeprowadzonych w 2014 r. oraz w I połowie 2015 r.

Akceptacja projektu RTS oraz ITS przez Komisję Europejską następuje w trybie określonym w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1095/2010 z dnia 24 listopada 2010 r., co oznacza, że Komisja Europejska dysponuje (od dnia przedstawienia projektu przez ESMA) terminem trzymiesięcznym na zatwierdzenie projektu (i jego przekazanie do Parlamentu Europejskiego i Rady UE), alternatywnie na jego zatwierdzenie częściowe, odrzucenie albo sformułowanie i uzasadnienie propozycji zmian.

Przyjęcie standardów technicznych do rozporządzenia MiFIR i dyrektywy MiFID II jest istotne dla zapewnienia całościowego charakteru reżimu prawnego Unii Europejskiej w zakresie rynków instrumentów finansowych. Dlatego sfinalizowanie procesu legislacyjnego w tym zakresie stanowi ważny czynnik sprzyjający tworzeniu warunków prawidłowego rozwoju usług infrastruktury potransakcyjnej rynku finansowego. Z uwagi na opóźnienia w przygotowaniu wspomnianych standardów technicznych i aktów wykonawczych oraz związane z tym opóźnienie w tworzeniu infrastruktury służącej gromadzeniu danych na temat instrumentów finansowych, w dniu 10 lutego 2016 r. KE przedstawiła projekty dyrektywy i rozporządzenia przesuujące terminy zastosowania przepisów MiFID II/MiFIR o jeden rok (tj. miałyby one obowiązywać od dnia 3 stycznia 2018 r.).

7.2. Działania w zakresie upowszechniania obrotu bezgotówkowego

7.2.1. Aktualizacja Programu Rozwoju Obrotu Bezgotówkowego w Polsce na lata 2014 – 2020

W II półroczu 2015 r. projekt zaktualizowanego Programu Rozwoju Obrotu Bezgotówkowego w Polsce na lata 2014 – 2020 (zwanego dalej Programem) został poddany szerokim konsultacjom z Członkami Koalicji na rzecz Obrotu Bezgotówkowego i Mikropłatności (zwanej dalej Koalicją), oraz adresatami Programu

zarówno po stronie rynkowych podmiotów, jak i administracji publicznej. W dniu 11 grudnia 2015 r. Program został przyjęty na plenarnym posiedzeniu Koalicji, a następnie zaprezentowany w dniu 18 grudnia 2015 r. na posiedzeniu Rady ds. Systemu Płatniczego. Program został przekazany wszystkim adresatom rekomendowanych czynności oraz opublikowany na stronie internetowej Koalicji³⁰

Zaktualizowany Program składa się z zaktualizowanego Dokumentu Strategicznego nowego trzyletniego Planu Operacyjnego na lata 2016-2018 oraz Rekomendacji dla Administracji Publicznej (poprzednio Rekomendacji dla Rządu).

Główne zaproponowane w nowym Programie zmiany dotyczą m.in. podkreślenia istotności objęcia obrotem bezgotówkowym płatności o niskich kwotach. W związku z tym, został sformułowany osobny cel (Cel nr 5) o brzmieniu: „Zwiększenie powszechności dokonywania płatności o niskich kwotach bez użycia gotówki”. Ponadto, obok kontynuacji działań na rzecz włączenia finansowego najbardziej nieubankowionych grup polskiego społeczeństwa, podkreślono potrzebę zwiększenia aktywności przez obecnych posiadaczy bezgotówkowych instrumentów płatniczych w korzystaniu z nich. Wśród nowo zaproponowanych zadań oraz wskaźników znalazły się również dedykowane mikroprzedsiębiorcom oraz osobom młodym, w szczególności w przedziale wiekowym 18-24 lata. Program, podobnie do poprzedniego, zawiera szereg rekomendowanych działań o charakterze edukacyjno – promocyjnym w zakresie obrotu bezgotówkowego, np. propozycję rozpoczęcia akcji promocyjnej pod tytułem „Dzień bez płacenia gotówką”. „Dzień bez płacenia gotówką” miał miejsce w Polsce w dniu 5 kwietnia 2016 r., w którym odbywała się także paneuropejska podobna akcja o nazwie „No Cash Day”.

7.2.2. Seminarium pt. „Limitowanie kwotowe płatności gotówkowych między przedsiębiorstwami – nadmiernym ograniczeniem wolności gospodarczej czy uzasadnionym narzędziem państwa służącym realizacji ważnego interesu publicznego?”

W dniu 30 listopada 2015 r. Narodowy Bank Polski wraz z Centrum Prawa Nowych Technologii Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego wspólnie zorganizował seminarium pt. „Limitowanie kwotowe płatności gotówkowych między przedsiębiorstwami - nadmiernym ograniczeniem wolności gospodarczej czy uzasadnionym narzędziem państwa służącym realizacji ważnego interesu publicznego?”. Głównym celem tej inicjatywy było stworzenie platformy umożliwiającej przeprowadzenie szerokiego dialogu na temat limitowania kwot płatności gotówkowych w transakcjach między przedsiębiorcami, w tym przedstawienie wszystkich argumentów za i przeciw takiemu rozwiązaniu. Seminarium było odpowiedzią na prowadzoną w Polsce od kilku lat dyskusję, w której wiele instytucji i podmiotów brało aktywny udział, na temat tego, czy można i należy obniżyć limity kwoty płatności gotówkowych, które dokonywane są pomiędzy przedsiębiorstwami, oraz jaki wpływ na gospodarkę taka zmiana wniesie. Propozycja obniżenia kwoty limitu z obecnego poziomu 15 tys. euro, która była przedmiotem dyskusji na szczeblu rządowym w 2011 r. podczas prac nad projektem rządowego programu rozwoju obrotu bezgotówkowego oraz w 2015 r. podczas prac nad założeniami do projektu ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, była również od 2013 r. jedną z rekomendacji Koalicji na rzecz Obrotu Bezgotówkowego i Mikropłatności wobec rządu. Do udziału w seminarium zaproszono wszystkie strony zaangażowane w tę kwestię, czyli

---

³⁰ <http://zbp.pl/dla-bankow/zespoły-rady-i-komitetów/podaj-nazwę/obrot-bezgotówkowy/koalicja>

zarówno przedstawiciele zainteresowanych resortów, przedstawiciele biznesu, jak również naukowców i ekspertów. Wśród panelistów byli przedstawiciele: Ministerstwa Rozwoju, Ministerstwa Finansów i Komisji Nadzoru Finansowego; reprezentujący stronę biznesu: przedstawiciele Związku Banków Polskich, Związku Przedsiębiorców i Pracodawców oraz Izby Gospodarki Elektronicznej. Perspektywę ekspertów prezentowali: przedstawiciele Uniwersytetu Warszawskiego, Narodowego Banku Polskiego, Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową oraz firmy doradczej EY. Specjalnym gościem seminarium był reprezentant Banca d'Italia, który podzielił się z uczestnikami seminarium doświadczeniami i wnioskami Włoch z obniżenia limitu na płatności gotówkowe do wysokości 1 tys. euro, tj. do jednego z najniższych w Europie poziomów.

7.2.3. Akademia Dostępne Finanse

Narodowy Bank Polski w II półroczu 2015 r. kontynuował wieloletni program promocyjno-edukacyjny Akademia „Dostępne Finanse”, którego celem jest upowszechnienie obrotu bezgotówkowego i ograniczenie wykluczenia finansowego. Obecnie inicjatywa ta, zaplanowana na lata 2012 – 2016 i skierowana głównie do osób starszych, realizowana jest w formie cyklu spotkań edukacyjnych w kolejnych 16 województwach, połączonych z działaniami promującymi podstawowe usługi bankowe. Bezpośrednie zaangażowanie w realizację ADF przedstawiciele Oddziałów Okręgowych NBP, znających potrzeby i możliwości lokalnych społeczności, jak również tzw. Ambasadorów Obrotu Bezgotówkowego, tj. osób cieszących się autorytetem w lokalnych środowiskach społecznych, przynosi pozytywne wyniki działań regionalnych podejmowanych w ramach tego projektu.

W II połowie 2015 r. odbyły się dwa spotkania inauguracyjne: w Łodzi i Bydgoszczy. W spotkaniach tych, z udziałem ekspertów z Narodowego Banku Polskiego, Bankowego Funduszu Gwarancyjnego oraz Związku Banków Polskich, uczestniczyło 215 Ambasadorów Obrotu Bezgotówkowego. Poprzez udział ekspertów NBP, ZBP i BFG w spotkaniach z mediami (regionalna telewizja, radio i prasa) informacje o ADF i obrocie bezgotówkowym trafiły do dużo szerszego kręgu odbiorców, szacowanego na 360 000 widzów lokalnej telewizji, 106 000 słuchaczy audycji radiowych i 77 000 czytelników prasy. Zadania wytyczone podczas spotkań inauguracyjnych realizowane były regionalnie w ramach drugiego etapu ADF, zwanego też Echem ADF. Celem tych działań jest upowszechnianie wiedzy z zakresu szeroko pojętego rynku finansowego, w tym płatności bezgotówkowych, a tym samym eksponowanie korzyści związanych z obrotem bezgotówkowym.

Od inauguracji programu ADF, tj. od maja 2012 r. do grudnia 2015 r., odbyło się 15 spotkań inauguracyjnych z udziałem 902 Ambasadorów, zaś w ramach tzw. Echa ADF realizowanego przez pracowników Oddziałów Okręgowych i Ambasadorów Obrotu Bezgotówkowego, zorganizowano 535 lokalnych spotkań z udziałem 31 086 osób, z czego w omawianym okresie, tj. w II półroczu 2015 roku, w ramach Echa ADF zorganizowano 119 spotkań z udziałem 6 786 osób. Dzięki dużemu zainteresowaniu mediów lokalnych, zarówno spotkaniami inauguracyjnymi, jak i działaniami podejmowanymi w ramach Echa ADF, grono odbiorców treści promocyjno-edukacyjnych ADF jest znacznie szersze niż liczba osób biorących bezpośredni udział w spotkaniach. Od rozpoczęcia projektu informacje mające na celu upowszechnienie obrotu bezgotówkowego i ograniczenie wykluczenia finansowego, prezentowane w ramach spotkań inauguracyjnych, w telewizjach lokalnych obejrzało ok. 1,6 mln widzów, audycje radiowe miały ponad 1,1 mln słuchaczy, a artykuły prasowe ukazały się w czasopiśmie lokalnych w nakładzie prawie 500 tys. egzemplarzy.

Ponad trzyletnie doświadczenia w realizacji projektu ADF wskazują, że taka forma działań edukacyjno-promocyjnych to dobry i pożądaný kierunek dotarcia z przekazem merytorycznym do polskiego społeczeństwa, o czym świadczą zarówno skala zainteresowania, tj. ponad 32 tysiące osób bezpośrednio uczestniczących, jak i pozytywne opinie uzyskane z lokalnych środowisk. Na podstawie dotychczasowej praktyki można ocenić, że temat i forma realizacji ADF sprawdziły się oraz przynoszą efekty w postaci skutecznego dotarcia z informacją odpowiednio dostosowaną do grup docelowych, jak i pozytywnego postrzegania NBP przez społeczeństwo.

NBP prowadzi badania i przygotowuje założenia dotyczące II odsłony ADF, skierowanej tym razem do osób młodych, głównie w wieku 18-24 lata.

Ocena działań na rzecz obrotu bezgotówkowego w II półroczu 2015 r.

Działania na rzecz upowszechniania obrotu bezgotówkowego w II półroczu 2015 r. należy ocenić pozytywnie. Realizowano w szerokim zakresie działania zaplanowane w „Programie rozwoju obrotu bezgotówkowego w Polsce na lata 2014 – 2020”. Jednym z istotnych działań, mających na celu ograniczenie barier mentalnych, jest projekt NBP pod nazwą Akademia „Dostępne Finanse”, który przynosi pozytywne efekty.

7.3. Działania na rzecz wprowadzenia standardów SEPA

7.3.1. Działania związane z wprowadzaniem paneuropejskiego polecenia przelewu – SEPA Credit Transfer (SCT)

W II półroczu 2015 r. działania związane z wprowadzaniem paneuropejskich instrumentów płatniczych w Polsce koncentrowały się głównie na monitorowaniu uruchomionego w dniu 28 stycznia 2008 r. paneuropejskiego polecenia przelewu – SEPA Credit Transfer (SCT) oraz funkcjonowaniu instrumentów SEPA w krajach UE. Polskimi uczestnikami schematu polecenia przelewu SEPA według stanu na koniec grudnia 2015 r. było 30 banków na 66 działających (bez banków spółdzielczych).

Według stanu na koniec grudnia 2015 r., NBP był bankiem rozliczeniowym w obsłudze SCT dla 20 banków, które podpisały z NBP umowę w sprawie uczestnictwa pośredniego w systemie STEP2 SEPA Credit Transfer. Przelewy SCT są przekazywane do EBA Clearing, będącego operatorem ww. systemu, przy wykorzystaniu systemu Euro Elixir w KIR S.A. Rozrachunek STEP2 SCT ma miejsce w systemie TARGET2.

Dzięki współpracy KIR S.A. z izbami rozliczeniowymi w ramach EACHA (*European Automated Clearing House Association*) uczestnicy systemu Euro Elixir mają również możliwość realizacji transakcji SCT do wybranych krajów bez konieczności posiadania statusu uczestnika systemu STEP2, prowadzonego przez EBA Clearing. Według stanu na koniec grudnia 2015 r. KIR S.A. wymieniał w ten sposób zlecenia płatnicze w standardzie SCT z trzema izbami partnerskimi, tj. Equens SE (Holandia i Niemcy), Iberpay (Hiszpania) i Borica Bankservice AD (Bułgaria).

Ocena działań na rzecz wprowadzania standardów SEPA

Podsumowując, należy podkreślić, że przyjęte rozwiązania dają polskim bankom różne możliwości realizacji przelewów w standardzie SEPA, pozwalając im na wybór optymalnego sposobu rozliczeń transakcji w euro.

7.4. Działania w zakresie rozwoju rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych

W II półroczu 2015 r. dokonano korekty Regulaminu rozliczeń transakcji (obrotu zorganizowany) KDPW_CCP S.A. dostosowującej do decyzji KNF z dnia 8 kwietnia 2014 r., zezwalającej Spółce na świadczenie usług rozliczeniowych, wyłączając z jego zakresu przepisy umożliwiające przeprowadzanie rozliczeń transakcji w obrocie zorganizowanym w innej walucie niż złoty polski. Jednocześnie w celu zapewnienia możliwości rozliczania transakcji, zawieranych w obrocie zorganizowanym w euro w zakresie instrumentów rynku kasowego, przeniesiono z KDPW_CCP S.A. do KDPW S.A. tę funkcję oraz utworzono niezbędne dla obsługi ww. transakcji fundusze rozliczeniowe. Przeniesienie rozliczeń w euro do KDPW S.A. nastąpiło z dniem 1 września 2015 r. Ma ono charakter tymczasowy do czasu uzyskania autoryzacji przez KDPW_CCP S.A. na rozliczenia transakcji w euro, co powinno nastąpić w I połowie 2016 r. Wprowadzone zmiany miały znaczenie z punktu widzenia rozwoju infrastruktury rozliczeniowej i rozrachunkowej z uwagi na fakt, iż zapewniły ciągłość świadczenia istotnej funkcji systemu.

Ponadto w II półroczu 2015 r. podjęte zostały działania związane ze świadczeniem usługi *tri-party repo*, mające na celu ograniczenie barier korzystania przez uczestników KDPW z tej usługi, która od czasu jej wprowadzenia w ogóle się nie rozwinęła (w poprzedzającym zmiany okresie nie dokonano żadnego rozrachunku tej transakcji). Miało to wynikać z negatywnego stanowiska uczestników rynku do sposobu uregulowania usługi w Regulaminie KDPW. Wprowadzone zmiany uwzględniły postulaty podmiotów rynkowych w taki sposób, aby możliwe stało się praktyczne rozpoczęcie świadczenia usługi *tri-party repo*, co powinno mieć pozytywny wpływ na ograniczenie niepewności występującej na rynku finansowym w okresach napięć rynkowych i tym samym przyczynić się do rozwoju polskiego rynku kapitałowego, w tym jego infrastruktury rozliczeniowej i rozrachunkowej.

8. Działania w zakresie nadzoru nad systemem płatniczym

8.1. Przyjęcie „Polityki sprawowania przez NBP nadzoru systemowego w zakresie systemu płatniczego”

W dniu 8 października 2015 r. Zarząd NBP rozpatrzył i przyjął dokument pt. „Polityka sprawowania przez Narodowy Bank Polski nadzoru systemowego w zakresie systemu płatniczego”³¹.

Dokument ten weryfikuje uprzednio obowiązującą politykę nadzorczą w obszarze systemu płatniczego, zawartą w dokumencie pt. „Polityka Narodowego Banku Polskiego w dziedzinie nadzoru nad systemami płatności”, który Zarząd NBP przyjął w dniu 22 kwietnia 2004 r. i który został opublikowany na stronie internetowej NBP w październiku 2004 r.

W aspekcie podmiotowym, stosownie do zmian przepisów prawa, polityka w zakresie sprawowania nadzoru systemowego została rozszerzona na systemy rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych oraz odpowiednio dostosowana w obszarze usług świadczonych przez agentów rozliczeniowych. W aspekcie przedmiotowym, zmianie uległy standardy i regulacje, do których stosowania w procesie sprawowania nadzoru systemowego Polityka się odwołuje, wprowadzając tym samym bardziej rygorystyczne wymagania, zgodne z międzynarodową praktyką.

Polityka Narodowego Banku Polskiego w dziedzinie nadzoru nad systemami płatności została opracowana przy uwzględnieniu najlepszych międzynarodowych praktyk, odnoszących się do zasad organizacji nadzoru systemowego oraz z zapewnieniem efektywności sprawowania tego nadzoru.

8.2. Działania w zakresie nadzoru nad systemami płatności

W II półroczu 2015 r. Prezes NBP wydał trzy decyzje w sprawie wyrażenia zgody na wprowadzenie zmian w zasadach funkcjonowania trzech systemów płatności detalicznych, w tym decyzję w sprawie wyrażenia zgody na zmianę nazwy systemu płatności pn. „System Płatności Kartowych”, prowadzonego przez KIR S.A., na „Inkart”.

Pozostałe działania nadzorcze w II półroczu 2015 r. polegały przede wszystkim na bieżącym monitorowaniu funkcjonowania systemów płatności z wykorzystaniem informacji pochodzących od operatorów systemów płatności. Podejmowane działania miały u swej podstawy potrzebę zapewnienia przez operatorów systemów płatności zgodnego z prawem oraz sprawnego i bezpiecznego funkcjonowania systemów płatności, a w konsekwencji - stabilnego funkcjonowania systemu płatniczego.

---

³¹ Dokument opublikowano na stronie internetowej NBP, pod adresem: <http://www.nbp.pl/systemplatniczy/nadzor/polityka.pdf>

8.3. Działania w zakresie wydawania przez Prezesa NBP opinii ws. krajowych instytucji płatniczych

Na mocy art. 60 ust. 3 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (Dz. U. z 2014 poz. 873 z późn. zm.) Prezes NBP wydaje dla KNF opinie w zakresie usługi płatniczej, wymienionej w art. 3 ust. 1 pkt 5 (usługa *acquiringu*), którą zamierza świadczyć podmiot ubiegający się o uzyskanie zezwolenia KNF na świadczenie usług płatniczych w charakterze krajowej instytucji płatniczej. W tym celu KNF przekazuje Prezesowi NBP kopię dokumentacji złożonej przez wnioskodawcę (tj. wniosek o wydanie zezwolenia wraz załącznikami), zgodnie z art. 61a ustawy o usługach płatniczych.

W II półroczu 2015 r. KNF przekazała do opinii Prezesa NBP dwa wnioski podmiotów ubiegających się o świadczenie usług płatniczych w charakterze krajowej instytucji płatniczej, w tym o świadczenie usługi, o której mowa w art. 3 ust. 1 pkt 5 ustawy o usługach płatniczych. Jednocześnie w II półroczu 2015 r. Prezes NBP wydał dwie opinie w przedmiocie świadczenia usługi *acquiringu*.

Działania prowadzone przez Prezesa NBP w zakresie opiniowania wniosków podmiotów, ubiegających się o wydanie zezwolenia KNF na świadczenie usługi *acquiringu*, miały na celu ocenę, czy usługa ta jest świadczona zgodnie z prawem oraz w sposób sprawny i bezpieczny.

8.4. Działania w zakresie nadzoru nad systemami rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych

8.4.1. Wydawanie opinii

W II półroczu 2015 r. Prezes NBP, na podstawie przepisów ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi, wydał 4 opinie w formie postanowień.

Postanowienia Prezesa NBP odnosiły się do dwóch zmian w Regulaminie KDPW, czyli:

- tymczasowego przeniesienia z KDPW_CCP S.A. do KDPW S.A. rozliczeń transakcji zawieranych w obrocie zorganizowanym w euro dotyczących instrumentów rynku kasowego³²;
- usunięcia barier świadczenia usługi tri-party repo przez KDPW S.A.

Kolejne postanowienie Prezesa NBP dotyczyło zatwierdzenia przez KNF Regulaminu Funduszu Rozliczeniowego KDPW, który określa sposób jego tworzenia i zasady wykorzystywania środków w nim zgromadzonych. Fundusz ten zabezpiecza rozliczenia transakcji zawieranych na rynkach regulowanych prowadzonych przez Giełdę Papierów Wartościowych w Warszawie S.A. oraz przez BondSpot S.A., w których przedmiotem świadczenia niepieniężnego są instrumenty finansowe niebędące instrumentami pochodnymi, a świadczenia pieniężne będą wyrażone w euro.

---

³² W zakresie zmian w Regulaminie rozliczeń transakcji (obrotu zorganizowanego) KDPW_CCP S.A. Prezes NBP wydał opinię pozytywną w sprawie proponowanego przez KDPW_CCP S.A. usunięcia z ww. Regulaminu zapisów o możliwości przeprowadzania rozliczeń zawieranych w obrocie zorganizowanym transakcji w innej walucie niż złoty. Istniały bowiem wątpliwości co do zgodności prowadzenia rozliczeń, zawieranych w obrocie zorganizowanym, transakcji w walutach obcych z decyzją KNF zezwalającą KDPW_CCP S.A. na świadczenie usług rozliczeniowych.

8.4.2. Wniosek KDPW_CCP S.A. o rozszerzenie działalności

W dniu 12 listopada 2015 r. KNF uznała kompletność wniosku przekazanej przez KDPW_CCP S.A. w ramach prowadzonego postępowania autoryzacyjnego. Stosownie do art. 19 ust. 1 rozporządzenia EMIR, w terminie czterech miesięcy od powyższej daty złożenia przez KDPW_CCP S.A. kompletnego wniosku zgodnie z art. 17 tego rozporządzenia, KNF przeprowadzi ocenę ryzyka w odniesieniu do KDPW_CCP S.A. Sporządzone sprawozdanie z prac merytorycznych nad oceną ryzyka KNF przedłoży opinii kolegium (powstałego w dniu 4 grudnia 2013 r. i uwzględniającego w składzie również przedstawiciela NBP), powołanego w myśl art. 18 ust. 1 rozporządzenia EMIR do celów wykonywania zadań, o których mowa w art. 15, 17, 49, 51 i 54 tego rozporządzenia. W dalszym toku postępowania, co wynika z art. 19 ust. 1 rozporządzenia EMIR, w terminie 30 dni kalendarzowych od dnia otrzymania sprawozdania, kolegium wyda wspólną opinię na temat spełnienia wymogów, ustanowionych w rozporządzeniu EMIR, przez KDPW_CCP w złożonym wniosku o rozszerzenie zakresu obowiązującego zezwolenia na świadczenie usług rozliczeniowych jako CCP.

W dniu 18 grudnia 2014 r. – na podstawie art. 15 ust. 1 w zw. z art. 17 ust. 1 i nast. rozporządzenia EMIR – KDPW_CCP S.A. złożył wniosek o rozszerzenie zakresu obowiązującego zezwolenia na świadczenie usług rozliczeniowych jako centralny kontrpartner (CCP), wydanego decyzją KNF z dnia 8 kwietnia 2014 r. i o którym mowa w art. 14 ust. 1 rozporządzenia EMIR. Obecnie KDPW_CCP S.A. świadczy usługi rozliczeniowe na zasadach zawartych w Regulaminie rozliczeń transakcji (obrot zorganizowany) i Regulaminie rozliczeń transakcji (obrot niezorganizowany) w zakresie klas instrumentów określonych w powyższym zezwoleniu KNF.

Zgodnie z ww. wnioskiem KDPW_CCP zamierza rozszerzyć działalność rozliczeniową o nominowane w euro instrumenty pochodne OTC stopy procentowej, dla których instrumentem bazowym są EURIBOR i EONIA. Wnioskiem o rozszerzenie zakresu świadczonych usług objęto także nominowane w euro i zawierane w obrocie zorganizowanym transakcje, których przedmiotem są papiery wartościowe. Uzyskanie przez KDPW_CCP zezwolenia KNF na rozszerzenie zakresu usług rozliczeniowych oznaczałoby, że KDPW_CCP może prowadzić działalność rozliczeniową w tym zakresie na terytorium całej UE (zgodnie z art. 14 ust. 2 rozporządzenia EMIR).

Ocena działań nadzorczych w II półroczu 2015 r.

Najistotniejszym działaniem w zakresie nadzoru było przygotowanie projektu dokumentu pt. „Polityka sprawowania przez Narodowy Bank Polski nadzoru systemowego w zakresie systemu płatniczego” przyjętego w październiku 2015 r. przez Zarząd NBP.

Stosowanie zawartych w ww. dokumencie nowych zasad nadzorczych przyczyni się nie tylko do sprawowania nadzoru w sposób bardziej efektywny i sprawny, zgodnie z najnowszymi międzynarodowymi regulacjami i praktykami, ale także do objęcia nadzorem nowych obszarów działania podmiotów infrastruktury systemu płatniczego, dotychczas nienadzorowanych. Bardzo istotną funkcją nowej polityki nadzorczej jest także upowszechnianie wiedzy o obowiązujących standardach oraz zapewnienie transparentności, a także publicznego dostępu do wszystkich stosowanych przez NBP procedur i zasad sprawowania nadzoru.

W zakresie krajowej infrastruktury systemu płatniczego działania nadzorcze skupiały się na analizie i opiniowaniu zasad funkcjonowania systemów płatności detalicznych i systemów rozrachunku i rozliczeń

papierów wartościowych, jak również zmian w zasadach ich funkcjonowania. W II półroczu 2015 r. Prezes NBP wydał łącznie 7 opinii w powyższym zakresie, czyli o 1 więcej niż w poprzednim półroczu. Działania nadzorcze dotyczyły również bieżącego monitorowania funkcjonowania ww. systemów.

W przedmiocie wniosków podmiotów ubiegających się o uzyskanie zezwolenia KNF na świadczenie usług płatniczych w charakterze krajowej instytucji płatniczej, działania NBP dotyczyły w szczególności opiniowania dokumentacji w zakresie świadczenia usługi *acquiringu*. W II półroczu 2015 r. Prezes NBP wydał dwie opinie w przedmiocie świadczenia usługi *acquiringu*.

W zakresie krajowej infrastruktury rozliczeniowo-rozrachunkowej rynku kapitałowego działania nadzorcze koncentrowały się na bieżącej współpracy z KNF dotyczącej analizy dokumentacji zawartej we wniosku KDPW_CCP S.A. o rozszerzenie zakresu obowiązującego zezwolenia na świadczenie usług rozliczeniowych, jako centralny kontrpartner (CCP), wydanego decyzją KNF z dnia 8 kwietnia 2014 r.

Zakres i intensywność działań nadzorczych zwiększyły się w związku z prowadzeniem prac nad przygotowaniem projektu dokumentu pt. „Polityka sprawowania przez Narodowy Bank Polski nadzoru systemowego w zakresie systemu płatniczego”, a w pozostałych aspektach nie odbiegały znacząco od działań w okresach poprzednich. Należy je ocenić pozytywnie.

9. Wyniki wybranych badań i analiz w zakresie systemu płatniczego

9.1. Badanie świadomości i wiedzy ekonomicznej Polaków

W II półroczu 2015 r. opublikowany został raport z badania ilościowego pt. *Badanie świadomości i wiedzy ekonomicznej Polaków*³³ (realizowanego na zlecenie Departamentu Edukacji i Wydawnictw Narodowego Banku Polskiego w okresie od marca do kwietnia 2015 r. na reprezentatywnej grupie Polaków powyżej 15 roku życia), którego głównym celem była diagnoza stanu wiedzy Polaków na temat ekonomii i gospodarki oraz identyfikacja obszarów realnych potrzeb edukacyjnych w tym zakresie. Poza ww. głównym celem raport przedstawiał jednak również istotne z punktu widzenia działań w zakresie obrotu bezgotówkowego dane o poziomie posiadania i korzystania z podstawowych produktów bankowych.

W raporcie przedstawiono diagnozę stanu wiedzy ekonomicznej – zarówno na podstawie subiektywnej oceny badanych, jak i wyników testu z zagadnień finansowo-ekonomicznych, identyfikację obszarów rzeczywistych potrzeb w zakresie edukacji ekonomicznej oraz segmentację tych potrzeb ze względu na cechy społeczno-demograficzne i psychograficzne badanych, wskazanie preferowanych sposobów dotarcia z wiedzą do poszczególnych grup społecznych, opis postaw i zwyczajów związanych z wydawaniem, oszczędzaniem i inwestowaniem pieniędzy oraz stosunek Polaków do przedsiębiorczości i instytucji finansowych. Raport zawiera także porównanie wyników obecnego badania z wynikami poprzedniej edycji badania, które zostało przeprowadzone w 2012 roku.

Obiektywna ocena wiedzy ekonomicznej Polaków została dokonana w oparciu o test z zakresu mikro- i makroekonomii. Na podstawie uzyskanych wyników stan wiedzy można określić jako średni i w porównaniu z testem z 2012 roku nie uległ on znaczącej zmianie (37% w 2012 r., 38% w 2015 r.). Wyniki subiektywnej oceny wiedzy ekonomicznej wskazują jednak, że w 2015 roku Polacy niżej niż w 2012 roku oceniają swoją wiedzę ogólną w tym zakresie (odsetek oceniających swoją wiedzę jako dużą zmniejszył się o 4 pkt. procentowe), czują się także mniej wyedukowani w poszczególnych jej obszarach.

Najlepiej oceniają swoją wiedzę i umiejętności w obszarze gospodarowania budżetem domowym (30%), płatności bezgotówkowych (15%), korzystania z kredytów i pożyczek oraz oszczędzania i korzystania z lokat i kont oszczędnościowych (12%). Ocena wiedzy (subiektywna i obiektywna) pozytywnie koreluje z włączeniem w system finansowy, mierzony liczbą posiadanych produktów bankowych. Osoby o średnim poziomie włączenia mają od 2 do 4 produktów, o wysokim – co najmniej 5 produktów. Wysoki poziom włączenia osiągnęło 6% Polaków, którzy w teście ekonomicznym uzyskali wysoki wynik, natomiast posiadanie 2 do 4 produktów bankowych deklaruje 81% badanych z tej grupy. Wysoki stopień włączenia w sys-

---

³³ na Portalu Edukacji Ekonomicznej NBP opublikowany został materiał pt. „Stan wiedzy i świadomości ekonomicznej Polaków”, tj. prezentacja – podsumowująca wyniki tego badania

https://www.nbportal.pl/data/assets/pdf_file/0006/54528/Diagnoza-stanu-wiedzy-i-swiadomosci-ekonomicznej-Polakow-2015.pdf

tem finansowy deklarują głównie osoby aktywne zawodowo, w wieku między 35 a 54 rokiem życia, posiadające wyższe wykształcenie i oceniające swoją sytuację materialną jako dobrą.

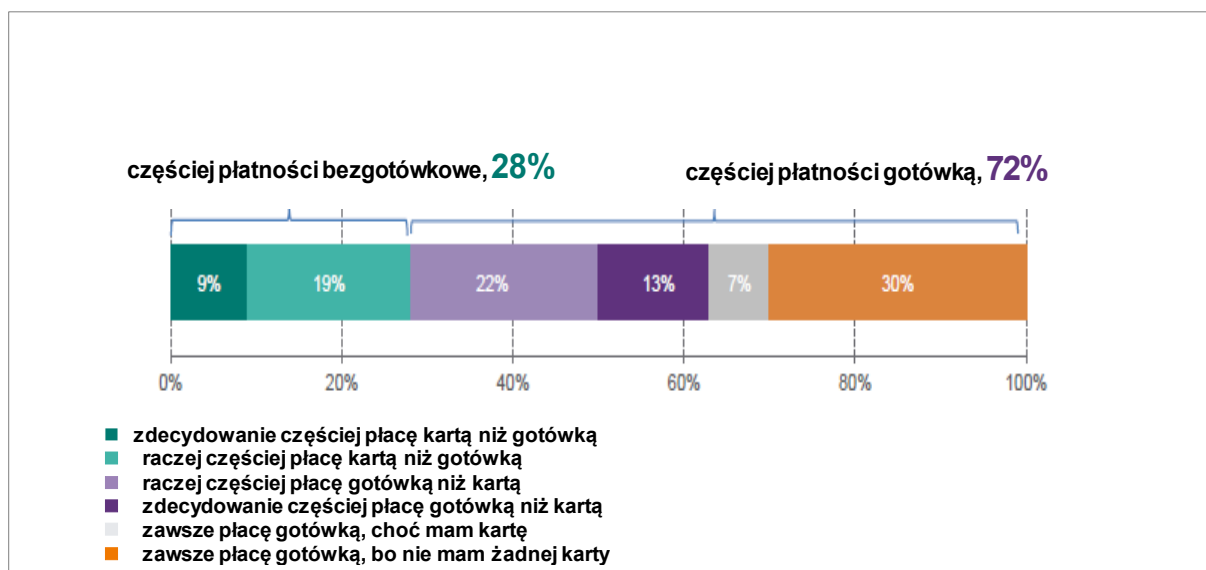
Najbardziej powszechnym produktem bankowym, z którego korzystamy, jest rachunek oszczędnościowo-rozliczeniowy (ROR) – posiada go samodzielnie lub wspólnie z inną osobą 78% badanych. W większości posiadacze kont mają dostęp do bankowości przez Internet, ale z takiej możliwości regularnie korzysta jedynie 34% badanych (12% korzysta sporadycznie). Bankowość internetowa służy przede wszystkim do sprawdzania stanu konta i sprawdzania historii transakcji (42%) oraz realizacji płatności (37%). W mniejszym stopniu Polacy korzystają z bankowości internetowej do zakładania lokat i kont oszczędnościowych (2%) oraz zakupu jednostek funduszy inwestycyjnych (1%). Do ponad połowy kont bankowych możliwy jest także dostęp z wykorzystaniem telefonu komórkowego (z wykorzystaniem aplikacji w telefonie lub przy pomocy pracownika biura obsługi klienta banku), ale z tej możliwości korzysta tylko 14% Polaków. Korzystający z dostępu do konta poprzez aplikację telefoniczną najczęściej sprawdzają stan konta i historię transakcji (88%), natomiast rzadziej realizują w ten sposób płatności (63%). Osoby korzystające z pomocy pracownika biura obsługi klienta w podobnym stopniu sprawdzają stan konta i historię transakcji (63%) jak i dokonują przelewów (59%).

Większość Polaków posiadających konto posiada również kartę debetową (69%), z której w znacznej mierze korzysta (65%). W stosunku do poprzedniej edycji badania odsetek osób posiadających kartę debetową zmniejszył się (z 73%). Zmniejszył się również odsetek osób posiadających karty kredytowe z 23% w 2012 r. do 13 % w 2015 r., a obecnie aktywnie korzysta z nich jedynie 9%. W jeszcze mniejszym stopniu wykorzystywane są karty przedpłacone – 4% badanych posiada takie karty, a korzysta z nich tylko 2%. Kartami, z których korzystamy najczęściej, są karty debetowe. Ponad połowa Polaków (54%) dość regularnie (tj. 1 – 3 razy w tygodniu) płaci za usługi i produkty kartą debetową, a 34% dokonuje takich płatności przynajmniej 1 -2 razy w miesiącu. Niemniej jednak z badania wynika, że mimo posiadania kart płatniczych, do regulowania bieżących wydatków Polacy nadal preferują płatności gotówkowe. Zawsze za codzienne zakupy płaci gotówką 37% badanych (z czego 7% są to osoby posiadające kartę płatniczą), częściej gotówką niż kartą płaci 35%, a płatności bezgotówkowe wybiera tylko 28% badanych³⁴. Przedstawia to wykres nr 75.

---

³⁴ Zgodnie z wynikami badania zwyczajów płatniczych Polaków, przeprowadzonego przez NBP w 2012 r. z wykorzystaniem tzw. dzienniczków płatności, jedynie 18% płatności detalicznych było realizowanych bezgotówkowo, co oznacza - przy istnieniu różnic metodologicznych w obu badaniach – znaczny wzrost aktywności bezgotówkowej Polaków w ciągu 3 lat.

Wykres nr 75. Sposób płatności za codzienne zakupy w 2015 r.

Źródło: Raport z badania pt. „Diagnoza stanu wiedzy ekonomicznej Polaków oraz obszaru realnych potrzeb edukacyjnych w tym zakresie” Departament Edukacji i Wydawnictw NBP, 2015 r., n=2000 osób w wieku 15 lat i więcej

Według Polaków (posiadających oszczędności, jak i tych, którzy ich nie mają) najlepszym sposobem zarządzania oszczędnościami jest ich trzymanie w banku – na lokacie terminowej (38%), na koncie do systematycznego oszczędzania (33%) lub na zwykłym koncie, z którego można na bieżąco korzystać (25%) oraz inwestycja w nieruchomości (35%). Natomiast aż 16% badanych uważa, że dobrym rozwiązaniem jest także trzymanie środków w domu (jest to wzrost z 9% w 2012 r.).

Mimo preferowanych sposobów zarządzania oszczędnościami poprzez lokowanie oszczędności w banku, zmniejszył się, w porównaniu z 2012 r., odsetek osób korzystających z produktów oszczędnościowych (konto oszczędnościowe – spadek z 20% w 2012 do 13% w 2015 r., lokata terminowa – spadek z 16% w 2012 r. do 10% w 2015 r.).

Nasze postawy i zachowania wobec pieniądza, umiejętności w korzystaniu z produktów bankowych, oszczędzaniu i inwestowaniu środków są ściśle powiązane z poziomem wiedzy ekonomicznej, jaką posiadamy. Z raportu wynika, że generalnie Polacy chętnie zgłaszają potrzebę zwiększenia tej wiedzy (67% badanych), w szczególności w obszarach związanych z codziennym życiem (emerytura, ubezpieczenia, gospodarowanie domowym budżetem). Głównym i najważniejszym źródłem informacji, zwłaszcza wśród osób o niskiej samoocenie wiedzy ekonomicznej oraz słabych wynikach uzyskanych w teście, jest telewizja (48% badanych). Do najczęściej wykorzystywanych źródeł należą także: Internet (36%), własne doświadczenia (27%) oraz znajomi, sąsiedzi i rodzina (22%). Źródła, z jakich Polacy chcieliby w przyszłości pozyskiwać wiedzę z zakresu ekonomii i finansów, są zbieżne z dotychczasowymi doświadczeniami. Na uwagę zasługuje deklarowany wzrost zainteresowania pozyskiwaniem informacji od pracowników instytucji finansowych (16%), pracowników instytucji państwowych (9%) czy poprzez udział w kursach i szkoleniach (8%).

9.2. Cechy idealne modelowych instrumentów płatniczych

Na zlecenie Narodowego Banku Polskiego, w związku z zawartym w „Programie Rozwoju Obrotu Bezgotówkowego w Polsce na lata 2014-2020” postulatem zrealizowania analizy cech idealnych modelowych instrumentów płatniczych (czynność nr 6, tj. „Przygotowanie opracowania dotyczącego cech idealnych modelowych instrumentów płatniczych z punktu widzenia klientów, przedsiębiorców i strony podaźowej, w celu ich dopasowania do potrzeb i możliwości” w ramach Działania nr 4.2. „Dokonanie analizy dostępnych/oferowanych przez rynek rozwiązań technologicznych (np. przetwarzanie w chmurze) pod kątem bezpieczeństwa zarówno dla dostawców, jak i beneficjentów usług płatniczych” w celu szczegółowym nr 4 „Zapewnienie bezpieczeństwa i efektywności elektronicznych instrumentów płatniczych, poszerzenie ich ofert oraz rozwój innowacyjnych instrumentów płatniczych” w „Planie Operacyjnym na lata 2014 – 2016”), dr Artur Borcuch z Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach opracował raport pt. „Cechy idealne modelowych instrumentów płatniczych”, zawierający próbę wskazania, jakie cechy powinny mieć instrumenty płatnicze (karta płatnicza bez funkcji płatności zbliżeniowej, płatność zbliżeniowa dokonana przy użyciu karty płatniczej, gotówka, płatność mobilna) z punktu widzenia potrzeb i możliwości różnych grup interesariuszy. W celu wyróżnienia tych cech przeprowadzono badanie wśród pracowników banków, pracowników operatorów sieci telefonii komórkowej i sklepów detalicznych oraz użytkowników instrumentów płatniczych. W raporcie przedstawiono, iż, w opinii respondentów, na szczególną uwagę zasługuje cecha określona jako „łatwość użycia”, której znaczenie podkreślono we wszystkich porównywanych instrumentach płatniczych. Na podstawie wyników badania wskazano, iż instrumentem płatniczym, który posiada cechy idealnego instrumentu, jest płatność zbliżeniowa dokonana przy użyciu karty płatniczej. W zakresie tej płatności respondenci najwyżej ocenili wygodę, szybkość oraz łatwość użycia. W raporcie wyrażono pogląd, że modelowym instrumentem płatniczym w perspektywie 5-10 lat może stać się płatność telefonem komórkowym z wykorzystaniem aplikacji e-portfela.

Podsumowanie dokonanych przez konsumentów ocen spełniania poszczególnych cech idealnych przez wybrane do badania cztery instrumenty płatnicze przedstawia tabela nr 16.

Tabela nr 16. Cechy płatności wybranymi instrumentami płatniczymi według konsumentów (od 1- bardzo słabe do 5 – bardzo dobre)

Cecha	Gotówka	Karta płatnicza bez funkcji płatności zbliżeniowych	Karta płatnicza z funkcją płatności zbliżeniowych	Płatność mobilna
Szybkość	3,26	3,44	4,53	4,07
Łatwość użycia	4,20	3,95	4,50	3,97
Wygoda	3,10	3,55	4,49	4,06
Dostępność	4,32	3,91	4,06	3,43
Bezpieczeństwo	3,29	3,98	3,44	3,79

Źródło: dr Artur Borcuch, Cechy idealne modelowych instrumentów płatniczych, ekspertyza dla Departamentu Systemu Płatniczego NBP, 2015

9.3. Porównanie wybranych elementów polskiego systemu płatniczego z systemami innych krajów Unii Europejskiej za 2014 r.

W październiku 2015 r. Europejski Bank Centralny opublikował dane przedstawiające funkcjonowanie systemów płatniczych, w tym obrotu bezgotówkowego, w krajach Unii Europejskiej w 2014 r., które prezentowane są w Hurtowni Danych Statystycznych (*Statistical Data Warehouse*)³⁵. W oparciu o te dane jak również o dane zbierane przez NBP i publikowane w okresowych opracowaniach, które można znaleźć na stronach internetowych NBP, oraz o informacje zawarte w opracowaniach Europejskiego Banku Centralnego i Banku Światowego Narodowy Bank Polski opracował cykliczny materiał porównujący poziom rozwoju polskiego systemu płatniczego z systemami krajów Unii Europejskiej pt. „Porównanie wybranych elementów polskiego systemu płatniczego z systemami innych krajów Unii Europejskiej za 2014 r.”. Materiał zawiera porównanie wskaźników z różnych obszarów systemu płatniczego, które prezentują poziom ubankowienia, wykorzystanie podstawowych bezgotówkowych instrumentów płatniczych (karty płatnicze, polecenie przelewu, polecenie zapłaty), jak również poziom rozwoju infrastruktury płatniczej (bankomaty i terminale POS). W grudniu 2015 r. materiał został przedstawiony Radzie ds. Systemu Płatniczego, a następnie w styczniu 2016 r. Członkom Zarządu NBP. Raport opublikowano na stronie internetowej Narodowego Banku Polskiego³⁶. W większości przypadków odnotowano w 2014 r. pozytywne zmiany w zakresie pozycji Polski na tle innych krajów UE, co wskazuje na postępujący rozwój obrotu bezgotówkowego w Polsce. Zmianę pozycji Polski w zakresie podstawowych wskaźników przedstawia tabela nr 17.

³⁵ <http://sdw.ecb.europa.eu/reports.do?node=1000004051>

³⁶ http://www.nbp.pl/systemplatniczy/obrot_bezgotowkowy/porownanie UE 2014.pdf

Tabela nr 17. Zmiany pozycji Polski w zakresie podstawowych wskaźników na tle innych krajów UE w latach 2013 - 2014

Wskaźnik	2013	2014	Wzrost / Spadek (%)	Zmiana pozycji względem innych krajów UE	
				2013	2014
Liczba rachunków bankowych na 1 mieszkańca	1,57	1,60	1,9% ↑	14/23 ↓	15/22
Wskaźnik ubankowienia	70% (2011)	78%	11,4% ↑	26/28 ↑	23/28
Udział rachunków z dostępem do przez Internet we wszystkich rachunkach	57,7%	60,2%	4,4% ↑	16/26 ↑	12/25
Liczba bankomatów na 1 mln mieszkańców	491	533	8,6% ↑	20/28 ↑	19/28
Liczba terminali POS w przeliczeniu na 1 mln mieszkańców	8.476	10.347	22,1% ↑	25/27 ↑	24/28
Liczba wydanych kart płatniczych na 1 mieszkańca	0,89	0,93	4,5% ↑	26/28 -	26/28
Liczba transakcji kartami płatniczymi na 1 mieszkańca	37,6	48,7	29,3% ↑	22/28 ↑	19/28
Liczba transakcji bezgotówkowych dokonywanych pojedynczą kartą płatniczą	40,5	50,3	24,4% ↑	13/28 ↑	10/28
Liczba transakcji zrealizowanych w pojedynczym terminalu POS	4.298	4.560	6,1% ↑	11/26 ↑	11/28
Udział transakcji bezgotówkowych w ogólnej liczbie transakcji przeprowadzonych kartami płatniczymi	64,5%	70,5%	9,3% ↑	21/27 ↑	14/27
Liczba zrealizowanych poleceń przelewu na jednego mieszkańca	47,8	51,4	7,4% ↑	18/28 ↓	19/28
Liczba transakcji dokonywanych przy użyciu bezgotówkowych instrumentów płatniczych	86,1	100,7	17,0% ↑	24/28 ↑	23/28
Udział pieniądza gotówkowego w agregacie podaży pieniądza M1	20,6	21,5	4,2% ↓	7/11 ↓	7/10

Źródło: Opracowanie własne, DSP

9.4. Projekt badawczy nt. kosztów instrumentów płatniczych na rynku polskim

Narodowy Bank Polski w drugim półroczu 2015 r. kontynuował prace w ramach badania kosztów instrumentów płatniczych na rynku polskim. Badanie to jest oparte na badaniu kosztów instrumentów płatniczych, przeprowadzonym w latach 2009-2012 pod kierunkiem Europejskiego Banku Centralnego, w którym wzięło udział 13 państw z Unii Europejskiej. Wyniki tego szeroko zakrojonego projektu zostały przedstawione w opublikowanym na stronie internetowej EBC w 2012 r. opracowaniu pt. „*The social and private costs of retail payment instruments. A European perspective*”³⁷. Ważnym punktem odniesienia jest także badanie

³⁷ S H. Schmiedel, G. Kostova, W. Ruttenberg, *The social and private costs of retail payment instruments. A European perspective*, Occasional Paper Series No 137, www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecbocp137.pdf.

przeprowadzone w 2007 r. przez Bank Norwegii, którego wyniki zostały opublikowane w 2009 r. w raporcie pt. „*Costs in the Norwegian Payment System*”³⁸.

W drugim półroczu 2015 r. kontynuowano prace nad kwestionariuszem dla banków oraz kwestionariuszem dla podmiotów infrastruktury płatniczej (zmodyfikowana wersja kwestionariusza dla banków, który ma zostać wysłany do agentów rozliczeniowych, izb rozliczeniowych, instytucji płatniczych, etc.) oraz szczegółowym instrukcjom ich wypełniania. Obecnie kwestionariusze te są już w końcowej fazie uzgodnień w podzespołach roboczych. Opracowano kwestionariusz ankietowy skierowany do przedsiębiorców. Kwestionariusz ten posłuży do przeprowadzenia badania, którego celem jest oszacowanie kosztów akceptowania płatności przez podmioty prowadzące sprzedaż produktów i usług dla klientów indywidualnych. Kwestionariusz przekazano informacyjnie w pierwszej kolejności do Członków Zespołu Roboczego, a następnie do Członków Komitetu Sterującego Projektem Badawczym w zakresie kosztów instrumentów płatniczych na rynku polskim. W kolejnym kroku kwestionariusz został zaakceptowany przez eksperta zewnętrznego ds. metodyki. Badanie będzie przeprowadzone metodą bezpośrednich wywiadów ankieterskich typu CAPI przez wyłonioną przez NBP w postępowaniu przetargowym agencję badawczą. Badaniu zostaną poddane: fizyczne punkty handlowo-usługowe, podmioty e-commerce oraz wierzyciele masowi. Opracowany kwestionariusz wraz z innymi wymaganymi dokumentami był dostępny na stronie internetowej Narodowego Banku Polskiego w grudniu 2015 r. jako element realizacji postępowania przetargowego. W wyniku przeprowadzonego postępowania przetargowego wyłoniono wykonawcę badania ankietowego, z którym w styczniu 2016 r. podpisano umowę. Zbieranie danych przez agencję badawczą od respondentów będzie miało miejsce od dnia 15 marca 2016 r. do 30 czerwca 2016 r. Agencja badawcza przekaże NBP wyniki badania w lipcu 2016 r.

Ponadto w drugim półroczu 2015 r. opracowano wstępny projekt kwestionariusza skierowanego do firm CIT, do którego uwagi zgłosił podzespół roboczy ds. CIT. Uwagi te zostały poddane wnikliwej analizie. W kolejnym etapie kwestionariusz zostanie zaopiniowany przez eksperta zewnętrznego oraz przekazany do wglądu Członkom Zespołu Roboczego oraz Członkom Komitetu Sterującego.

Ponadto w wyniku przeprowadzonych wewnętrznych uzgodnień w NBP oraz z ekspertem zewnętrznym ds. metodyki w październiku 2015 r. przekazano do członków Zespołu Roboczego dokument pn. *Elementy metodyki badania kosztów instrumentów płatniczych na rynku polskim*, który został zaakceptowany przez Zespół Roboczy. Następnie dokument ten wraz z *Opinią w sprawie roku bazowego oraz badania kosztów instrumentów płatniczych po stronie przedsiębiorstw handlowo-usługowych*, przygotowaną przez eksperta zewnętrznego ds. metodyki, został przekazany Członkom Komitetu Sterującego Projektem Badawczym z prośbą o zatwierdzenie. Komitet Sterujący zaakceptował dokument prezentujący elementy metodyki badania kosztów instrumentów płatniczych na rynku polskim. Oznacza to między innymi, że rokiem referencyjnym badania będzie 2015.

Wyniki tego pierwszego w Polsce tak kompleksowego badania powinny przyczynić się do uzyskania ważnych szacunków dla polskiego rynku płatniczego w zakresie kosztów społecznych i prywatnych instrumentów płatniczych, ponoszonych przez poszczególne najważniejsze strony łańcucha płatności. Badanie to

---

³⁸ O. Gresvik, H. Haare, Norges Bank, *Costs in the Norwegian payment system*, Staff Memo 4/2009, [http://www.norges-bank.no/Upload/Publikasjoner/Staff Memo/2009/Staff Memo_0409.pdf](http://www.norges-bank.no/Upload/Publikasjoner/Staff%20Memo/2009/Staff_Memo_0409.pdf).

będzie miało także znaczenie dla całej polskiej gospodarki, ponieważ finalnie ma umożliwić oszacowanie całkowitych kosztów płatności, a także możliwych do uzyskania oszczędności w efekcie zmiany struktury płatności z gotówkowej na bezgotówkową.

Wykaz stosowanych skrótów

ADF – Akademia Dostępne Finanse

BFG – Bankowy Fundusz Gwarancyjny

BIS – Bank for International Settlements – Bank Rozrachunków Międzynarodowych

CCP – *Central Counterparty* - partner centralny, tj. podmiot, który staje się jedynym kupującym dla wszystkich sprzedających i jedynym sprzedającym dla wszystkich kupujących

CDPW – Centralny Depozyt Papierów Wartościowych

CIT - *Cash-in-transit* - firmy transportujące i obsługujące gotówkę

CSDR - *Central Securities Depositories Regulation* - Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady UE w sprawie usprawnienia rozrachunku papierów wartościowych w Unii Europejskiej i w sprawie centralnych depozytów papierów wartościowych oraz zmieniające dyrektywy 98/26/WE i 2014/65/UE oraz rozporządzenie (UE) nr 236/2012

DCA – *Dedicated Cash Accounts* – Dedykowane Rachunki Pieniężne

DSP – Departament Systemu Płatniczego NBP

EACHA – *European Automated Clearing House Association* (Europejskie Stowarzyszenie Izb Rozliczeniowych)

EBA – *European Banking Authority* - Europejski Urząd Nadzoru Bankowego

EBC – Europejski Bank Centralny

EMIR – *European Market Infrastructure Regulation* – Rozporządzenie w sprawie instrumentów pochodnych będących przedmiotem obrotu poza rynkiem regulowanym, kontrahentów centralnych i repozytoriów transakcji

EMV – *Europay, MasterCard, VISA* – standard określający specyfikację techniczną dla obrotu kartowego, z wykorzystaniem kart elektronicznych z mikroprocesorem

EOG – Europejski Obszar Gospodarczy

ESMA - *European Securities and Markets Authority* - Europejski Urząd Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych

EUR - euro

HCE - *Host Card Emulation* – technologia umożliwiająca dokonanie płatności zbliżeniowo telefonem

GPW S.A. – Giełda Papierów Wartościowych w Warszawie S.A.

IOSCO – *International Organization of Securities Commissions* – Międzynarodowa Organizacja Komisji Papierów Wartościowych

ITS - *Implementing Technical Standards* - regulacyjne standardy wykonawcze będące uzupełnieniem rozporządzenia EMIR opracowane w ramach ESMA

KDPW S.A. – Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A.

KDPW_CCP S.A. – izba rozliczeniowa prowadząca działalność w zakresie rozliczania transakcji zawieranych na krajowym rynku finansowym, posiadająca status kontrahenta centralnego (CCP), który z chwilą przyjęcia transakcji do rozliczenia wstępnie w prawa i obowiązki pierwotnych stron transakcji, stając się kupującym dla każdego sprzedającego i sprzedającym dla każdego kupującego

KE – Komisja Europejska

KGU SORBNET2 – Krajowa Grupa Użytkowników SORBNET2

KIR S.A. – Krajowa Izba Rozliczeniowa S.A.

KNF – Komisja Nadzoru Finansowego

MF – Ministerstwo Finansów

- MiFID II** - dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/65/UE z dnia 15 maja 2014 r. w sprawie rynków in-instrumentów finansowych oraz zmieniająca dyrektywę 2002/92/WE i dyrektywę 2011/61/UE
- MiFIR** - rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 600/2014 z dnia 15 maja 2014 r. w sprawie rynków instrumentów finansowych oraz zmieniające rozporządzenie (EU) nr 648/2012
- NBP** – Narodowy Bank Polski
- NFC** - *Near Field Communication* – krótkozasięgowy, wysokoczęstotliwościowy, radiowy standard komunikacji pozwalający na bezprzewodową wymianę danych
- PAD** - Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/92/UE z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie przejrzystości i porównywalności opłat związanych z prowadzeniem rachunku płatniczego, przenoszenia rachunku płatniczego oraz dostępu do podstawowego rachunku płatniczego
- PE** – Parlament Europejski
- PFMIs** – *Principles for financial market infrastructures* – Zasady dotyczące infrastruktury rynku finansowego
- PLN** – polski złoty
- POS** – *point of sale* – punkt handlowo-usługowy
- PROB** – Program Rozwoju Obrotu Bezgotówkowego
- PSD2** - Projekt dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego oraz zmieniającej dyrektywy 2002/65/WE, 2006/48/WE i 2009/110/WE i uchylającej dyrektywę 2007/64/WE
- P2P** – *person to person* – płatność (transakcja) dokonywana pomiędzy osobami fizycznymi
- RPW** – Rejestr Papierów Wartościowych funkcjonujący do dnia 12 kwietnia 2015 r.
- RSP** – Rada ds. Systemu Płatniczego
- RTGS** – *Real Time Gross Settlement* - rozrachunek brutto w czasie rzeczywistym
- RTS** – *Regulatory Technical Standards* – regulacyjne standardy techniczne i wykonawcze będące uzupełnieniem rozporządzenia EMIR opracowane w ramach ESMA
- SCT** – SEPA Credit Transfer (polecenie przelewu w standardzie SEPA)
- SEPA** – Single Euro Payment Area - Jednolity Obszar Płatności w Euro
- SIM** - *Subscriber Identity Module* - plastikowa karta chipowa z wbudowaną pamięcią i mikroprocesorem
- SKARBNET4** – system rozrachunku papierów wartościowych prowadzony przez NBP funkcjonujący od dnia 13 kwietnia 2015 r.
- SKOK** – Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa
- SORBNET** – System Obsługi Rachunków Banków – wersja sieciowa, polski system RTGS dla płatności w złotych, funkcjonujący do dnia 9 czerwca 2013 r.
- SORBNET2** – nowa generacja systemu SORBNET, funkcjonujący od dnia 10 czerwca 2013 r.
- SORBNET-EURO** – polski system RTGS dla płatności w euro, funkcjonujący do dnia 18 listopada 2011 r.
- SSP** – *Single Shared Platform* - wspólna platforma technologiczna systemu TARGET2
- SWIFT** – *Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication* - Stowarzyszenie na Rzecz Światowej Międzybankowej Telekomunikacji Finansowej
- T2S** – **TARGET2-Securities** – paneuropejska platforma rozrachunku papierów wartościowych
- TARGET2** - *Trans-European Automated Real-Time Gross Settlement Express Transfer System* – transeuropejski zautomatyzowany błyskawiczny system rozrachunku brutto w czasie rzeczywistym
- UE** – Unia Europejska
- TARGET2-NBP** – polski komponent systemu TARGET2
- TR** – *Trade Repository* – repozytorium transakcji
- ZBP** - Związek Banków Polskich

Spis schematów

Schemat nr 1. Podział uczestników systemu płatniczego	12
--	----

Spis wykresów

Wykres nr 1. Liczba zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2003 – 2015 (w tys. sztuk)	16
Wykres nr 2. Wartość zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2003 – 2015 (w bln zł)	17
Wykres nr 3. Średnia dzienna liczba zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2003 – 2015	17
Wykres nr 4. Liczba zleceń w euro zrealizowanych w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2015 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.) (w tys. sztuk)	21
Wykres nr 5. Średnia dzienna liczba zleceń w euro zrealizowanych w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2015 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.)	22
Wykres nr 6. Wartość zleceń w euro zrealizowanych w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2015 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.) (w mld euro)	22
Wykres nr 7. Dostępność systemów SORBNET/SORBNET2, SORBNET-EURO (do 2011 r.) i TARGET2-NBP w latach 2005 – 2015	24
Wykres nr 8. Średnia dzienna liczba zleceń zrealizowanych w systemie Elixir w kolejnych półroczach od 2003 r. (w mln sztuk)	26
Wykres nr 9. Średnia dzienna liczba zleceń zrealizowanych w systemie Euro Elixir w kolejnych półroczach od 2005 r. (w tys. sztuk)	28
Wykres nr 10. Liczba transakcji SCT wewnątrzsystemowych i międzysystemowych (w szt.) w systemie Euro Elixir	30
Wykres nr 11. Wartość transakcji SCT wewnątrzsystemowych i międzysystemowych (w mln euro) w systemie Euro Elixir	31
Wykres nr 12. Średnia dzienna liczba zleceń w systemie Express Elixir w kolejnych półroczach od 2012 r.	32
Wykres nr 13. Udział zleceń rozliczanych w godzinach funkcjonowania systemu Express Elixir w II półroczu 2015 r.	33
Wykres nr 14. Udział zleceń rozliczanych w poszczególnych dniach tygodnia w systemie Express Elixir w II półroczu 2015 r.	33
Wykres nr 15. Średnia dzienna liczba zleceń w systemie BlueCash w kolejnych półroczach od 2013 r.	36
Wykres nr 16. Udział zleceń rozliczanych w różnych godzinach funkcjonowania systemu BlueCash w II półroczu 2015 r.	36
Wykres nr 17. Udział zleceń rozliczanych w poszczególnych dniach tygodnia w systemie BlueCash w II półroczu 2015 r.	37
Wykres nr 18. Wartość zleceń w mln zł w systemie BLIK w I i II półroczu 2015 r. (system funkcjonuje od dnia 9 lutego 2015 r.)	40
Wykres nr 19. Liczba zleceń w systemie BLIK w I i II półroczu 2015 r. (system funkcjonuje od 9 lutego 2015 r.)	40
Wykres nr 20. Średnia dzienna liczba zleceń w systemie BLIK w I i II półroczu 2015 r. (system funkcjonuje od 9 lutego 2015 r.)	41

Wykres nr 21. Liczba zleceń w systemie BLIK w okresie II półrocza 2015 r. w poszczególnych dniach tygodnia	42
Wykres nr 22. Liczba poszczególnych typów transakcji przeprowadzonych w systemie BLIK w I i II półroczu 2015 r. (system funkcjonuje od 9 lutego 2015 r.)	43
Wykres nr 23. Udział poszczególnych typów transakcji przeprowadzonych w systemie BLIK w I oraz II półroczu 2015 r. (system funkcjonuje od 9 lutego 2015 r.)	43
Wykres nr 24. Liczba urządzeń akceptujących w systemie BLIK na koniec I oraz II półrocza 2015 r.	44
Wykres nr 25. Średnia dzienna wartość zlecenia płatniczego realizowanego w systemach płatności w II półroczu 2015 r. (dla celów porównawczych wartość na wykresie została wyrażona w walucie krajowej, przy przeliczeniu zastosowano kurs średnioważony NBP)	47
Wykres nr 26. Średnia dzienna liczba realizowanych zleceń w systemach płatności w II półroczu 2015 r....	47
Wykres nr 27. Liczba operacji zaewidencjonowanych w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. w latach 2010 – 2015	51
Wykres nr 28. Wartość operacji zaewidencjonowanych w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. w latach 2010 – 2015	52
Wykres nr 29. Liczba transakcji bonami skarbowymi i bonami pieniężnymi NBP przetworzonych w latach 2010 – 2015 w systemie RPW (do dnia 12 kwietnia 2015 r.) i w systemie SKARBNET4 (od dnia 13 kwietnia 2015 r.)	52
Wykres nr 30. Wartość transakcji bonami skarbowymi i bonami pieniężnymi NBP przetworzonych w latach 2010 – 2015 w systemie RPW (do dnia 12 kwietnia 2015 r.) i w systemie SKARBNET4 (od dnia 13 kwietnia 2015 r.)	53
Wykres nr 31. Liczba transakcji rozliczonych w systemach prowadzonych przez KDPW_CCP S.A.	54
Wykres nr 32. Wartość transakcji rozliczonych w systemach prowadzonych przez KDPW_CCP S.A.	54
Wykres nr 33. Liczba punktów przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe w latach 2005 – 2015	59
Wykres nr 34. Liczba transakcji rejestrowanych przez firmy przyjmujące wpłaty na rachunki bankowe w latach 2005-2015	59
Wykres nr 35. Wartość wpłat na rachunki bankowe zrealizowanych za pośrednictwem punktów przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe w latach 2005 – 2015	60
Wykres nr 36. Liczba przekazów pieniężnych otrzymanych z zagranicy za pośrednictwem podmiotów realizujących przekazy pieniężne do Polski w latach 2005 – 2015	62
Wykres nr 37. Wartość przekazów pieniężnych otrzymanych z zagranicy za pośrednictwem podmiotów realizujących przekazy pieniężne do Polski w latach 2005 – 2015 (w mln zł)	62
Wykres nr 38. Liczba bankomatów na koniec kolejnych półroczy od czerwca 2008 r.	63
Wykres nr 39. Liczba transakcji przeprowadzonych w bankomatach w kolejnych półroczach od 2008 r. (w mln)	64
Wykres nr 40. Wartość transakcji przeprowadzonych w bankomatach w kolejnych półroczach od 2008 r. (w mld zł)	65
Wykres nr 41. Średnia wartość transakcji przeprowadzonych w bankomatach w kolejnych półroczach od 2008 r. (w zł)	65
Wykres nr 42. Liczba punktów handlowo-usługowych wyposażonych w terminale POS na koniec kolejnych półroczy od czerwca 2008 r.	67
Wykres nr 43. Liczba terminali POS na koniec kolejnych półroczy od czerwca 2008 r.	67
Wykres nr 44. Liczba transakcji kartowych w terminalach POS w kolejnych półroczach od 2008 r.	68
Wykres nr 45. Wartość transakcji kartowych w terminalach POS w kolejnych półroczach od 2008 r.	69

Wykres nr 46. Liczba punktów sprzedaży w internecie na koniec kolejnych półroczy od 2008 r.	69
Wykres nr 47. Liczba transakcji sprzedaży w internecie na rynku polskim na koniec kolejnych półroczy od 2008 r.	70
Wykres nr 48. Wartość transakcji sprzedaży w internecie na rynku polskim na koniec kolejnych półroczy od 2008 r.	71
Wykres nr 49. Liczba wypłat sklepowych (ang. <i>cash back</i>) w kolejnych półroczach od 2008 r.	72
Wykres nr 50. Wartość wypłat sklepowych (ang. <i>cash back</i>) w kolejnych półroczach od 2008 r.	73
Wykres nr 51. Średnia wartość transakcji <i>cash back</i> w kolejnych półroczach od 2008 r.	73
Wykres nr 52. Liczba rachunków bieżących rozliczeniowych osób fizycznych prowadzonych przez banki (w mln) w okresie czerwiec 2005 r. – grudzień 2015 r.	75
Wykres nr 53. Średnia liczba transakcji bezgotówkowych na jednym rachunku bankowym w okresie czerwiec 2005 – grudzień 2015	76
Wykres nr 54. Liczba poleceń przelewu w Polsce realizowanych w okresach półrocznych od I półrocza 2005 r. zrealizowanych w systemie Elixir oraz w ramach rozrachunków międzyoddziałowych	78
Wykres nr 55. Liczba poleceń zapłaty w Polsce realizowanych w okresach półrocznych od I półrocza 2005 r.	79
Wykres nr 56. Liczba kart płatniczych w Polsce na koniec kolejnych okresów półrocznych od grudnia 2008 r.	80
Wykres nr 57. Liczba kart kredytowych w Polsce na koniec kolejnych okresów półrocznych od grudnia 2008 r.	80
Wykres nr 58. Struktura wydanych kart w podziale na karty debetowe, kredytowe i obciążeniowe na koniec grudnia 2009 r. oraz grudnia 2015 r.	81
Wykres nr 59. Liczba transakcji dokonywanych kartami w kolejnych półroczach od 2008 r.	82
Wykres nr 60. Wartość transakcji dokonywanych kartami w kolejnych półroczach od 2008 r.	83
Wykres nr 61. Liczba transakcji kartami z wyszczególnieniem udziału transakcji bezgotówkowych w kolejnych okresach półrocznych od 2008 r.	83
Wykres nr 62. Wartość transakcji kartami z wyszczególnieniem udziału transakcji bezgotówkowych w kolejnych okresach półrocznych od 2008 r.	84
Wykres nr 63. Średnia wartość pojedynczej transakcji bezgotówkowej przeprowadzonej przy użyciu karty płatniczej w kolejnych okresach półrocznych od 2008 r.	85
Wykres nr 64. Liczba oszustw wg banków i agentów rozliczeniowych w latach 2008 – 2015	89
Wykres nr 65. Liczba operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2008 – 2015 w podziale na rodzaje operacji oszukańczych – dane od banków	90
Wykres nr 66. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według liczby w I i II półroczu 2015 r. – dane od banków	90
Wykres nr 67. Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2005 – 2015 w podziale na rodzaje operacji oszukańczych (w zł) – dane od banków	91
Wykres nr 68. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według wartości w I i II półroczu 2015 r. – dane od banków	92
Wykres nr 69. Liczba operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2008 – 2015 – dane od agentów rozliczeniowych	93
Wykres nr 70. Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2008 – 2015 – dane od agentów rozliczeniowych	93

Wykres nr 71. Wielkość pieniądza gotówkowego w obiegu (poza kasami banków) w latach 2006-2015 (w mld zł).....	95
Wykres nr 72. Udział wielkości pieniądza gotówkowego w obiegu (poza kasami banków) w M1 w latach 2005-2015 (w %).....	96
Wykres nr 73. Wielkość depozytów na żądanie gospodarstw domowych w latach 2005 - 2015 (w mld zł) ..	97
Wykres nr 74. Udział depozytów gospodarstw domowych w M1 w latach 2005 - 2015 (w %)	98
Wykres nr 75. Sposób płatności za codzienne zakupy w 2015 r.	124

Spis tabel

Tabela nr 1. Porównanie liczby zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET2 w I i II półroczu 2015 r.	18
Tabela nr 2. Porównanie wartości zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET2 w I i II półroczu 2015 r..	18
Tabela nr 3. Porównanie liczby zleceń zrealizowanych w systemie TARGET2-NBP w I i II półroczu 2015 r.	23
Tabela nr 4. Porównanie wartości zleceń zrealizowanych w systemie TARGET2-NBP w I i II półroczu 2015 r.	23
Tabela nr 5. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie Elixir w I oraz II półroczu 2015 r.....	27
Tabela nr 6. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie Euro Elixir w I oraz II półroczu 2015 r.	29
Tabela nr 7. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie Express Elixir w I oraz II półroczu 2015 r.	34
Tabela nr 8. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie BlueCash w I oraz II półroczu 2015 r.....	38
Tabela nr 9. Wartość i liczba zleceń w systemie BLIK w I oraz II półroczu 2015 r. (system rozpoczął przeprowadzanie rozliczeń z dniem 9 lutego 2015 r.)	45
Tabela nr 10. Porównanie średniej dziennej wartości zlecenia płatniczego realizowanego w systemach płatności w I i II półroczu 2015 r.....	48
Tabela nr 11. Porównanie średniej dziennej liczby realizowanych zleceń w systemach płatności w I i II półroczu 2015 r.	49
Tabela nr 12. Liczba banków, SKOK-ów, placówek Poczty Polskiej oraz pośredników finansowych przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe wg stanu na koniec czerwca 2015 r. i grudnia 2015 r.....	57
Tabela nr 13. Liczba podmiotów przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe, liczba i wartość wpłat dokonanych w latach 2005 – 2015.....	58
Tabela nr 14. Przekazy pieniężne zrealizowane w obrocie międzynarodowym w latach 2005 – 2015.....	61
Tabela nr 15. Liczba transakcji bezgotówkowych w Polsce w latach 2005-2015	77
Tabela nr 16. Cechy płatności wybranymi instrumentami płatniczymi według konsumentów (od 1- bardzo słabe do 5 – bardzo dobre).....	126
Tabela nr 17. Zmiany pozycji Polski w zakresie podstawowych wskaźników na tle innych krajów UE w latach 2013 - 2014	127

---

www.nbp.pl

